ישיבת רבנו יצחק אלחנן
Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary
An Affiliate of Yeshiva University

בס"ד

MEZZUZAH IN CONTEMPORARY ARCHITECTURE

Rabbi Baruch Simon

THE AARON, MARTHA, ISIDORE N. AND BLANCHE ROSANSKY CONTEMPORARY *HALAKHAH* PROGRAM

OFFICE OF THE MAX AND MARION GRILL DEAN
P: 212.568.7300 F: 212.568.7400 www.yu.edu/riets
515 West 185th Street, Glueck Center for Jewish Study, Room 632, New York, NY 10033-3201

הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל־לְבָבֶךָ׃ ז וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ

לקט בהיר

לבנך, ומה שייכות זה להתנה שאנו מדברים בה עתה, עוד קשה היאך אפשר לצוות על ההתנה הנאה מפנימיות הלב, לזה אמר שמדת קושיא מתרצת מברתה, שהכתוב נותן לך עצה, ומהות ההתנה פי׳ היאך יהיה ויתהווה לך ההתנה (ועיין לשון הספרי) והיו הדברים וגו׳ פי׳ הפוך בה והפוך בה דכולה בה ומינה לא מזוע, ומתוך כך שיהיו תמיד על לבנך אתה מכיר במי שמצוך על כל זאת ותבא ההתנה (רא״ם): ט) ר״ל תיבת היום שאמר אין פירושו ביום שנאמרה (כי הלא זה ל״ח שנה שלוה אותם) אלא בכל יום ויום שאתה לומד ושונה, ופי׳ קופנה חושבה: י) מלשון שיון כמו (תה׳ ק״כ ד׳) חלי גבור שנוים, ולא מלשון משנה, שא״כ היל״ל ושניתם או לשון הרגיל ולמדתם (רא״ם), כמו סכין חד שאינו מגמגם וקורע אלא חותך מהרה תיתוך נאה ויפה במקומו, ולשון רש״י חזור עליהם ובדוק בעומקם, ובתוס׳ שם, ולא דמי להא דאמר מר (מסכת ד״א זועא ג׳) למוד לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחז, דהיינו במילי דעלמא, ואפילו בדברי תורה לא יאמר יודע אני דבר להתפאר בו בכך, אלא מה שיודע יורה וילמוד לתלמידים עכ״ל: יא) מדלא אמר לבנך לשון יחיד כנהוג וכרגיל (ג״א), ועוד דכבר כתיב לעיל (ד׳ ט׳) והודעתם לבנך (מ״ל), ועוד דבפרשת והיה אם שמוע כתיב עוד הפעם ולמדתם אותם את בניכם חד לבנים ממש ותד לתלמידים (ב״ב), כלומר מצוה זו לא רק לבנים ממש אלא גם לתלמידים: יב) הביא ג׳ ראיות, מן הקב״ה, מן הנביא, ומן המלך, משום דלא רמי זה כרמי זה (מ״ל), גם הביא שהרב קרוי אב כדי לחזק פירושו שהלא אין בן בלא אב, ואם התלמיד קרוי בן בהכרח להיות לו אב (בד״א), והטעם שתלמידים קרויים בנים, אפשר שתיבת בן הוא לשון בנין שע״י הבנים שהשאיר אחריו הוא נבנה ואינו הרוס, א״כ כ״ש בנינו הרוחני בהרס כשלא הניח תלמידים (במ״ח): יג) מדהוה ליה למימר ודברתם כמו שאמר ושננתם רצונו להדגיש הכינוי ביותר וכדי למעט (רא״ם), ולא אמר הכתוב ולמדת בם אלא ודברת, שלא רק הלימוד אלא גם הדיבור יהיה דוקא בם (בא״י), ואמר „עיקר״ שבודאי שלא לאסור לגמרי לדבר דברי רשות כמו מסחר ושאילת שלום וכדומה, אלא כמו שאמר שיקדים

אור החיים

כ׳) אוכב כסף לא ישבע כסף, כי כשאדם מגיע להנות הנין עצום אז יתעצם חפצו לחפוץ בהוצי אומרו מאדך לא מה שקנה אלא שחפץ לקנות, ובזה יתישב גם כו מה שהיה השה בו אם אתה אומר

בְּאַרְחָא וּבְמִשְׁכְּבָךְ וּבְמִקְיָמָךְ׃ ח וְתִקְטְרוּנוּן לְאָת עַל יְדָךְ וְיִהוֹן לְתָפְלִין בֵּין עֵינָיךְ׃ ט וְתִכְתְּבוּנוּן עַל מְזוּזֵן וְתִקְבְּעוּנוּן בְּסִפֵּי בֵיתָךְ וּבְתַרְעָיךְ׃ י וִיהֵי אֲרֵי יָעֵלְנָךְ יְיָ אֱלָהָךְ לְאַרְעָא די קַיֵּים לַאֲבָהָתָךְ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמִתַּן

מִפְּקָדָךְ יוֹמָא דֵין עַל לִבָּךְ׃ ז וּתְתָנְנוּן לְבָנָיךְ וּתְמַלַּל בְּהוֹן בְּמִתְּבָךְ בְּבֵיתָךְ וּבְמַהְלָכָךְ

רש״י

ואל תעשם טפל (פס): **ובשכבך**. יכול אפילו שכב בחצי היום[יד] תלמוד לומר (ובקומך יכול אפילו עמד בחצי הלילה תלמוד לומר בשבתך בביתך) ובלכתך בדרך הרי ארץ דברה תורה זמן שכיבה וזמן קימה (ספרי - ברכות י״ג): (ח) **וקשרתם לאות על ידך**. אלו תפילין שבזרוע: **והיו לטטפת בין עיניך**. אלו תפילין שבראש ועל שם מנין פרשיותיהם[טו] נקראו טוטפות עט בכתפי* שתים פת באפריקי שתים (חגמ׳ בא״ר - מנחות ל״ד): (ט) **מזוזות ביתך**. מזוזות כתיב שאין לריך אלא אחת*[טז] (מנחות ל״ד.): **ובשעריך**.

שינוי נוסחאות • בגדפי. • על האחת - האחת.

לקט בהיר

דברי תורה ורק אח״כ דברי רשות, או פירושו שלעולם בהם תדבר חוץ שעת ההכרח (ב״ב), וכפל רבינו לומר עשם עיקר וכו׳, לומר שלא רק בדיבורך תעשה אותם עיקר אלא כן יהיה אצלך בלב ונפש (בד״א): יד) משום דקשה יתור הכתוב שאומר דבר אחד ב׳ פעמים, בשבתך בביתך דהיינו בלילה ובלכתך בדרך דהיינו ביום, וכל זאת מיותר הוא שהרי אמר בשכבך דהיינו בלילה ובקומך דהיינו ביום, לזה אמר שהכל לריך להכתב, שמאומרו ובשכבך יכול לטעות שהוא עת שכיבתך ואפילו יהיה בחצי היום ת״ל ובקומך שהוא ביום א״כ אין לומר ובשכבך ג״כ ביום, ועל זה חוזר ומקשה יכול אפילו בחצי הלילה פי׳ דלמא אין הכי נמי אין כאן לא יום ולא לילה אלא ב׳ פעמים ביום, אחד כשאתה שוכב ואחד כשאתה עומד, ת״ל כתוב מיותר בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וחוזר ממה שמיותר הוא קשה טובא למה לא אמר בלילה וביום, אלא ודאי לגלות בא שדרך ארץ דברה תורה, ודרך ארץ הוא שבלילה יושבים בביתם ואז שוכבים, וביום הולכים בדרך ואז עומדים, ואין קושיא להפך שאם אמר בשבתך בביתך למה לומר בשכבך, שבא לומר שבלילה עצמו לריך דוקא זמן שכיבה, וכדאיתא במשנה אלינא דבית הלל, וזה שגמר אומר רבינו „זמן שכיבה וזמן קימה״ פי׳ ע״ז בא בשכבך ובקומך, ומה שלמדו במשנה שכל אדם קורא כדרכו בין בעמידה בין בישיבה ובין בשכיבה, זה יצא להם מאומרו בשבתך ובלכתך, ודרשתיו יצא מאומרו בביתך ובדרך - ודע שהגירסא שלפנינו במילואו הוא גירסת הספרי, ובכמה ספרים חסר ברש״י הדרוש של ובקומך, והענין היינו הך אלא שרבינו קיצר ולא הביא רק מלי דרוש (תוכן דברי המפרשים): טו) פי׳ בתפילין של ראש נחלקו הד׳ פרשיות לד׳ בתים, כתפי (או גדפי) ואפריקי שם מקומות הן, וכתב בשל״ה הק׳ שתיבות הללו לשון קודש הם ונשאר בידם מדור הפלגה וזכה יש קיום לנשומם: טז) פי׳ כל פתח יש לו ב׳ מזוזות שהם ב׳ עמודים זקופים מב׳ לדדי הפתח מ׳ מימין ומ׳ משמאל ועליהם המשקוף, ואין לריך לתלות מזוזה (אנו קורלים „מזוזה״ הב׳ פרשיות כתובות ולא זו מזוזה שבכתוב) רק בחתם משום דכתיב חסר בלא ו״ו כאילו אמר מְזוּזַת אבל הקרי מְזוּזוֹת שלריך מזוזה לכל פתח ופתח (במ״ח), והנה עדיין לא ידענו מקור מרבותינו ז״ל לדברי רבינו אלו, ובגמ׳ מנחות פלוגתא היא מהיכן ידענו שמזוזה אחת חייב, ר׳ ישמעאל סבר מדכתיב גם בפ׳ והיה אם שמוע מזוזות (לשון רבים שתים) אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, ור׳ עקיבא סבר מדכתיב בדם פסח (בא י״ב ז׳) ונתנו על „שתי״ המזוזות בנה

עין משפט
נר מצוה

לא נצרכה אלא לקיטוניות שבה · מה שדחק בקונטרס לרב חנן בר רבה מה ראיה לרבי יהודה הא לר' אפסר לשבעה בניס בשבעה טפחים אלו פירכא היא דדילמא אלכוכה עובדא אבל לא היתה רחבה *שבעה טפחים ובניה באותו אורך הוו יתבי :

דאמר לך מני ב"ש היא ולא חזוו מינה כו' · בשלל רב עמרם פסק בשאר מקומות הלכה כב"ש חדא הא' דסוכה לריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו ואידך במנחות פרק התכלת (דף מ. וש"ס) גבי שדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין עוד לשם כמה חוטין הוא עוקן ב"ש אומרי' ד' ובה"א ג' עוד אתם כמה תהא משולשלת בית שמאי אומרים ד' ובה"א ג' בכל הני עבדי כב"ש ואידך במסכת ברכות פרק אלו דברים (דף יא:) בש"א מכבדין [לאת] הבית ואח"כ טטלין לדיס ואומרים בגמ' בכוליה פירקין הלכה כב"ה בר מהך עוד אתם בסוף [נ"ל פירקא גבי מי שאכל *ושתה ולא בירך ובסוף] דמייתי בגמרא עובדא דרבה בר בר חנה דאשכח יונה דהכבא ואד תלמיד דעבד כב"ש ואשכח אריגי ואידך תלמיד דעבד כב"ה ואכליה אריה וקלא קשה הא דקאמר התם בכוליה פירקין הלכה כב"ה בר מהך ושמא משום דב"ה נמי מודו דלכתחילה מיהא עבדינן כב"ש ועל מה שפסק בהך דהכא כב"ש אין להקשות מהא דאמרינן פ"ק דברכות (דף יא.) דאמר רב יוסף עשה כדברי ב"ש לא עשה ולא כלום ומייתי ראיה מהתם מילתא דסוכה מעשה ברבי יוחנן החורני שחלה והלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה לבקרו ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית אמרו לו זקני ב"ש א"כ היית עוגב כל ימיך לא קיימת מצות סוכה כל ימיך ומסקינן התם · דהלכה כרבי יוחנן החורני דהתם פלוגתא בסוכה גדולה דדמסקינן דבתרתי פליגי בהתם הלכה כב"ה אבל הכא בסוכה קטנה ובהא הלכה כב"ש מיהו שמעתין דהתם תימה היכי דייק מינה דעשה כב"ש לא עשה ולא כלום דראיה דמייתי בעשה כב"ה מיירי ועוד וכי צריך ראיה על זה היכא דהלכה כב"ה אם עשה כב"ש לא עשה ולא כלום וא"ל דאיטריך התם לאיתויי היכא דב"ה מחמירים מדרבנן וב"ש מוקמי לה אדאורייתא ולא גזרינן אם עשה כדברי ב"ש לא יצא ידי חובתו אפי' דאורייתא כדאשכחן לב"ש היכא דיתיב אפיתחא דמטללתא דגזרי שמא ימשך אחר שולחנו וקאמרי לא קיימת מצות סוכה מימיך דאפי' מדאורייתא לא קיים ומדבית שמאי נשמע לב"ה : **בית** שאין בו ד' אמות · בירושלמי תניא שאין טובל

ואין מניחין בו עירוב · דלא חזי לדירה ואפי' לשמואל דאמר פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מט. וש"ס) עירוב משום קנין לא מיקנו רשותייהו בשביל בית דלא חזי לדירה ודכוותיה אשכחן התם שמואל גופיה דאמר בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן פת מאי טעמא כולהו הכא דיירי ואף על פי דאית ליה עירוב משום קנין ומקנו אהדדי משום דמנחי עירובן בביתו : ואין

[אלא שבעה כ"ל מנ"ל וס"ל רמי' תרלד ע"ש]

ז א מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה ו סמג עשין מג טוש"ע א"ח סימן תרלד סעיף ו (רב אלפס ס"ב דף רמג.)

ח ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד :

ט ג מיי' פ"ו מהלכות מזוזה הלכה ג סמג עשין כב טוש"ע י"ד סי' רפ"ט סעיף יג :

י ד מיי' פי"א מהלכות חמץ הלכה ו סמג עשין עב :

יא ה מיי' פי"ד · מהל' מלומת לרעת הלכה ו סמג עשין לט :

יב ו מיי' פי"ב מהלכות שמטה הל' יב סמג עשין קנד :

יג ז מיי' פ"ו מהלכות עבדים הל' ה סמג עשין קב [כל הדיניס אלו מן אות ד' עד כה סמס ברב אלפס עירובין ע"ו דף קמ. ועוד ב"כ ס"ל דף קס: ועוד בהלכות מזוזה דף עח.]

רבינו חננאל

פליגי וכי דרך מלכה לישב בסוכה קטנה ושנינן בסוכה שהיתה עשויה קיטוניות היתה כו' ואסיקנא הלכתא צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו ואמר ליה ר'אבא מני הא וא' רב חנא ב"ש היא ולא חזוו מינה ואקשינן עלה ממאי דהלוקת ב"ש וב"ה בסוכה קטנה. דתנן מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית בית שמאי פוסלין וב"ה מכשירין · ודייקא מינה הנה ב"ה מכשירין אע"פ שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו בלבד וב"ש פוסלין *) בסוכה קטנה פליגי וכיון דיתיב אפיטא דמטללתא ושלחנו בתוך הבית · ואוקימנא לעולם בסוכה גדולה (וכי דאמרין) [ודיקא נמי] מדקתני [בהשנתנו מי שהיה ראשו ורובו אלא קתני מי שהיה בסוכה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ורחינן לאי סברא משום] דקשיא לן . ראי איתא שסוכה גדולה היא וכשרה · ומשום שושב על פי הסוכה ושלחנו כתוך הבית פליגי · אי חכי לא יצא ידי סוכה היה לתן לומר אלא מדקתני פוסלין ש"מ בסוכה קטנה פליגי ואמרי' אי הכי הסוכה קטנה פליגי ליתני מי שהיה בסוכה שאינה מחזקת אלא ראשו ורובו בלבד ב"ש פוסלין כו' · מי שהיה [ראשו ורובו] סתם למה לי ותרצנא בתרתי פליגי בגדולה וקטנה וחסורי מחסרא והכי קתני מי

משום אוירא אלא למאן דאמר בסוכה קטנה מחלוקת וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה קטנה אמר רבה בר רב אדא לא נצרכה אלא לסוכה העשויה קיטוניות קיטוניות וכי דרכה של מלכה לישב בסוכה העשויה קיטוניות קיטוניות אמר רב אשי לא נצרכה אלא לקיטוניות שבה רבנן סברי בניה בסוכה מעליא הוו יתבי ואיהי יתבה בקיטוניות משום צניעותא ומשום הכי לא אמרי לה דבר ור' יהודה סבר בניה גבה הוו יתבי ואפ"ה לא אמרי לה דבר *אמר רב שמואל בר יצחק *הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו א"ל רבי אבא במאן כב"ש א"ל אלא כמאן איכא דאמרי אמר רבי אבא דאמר לך מני א"ל ב"ש היא ולא חזוו מינה מתקיף לה רב נחמן בר יצחק ממאי דב"ש ובית הלל בסוכה קטנה פליגי דלמא בסוכה גדולה פליגי וכגון דיתיב אפומא דמטולתא ושולחנו בתוך הבית דבית שמאי סברי גזרינן שמא ימשך אחר שולחנו ובית הלל סברי לא גזרינן ודיקא נמי דקתני *מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית ב"ש פוסלין ובית הלל מכשירין ואם איתא מחזקת ואינה מחזקת מיבעי ליה ובסוכה קטנה לא פליגי והתניא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו כשרה רבי אומר עד שיהא בה ארבע אמות על ארבע אמות ותניא אידך רבי אומר *כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות פסולה ותב"א אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו כשרה ואילו שולחנו לא קתני קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ הא ב"ש הא ב"ה אמר מר זוטרא מתניתין נמי דיקא מדקתני ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ואם איתא בש"א לא יצא וב"ה אומרים יצא מיבעי ליה ואלא קשיא מי שהיה לעולם בתרתי פליגי פליגי בסוכה קטנה ופליגי בסוכה גדולה וחסורי מיחסרא והכי קתני מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית ב"ש אומרים לא יצא וב"ה אומרים יצא ושאינה מחזקת אלא כדי ראשו ורובו בלבד ב"ש פוסלין ובית הלל מכשירין למאן תנא להא דתנו רבנן בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה ומן המעקה ואינו מטמא בנגעים ואינו נחלט בבתי ערי חומה ואין חוזרין עליו מעורבי המלחמה ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב ואין

למעשר והגודר מן הבתים : ואין לענין פתח בית אב של נערה המאורסה :

לא מיקנו רשותייהו בשביל בית דלא חזי לדירה וכדוותיה אשכחן התם שמואל גופיה דאמר בית שמניחין בו עירוב אין צריך ליתן פת מאי טעמא כולהו הכא דיירי ואף על פי דאית ליה עירוב משום קנין ומקנו אהדדי משום דמנחי עירובן בביתו : ואין

בו בסוכה ושלחנו בבית או שאינה מחזקת ראשו ורובו ושלחנו ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין וקיי"ל כב"ש והני מתניתא דקתני חדא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו כשרה רבי אומר עד שיהא בה ותניא אידך כל שאין בה ד' אמות על ד' אמות פסולה ותב"א אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו בשרה ואוקימנא קמייתא בב"ש ובתרייתא בב"ה · פשוטה הן · מאן תנא להא דת"ר בית שאין

*) [נראה דל"ל דיומא בסוכה גדולה פליגי וכגון דיתיב אפומא דמטולתא וכו'].

חוטאה בהן פטורין מן המזוזה . [צ] הא פתחא מייניס ולא כמ"ש הרמב"ם ז"ל דזוקא כשהבתים מתקבצות בהן : ת"ר בית הכנסת ובית המדה (סו) ובית הפתפין חייבין במזוזה. פשיטא מנו דחיוב דיחיד ולא ביתה ביחיד ולא בתיבה קמ"ל וחיוב ה"נ . אמר קרא למען ירבו ימיכם וימי בניכם [ק] נבחי בני בניכם [ר] ולא ביחיד לבד כי אם חיי [ר] ולא ביחיד לבד כי אם חיי בני בניכם ר"ל . ומי עקר לוכם כדרעה דאמר רבא דרך חיליכון לתשובי ובוחל . (מח) ובהכ"ל דחייבת במזוזה דוקא שם בה בית [ש] חדא חיליכון לתשובי ובוחל . (מח) ובהכ"ל דחייבת במזוזה דוקא שם בה בית דירה לחן . (מט) אי נמי בהכ"ל דכפרים דחיילי בית לוריתים אבל דכרכים לא :

רשי"ו ובי". טון לפען ירבו ימיכם. כל החזן בחיים חייב במזוזה : **דרך** ליחן ליחן בנתלו לבית ולא מימין לנתלו : **בהכ"ל** דכפרים דחיילי בית. לון מקריבין לתוכו בקבר בשיו ומתכון לבבר ולתכון בהכ"ל : **לא.** דכקרב בחר הוא : **טון** לפען ירבו ימיכם. כל החזן בחיים חייב במזוזה : **אבל** דכרכים . שבן רבים ולון מגיע לבל אחר ולא מחזר אלא בחיים ובלים לעוד לון לבין לבבר ולתכון בהכ"ל : **לא.** דכקרב בחר הוא : **בארטבין.** הוא : **טון** נבדקת. אמת ונקבה לו נגנבה: **בשבוע.** בשמיטה : ושל רבים . של שתי חלקות ומחיות ומיירים : **פעמים** ביומו. כל דבר שאתה של רבים לון לשמרים בעיר הרבה שלא תפרדים יחד כל אחד תומר יבא הבריה: **בארטבין.**

הוא : **טון** נבדקת. אמת ונקבה לו נגנבה: **בשבוע.** בשמיטה : ושל רבים . של שתי חלקות ומחיות ומיירים : **פעמים** ביומו. כל דבר שאתה של רבים לון לשמרים בעיר הרבה שלא תפרדים יחד כל אחד תומר יבא הבריה: **בארטבין.**

טז נרסינן בסוכה (דף ג.) מ"ר [א] בית שאין בו תרבע אמות על תרבע אמות [א] פטור מן המזוזה ומן המעקה וכו' . אף על פי שבכל הספרים אין כתיב כן אלא בית שאין בו תרבע אמות . רב אלפס גרס שאין בו תרבע אמות על תרבע אמות . דמסתבר דלא חזי לדירה בעונין אחר (ג) ולא כמו שכ' הרמב"ם ז"ל שאם היה תרבו יותר על ד' אמות בטיח ויש בו תרבע תרבע אמות על תרבע אמות חייב במזוזה דתרבע. אמות על ד' אמות בטיח

טח למען ירבו ימיכם. כל החזן בחיים חייב במזוזה : **דרך** ליחן ליחן בנתלו לבית ולא מימין לנתלו : **בהכ"ל** דכפרים דחיילי בית לוריתים אבל דכרכים לא : **אבל** דכרכים . שבן רבים ולון מגיע לבל אחר ולא מחזר אלא בחיים ובלים לעוד לון לבין לבבר ולתכון בהכ"ל : **לא.** דכקרב בחר הוא : **בארטבין.**

הוא : **טון** נבדקת. אמת ונקבה לו נגנבה: **בשבוע.** בשמיטה : ושל רבים . של שתי חלקות ומחיות ומיירים : **פעמים** ביומו. כל דבר שאתה של רבים לון לשמרים בעיר הרבה שלא תפרדים יחד כל אחד תומר יבא הבריה: **בארטבין.**

מעדני יום טוב

סם לעיל : [צ] הא פתחא מייניס ולא כמ"ש הרמב"ם ז"ל דזוקא כשהבתים מתקבצות בהם . דנמצ' מני לב כבבא קמיה דבב יהודה בים בחבן מ' פעוניין מן המזוזה מפני שהבתים מיוחדות בהן ומתי מיוחדות דוחות אמר ליה בב יהודה פעמתא דוחות לא פתחא מייניס ואם תמיה דוחות לא פתחא מייניס מן המזוזה אלא מתי מיוחדות מתקבצות וכבי אמר לון בב יהודה מתקבצות בהן פעוניין מ"ל בב בבא ומבבאים מתקבצות בהן פעוניין ומבבאים בהן מתקבצות בה מיינה במזוזה אלא מתי מיוחדות מתקבצות מתני היא לדיני מני פתחא מתני מיוחדות ומבבאים מתקבצות בה ביהודה אלא מתי מיוחדות לבבאים מעוד מתקבצות מתני היא לדיני מני פתחא מתני מיוחדות ומבבאים מתקבצות בה ביהודה אלא מתי מיוחדות לבבאים לבבאי מלבבת

פרק ששי

א עשרה * תנאין יש בבית ואחר כך יתחייב הדר בו לעשות לו מזוזה. ואם חסר תנאי אחד מהן יפטור מן המזוזה ואלו הן. שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יתר. ושתהיינה לו שתי מזוזות. ויהיה לו משקוף. ותהיה לו תקרה. ויהיו לו דלתות. ויהיה השער גבוה עשרה טפחים או יותר. ויהיה הבית חול. ויהיה עשוי לדירת אדם. ועשוי לדירת כבוד. ועשוי לדירת קבע: **ב** בית שאין לו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה.* ואם יש בו כדי לרבע ארבע אמות על ארבע אמות בשוה אע"פ שהוא עגול או בעל חמש זויות ואין צריך לומר שאם היה ארכו יתר על רחבו הואיל ויש בו לרבע ארבע אמות על ארבע אמות חייב במזוזה: **ג** [א]כסדרה והוא המקום שיש לו שלשה כתלים ותקרה אף על פי שיש לה שני פצימין ברוח רביעית פטורה מן המזוזה. מפני שהפצימין להעמיד התקרה הם עשויים ולא משום מזוזות נעשו. וכן התקרה שאין לה כתלים אלא עומדת על עמודים

השגת הראב"ד

*) עשרה טפחים כו' עד ויהיו לו דלתות: כתב הרלב"ד ז"ל שיהיו לו דלתות לא נאמר אלא משום היכר ציר ובעבור שנין שני כתוס שיש לשניהם יציאה מכאן ומכאן ואין היכרת ביאתה לשער האמצעי אלא בהיכר ציר שכו ולפיכך אמר לו קבע דמי כרישא עכ"ל:

א עזר י"ד כי' רפ"ע סמ"ג עשין שם: ב עיין בחוס' פרק החכלת (דף מ"ב): ג עזר סי' רל"ח סמ"ג שם: ד עזר סי' רפ"ה סמ"ג עשין שם: ה עזר שם סי' רל"ח: ו עזר סי' רפ"ח סמ"ג שם: ז הרלח"ם ז"ל ספק בהרלב"ד ז"ל ע"ש בעזר: ח עזר י"ד סי' רפ"ה סמ"ג עשין כ"ג:

מגדל עוז

וקורס שיקבענה כו' עד זו היא המזוזה. בהלכות ר"י אלפס ז"ל: תלאה במקל כו' עד מזוזה הפתח. פרק הקומן רבה (דף נ"כ): מזוזה היחיד כו' עד מבקבת. פרקא קמא דיומא (דף י"ח): **הכל** חייבין במזוזה כו' עד לבתיסם. פרק מי שמתו (דף י"ו) ופרק קמא דקידושין (דף נ"כ): **השוכר** בית בחוצה לארץ כו' עד מיד. פ"ק דעבודה זרה (דף כ"ח) ובמגחות פרק החכלת (דף מ"ד): **המשכיר** בית לחבירו כו' עד סוף הפרק. פרק קמא דע"ז (דף כ"ח) ופרק הנזהל דמציעא (דף ק"כ): **עשרה** הנאים כו' עד ויהיו לו דלתות. פרק הקומן רבה (דף נ"ג): כתב הרלב"ד ז"ל שיהיו לו דלתות לא נאמר וכו' קבע דמי כרישא עכ"ל. זה"ם היא מהשלמו"ם שבל"מו לפי"ו חכ"מי גוי"ל: ואני אומר היכר ציר כפני עצמו וקביעת דלתות בפני עצמן והכי מוכחת סוגיין דפרק הקומן רבה דגרסינן ואמר רב יהודה במזוזה הלך אחר היכר ציר מאי היכר ציר אמר רב יהודה אמר שמואל אבקתא היכי דמי כגון פיתחא דבין חבי בתים בני לבי נשי ע"כ בהיכר ציר. ובתר הכי גרסינן ריש גלותא בנה ביתא אמר ליה לרב נתמן קבע לי מזוזתא אמר ליה חלי רבי כרישא עד בתן בדלתות. ואי בלקא דעתך דהאי עובדא דרב נתמן משום היכר ציר אמר ליה לרים גלותא אמאי אמר ליה חלי דבי כרישא הוה ליה למימר עביד ציר כרישא אלא שמע מינה דציר מיעבד הוה עביד אלא דבי הוא דאכתי לא הגיע ולהיינו דאתא לאמוזוזה דדלתות מעכבות ועוד כי אמר ריש גלותא בנה ביתא דמשמע שממתה בנין הבית הוצרך למזוזה אמאי לא קאמר פתח פיתחא בין בי גברי לבי נשי אלא אמר בנה ביתא דמשמע בה פתחא בין בי גברי לבי נשי אלא שמע מינה דלא משום ציר דבין גברי לנשי הוה בהיכר הם גזרמין ומעכבין. ומטעם זה פליך ר"מ ז"ל דלתות עם הקבלה שבתיה בידו והדין עמו ועוד דהא בעינן וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך אלא אמר תמלה ואחר כך וכתבתם כד"ן. וכ"ש ז"ל פירש טעם אחר דילפינן מגיגית דבעינן תעשה ולא מן העשוי ואי הוה קבע מזוזה והדר קבע דשי הוה ליה מן העשוי וכי מעיינת בה בפיר הייתו טעמא דידיה גופיה אלא דאייתי לה מן מלא דהכי דס"ל ז"ל קבלה ואולי גם על זה סמך ר"מ ז"ל. ואתרי שבתבתי זה כתה לידי תשובת עצמו שהשיב בחיים לחכמי לוניל ז"ל על לשון ההשגה הזאת בעצמה ובמתבר כאשר היה לבני עם לבבו והעתקתי תשובתו בלשונו למען ידון הקורא בו. וז"ל תשובה מה שאמרתם משום ציר וכו' (עיין בכ"מ לשון התשובה) לא מזוזה דעלמא עד כאן לשון תשובתו אות כאות היכה כתיבה ואתה המעיין התבונן בדברים לשמן ואחר איך יצאו הדברים מפי אומרן ואיך הוצאו בהלכתן: ויהיות גוכה השער עשר טפחים לו יאמר כו' עד ועשוי לדירת קבע. פרק קמא דיומא (דף ו' י"ח): בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה: אבסדרה והוא המקום כו' עד לא המזוזה. פרק הקומן רבה (דף נ"ג)

הגהות מיימוניות

[ו] וכן פירש"י הא דאמר רב עשאה כמין נגר פטולה ואדרבא יש לקובעה מעומד וכן נראה לרא"ם וכן פסק רבינו שמחה שאו יראה שמע שלה את הפתח בדאיתא התם ודלא כפירוש רבינו תם שפי' כמין נגר בעומד ושיש לקובעה מושכב וכן כתב בספר המצות שנהגו כפירוש רש"י ובן פי' בערוך נגר שמשימים אחורי הדלת ברוחב וכו' וכתב וי"מ נגר שמשימים אחורי הדלת באיסקופה תימה לי דבפרק השואל גבי הא דתנא המשכיר בית לחבירו משכיר חייב בדלת ובמנעול ובנגר פירש"י נגר היינו שתוחבין בחור שבאיסקופה והיינו דלא כפירושו דהכא:

[ז] אבל הני בתים ששוכרים ישראל מכותי פסק ר"י דפטורין ממזוזה דכתיב ביתך ולא בית אחרים כדאמרינן גבי פלת שאולה כל שלשים יום פטורה מציצית דכתיב בסותך ולא בסות אחרים ואף לאחר שלשים יום אינו חייב אלא מדרבנן שלא יאמרו שלו הוא אבל בית כותי לא אתי למיטעי דקלא אית ליה והא דאמרינן מזוזה חובת הדר היא היינו לפטור ישראל בשכותי שוכרו ממנו אבל לחייב ישראל כשדר בבית כותי לא. אך קשה אמאי לא דרשינן ביתך ולא בית אחרים ויפטר כששובר ישראל מישראל כמו דדרשינן בסותך ולא בסות אחרים ואם תתרץ דהשבינן ליה ביתו דשכירות קניא כמו כן שאלה קניא ע"כ מצאתי. ודעת רבינו המחבר דחייב אפילו בבית בותי כל זמן שהוא בתוכה ברמולה לשון העטור: [ח] הקומץ רבה פתחי שימאי פטורין מן המזוזה מאי פתחי שומאי פליני בה רב דאמרי ורבה חד אמר דלית ליה מזוזה וחד אמר דלית להו שקפי וכתב רא"ם דלתומרא עבדינן ואיזה מהם שיהיה חייב במזוזה. אבל בספר המצות כתב כרבינו המחבר: * [כתב המור בענין זה כתב הרמב"ם יש בו לרבע ד' על ד' וכו' וא"א ז"ל כתב שאינו חייב אלא א"כ הוא מרובע ד' על ד':

ב בית שאין בו ארבע אמות וכו'. בריימתא בריש סוכה (דף מ') ומפרש רבינו דהיינו שאין בו כדי לרבע ארבע על ארבע אבל אם יש בו כדי לרבע חייב. והרא"ש חולק על זה וכתב בהלכות מזוזה דד' על ד' אמות מרובעות בעינן דבעינן אמר לא חזי לדירה:

ג אבסדרה והוא המקום וכו'. בפרק הקומץ (מנחות ל"ג) אמר רבה בר רב שילא אמר רב אבסדרה פטורה מן המזוזה ואף ע"פ שיש לה פצימין מ"מ למזוקי תקרה עבידי כלומר ואפילו יש לה דלתות וכל שאר החכלים: וכן התקרה וכו'. נראה שטעמו מדאמרינן בהקומץ אמר אביי חזיא להו לאיספלידא דבי מר דאית להו פצימין ולית להו מזוזה קסבר מיזוק לתקרה הוא דעבידי. ומפרש רבינו דאספלידא היינו תקרה שאין לה כתלים אלא עומדת על עמודים מכאן ומכאן: בית

שמע: ואחר שגוללה מניחה בשופרת וכו': **ז** ומברך תחלה וכו'. כן כתב הרי"ף ז"ל. ומ"ש ואינו מברך בשעת כתיבתה וכו' מדאמרינן בפרק החכלת (שם מ"ב) כל מצוה שאין עשייתה גמר מצותה אינו מברך אלא בשעת גמר מצותה:

ח תלאה במקל וכו'. בהקומץ (שם ל"ב) מימרא דרב יהודה אמר שמואל ובריימתא: הניחה אמודי הדלת וכו'. בריימתא שם: **חפר** במזוזת הפתח וכו'. גם זה שם (ל"ג) אמר רב יהודה אמר שמואל עשאה כמין נגר פטולה אינו והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר מזוזתא דבי רבי כמין נגר עשויה לא קשיא הא דעבידא כסיכתא והא דעבידא בלא סיכתא. ומפרש רבינו כרש"י דעבידא בסיכתא פטולה דהיינו כיתד שקובעין במור: **העמיק** לה וכו'. גם זה שם (ל"ג) דרש רב יוסף בר אבא משמיה דרבא העמיק לה טפח פטולה לגומר והו"ל מעשה ולא מן העשוי: חתך קנה וכו'. גם זה שם בריימתא ומימרא דרב אחא בריה דרבא כלומר משום דהוה ליה מעשה ולא מן העשוי:

ט מזוזות היחיד וכו'. בריימתא פ"ק דיומא (דף י"ח). ובשבוע פירש הרא"ש ז"ל בשמיעה. ופירש"י פעמים ביובל כל דבר שהוא של רבים אין להעבירה עליו הרבה שאם תעבירה יהא כל אחד אומר יעשו חבירי:

י הכל חייבים וכו'. משנה פרק מי שמתו (ברכות י"ז): נשים ועבדים וקטנים פטורין מקרא ומן התפילין וחייבים בתפלה ובמזוזה כלומר מפני שהיא מצות עשה שלא

כשיפתח הקורא לקרות יקרא מראש השיטה לסופה. ואחר שגוללה מניחה [א]בשפופרת של קנה או של עץ או של כל דבר ומחבר אותה אל מזוזת הפתח במסמר או חופר במזוזת הפתח ומכנים בה המזוזה: **ז** וקודם שיקבענה במזוזת הפתח מברך תחלה. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקבוע מזוזה. ואינו מברך [ב]בשעת כתיבתה שקביעתה זו היא המצוה: **ח** תלאה במקל פסולה שאין זו קבועה. הניחה אחרי הדלת לא עשה כלום. חפר במזוזת הפתח והכנים המזוזה כמו נגר והיא [ו] כבריח הקרשים בטבעות פסולה. העמיק לה טפח פסולה. חתך קנה והכנים בו מזוזה ואחר כך חיבר הקנה אל קנים אחרים והעמיד מן הכל מזוזת הפתח פסולה מפני שקדמה קביעת המזוזה לעשיית מזוזת הפתח: **ט** [ג]מזוזות היחיד נבדקת פעמים בשבוע. ומזוזות רבים פעמים ביובל. שמא נקרעה ממנה אות אחת או נמחקה מפני שהיא קבועה בכתלים מרקבת: **י** הכל חייבין במזוזה אפילו נשים ועבדים. ומחנכים את הקטנים לעשות מזוזה לבתיהם. [ד]השוכר בית בחוצה לארץ והדר בפונדק בארץ ישראל פטור מן המזוזה ל' יום. אבל השוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד:

יא [ה]המשכיר בית לחבירו על השוכר להביא מזוזה ולקבוע אותה אפילו היה נותן שכר על קביעתה. מפני שהמזוזה חובת הדר היא ואינה חובת הבית. וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויצא. ואם היה הבית [ז] של כותי הרי זה נוטלה כשיצא:

יא המשכיר בית כו' עד ויהיו לו דלתות. כתב הרמב"ם ז"ל שיהיו לו דלתות לא נאמר אלא משום היכר ציר ובעבור שנין שני כתוס שיש לשניהם יציאה מכאן ומכאן ואין היכרת ביאתה לשער האמצעי אלא בהיכר ציר שכו ולפיכך אמר לו קבע דמי כרישא עכ"ל:

ב בית שאין בו ארבע אמות וכו'. בריימתא בריש סוכה (דף מ') ומפרש רבינו דהיינו שאין בו כדי לרבע ארבע על ארבע אבל אם יש בו כדי לרבע חייב. והרא"ש חולק על זה וכתב בהלכות מזוזה דד' על ד' אמות מרובעות בעינן דבעינן אמר לא חזי לדירה:

ג אבסדרה והוא המקום וכו'. בפרק הקומץ (מנחות ל"ג) אמר רבה בר רב שילא אמר רב אבסדרה פטורה מן המזוזה ואף ע"פ שיש לה פצימין מ"מ למזוקי תקרה עבידי כלומר ואפילו יש לה דלתות וכל שאר החכלים: וכן התקרה וכו'. נראה שטעמו מדאמרינן בהקומץ אמר אביי חזיא להו לאיספלידא דבי מר דאית להו פצימין ולית להו מזוזה קסבר מיזוק לתקרה הוא דעבידי. ומפרש רבינו דאספלידא היינו תקרה שאין לה כתלים אלא עומדת על עמודים מכאן ומכאן: בית

ד המשכיר בית כו' עד הוף הפרק. בריימתא במציעא פרק השואל (דף ק"כ.): ומ"ש ולקבוע אותה וכו'. (שם ק"ח:) בעא מיניה מרב ששת מקום המזוזה על מי כלומר תחילת מקום המזוזה על מי על השוכר או על המשכיר ופשט דעל השוכר:

פ"ו א עשרה חנאים וכו'. מתבאריס והולכים:

ב בית שאין בו ארבע אמות וכו'. בריימתא בריש סוכה (דף מ') ומפרש רבינו דהיינו שאין בו כדי לרבע ארבע על ארבע אבל אם יש בו כדי לרבע חייב. והרא"ש חולק על זה וכתב בהלכות מזוזה דד' על ד' אמות מרובעות בעינן דבעינן אמר לא חזי לדירה:

ג אבסדרה והוא המקום וכו'. בפרק הקומץ (מנחות ל"ג) אמר רבה בר רב שילא אמר רב אבסדרה פטורה מן המזוזה ואף ע"פ שיש לה פצימין מ"מ למזוקי תקרה עבידי כלומר ואפילו יש לה דלתות וכל שאר החכלים: וכן התקרה וכו'. נראה שטעמו מדאמרינן בהקומץ אמר אביי חזיא להו לאיספלידא דבי מר דאית להו פצימין ולית להו מזוזה קסבר מיזוק לתקרה הוא דעבידי. ומפרש רבינו דאספלידא היינו תקרה שאין לה כתלים אלא עומדת על עמודים מכאן ומכאן: בית

פתוח לאחד מאלו חייבים **טז** (יח) יג ויש אומרים שבית שער יז חייב אפילו אין בית פתוח לו (טור והסוסקים בשם ר"י):

ח יד בית שער שפתוח לבית ולחצר יח חייב (יב) בשתי מזוזות אחת במקום שפתוח לבית ואחת במקום שפתוח לחצר:

ט [ט] טו בית שער העומד בין הגנה לבית (ח) חייב בשתי מזוזות אחת במקום שפתוח לבית ואחת במקום שפתוח לגנה:

י [י] (ט) טו בית המדרש פטור מהמזוזה יז ואם יש בו פתח שרגיל לצאת בו לביתו חייב במזוזה באותו פתח (ט) **יט** [יא] יח וי"א שבית המדרש חייב במזוזה ונכון (יג) לחוש לדבריהם כ אבל לא יברך עליה:

יא יט סוכת החג בחג [יב] והבית שבספינה (י) (י) והחנויות שבשוקים **כא** (יל) פטורים:

יב כ שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו (יו) הפנימית חייבת והחיצונה פטורה:

יג כא בית שאין בו (יא) ד' אמות על ד' אמות פטור כב [יג] כג ואם יש בו (יב) *)כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות בשוה אע"פ שארכו יתר על רחבו או שהוא עגול או בעל ה' זויות (יז) חייב (רמב"ם פס ד"ב):

יד [יד] *) כד בית (יג)שאין לו תקרה פטור כה היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה אם היה הקירוי כנגד הפתח חייב במזוזה יחידאה שיהי' במקורה כד ד' (יז) על ד':

טו [טו] כו הבית אע"פ שאין לו דלתות חייב במזוזה כה כז ויש מי (יח) (יד) שפוטר:

טז [טו] כח הרבה חדרים זה לפנים מזה כולם חייבים במזוזה:

יז כט אם יש בבית הרבה פתחים פתוחים לחצר או לרשות הרבים ונעשו כולם לכניסה ויציאת בני הבית כולם חייבים אפילו נתמעטו הדיורים שאין רגילין עתה לצאת ולבא אלא באחד מהם:

יח ל בית שיש לו פתחים הרבה אף על פי שאינו רגיל לצאת ולבא אלא באחד מהם חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח:

יט [יז] הואיל ונעשו לכניסה ויציאה (משמעות הטור) [יח] מרתף שיש לו פתח מן הרחוב שמכניסין בו יין בחביות גדולות ויש לו פתח קטן מן הבית שנכנסין ויוצאין בו חמיר כו אם הפתח הקטן (יט) רגלו למזוזה

מיוחדים לדירה: **טז** וי"א שבית שער כו'. ל"ע דכתב סי"ח אלו גם במרפסת וגינה ממחיצין ועב"מ ופרישה: **יז** חייב. היינו מדרבנן כדלתות בעור ופוסקים: **יח** חייב בשתי מזוזות כו'. מון מהמקום שנכנסין לו מר"ם, עור: **יט** וי"א כו'. ול"ד לבכה"כ לענין סעיף ג' דלתו חייב במזוזה אא"כ יש בו בית דירה כמדרש ויוכנסים בו מבקר ועד ערב דומה לדירה: **כ** אבל לא יברך עליה. והכ"מ כ' דנכון הוא כשיקבע מזוזה בפתח בית ויברך עליה דעתו ג"כ על קביעת המזוזה שבכ"ם ויקבע אותם ואח"כ בפתח בית דירה כמו מזוזה אחרת בלא ברכה: **כא** פטורים. מפני שסם דירת עראי: **כב** שתי סוכות של יוצרים כו'. כך היה דרך היוצרים בימיהם שהיו עשין ב' סוכות זו לפנים מזו וכפנימית היה דר ומלגיע קדרותיו הלכך חייבת ובחיצונה היה עושה מלאכתו ומוליא קדרותיו למכור ואינו דר שם הלכך פטורה ואם דמי לבית שער דלעיל דקביע חשמישו משא"כ הכא: **לג** ואם יש בו כדי לרבע כו'. ודעת הרמ"ם שאינו חייב במזוזה אא"כ הוא מרובע ד' על ד' אמות ולפי שכתב בב"י דנקטינן כהרמב"ם דהא לא פליג עליה אלא הרא"ש לא הביא כאן אלא דברי הרמב"ם אבל באמת גם דעת רבינו יונה כסוף ספר אדם כהרא"ש וכתב שכן חפסה עיקר ע"כ נראה דיש לקבעה בלא ברכה אם יחזור ויקבע על אחת מהם ויהא דעתו גם על זו: **לד** ד' על ד'. או כדי לרבע ד' על ד' להרמב"ם: **לה** ויש מי שפוטר. ואם קבעה קודם תליית הדלת לא יצא ידי חובתו כשנותן הדלת אח"כ דסוי תעשה ולא מן הטעוי עכ"ל עט"ז ולאלתר ידי שניהם יצאו כה הדלת מיד ויקבענה בלא ברכה אם יחזור ויהא דעתו גם על זו וכשיתלה כה הדלת יטלנה בלא ברכה אם יחזור ויקבענה בלא ברכה ויברך על אחת ויהא דעתו גם על אחת מהם אם יחזור ויקבענה בלא ברכה אם נשלח אדעתא דלחזור ולהוציא מיד אם צריך לברך או לא פי"ש ותיונו ע"כ בין שרשתו לחזור ולהוציא הוי כאלו לא פשט כלל א"כ לאותה שיטה אפשר דה"ה במזוזה אם נשלח אדעתא

ביאור הגר"א

[ט] בית בו'. ערש"י ש"ם והלכתא כו' והרא"ש שם: [י] בית כו'. בש"ש ביומא ל"ב ובתוס' ס"ו א' ותוס' שם ביומא ר"ה שאין בו' ובמנחות ל"ג א' ר"ה והא כו' וי"ש שם כו': [יא] וי"א כו'. כדברי הירושלמי תוס' שם ושם: [יב] והבית כו'. הביאו הרי"ף (לולי ל"ל כרי"ז. וכונ' רבינו יונה ופיין בכ"מ) ר"ש"ם: [יג] ואם יש כו'. רסב"ם אבל הרא"ש תולק ע"ז: [יד] בית כו'. רמב"ם ובלשון שני של רש"י ר"ש שיישב קושית הוס' על רש"י: [טו] הבית כו'. ויש בו'. מפ"ש ל"ג א' ר"ש ר' ומברא ראשונה ס"ל כפרי"ז ותוס' וראיה ממ"ש (שם ל"ד) פתחי שימאי דל"ל כו' ר"ת ומהא יותר כה"ב. הרא"ש: [טז] הרבה כו'. ע"ל סעיף ו' ח' מ' י"ב: [יז] הואיל ונעשו. לפי' תשני שרש"י חנ"ל שבסי"ז אבל ש"ע הסתיק לשון הרמב"ם שפפרש מש"ש ר' הרגיל היינו בפתח שבינו לבין בה"ם וע"ש: [יח] מרתף כו'. עש"ך:

באר היטב

[ט] אלא שער האלר והגנה שהמומר יושב שם פעורים כיון שאינם מיוחדים לבית: (יא) וי"א. כתב הש"ך וע"ע הא הי"ח אלו גם במרפסת וגנה מחיינין בהם ופרישה: (יב) בשתי. כתוב בטור מלבד הפתח שנכנסין לשם מן רשות הרבים דקביעת שלריך בהם: (יג) לחוש. בטור כ' וכן עשה הר"מ מרוטנבורג ולבה"מ ואמר כשהיה יש בו שיעה הלרים היה רוח רעה מבעבע קודם שיקע בו מזוזה והכ"מ כתב דנכון הוא כשיקבע מזוזה בפתח הבית ויברך עליה אעפ"ד דעתו ג"כ על קביעת המזוזה שבבה"מ ויקבע אותם זה אחר זה תחלה בפתח הבית ואח"כ בפתח בה"מ וברכה זו מוזכרת על שבשים: (יד) פטורים. אם שהם דירת עראי וכ' הש"ז וכ"ל אפי' אם יושבים בשם בכל יום פטורים דלעיל אמרו עראי כמ"ש בה"מ סימן ק"מ ס"ח לענין חזקה אבל בבה"מ דאמרינן לפי שיושבין בו כל סיום הרי זה דירה ובעלה דבוקא הטור והש"ע בהחיוות שעושין ביומא דשוקא בכרכים גדולים ושומרים שם התחיוות בשוק רק כל משך ואחר כך מפלקים אותם לו שומרים שנו בלי שום חשמים דזה ממש כמו סוכת החג בחג ע"ש. ובכתב הגאון מהר"י זיל תחיוות שבשוקים שבורים בלא אותן חדרים הנקראי קליעין מיוחדים לדירה: **טז** וי"א שבית שער כו'. ל"ע דכתב סי"ח אלו גם במרפסת וגינה ממחיצין ועב"מ ופרישה: **יז** חייב. היינו מדרבנן כדלתות בעור ופוסקים: **יח** חייב בשתי מזוזות כו'. מון מהמקום שנכנסין לו מר"ם, עור: **יט** וי"א כו'. ול"ד לבכה"כ לענין סעיף ג' דלתו חייב במזוזה אא"כ יש בו בית דירה כמדרש ויוכנסים בו מבקר ועד ערב דומה לדירה: **כ** אבל לא יברך עליה. והכ"מ כ' דנכון הוא כשיקבע מזוזה בפתח הבית ויברך עליה דעתו ג"כ על קביעת המזוזה שבבה"מ ויקבע אותם זה אחר זה תחלה בפתח הבית ואח"כ בפתח בה"מ וברכה זו מוזכרת על שבשים: **כא** פטורים. מפני שסם דירת עראי: **כב** שתי סוכות של יוצרים כו'. כך היה דרך היוצרים בימיהם שהיו עשין ב' סוכות זו לפנים מזו וכפנימית היה דר ומלגיע קדרותיו הלכך חייבת ובחיצונה היה עושה מלאכתו ומוליא קדרותיו למכור ואינו דר שם הלכך פטורה ואם דמי לבית שער דלעיל דקביע חשמישו משא"כ הכא: **לג** ואם יש בו כדי לרבע כו'. ודעת הרמ"ם שאינו חייב במזוזה אא"כ הוא מרובע ד' על ד' אמות ולפי שכתב בב"י דנקטינן כהרמב"ם דהא לא פליג עליה אלא הרא"ש לא הביא כאן אלא דברי הרמב"ם אבל באמת גם דעת רבינו יונה כסוף ספר אדם כהרא"ש וכתב שכן חפסה עיקר ע"כ נראה דיש לקבעה בלא ברכה אם יחזור ויקבע על אחת מהם ויהא דעתו גם על זו: **לד** ד' על ד'. או כדי לרבע ד' על ד' להרמב"ם: **לה** ויש מי שפוטר. ואם קבעה קודם תליית הדלת לא יצא ידי חובתו כשנותן הדלת אח"כ דסוי תעשה ולא מן הטעוי עכ"ל עט"ז ולאלתר ידי שניהם יצאו כה הדלת מיד ויקבענה בלא ברכה אם יחזור ויהא דעתו גם על זו וכשיתלה כה הדלת יטלנה בלא ברכה אם יחזור ויקבענה בלא ברכה ויברך על אחת ויהא דעתו גם על אחת מהם אם יחזור ויקבענה בלא ברכה אם נשלח אדעתא דלחזור ולהוציא מיד אם צריך לברך או לא פי"ש ותיונו ע"כ בין שרשתו לחזור ולהוציא הוי כאלו לא פשט כלל א"כ לאותה שיטה אפשר דה"ה במזוזה אם נשלח אדעתא

חידושי רע"ק

עליה: (ע"ש סעיף י"ח) **והחנויות** שבשוקים. בדרישה ס' ע"ז ונראה דבזמן ר"ז אלו חדרים הנקראים קליעין חייבים וצ"ע עכ"ל (סעיף י"ב) ד"א על ד"א פשוט. דהיינו דמצד עצמותו פטור ממזוזה אבל בחדר שלפנים מחדר (שקורין קעמערכי) שיוצאים מחדר הגדול לחדר הקעמערכי הפתח הוא חייב במזוזה מצד הגדול שיוצאים ממנו דרך פתח זו לחדר הקטן ויהא גירון חדר קטן באויר דס"מ חייב כאלו יוצא מפתח זו לשוק כנלע"ד בזוה"י: (ש"ך ס"ק כ"ב) **ויחזור** ויקבענה בלא ברכה. יש לע' אמאי מקבענה בלא ברכה דאף לאותה שיטה דמתחילה היתה ג"כ חייבת במזוזה מ"מ נראה כיון שנשלח אם יחזור ויקבענה צריך לברך וזלת שנאמר דכוונת חש"ך לשיטת המחמיקים בא"ח (ס' ה') דשמש שלית אדעתא לחזור וללובשו מיד אם צריך לברך או לא פי"ש ותיונו ע"כ בין שרשתו לחזור וללובשו הוי כאלו לא פשט כלל א"כ לאותה שיטה אפשר דה"ה במזוזה אם נשלח אדעתא

פתחי תשובה

דמיירי אפילו פרס סודר עליה דבכלי אחד סעיטת דאסור ועי"ז מולק ודעתו דמהני כיסוי זכוכית ועלין כיסוי אחר ע"ש ומיין בספר הומות ירושלים סימן ל"ב שכ' דגם הע"ז מודה כזה ואינו אוסר כ"א כיסוי זכוכית לבד וכ"ש סעיטת דאפילו אחינו זכוכית אסור כלי מ' אלא לעולם זכוכית מיתבר כאוהל כפ"ש דבנבוה עצה מיירי הקנוה כתוכ' ותשוב עפי' ועל מ"ש סע"ז דבמקום שיעשה מהני כיסוי זכוכית כתב דצ"ע מאחר דמתכוין לאמרא"ם בשם י"ל דבעע דהוא עצמו בשי גיליאה לא מיתבר כ"כ לאמיתה ע"ש וסכלת זו קלוסה: (מ) בית המדרש פטור. עיין בתוס' פ"ק דיומא דף י"א ע"ב ד"ה שאין בו בית דירה. שהתנו דאם היה בהמ"ד בל יחיד ולא בל רבים חייב במזוזה וכ"כ בפסקי תוס' שם וכ"כ בס' תפלת ע"ש: (י) והחנויות שבשוקים. עבה"מ ועיין בס' יד הקטנה על הרמב"ם פ"ב מהלכות מזוזה אות כ"ל שהמה ע"ז דאם הם בחנות אינם שבאיר שם בלוס מ"מ לאוי לחייבם כמו בהמ"ד דאמרינן לפי שיושבין בו כל סיום הרי זה דירה ובעלה דבוקא הטור והש"ע בהחיוות שעושין ביומא דשוקא בכרכים גדולים ושומרים שם התחיוות בשוק רק כל משך ואחר כך מפלקים אותם לו שומרים שנו בלי שום חשמים דזה ממש כמו סוכת החג בחג ע"ש. ובכתב הגאון מהר"י זיל תחיוות שבשוקים שבורים בלא אותן חדרים הנקראי קליעין מיוחדים לדירה: יג כתוי הלאמון שבתו' הם מדאורייתא ובכתב מדרבנן דהיינו במרפסת ירי מימר' דרמב' וכו' ובדמפר' רב פפא סבא וכו' שם: מו בריש"ם שם ובכרבי יוסי ובדמפרש רב ובמוגלא ר"ש הרא"ש וכ"ב מדברי הרמב"ם שם בפ"ו מהלכ"ת ומזוזה שבתב לאמרו ר' בתוס זה פתוח לזה וזה פתוח לזה הוא ובהפסימי חייב כולם חייבים וכו': מז מפתחא דעיל בה רבי לעזרה' וכו' שמעש"ל ומעובדא דאמרי ורבינלהון אלו בתוכתא וכו' בכתוב דף מ"ז ע"ב: יז שם מבסות פתחא דהוה שייל בה רב פוגא וכו' שם בתחות: יח מוסבות שם בשבהיוזאלמי ובכ"ב בטור בשם הר"מ מרוטנבורג: יט כרבי' יומא דף י' ע"ב ובכרבן ובעמייהו דבתיב כיתר שהוא דירת קבע לאחוקי דירת עלאי: כ מימלא דרבי לוי וכו' שוכה ד"ה ע"ב דעיקר דירתו בפנימית ומהיכו: לא בקבעה: כא בריי' סוכה דף ג' ע"ב ובגירסת הרי"ף: כב טור בשם הרמב"ם שבסבר"ן דס"ל בל שיש בו לרבע בן לאוי לדירה הוא והוא בכלל ד' אמות על ד"א: כג מימלא דרבא מתות דף ל"ג ע"ב ותני רב שמעאל בר יסודא וכו' יומא דף י"ח ע"ב: כד הרמב"ם שם ובתב הכ"מ מלתא דפבלא היא: כה הר"ר מנוח: כו לפי' הגאון בתב בתוס' דיש גלותא בנה כיתא וכו' מתות דף ל"ג ע"ב (ובוד' ולתו"ד ועי"ש): כז הרמב"ם שם בפ"ו ובמו שבאיר לתמי לוי"ל שאין חייב אלו אלא בפתח שיש בה שער בשעיה דקבע על מזוזות ביתו ובשעריך: כח הרמב"ם ולייתתו לעיל פני' ע': כט לשון הטוד' מתימלא דרב פפא וכו' שם דף ל"ד ע"ב ובפי' הבני שבר"ש בשם תנו' הגאונים: ל לשון הרמב"ם שם בפ"ו מתימלא דרב פפא ובפירוש הלאמון שבר"ש:

הגהות הט"ז

(סי' רפ"ו בש"ע סעיף י"ג) כדי לרבע ד' אמות. פירוש שיהיה גדול כ"כ שיוכל לעשות בו ריבוע ממש אלבו בתחבו ד' על ד' ובכ"ז לא פירש כן ומשבך אחר שהגה הרמ"א ובטור בדברי הרמב"ם לפי הגאון ר"ש בעבלה הרמב"ם בעי ג"כ ריבוע ממש ובשעת עסקי בא"ח הלכות סוכה זכיתי לתקן דבר זה ושם הלבתי בזה (וע"ש סימן תרל"ד סק"ב):

דגול מרבבה

(סימן רפ"ב בש"ע סעי' י"ד) **בית** שאין לו תקרה פטור. והלל דשעדי תלילות ושעדי מדיות חייבים עיין בהמב"ם פרק ו' הלכה מ' ובכ"מ כאן:

בית הלל

(סי' רפ"ו סעיף י"א בש"ע) **סוכות** החג בחג והבית שבספינה והחנויות שבשוקים פטורים. דין זה כתב שבסעיף ותחנויות לא מצינו בגמרא אלא ובתב בעבודי מלך וז"ל חנויות שבשוקים ב"כ הרמב"ם וכתב בע"מ אלא מלאתי בגמרא. ובמגדל עוז כתב שהוא בגמרא בפרק הקומץ ולא מלאתי בע"ל וכתב הפסיקה לא מצאה בתשב"ו ובהלכות קטנות אבל בעור אותה ועי' בפרישו ז"ל תחנויות שבשוקים בפרישו ז"ל תחנויות שהוא דירת קבע לאפוקי אלו שהם דירת עראי. ובכלה דומנו הוה אלו חדרים הנקראי קליעין מיוחדים וע"ש:

באר הגולה

דהכא בפתוחה לבית: יג כתוי הלאמון שבתו' הם מדאורייתא ובכתב מדרבנן דהיינו במרפסת ירי מימר' דרמב' וכו' ובדמפר' רב פפא סבא וכו' שם: מו בריש"ם שם ובכרבי יוסי ובדמפרש רב ובמוגלא ר"ש הרא"ש וכ"ב מדברי הרמב"ם שם בפ"ו מהלכ"ת ומזוזה שבתב לאמרו ר' בתוס זה פתוח לזה וזה פתוח לזה הוא ובהפסימי חייב כולם חייבים וכו': מז מפתחא דעיל בה רבי לעזרה' וכו' ובדמפר' ובכרבן ובעמוגלא דתנאי ורבינלהון אלו בתוכתא וכו' בכתוב דף מ"ז ע"ב: יז שם מבסות פתחא דהוה שייל בה רב פוגא וכו' שם בתחות: יח מוסבות שם בשבהיוזאלמי וב"ב בטור בשם הר"מ מרוטנבורג: יט כרבי' יומא דף י' ע"ב ובכרבן ובעמייהו דבתיב כיתר שהוא דירת קבע לאחוקי דירת עראי: כ מימלא דרבי לוי וכו' שוכה ד"ה ע"ב דעיקר דירתו בפנימית ומהיכו: לא בקבעה: כא בריי' סוכה דף ג' ע"ב ובגירסת הרי"ף: כב טור בשם הרמב"ם שבסבר"ן דס"ל בל שיש בו לרבע בן לאוי לדירה הוא והוא בכלל ד' אמות על ד"א: כג מימלא דרבא מתות דף ל"ג ע"ב ותני רב שמעאל בר יסודא וכו' יומא דף י"ח ע"ב: כד הרמב"ם שם ובתב הכ"מ מלתא דפבלא היא: כה הר"ר מנוח: כו לפי' הגאון בתב בתוס' דיש גלותא בנה כיתא וכו' מתות דף ל"ג ע"ב (ובוד' ולתו"ד ועי"ש): כז הרמב"ם שם בפ"ו ובמו שבאיר לתמי לוי"ל שאין חייב אלו אלא בפתח שיש בה שער בשעיה דקבע על מזוזות ביתו ובשעריך: כח הרמב"ם ולייתתו לעיל פני' ע': כט לשון הטוד' מתימלא דרב פפא וכו' שם דף ל"ד ע"ב ובפי' הבני שבר"ש בשם תנו' הגאונים: ל לשון הרמב"ם שם בפ"ו מתימלא דרב פפא ובפירוש הלאמון שבר"ש:

הגהות הט"ז

(סי' רפ"ו בש"ע סעיף י"ג) כדי לרבע ד' אמות. פירוש שיהיה גדול כ"כ שיוכל לעשות בו ריבוע ממש אלבו בתחבו ד' על ד' ובכ"ז לא פירש כן ומשבך אחר שהגה הרמ"א ובטור בדברי הרמב"ם לפי הגאון ר"ש בעבלה הרמב"ם בעי ג"כ ריבוע ממש ובשעת עסקי בא"ח הלכות סוכה זכיתי לתקן דבר זה ושם הלבתי בזה (וע"ש סימן תרל"ד סק"ב):

דגול מרבבה

(סימן רפ"ב בש"ע סעי' י"ד) **בית** שאין לו תקרה פטור. והלל דשעדי תלילות ושעדי מדיות חייבים עיין בהמב"ם פרק ו' הלכה מ' ובכ"מ כאן:

בית הלל

(סי' רפ"ו סעיף י"א בש"ע) **סוכות** החג בחג והבית שבספינה והחנויות שבשוקים פטורים. דין זה כתב שבסעיף ותחנויות לא מצינו בגמרא אלא ובתב בעבודי מלך וז"ל חנויות שבשוקים ב"כ הרמב"ם וכתב בע"מ אלא מלאתי בגמרא. ובמגדל עוז כתב שהוא בגמרא בפרק הקומץ ולא מלאתי בע"ל וכתב הפסיקה לא מצאה בתשב"ו ובהלכות קטנות אבל בעור אותה ועי' בפרישו ז"ל תחנויות שבשוקים בפרישו ז"ל תחנויות שהוא דירת קבע לאפוקי אלו שהם דירת עראי. ובכלה דומנו הוה אלו חדרים הנקראי קליעין מיוחדים וע"ש:

תרלה א לגל. להגין מעכל ושמש ולא לגייעות כעלמא (רש"י) ויל"ל דמוד' ואם עשאה לאוהל ודורה(*) נמי פסול' כמ"ש הר"ן ועוה"ר תרכ"ו אך בסוכות יוצרים ס"ל לרש"י דאינה עשוי' אלא לגל ולא ואפ"ש פסול כיון שדר בה כל הסמה והר"ן ס"ל דעשוי' לדיר' דלא כב"ח שעשה ממלוקת בתוס ועפי' תרלו'ו ב ואמנם בו אח"כ . כן מלמעלה בין מלמעלה [כי"] : ג אינה כסרה כולה . הילו(*) מן הסוכה דהא לא ממשכה (*) חד דופן עם סך כמר זה סכך פסול הוא : ד ואין לעשות . וכריעכד כמר [כ"מ] ולכנו פוסל : ולכך

תרלה דין סוכת גנב"ך ודקב"ש ובו סעיף אחר :

א * סוכה אע"פ שלא נעשית לשם מצות כשרה והוא שתהיה עשויה א (מ) לצל (א) כגון סוכת עכו"ם נשים בהמה כותיים דועים קייצים בורגנין שומרי שדות אבל סוכה שנעשית מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל ב * לפיכך החושש בגרי"ש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גרי"ש זה לצל (ומה שעושה אח"כ (ב) הוי מעשה ולא מן המעשה) (טור) ג לפיכך אם עשה בתחלה כשנתן שם (*) הגרי"ש חלל טפח במשך שבעה לשם סוכה (ג) ב (ג) וחפש בו אח"כ והשלימה לעשרה כשרה שהרי נעשית סכך שלה לצל ד ואם הגרי"ש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה ג אינה כשרה כולה ע"י משך שבעה שהניח בתחלה ואם חקק משני צדדים ד"א יותר על השבעה אף השבעה פסולה דסכך פסול פוסל מן הצד בר אמות. הגה (ד) ואין לעשות הסכך

תרלה דין סוכת גנב"ך ודקב"ש ובו סעיף אחר :

א מ"ש סוכה אע"פ שלא נעשית לשם מצות כשרה והוא שתהיה עשויה א (מ) לצל (א) כגון סוכת עכו"ם נשים בהמה כותיים דועים קייצים בורגנין שומרי שדות אבל סוכה שנעשית מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל ב * לפיכך החושש בגרי"ש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גרי"ש זה לצל (ומה שעושה אח"כ (ב) הוי מעשה ולא מן המעשה) (טור) ג לפיכך אם עשה בתחלה כשנתן שם (*) הגרי"ש חלל טפח במשך שבעה לשם סוכה (ג) ב (ג) וחפש בו אח"כ והשלימה לעשרה כשרה שהרי נעשית סכך שלה לצל ד ואם הגרי"ש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה ג אינה כשרה כולה ע"י משך שבעה שהניח בתחלה ואם חקק משני צדדים ד"א יותר על השבעה אף השבעה פסולה דסכך פסול פוסל מן הצד בר אמות. הגה (ד) ואין לעשות הסכך

קנט

ט"ו מגן דוד

מעקים יותר מן סקו הסמוכו כנ"ל כעינגל כי כעינגל אין סס מלכנכון רק סס הסמוכו שכעינגל לריך שיהי' כו כמו נקו המלכנכון ומכי תמרי' בגמרא נגמ' דף מ' לר"י דס"ל שיעור סוכה ד' על ד' כמרוכע דכעי' כעינגל מיעור קו מלכנכון של מרוכע הי' לדידן דשיעור סוכה כז"ס על ז"ס לריך שיהי' כקו הסינגל כקו מלכנכון של מרוכע שהוא ז"ס מחות מוחס כי המלכנכון מהכא שהוא י"ס מחות מוחס כי המלכנכון מהסמוכו כ' מוחסים וכיון שקו הסינגל הוא י"ס מחות מוחס ממילא לריכה סכיב הסינגל הוא נ"ס כשיעור זה ל"ל. ש"ס כרוחב עמה ס"ס הסכיבו ע' . אבל לריך שיהיה כקיף כאן ל' מחות מנ' מוחסים וכזה הוכל לעשות כו ריבוע ז' על ו' . אבל אם אין קו הסינגל אין מחות מוחס אלא מחות מנ"ס אף אם מחוכל למחוך מתוכו לאלכון ויהי' אם מיגו מלקיס עמה על עמה דהיינו כקו ל' הסינגל שהוא י"ס ומחות מוחס ולכן יש לס מחות מוחס ל' מחלי מחות מוחס ל' מחלי מחות מוחס ל' מחלי

מן המזוזה . מלא פתחי שימתי פליני בה כב רחומי [ה] ורב יוסף הד אמר דלית לה איקרא ומה אמר דלית לה איקרא . דלית לה איקרא בתוס' פירשו (ל) פי' מקום [א] שהלוח שוקף בה מלמעלה לתוך שהם מלא מצוי הביאה אחת בכנסת ואחת יוצאת . "ומי דלית לה איקרא מלא מצוים בתלמוד לתוך שהם כמו שני תומה . וכה"ר מ' בס"ד דעיטרוון (דף יא). נבי סוכה . ומה שפרש"י בגיטא מחריגא דלית לה איקרא בס"ד ריומא (דף יא). [ב] וי"ל דאין דאיה מחבר לבית . דתנר בית לוח לתוך לבית דיבה הבתים . מבל בית לוח לתוך לבית דיבה בתלוש מקורה (לא) וכ"כ הרמב"ם ז"ל דבית שאין לו איקרא פטור מהמזוזה : יב אבור רבה בר שילא ל"ל חמדה מבמדרא פטורה מן המזוזה ומא"ש שם לה פטיון . (לב) מ"ש פטיון לחיוב איקרא בבמדרא עביר . מיתיבי (לג) [ג] בית שער מבמדרא ומרפסת חייבין במזוזה . הבי"ע בבמדרא דבי רב . פי' יש לה ד' דפנות מלא שאין מגישות לסבך . מבמדרא דבי רב מהרונא מעלית היא . בבמדרא דומיתא [ד] עשויה חלונות חלונות . כעין סיקף בל טמרים . ל"ר רחבה ל"ל יהודה בי הרמיקי (לי) [ה] חייב בב' מזוזות . מלא בי הרמיקי . ל"ר פפא סבא מסמיה דרב בית שער הפתוח לחצר . וכתיב פתוחים לבית שער : יג ת"ר בית הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון בקיטונית . פי' ונרוך מעוה . וחכ"א נידון בבית שער פי' ומ"ש בבית שער פי' ומאר לבית שער : יד ומשמא דאמרי תרוויהו מגינה ולבית בגינה כ"ע לא פליגי דחייב . מ"ש עיקר בית הוא . כ"ם מבית לגינה מ"ם עיקר לקיטונית ומ"ם עיקר גינה . רבה ורב יוסף דאמרי תרוויהו מבית לגינה כ"ע ל"ם דפטור . מ"ם דבית לגינה הוא . כ"ם מגינה לבית . מ"ם עיקר דגינה ומ"ם עיקר דקיטונית . אבל ורבא עבדי כרבה ורב יוסף . ורב אחי עבדי כרבה ורב ומשמא ולבתרא כרב ומשמא לתומרא דקמרא פרש"י ומנרוך מעוה לתרוויהו . דסבר רב' יוסי . ולא דקמא לומר פי' כן . ותא (ס"ל דבא) דפסיק תלמוד כרב ומשמא לתומרא . הייט דמתמרי עפי מרבה ורב יוסף . ולשון סברי בחכמים . ולרוחי שכתוב בגמ' ורב אחי עביד כרב ומשמא לתומרא (לה) ומדקאמר כרב ומשמא לתומרא משמע לתומרא ולא ביוסי (ס"ל משמע דס"ל כר"י) . ולמה הל"ל אלא עבדי (ס"ל דעבוד) כרב ומשמא לי ס"ל הלבה בחכמים : יד [ממתא דף לד.] אירמבר לו פתוחה מבית לעליה אמר רב הונא יש לו פתח אחד חייב במזוזה אחת שני פתחים חייב בשתי מזוזות . אמר רב פפא ש"מ מדרב הונא הא אמרהונא דאית ליה ד' [ו] וס' פיתחי חייב בכל פתח ופתח . פסיעה . לא כריבא דאית ליה רגל אלא אחד . פרש"י [ז] ומ' אמר רב הונא דאמר הלך אחר הרגל . ה"מ כגון בתרי בבי ורגל אחד ובעל אוהל בתר ובעל אוהל בתר אלא אמר רגל אבל אלמא לגבי חד לא בעלי . עוד פירש לשון אחר מתשובות הגאונים הלך אחר רגל שבני אדם רגילין לילך ולבא בו . ולמשמע פיתחא דבי רבי אלא הוא עשוי אלא לו לבדו ולאיתויי פיתחא דרב הונא שהיה רגיל לילך לאחריו . (לו) אבל שני פתחים ואלא לבית אחר

ומעשו כולם בשבוע בני בבית שבו מחבון ומשמש לתו אחד מדיר ולא ומלרבו לו פתחים מרבה בולו חייבין במזוזה . ומא"ש שנתמעטו מהשמש ולרוב בריבין עתה לבולו אלא לאחד מהן . אמר לאמיתר הלי פיתחא דלקרבא חייב במזוזה . אמר ליה רב אמי לאמיתר והא ליה לו פטיון . מ"ל עוד פיטון . פיתחא דלקרבא בגון שהפתח ממלא כל מחרא ומניע מלפון לדרום . והא ליה לו פטיון אלא מלא שתלי בבית אם בל בשן ולרום . עוד פטיון [ז] בשמה אמ"ש שאין נרלון בפטיון בס"ש ריומא (דף יא). [ב] וי"ל דאין ראיה מאבר לבית . דאבר [ח] בבית מקום פטיון בן . [ח] רב מרי מקבלא לבי מר שמואל חזא דלבבא אלא חד פטיון מבמלאיה ומבבד ליה מזוזה והיה סתם הבית לבד ימין בפתח שבתה שבשמאל . אמר ליה ממלן בר"מ (לו) אימור דאמר ר"מ מימין [ט] וקבע בפלים המזוזה שבשמאל . אמר ליה ממלן בר"מ (לו) אימור דאמר ר"מ מימין ממשמאל מי אמר דמבית [י] ביתך (לח) דרך ביתאך מימין . אתה אומר מימין מ אין אלא ממשמאל ת"ל ביתך . מלי תלמודא . [כ] אמר רבא ביתך דרך ביתאך (לט) כי עקר אינים דגליה דימיתא בבר עולא אמר בריבא . בר שמואל בר אחא קמיה דרב בפא אמרה דרב בר עולא אמר מהבא ויקח יהודע הבהן ארון אחד ויקוב חור בלבתו ויתן אותו אלא המזבח מימין : מלי רבי אמיר . דתנית בית אמין לו אלא פלים אחד ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פטרים . מ"ש דרבנן מזוזה כתיב . ומ"מ דר"מ . דתנית מזוזות שומע אני מיעוט מזוזות שתים . [ל] בשהוא לומר בפרשה שניה מזוזות אלא אמין . הי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעוט מיעוטו הכתוב במזוזה אחת דברי ר' ישמעאל . ר"ש אומר אין צריך הרי הוא אומר בל המקוף ומל שתי המזוזות אמין מ"ל שתי ומה מ"ל שתי זה בנה אב שבל מקום שנאמר מזוזות אלא אחת עד שיפרוט לך הבתוב שתי . (מ) וכיפה שם ברבנים עשרה חייבת במזוזה . [מ] דתניא כיפה ר"מ מחייב וחכמים פטרים . [נ] (מא) ומילה דילבה בר"מ כיון דר' שמעאל ור"ש קיימי שלמה דבר"מ . ובן מעשה לעיל דקאמר אימור דאמר [ר"מ] מימין ממשמאל מי אמר מהמע דמי הוי פיס מיימנא הוי ניחא ליה דעביד בר"מ : טו ת"ר (יומא דף יא). בשעריך אמר בשעי בתים (מב) ואמר שערי מלבות [ס] ואמר שערי מדינות ואמר שערי עיירות (מג) וכפה ולולין ומתבן ואלונות ין ואלונות שמן סלון חייבין במזוזה . יכול שאני מרבה בית שער אכסדרה ומרפסת . מ"ל בית מה בית המיוחד לדיבה אף כל המיוחד לדיבה יצאו אלו שאינם מיוחדים לדיבה . יכול שאני מרבה בית הכפה ובית הבוסקי ובית המרחץ ובית הבעבלה . מ"ל בית מה בית שהוי לבבוד אף כל הבעוד לבבוד יצאו אלו שאין עבויין לבבוד . יכול שאני מרבה בר הבית והלבסת ומגלות . מ"ל בית מה בית מיוחד שהוא תול אף כל שהוא תול יצאו אלו שהן קדם [ע] ולא קבוע לך הא הבנין בית שער אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה . (מד) הבם בהבתים פתוחים לעיר . (מה) ור"ש פטרים . שאין שער אלא רוחב אדבעה ומלרבעה : (מו) שהבשים תיבן הבתים בבתים בבתים . מלי תלמודא . [ס] אמר אבא בר אחא אמר רב אמי אמר רב אסי אמר רב אמר רב אמר רב

חתוכים בהן פטורין מן המזוזה. [צ] הא פחמא חייבין ולא כמ"ש הרמב"ם ז"ל דזוקא כשהגפים מתקצעות בהן: מ"ר בית הגפה ובית הלשה (מו) ובית השהיין חייבין במזוזה. פטיעה מהו דתימא ביתך ולא ביתיה ביתך ולא בתיהם ק"ל ואימא ס"נ. אמר קרא לעמן ירבו ימיכם וימי בניכם [ק] נבחי בניכם (מז) ולא כתיב בני חיי כי לא בני חיי [ר] ואלא ביתך למה לי כדרבא דאמר רבא דרך ביתך. וכי עקר אינם כדעביד דימיא עקר בריחא. ואף על גב דהני ביתך בתיכי. [ש] מדלא אינעריך למעטיי שוכר ושולש. (מח) ובוכ"ל דחייבים במזוזה דוקא שם בה בית דירה נחן. (מט) אי נמי בה"ל דכפרים דחיירי בה עורחים אבל דכרכים לא:

מז גרסינן בסוכה (דף ג.) ת"ר [ת] בית שאין בו מרבע אמות על מרבע אמות [א] פטור מן המזוזה ומן העוקה וכו'. אף על פי שבכל הספרים אין כתיב כן אלא בית שאין בו מרבע אמות. רב אלפס גרס שאין בו מרבע אמות על מרבע אמות. דמסתברא דלא חזי לדירה בעניין אחר (נ) ולא כמו שכ' הרמב"ם ז"ל שאם היה מרבע אחד ואחד בעיניו ואם בו מרבע אמות על מרבע אמות חייב במזוזה דמרבע. אמות על ד' אמות בעיניו

רש"י וג". **מן נברקת.** כל הנהו כתיבי מיבעי ליה: דרך ביתך ליתן בנתו לבית ולא מיתן לאחר: **ברב"נ דכפרים דחיירי בה.** אין מקריאין אותו בקרא גמור כדי שיהו מזהירין לבבל ולאכול בה. אלמדים לפי שאין יודע אל כני הכפרים מצוה לבנים כאותיות בתיהם: **אבל דכרכים.** שבן דרכם ואין מגיע לכל אחד ואחד אלא מעט מן כאותיות יפיים לעזר אין ביניהן לבבל ולאכול בבבל"ל: **לא.** דהקרא גמור הוא: **מן נברקת.** שמא נתקה לו מגנזה בשבוע. כשיעה: ושל רבים. של שני מלמות ומדינות ומיירים: **פעמים ביומו.** כל זמר שהוא מלמד לו אחר אומר ישבו חברוני **בארמבון.** שם בלשון ואמרי לה מן שם אלמוניות: **קברתי.** שם מקרים אות כגון מרדוים ומן שוכר: **אין המשכיר ומי** על שוכר. שהוא צריך לשמירה כדון שמא דר בתוכה תבא שלם לו היה שכרה שיה חייב בשמירה לעשות לו מזוזה מידי דהוה תנים אחבן ובים הגפים אמים כיון שבשוכר לו אמה בה מזוזה חייב ולא: **חובת** אריוא. שוכר מיבעל הוא דמיית רשאי לו יעקוב ביתו ולא: **חובת** הבית: **מזוזה.** אלמים לו מזוזה אחר שכנגדו לעשות לו מזוזה: **ולא מזוזה.** אלמים לו מזוזה אחר ולא מזוזה אחר: **מזוזה.** אלמים לו מזוזה אחר: **משום** ישוב ל"י. דלאחר שקבעה שוב אינו עובדא משום דאמר יוצא מאמר מלמד מאמרים אחרים ואפילו יצא מאמר מאמר אחרים מאמרים אחרים ומאמרים אחרים: **פליגי** הלכות פטורות

מעדני יום טוב

שם לעיל: [צ] **הא** פחמא חייבים ולא כמ"ש הרמב"ם ז"ל דזוקא כשהגפים מתקצעות בהם. דנגמר מי הכי כב קמיה דבב יהודה פחמא דזוטות הא פחמא חייבים ואם תניא דאם נקב פטורים מפטיעות חתוכות אמר ליה בב יהודה פחמא דזוטות הא פחמא חייבים ואם תניא דאם נקב פטורים מן המזוזה. אמר ליה אף על פי שכאלו מתקצעות ומכי קתני אף על פי שכאלו מתקצעות בהן פטורים מ"ל בב כהנא ובבבלאה מתקצעות בהן פטורים ומכיון דבהן נקב פטורה מן המזוזה ובבבלאה מתקצעות בה חייבת במזוזה אלא מאי אית לן למימר מתקצעות מנאי היא לדידי מני פחמא מנאי היא דמתקצעות בה חייבת במזוזה אלא מאי אית לן למימר מתקצעות אלא פחמא מנאי היא ובמב כ"מ כפ"ו הלכות מזוזה ומ"ל ובמא בן בב יהודה לאוקמי דמתקצעות לגין בנים מתקצעות אלא פחמא מנאי היא ובמב כ"מ כפ"ו הלכות מזוזה ומ"ל בעמין שבנים מתקצעות ליין אלכב בבבא כ"פ מחייב ולבב יהודה מני דאר בב יהודה מנם דאר בב יהודה ובמקמא דמא כמנאי"ם דכיון דבלונתא דמנאי מנאי הוא ולא נזכר שם המלוקים לדמא דמלוקים

ד בית שיש לו מזוזה וכו'. ברייתא פ"ק דעירובין (דף י"ח:) ואיתא נמי פ"ק דיומא (דף י"ח) כיפה רבי מאיר מחייב והכמים פוטרים ושויס שאם יש בהגליה עשרה שהיא חייבת. ומ"ש רבינו מפני שאין לה משקוף נ"ע שאם הכיפה השיב משקוף אפילו אין בולטה המזוזות עשרה טפחים ליתכשר ואם אין הכיפה משיב משקוף כי הוו המזוזות גבוהות עשרה טפחים מאי הוי אמו גובה המזוזות משווי לכיפה משקוף:

ה בית שאין לו תקרה וכו'. בפרק הקומץ (מנחות ל"ג) אמר רבא פתחי שימאי שעורין מן המזוזה פליגי בה רב רחומאי ורב יוסף חד אמר דאית להו תקרה וחד אמר דאית להו שיקפי ומשמע לרבינו דלא פליגי אלא פירושא דשימאי מאי ניהו אבל לענין דינא ש"מ מודו דבין איכא להו תקרה בין אין להו שיקפי פטורים. ובפ"ק דיומא (דף י"ח ב') אמר רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא אם שהה שעורים פטורים מן המזוזה וחד מינייהו שער אינו מקורה: היה מקצתו מקורה וכו'. לתא דסברא הוא: ובתב ה"ר מנוח אם זיכרו אצל הפתח חייב גרסה לי דיש במקורה ד' על ד' ופשוט הוא:

ד בית שיש לו מזוזה וכו'. שם (מנחות ל"ג) העמידין הדלתות וכו'. ריש גלותא בנה ביתא א"ל לרב מן קבע לי מזוזתא א"ל תלי דשי בריש: א"ל מ"ש רבינו בראש הפרק ויהיו לו דלתות. ב הראב"ד ז"ל שיהיה לה דלתות לא נאמר וכו'. קבע דשי בריש עכ"ל:

כמי לוגיל שאלו מרבינו והשיב להם וז"ל השאלה והתשובה. מסופק לנו במה אר ויהיו לה דלתות לפי מה שקבלנו הא מרינן בפרק הקומץ בבהוא דאמר ליה תלי בריש לא נאמר אלא משום היכר ליר אר שבין שני בתים שיש לשניהם יציאה ן ומכאן ואין היכרא ביתהה לשער האמצעי בהיכר ליר שבו: תשובה זה שאמרתם היכר ליר מי אלה הא בהא וכי דרשיתו בגמרא הלא תדעו שעיקר המצוה לא אותה אלא בשער שנאמר על מזוזות ובשעריך וכי בשני מקומות מניהן על זה ועל השער אלא כך אמר על מזוזות ועל מזוזות כל שעריך וכך אמרו חז"ל שערי בתים ואחד שערי מדינות ולא אמרו פתחי בתים שכל פתח שאין לו דלתות מיקרי שער לא מיקרי וכן מוכח בריש ין ולא נסתפק זה לשום חכם בעולם המיוב הלוי אלא בשער כפשטיה דקרא גלותא שאמר לרב נחמן לקבוע לו מזוזה שהם שלא היה לו דלתות לתו למימרא סבור שחיוב המזוזה על הפתח בלבד כיון שהעמיד המזוזה אמר לרב נחמן יד המזוזה על הפתח ואמר כך יעמיד הדלתות ומדברי רב נחמן תלמוד ענין ברי א"ל תלי דשי בריש ולא א"ל תלי דשי לעומר אע"פ שהכתיבה על המזוזה ונמחה אין מניחין אותה עד שהעמוד הדלת שאין החיוב אלא במזוזה השער כמו ן ולא במזוזה בעלמא עכ"ל. ומ"ש וכי דרשיתו סמוכים וכו' הוא לפי שקודם הא עובדא דר"ג בסמוך אמר במזוזה הלך אמר היכר ליר:

הבית הלשכות והעזרות. ברייתא פ"ק דיומא (דף י"ח ב') יכול שאני מרבה הר הבית הלשכות והעזרות א"ל בית מה בית שהוא חול ולא כל שהוא חול ילאו אלו קדש: ובתי בנסיות וכו'. ברייתא שם בה"כ שם בה בית דירה לחזן הכ:סת חייב ושאין בה בית דירה ר"מ מחייב וחכמים פוטרים. ודין בית המדרש שוה בה"כ. ומ"ש רבינו שבה"כ של כפרים שאמנו יש בו בית דירה ושל כרכים שאמנו אין בו דירה. הרי"ף בהלכות מזוזה כהב כן: כל השערים וכו'. גם זה ברייתא שם בספרנו גירסא אחרת והיא כל השערים שהיו שם לא היו לסם מזוזה מון משער

ה בית שאין לו מזוזה וכו'. גם זה אם תני רב בכגא קמיה דרב יהודה בית ההכן וכו' פטורים מן המזוזה מפני שהנשים נאותות בהם ומאי נאותות רוחצות מ"ל רב יהודה טעמא דרוחצות הא שאמא חייבים והתניא רבא בקר פטורה מן המזוזה אלא מאי נאותות מתקשטות וה"ק אע"פ שהנשים מתקשטות בפורים א"ל רב בהנא ונשים מתקשטות בהן פטורים והתניא רבא בקר פטורה מן המזוזה ושהנשים מתקשטות בה חייבת במזוזה אלא מאי אית לך למימר מתקשטות הגאי היא לדידי נמי שאמא הגאי היא ונעבא רב יהודה לאוקמי דשמא לכ"ע פטור ואיתותב מדתניא רבא חייב במזוזה ולא מפליג בין נשים מתקשטות לאין נשים מתקשטות אלא שאמא הגאי היא בענין שהנשים מתקשטות וכיון דלרב בהנא לכ"ע חייבים ולרב יהודה נמי לאד הגא חייב הכי נקטינן ובשאמא גרלה מהרי"ף שפסק שחייב שלבה ובית שהנשים רוחצות הא שאמא חייבין [וכ"כ הרא"ש ופייס בה] ולא כהרמב"ם שבהב דוקא שהנשים מתקשטות בהם עכ"ל. ודעת רבינו דכיון דפלוגתא דאמאי היא ולא נזכר שם המולקים לדעת הלכה כדברי מי ומשכחן דפליגי אמוראי במילתא ברב יהודה קיימא לן דכיון דרב בהגא תני קמיה משמע דתלמידו היה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. ולהרי"ף והרא"ש איכא למימר דס"ל דלאו דתלמיד הוה דתלמיד דרב הוה וחכם גדול היה כדמוכח בסוף בבא קמא אלא דהכי הוה עובדא דאמא קמיה דרב יהודה: **בית** שער וכו'. נ"ז ברייתא (שם) יכול שאני מרבה אפילו בית שער אכסדרה ומרפסת א"ל בית מה בית מיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה. ופירש"י בית שער בית קטן שעושין לפני פתחי עליות הרבה וכולן עולין דרך שם. אכסדרה פרוזדור שלפני בתים עכ"ל. וכתב כן מפני שאכסדרה מאי איריא משום דאינה עשויה לדירה מיפוק ליה משום דאין לה מזוזות כדאמרינן פרק הקומץ (מנחות ל"ג ב') ונתבאר בפרק זה ולכך כתב דהיינו פרוזדור שלפני הבתים. וכתב הרי"ף בהלכות מזוזה ואי קשיא לך הא דתניא בית שער אכסדרה ומרפסת חייבות במזוזה התם כשבתים פתוחות לתוכן וזה דעת רבינו. וא"כ לריכים אנו לפרש לדעת רבינו דבית שני היינו בית שער דגינה או דבית העליה וכו' וכן מרפסת מקום מקורה ופתוחה לתוכו גמות או בתי תבן וכו' וכן אכסדרה זו פתוחים לתוכה גמות או בתי תבן וכו' אלא שהמרפסת זה עגול ואכסדרה כעין מרובע ואכסדרה זו היא כמו אכסדרה דבי רב כלומר שיש לה ארבע דפנות אלא שאין מגיעות לסכך או באכסדרה רומיתא שיש לה ארבע דפנות אלא שהיא עשויה חלונות חלונות. וכתב הרי"ף בהלכות מזוזה שאני אכסדרות הללו חייבות במזוזה והשאמא דאכסדרה זו אפורה לפי שאין פתוחין לתוכה בתי דירה ואין דרין בה שאילו היו דרין בה או היו פתוחין לתוכה בתי דירה חייבת: **וס"ש** והגיגה והדיר: כתב הראב"ד תמה אני על שער הגינה שפטר וכו'. לא בית שער שלה ולא שער הגינה עכ"ל. ואני אומר דתמיה מעיקרא ליתא דרבינו לא בא להשמיענו שהגינה פטורה אלא משום סיפא נקטה שאם היה בית פתוח לה חייב:

ח לפיכך אחד וכו'. גם זה ברייתא שם (יומא דף י"ח) אחד שערי בתים ואחד שערי הצרות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות חייבין במזוזה ופירש"י שערי

עמודים מכאן ומכאן אע"פ שהיא כתבנית בית פטורה לפי שאין לה מזוזות. שאלו העמודים להעמיד התקרה הן עשויין: **ד** יבית שיש לו מזוזה מכאן ומכאן וכיפה כמין קשת על שתי המזוזות במקום המשקוף. אם יש בגובה המזוזות עשרה טפחים או יתר חייב במזוזה. ואם אין בהן עשרה טפחים פטורין מפני שאין לו [כ] משקוף: **ה** יבית שאין לו תקרה פטור מן המזוזה. היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה יראה לי שאם היה הקירוי כנגד הפתח שהוא חייב במזוזה ומעמידין הדלתות ואחר כך קובעין את המזוזה: **ו** הר הבית הלשכות יוהעזרות ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהן בית דירה פטורין לפי שהן קדש. בית הכנסת של כפרים שהאורחין דרין בו חייב במזוזה. וכן בית הכנסת של כרכין אם היה בו בית דירה חייב. כל השערים שהיו במקדש לא היה להם מזוזות חוץ משער נקנור ושלפנים ממנו. ושל לשכת פרהדרין מפני שהלשכה הזאת היתה בית דירה לכהן גדול בשבעת ימי ההפרשה: **ז** בית התבן בית הבקר בית העצים בית אוצרות פטורין מן המזוזה שנאמר ביתך ביתך המיוחד לך פרט לאלו וכיוצא בהן. לפיכך רפת הבקר שהנשים יושבות בה ומתקשטות בה חייבות במזוזה שהרי יש בה יחוד לדירת אדם. בית שער אכסדרה ומרפסת והגינה והדיר פטורין מן המזוזה * מפני שאינם עשויין לדירה. אם היו בתים החייבין במזוזה פתוחין למקומות אלו חייבין במזוזה: **ח** לפיכך אחד שערי חצרות ואחד שערי מבואות ואחד שערי מדינות ועיירות הכל חייבים במזוזה שהרי הבתים החייבין במזוזה פתוחין לתוכן. אפילו עשרה בתים זה פתוח לזה וזה פתוח לזה הואיל והפנימי חייב במזוזה כולן

א עור שם סי' רפ"ז: ב עור שם רפ"ה: ג שם: ד עיין בעור שם:

השגת הראב"ד

*) מפני שאינן עשויין לדירה: כתב הראב"ד ז"ל תמיה אני על שער הגינה שפטר שאם יש בו בית הרי הוא חייב ואם אין שם בית הרי הוא פטור מה זוכר לומר והלא אף בית שאינו מקורה אמר שהוא פטור. ואולי אע"פ שיש בה שומירה לגנה אמר שהיא פטורה לפי שאינה קבועה כדי שיתחייב לא בית שער שלה ולא שער הגינה עכ"ל:

נקנור שלפנים ממנו לשכת פלהדרין. ואפילו לפי גירסת רבינו כיון שכל השערים האלו היו פתוחים ללשכת פלהדרין היו מחוייבים במזוזה. ונתבאר בגמרא דאינה חייבת במזוזה אלא שבעת ימי הפרשה שכ"ג דר שם אבל בשאר ימות השנה פטורה:

ז בית התבן וכו'. ברייתא שם ביתך בית המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורים מן המזוזה ויש מחייבים ופסק כת"ק:

לפיכך רפת בקר וכו'. גם זה שם תני רב בכגא קמיה דרב יהודה בית ההבן וכו' פטורים מן המזוזה מפני שהנשים נאותות בהם ומאי נאותות רוחצות מ"ל רב יהודה טעמא דרוחצות הא שאמא חייבים והתניא רבא בקר פטורה מן המזוזה אלא מאי נאותות מתקשטות וה"ק אע"פ שהנשים מתקשטות בהן פטורים א"ל רב בהנא ונשים מתקשטות בהן פטורים והתניא רבא בקר פטורה מן המזוזה ושהנשים מתקשטות בה חייבת במזוזה אלא מאי אית לך למימר מתקשטות הגאי היא לדידי נמי שאמא הגאי היא ונעבא רב יהודה לאוקמי דשמא לכ"ע פטור ואיתותב מדתניא רבא חייב במזוזה ולא מפליג בין נשים מתקשטות לאין נשים מתקשטות אלא שאמא הגאי היא בענין שהנשים מתקשטות וכיון דלרב בהנא לכ"ע מיחייב ולרב יהודה נמי לאד הגא חייב הכי נקטינן ובשאמא גרלה מהרי"ף שפסק שחייב שלבה ובית שהנשים רוחצות הא שאמא חייבין [וכ"כ הרא"ש ופייס בה] ולא כהרמב"ם שבהב דוקא שהנשים מתקשטות בהם עכ"ל. ודעת רבינו דכיון דפלוגתא דאמאי היא ולא נזכר שם המולקים לדעת הלכה כדברי מי ומשכחן דפליגי אמוראי במילתא ברב יהודה קיימא לן דכיון דרב בהגא תני קמיה משמע דתלמידו היה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. ולהרי"ף והרא"ש איכא למימר דס"ל דלאו דתלמיד הוה דתלמיד דרב הוה וחכם גדול היה כדמוכח בסוף בבא קמא אלא דהכי הוה עובדא דאמא קמיה דרב יהודה: **בית** שער וכו'. נ"ז ברייתא (שם) יכול שאני מרבה אפילו בית שער אכסדרה ומרפסת א"ל בית מה בית מיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה. ופירש"י בית שער בית קטן שעושין לפני פתחי עליות הרבה וכולן עולין דרך שם. אכסדרה פרוזדור שלפני בתים עכ"ל. וכתב כן מפני שאכסדרה מאי איריא משום דאינה עשויה לדירה מיפוק ליה משום דאין לה מזוזות כדאמרינן פרק הקומץ (מנחות ל"ג ב') ונתבאר בפרק זה ולכך כתב דהיינו פרוזדור שלפני הבתים. וכתב הרי"ף בהלכות מזוזה ואי קשיא לך הא דתניא בית שער אכסדרה ומרפסת חייבות במזוזה התם כשבתים פתוחות לתוכן וזה דעת רבינו. וא"כ לריכים אנו לפרש לדעת רבינו דבית שני היינו בית שער דגינה או דבית העליה וכו' וכן מרפסת מקום מקורה ופתוחה לתוכו גמות או בתי תבן וכו' וכן אכסדרה זו פתוחים לתוכה גמות או בתי תבן וכו' אלא שהמרפסת זה עגול ואכסדרה כעין מרובע ואכסדרה זו היא כמו אכסדרה דבי רב כלומר שיש לה ארבע דפנות אלא שאין מגיעות לסכך או באכסדרה רומיתא שיש לה ארבע דפנות אלא שהיא עשויה חלונות חלונות. וכתב הרי"ף בהלכות מזוזה שאני אכסדרות הללו חייבות במזוזה והשאמא דאכסדרה זו אפורה לפי שאין פתוחין לתוכה בתי דירה ואין דרין בה שאילו היו דרין בה או היו פתוחין לתוכה בתי דירה חייבת: **וס"ש** והגיגה והדיר: כתב הראב"ד תמה אני על שער הגינה שפטר וכו'. לא בית שער שלה ולא שער הגינה עכ"ל. ואני אומר דתמיה מעיקרא ליתא דרבינו לא בא להשמיענו שהגינה פטורה אלא משום סיפא נקטה שאם היה בית פתוח לה חייב:

ח לפיכך אחד וכו'. גם זה ברייתא שם (יומא דף י"ח) אחד שערי בתים ואחד שערי הצרות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות חייבין במזוזה ופירש"י שערי

הגהות מיימוניות

[כ] כתבתים לגבי רבי מאיר ע"כ:

מגדל עוז

הר הבית כו' עד לדירת אדם. פרק קמא דיומא (דף י"ח י"ב): בית שער אכסדרה ומרפסת והגיגה והדיר פטורין מן המזוזה מפני שאינן עשויים לדירה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג):

ראב"ד ז"ל תמיה אני על שער הגינה שפטר וכו' ולא שער הגינה עכ"ל. ואני אומר הלכה זו פרק הקומץ רבה מיירייקא שפיר דגרסינן תנו רבנן בית שער ופתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר ין לקיטונית והכמים אומרים אומרים נידון כאויר רב ושמואל דאמרי תרוייהו מגינה לבית דב"ע לא פליגי דתנא בית הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר גינה עיקר ומר סבר קיטונית עיקר: יוסף ורב יוסף ורב אשי כרב ושמואל לתומרא עכ"ל הגמרא. ופקח עיניך וראה דלמולהו הגאי ותמולאי כי הוא פתחא דגינה בלתוך פטורה דבבי ר"מ ז"ל שבתנים ומונבים ונלאים לענין זכן פירש ומה שבתבה הראב"ד ז"ל אינו מעיב עליו בראיה כי ידעתי קוטנו עבה ממגני והוה יכול לתרלה לכמה פנים אם יראה וגם אני לא באתי בזה המיבור לתרן מה שיקשה הוא או אתרים על הגמרא שיקשה על ר"מ ז"ל אבל מה תעשה באני תשחוק מדרך הטנוה ואולי יחשדני הרואה לדעת אחרת שאיני חושש לדברין אלולה לי ואם לא לזרעיה דאבא ולממגא ליגלן מהאי דעתא על כן נראה לי ד"ל גינה לטוול עבידא ואיתו דיתו ולימיב קמ"ל וכן דיר סד"א למילתיה תשיבא וכדיבה דמיא קמ"ל ולא דמיא לבית מקורה דהסיא אורחא לקרייה וכיון שלא קרהו לא נעשית עדיין מתשבתו לגמרי אבל דיר וגינה נגמרה מתשבתו למולתייהו כד"ן: אם היו הבתים החייבין כו' עד עשויין לדירת קבע. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) ופרק קמא דיומא (דף י"ח):

ב כדאמר רב כהנא קמיס דרב יהודה וכו' שם וכ"כ הרי"ף והעור בשם מהרי"ם : ד' בריתא שם : ה בריתא שם : ו לשון קמ"ג (והגהמי"ר ומרדכי וסמ"ק) : ז לשון הכל בו : ח מימרא דרבה בר שילא ת"ל חסדא מגמות דף ל"ג ע"ב וכדמפרש שם בגמ' : ט שם בתוספתא דבי רב : י בריתא שם דתפסירא מיבמת ומוקי לה בתפסירא דומיתא : יא בריתא ומא דף י"ח ע"ב: יב בריתא מגמו' דף ל"ב ע"ב דבית שער ומרפסת חייבין ותיקנו התופ' שם בשם הרי"ף

בית הלל

בסדר המגלת תפילין בשדה מכינון דאי לאו הכי אלא דסוכה אלובב הוי ג"כ מוכת הגוף וכדאיתא בגמ' דקדושין דף ל"ז דכל שאינו מוכת קרקע מקרי מוכת הגוף א"כ גם מזוזה איזה מוכת קרקע אלא מוכת הגוף אדר בבית וכ"ש סוכה אלא ודאי נראה דמוכת הגוף מפני שהוא מלבוש וא"כ הוא קודם לסוכה ולולב וכ"ש לציצית משום דציצית הוא בעשיה מצוה ותפילין הוא תמיד קודם וקל :

ברכי יוסף

(סימן רפ"ו שו"ע סעיף ד') לפי שאינם עשויים לדירת בבוד . ומעעם זה כתב הרב בית הילל שבית האפוריס סעון ממוזזה לפי שאינו דירת בבוד והבית ראיה מפ"ק דיומא גבי לבשת פרהדרין דאר' אהוד' חייב אלא ואמרו הכ"ג מכוח בבית האפוריס מעמע דבית האפוריס פעור לפי שאינו דירת בבוד וזהו תוכף דברין . ועמו הפלות דתעוקרא דדינא פירכא דמעעם דירת בבוד לא ממעעינן אלא בהכ"ם ומרחץ ובוכסקי ועבר' ובית האפוריס דלית בה פיזוף דבה תיריגן לא דמיא כלל לבתי דאיעומדין עם עדומים ואיכא ריח דדוחקא כי הני דמרחץ ובוכסקי ודבוותייהו אינם דירת בבוד והרי רפת בקר ולולין ובית הפעים חייבים וא"כ בית האפוריס ומנין שפי עדיפמינן דמתייבי ומסקינא דאי מקוצרת יומא אינה דאי' כלל דלבבנן דיר' בעל כרס' שמה דירה ואין לעעות מדרפסקעון להולד דין ולומר דבי עליגי אינו דירה בע"כ לא בבית האפוריס דגרע אפי' ואין לתיריגה וכן דאינו בספר שער אחרי' פי' פ"ב דהכר הבית דאיה לבית האפוריס מפוצית זו והכר בנו בהג"ה מפרשה לאוכלה ע"ש . אמנם לבאור' יש לדבר לפיטורא בבית האפוריס וכן בלאזיראמ"ו שיוסכין מ' יום ולפעמים שני מדשים אף במקו' שיאחר בבית הבוה כל אותו זמן ואיכא עוס סכר' אלא כיזני מעעם דמקומו' אלו עיקרן לדירת עראי ולא לדירת קבע והו"ל בכתיס שבספיה דבוווייהו דפפוריס ולא דמי לפונדק דשם עשוי גם לדירת קבע ודו"ק :

עשה מעשה בשפים וכן שערי מלירות ושערי עיירות פטורים מהאי טעמא משום סכנה כדאיתא בש"ס ולא בשעה"ז שב' הטעם משום דכתיב למען ירבו ימיכם וגו' והטובדי כוכבים אינם חפצים בזה שבאין אין מקיימין התורה כו' : ז וכן חצרות או עיירות כו' . שמקלת עובדי כוכבי' דרים שם אפי' רובם ישראלים פטורים משום סכנה ומזה הטעם אין עושין מזוזה בשערי רחובות כגון בק"ק קראקא ובק"ק פרלג שקבעו שערים ברחובו' היהודים וכשגרים בלילה ולא קבעו בה מזוזות לעולם ואחי טעמא משום סכנה דעלילות המולל מזומנות היו תמיד על שונאי ישראל ושוב מעעם אחר אין עושין שם מזוזות משום דבודאי יעלוה ויבזוה ואם כן יהיו גורמין בזיון לכתבי הקדש ומכאן למדנו ליישראל המוכר חכירות מן הגר למכור יין שרף או שכר או מי דבש שקורין שענק ועבדי הגר ממלאים בבית בכל יום ורגילים ליקח מזוזות ונוהגין בהם מנהג בזיון אין לעשות מזוזה באותן פתחים אלא במקום שמור מן העובדי כוכבי' שלא יטלו המזוזה ממנה . כ"כ הב"ח : ח ודוקא אלו כו' . כלומר דוקא אלו שאינם בית דירה ממש אבל מדר שהוא בית דירה ממש כו' : ט ויש מקילין ואומרים כו' . כ' הב"ח דהוא הדין היכא דרגילין הנשים לרחון בבית המרחץ או בחדר בנשי דידן דאי אפשר לרחילה אלא אם כן היא ערומה ואיכא בזיון דבחבי הקדש ומשום הכי נתפשט המנהג אין עושין מזוזה כי אם בפתח הבית הסמוך לר"ה והיינו משום דרוחצין בבית המרחץ בחרוף ובהחדרים בקין ועומדים שם ערומים כו' ומקרוב נהגו הלומדים לעשות מזוזות לכל הפתחים שבבית ומיהו צריכין ליזהר שלא יעשו מזוזות במקום שרגילין שם לרחון ולכבס מיוחדים בגדי קטנים עד כאן ומיהו נראה שיש לתקן מזוזות בכל הפתחים ויבטל המזוזה דלתקמן סעיף ה' : י חייב לב"ע . כתוב בספר מעבדי מלך סוף ד' מ"ה ואלא מיהא איכא לברורי אם אותו החדר יש לפנים ממנו עוד חדר אחר ושם אינו מוכנ נשים לתמיד המטה והוא חדר חייב במזוזה אלא מפני שהיכר ליר ודלת סובבין אותו ואם כן אלו הפתח מבחוץ לתוך חדר מוכנ נשים זה נעשה כאותו חדר כו' נראה בעיני שיש לקיים מצות מזוזה בחדר שאנו דנין עליו לקבעה אחורי דלת (וכדלקמן סי' רפ"ט ס"ב כו') וע"ש שהאריך : יא פטורים לפי כו' . פירוש אף אם מבטל המזוזה אלא יהיה מעוס בזיון בחבי הקדש מכל מקום כיון דאינם עשויים לדירת בבוד פטורים מהמזוזה ואין לעשות בם מזוזה : יב במקום שיש טינוף כו' . פירוש שהוא עשוי לדירת בבוד אלא שלפעמים מצוי שם טינוף הלכך חייב מדינא אלא שיש לבטלו בקל מכל הרוחות . ל"ו : יד ובית שער . הוא בית קטן שעושין לפני שער האחר והכל עושין אותו קפנדריא : טז פטורים . כיון שאינם

יומיכם ובעובד כוכבים אין לומר כן : (ג) שמקצת עובדי כוכבים דרים שם . הטעם מבואר שם מפני הסכנה פירוש שיאמר שפטורין לגמרי כיון שהוא כדאיתא ביומא דף י"א . ומזה יש ללמוד לכל שערי הפיר לפטור מפני סכנת המולל בזה : (ד) בגון שתינוקות מצויים שם . בגון יוסף בשם סמ"ג כתב ואפילו בפתח הבית במקום שחתילת שלים עוקין הוא למעלה מי' טפחים יכול להגיחה ואפ"פ שהחזירים מצויים שם עלל ומדכתב טוב לכסותה ס"מ שלא שיקר המלוה להיות ברחים מה למדתי שאותן האנשים שאין עושין מזוזה מחמת שאומרים שבוגבין מהם ובוכגין בהם בזיון שאין זה מלא עליהם שיטלים ליתן המזוזה שם באותן שלא תהיה מגולה כלל מבחוץ לאיפוא נגד הבית של שדי דזה מל כל פניה טוב יותר מלבטל המלוה לגמרי : (ה) טוב להיות נראית . נראה לי דאין לעשות שאנשים נראה בלי כיסוי כלל דמשום עבירה דאלו אם אנשים רואה אינו בכלל מלוה אלא ע"ג שנראה ורחוק מדאיתא בחו"מ סי' ע"ו לוקה בשעשים מותר לקרות ק"ש כנגדה אע"פ שרואה אותה דרך דופנותיה משום דבכיסוי אינו רחמנא והא מתבטלת הוא ס"ה אמי כמ

ד ב ג בית התבנית העצים ב (ד) ובית הבקר חייבים ואם הנשים רוחצות בהם כיון שעומדות שם ערומות אין בבוד שמים להיות שם מזוזה :

הגה ח (ד) ודוקא אלו אבל מדר ממש אפי' מקום אחים ואפה יפנים ומשמשים שם חייב במזוזה (בתשובת מהרי"ל וכ"כ הב"י) ט ויש מקילין ואומרים דבכל מקום שנשים שוכבות פטור ממזוזה (ב"י בשם סמ"ק וכל בו ומרדכי סוף הל' מזוזה) (ה) ונראה לי דבמקום שהלילה מבפנים וכשבוכבים שם סוגרים הלילה ומעלה המזוזה מבחוץ י (ו) חייב לבולי עלמא (ד"ע בד"מ וכ"מ בתשובת מהרי"ל סי' ל"ח) :

ד ג (ה) דבהב"ג אם יש בו דירה לשום אדם חייב במזוזה :

הגה (ו) ואם בית דירה בעזרה אלאפי בית הכנסת העזרה חייבת ובית הכנסת פטור (ב"י בשם רבינו יהודה) :

ד ה בית הכסא ובית (ו) המרחץ ובית הבורסקי ובית הטבילה יא פטורים לפי שאינם עשויים לדירת בבוד :

ה יב י במקום שיש טינוף (ד) בגון שתינוקות מצויים שם טוב (ז) (ז) לכסות המזוזה (ז) י ובמקום טהרה (ה) טוב (ח) להיות (ט) נראית :

ו ח אכסדרה והוא המקום שיש לו ג' כתלים ותקרה אע"פ שיש לה שני פצימין ברוח רביעית פטורה מפני שהפצימין להעמיד התקרה הם עשויים ולא משום מזוזות (ל' הרמב"ם פ"ו מהס"ת ד"ג) ט אבל אם יש לה מחיצה גם ברוח הרביעית אע"פ שהיא נמוכה יג' או שעשויה (ו) (ט) חלונות חלונות חייבת :

ז [ח] יא מרפסת שהיא דרך לעלות בה לעליות יד ובית (י) שער והגנה (ז) טו פטורים יב ואם בית

כוכבים) ז [ג] וכן חצרות או עיירות (ג) (ה) שמקלת עובדי כוכבים דרים שם פטורין ממזוזה (מיהודי לגודה פ"ק דיומא) :

ד ב ג בית התבנית העצים ב (ד) ובית הבקר חייבים ואם הנשים רוחצות בהם כיון שעומדות שם ערומות אין בבוד שמים להיות שם מזוזה :

הגה ח (ד) ודוקא אלו אבל מדר ממש אפי' מקום אחים ואפה יפנים ומשמשים שם חייב במזוזה (בתשובת מהרי"ל וכ"כ הב"י) ט ויש מקילין ואומרים דבכל מקום שנשים שוכבות פטור ממזוזה (ב"י בשם סמ"ק וכל בו ומרדכי סוף הל' מזוזה) (ה) ונראה לי דבמקום שהלילה מבפנים וכשבוכבים שם סוגרים הלילה ומעלה המזוזה מבחוץ י (ו) חייב לבולי עלמא (ד"ע בד"מ וכ"מ בתשובת מהרי"ל סי' ל"ח) :

ד ג (ה) דבהב"ג אם יש בו דירה לשום אדם חייב במזוזה :

הגה (ו) ואם בית דירה בעזרה אלאפי בית הכנסת העזרה חייבת ובית הכנסת פטור (ב"י בשם רבינו יהודה) :

ד ה בית הכסא ובית (ו) המרחץ ובית הבורסקי ובית הטבילה יא פטורים לפי שאינם עשויים לדירת בבוד :

ה יב י במקום שיש טינוף (ד) בגון שתינוקות מצויים שם טוב (ז) (ז) לכסות המזוזה (ז) י ובמקום טהרה (ה) טוב (ח) להיות (ט) נראית :

ו ח אכסדרה והוא המקום שיש לו ג' כתלים ותקרה אע"פ שיש לה שני פצימין ברוח רביעית פטורה מפני שהפצימין להעמיד התקרה הם עשויים ולא משום מזוזות (ל' הרמב"ם פ"ו מהס"ת ד"ג) ט אבל אם יש לה מחיצה גם ברוח הרביעית אע"פ שהיא נמוכה יג' או שעשויה (ו) (ט) חלונות חלונות חייבת :

ז [ח] יא מרפסת שהיא דרך לעלות בה לעליות יד ובית (י) שער והגנה (ז) טו פטורים יב ואם בית

בפתח הבית הסמוך לר"ה והיינו משום דרוחצין בבית המרחץ בחרוף ובהחדרים בקין ועומדים שם ערומים כו' ומקרוב נהגו הלומדים לעשות מזוזות לכל הפתחים שבבית ומיהו צריכין ליזהר שלא יעשו מזוזה במקום שרגילין שם לרחון ולכבס מיוחדים בגדי קטנים עד כאן ומיהו נראה שיש לתקן מזוזות בכל הפתחים ויבטל המזוזה דלתקמן סעיף ה' : (ז) לכסות . כתב הט"ז מזה לדעתי אתמה שאומרים שבגנים נוהגים לוחה מעם ונוהגין בזיון אין זה מלא עליהם שיטולים ליתן המזוזה שם בחוצה אבל אם אינו מלוה כלל מבחוץ אפי' נגד הבית של שדי"ו דזה עכ"פ יותר טוב מלבטל המלוה לגמרי ובכה בכ"ו בשם סמ"ג ואפילו בפתח הבית במקום שאחלה אלים העליון הוא למעלה מי' טפחים יכול להגיחה ואע"פ שהחזירים מצויים שם עכ"ל; (ה) נראית . כ' הט"ז ל"ל דאין לעשות בלי כיסוי כלל דמשמע מזה עבירה שע"י משמע בכל פעם ימחק שם אד"ו כמו שאנו רואין בבוב בחים אלא יכסה בחתיל' זכוכים ומתילא יהיה הבית נראה ובזה בטלה גם מעעת המקילים בעשיית מזוזה מחמת שאנו אם פיעופת הוי בזה הוי כיסוי אע"פ שנראה . רק בחדר אלים ואותה מעמשים שם לא הי בכיסוי זכוכית ונהיר לבסוחה בעעה עכ"ל : (ט) חלונות . פירוש מכל הרוחות . ל"ו : (י) שער . הוא בית

קטן

חידושי רע"ק

(ס"ק סק"ו) ודלא כהעש"ו. ע' בת' בנימין ואב (סי' קפ"ו) ולזה טוען העש"ו: (ע"ז סק"ה) יבסה המזוזה בשעות. ע' בסג"א (סי' מ') שהשיג בזה ודעתו דפני בזכוכית ופריסת סודר

ביאור הגר"א

בחולין קל"א א' אלא ביתך כו' ולא קאמר למעטר כה"כ כמו בכל הגך דשם וע' בתרפי' [ג] וכן חצירות כו' . שם באגודה כ' משום סכנה וכמ"ש ביומא שם : [ד] ודוקא אלו כו' . ממש"ש בית התבן כו' ל"ל בית התבן דקאמר הא אף בבית [ה] ובית הבקר כו' . דאפילו פ"ת מותר בכך : [ו] ונ"ל כו' . [ז] ובמקום כו' . ע' זוהר פ' ואתחנן וש"מ : [ח] מרפסת כו' וי"א כו' . שתמ' שם ד"ה אכסדרה כו' ובפ"ק דיומא ובפ"ק דסוכה ו'

פתחי תשובה

זה מעמש שכולה יש לדון דחייב במזוזה למ"ש הר"ן בדרים רפ"ה דבכה"ג קו"ל יש בהיכה וזה מעמתם בשלו וזה בשלו ע"ש היעיב ועי"ל סימן רכ"ו ובאו"ח סימן תרי"ח ס"ו בהג"ה : (ד) ובית הבקר . ופיין בת' מעבנות יעקב סימן ס"ג מ"ש בזה : (ה) בית הכנסת . [ופיין בת' חתם סופר סי' רפ"ו מ"ש בזה] : (ו) המרחץ . פיין בתשובת אלא"ז פנים מלוירות ח"ה סימן ס"ו אחם עבו שיטו מעשה בנוחו של מחנן ועקבו התנור וכיוצא ושבו אותו בית מותר לדור בו ולכרך ולהניח בפתחו מזוזה ע"ש . וכ' בס' ממודי דיוילא כ"י מלגן סוי' שעשין ממנו לפעמים מרחץ פעם אחת או כ' בשנה חייב במזוזה אלא דיש לבטות בשעה (עט"ז סק"ה) וכן מותר לחתולו בתוקה ע"ש : (ז) לכסות . עיין בספר יד הקטנה ס"ג מהלכות מזוזה אות י"ג שבתב דבל זה מיירי בשיודמן לפעמים במקרה אוזה דבר מעוגף והוא מוכנת לבוא נגד המזוזה דהיינו אלא"ל בעניין אחר או דיעו לבסות אבל הלילה לעשות בקביעות שום דבר בזיון נגד המזוזה ולסמוך על הכיסוי בגון לבנה לפניה תמיד בעמה של בגדי קטנים או לקבוע שיעמוד לפניה כלי שבוסכין בה כל המי שובסכין בלאבר בע"ה מנוי בזיונו וע"ז נאמר כי דבר ה' בזה . ועומנו גדול כו' עיין שם : (ח) להיות נראית . עבה"ע בשם ע"ז מ"ש רק בחדר כו' ועיין במג"א סימן מ"ש סק"ב בבחב דעכ"ל

באר היטב

סבנה אלא יאמר העובד כוכבים אם ישראל עושה מעשה בשפים.ש"ך: (ה) שמקצת. אפילו רובם ישראלים פטורים משום סבנה ומזה הטעם אין עושין מזוזה בשערי רחובות כגון בק"ק קראקא ובק"ק פרלג שקבעו שערים ברחובות היהודים ומגגרים בלילה ולא קבעו בהם לעולם שום מזוזה ועוד מטעם אחר אין עושין שם מזוזה משום דהעובדי כוכבים בודאי יעלוה ויבזוה וא"כ יהיו גורמין בזיון לכתבי הקדש ומכאן למדו ליישראל המוכר חכירות מן הגר למכור יין שרף או שכר או מי דבש שקורין שענ"ק והעובדי כוכבים ממלאים בבית בכל יום ורגילים ליקח המזוזה ונוהגין בהן מנהג בזיון אין לעשות מזוזה באותן פתחים אלא"כ שבתחת הים במקום שמור מעובדי כוכבים אלא יעלו המזוזה עכ"ל הש"ך: (ו) חייב . וכתב בס' מעבדי מלך ואלא מיהא איכא לברורי אם אותו החדר יש לפנים ממנו עוד חדר אחר ושם אינו מוכנ נשים לתמיד המטה והוא חדר חייב במזוזה אלא מפני שהיכר ליר ודלת סובבין אותו וא"כ אלו הפתח מבחוץ לתוך חדר מוכנ נשים זה נעשה כאותו חדר כו' נראה בעיני שיש לקיים מצות מזוזה בחדר אלאו דין עליו לקבעה אחורי דלת (וכדלקמן סי' רפ"ט ס"ב כו') וע"ש שהאריך : יא פטורים לפי כו' . פירוש אף אם מבטל המזוזה אלא יהיה מעוס בזיון בחבי הקדש מכל מקום כיון דאינם עשויים לדירת בבוד פטורים מהמזוזה ואין לעשות בם מזוזה : יב במקום שיש טינוף כו' . פירוש שהוא עשוי לדירת בבוד אלא שלפעמים מצוי שם טינוף הלכך חייב מדינא אלא שיש לבטלו בקל מכל הרוחות . ל"ו : יד ובית שער . הוא בית קטן שעושין לפני שער האחר והכל עושין אותו קפנדריא : טו פטורים . כיון שאינם

מיוחדים

ויבראו אחרונה ס"ל דאורחא דמילתא נקט ועיקר כשברא ראשונה וכמש"ש מה בית השער כו' דוקא חעשוי לכך : [ד] וג"ל כו' . דאפילו פ"ת מותר בכך : [ו] מה בית כו' . עפי"ב : (ז) ובמקום כו' . ע' זוהר פ' ואתחנן וש"מ : [ח] מרפסת כו' וי"א כו' . שתמ' שם ד"ה אכסדרה כו' ובפ"ק דיומא ובפ"ק דסוכה ו'

יוסף בשם סמ"ג כתב ואפילו בפתח הבית במקום שחתילת שלים עוקין הוא למעלה מי' טפחים יכול להגיחה ואפ"פ שהחזירים מצויים שם עלל ומדכתב טוב לכסותה ס"מ שלא שיקר המלוה להיות ברחים מה למדתי שאותן האנשים שאין עושין מזוזה מחמת שאומרים שבוגבין מהם ובוכגין בהם בזיון שאין זה מלא עליהם שיטלים ליתן המזוזה שם באותן שלא תהיה מגולה כלל מבחוץ לאיפוא נגד הבית של שדי דזה מל כל פניה טוב יותר מלבטל המלוה לגמרי : (ה) טוב להיות נראית . נראה לי דאין לעשות שאנשים נראה בלי כיסוי כלל דמשמע מזה עבירה שע"י משמע בכל פעם ימחק שם אד"ו כמו שאנו רואין בבוב בחים אלא יכסה בחתיל' זכוכים ומתילא יהיה הבית נראה ובזה בטלה גם מעעת המקילים בעשיית מזוזה מחמת שאנו אם פיעופת הוי בזה הוי כיסוי אע"פ שנראה . רק בחדר אלים ואותה מעמשים שם לא הי בכיסוי זכוכית ונהיר לבסוחה בעעה עכ"ל : (ט) חלונות . פירוש מכל הרוחות . ל"ו : (י) שער . הוא בית

ונשמרים וכטוב וס"ע מדת מכייכו נקטו מלת דלפי זה גם בגיגה סוה מוב מדרבנן ולפ"ע שבגמרא לא הוזכר גיגה אלא מלו מ"מ ס"ל עמור דמהדר ניכסו כיון שאין בכסה דירה ולגיגה דומין לבית ולפ"ס מיגו בכו רבנן: (ח) חייב בשתי מזוזות. כתוב בטור מלבד הפתח אמנסין לשם מן רס"ר שפשיטא אריך מזוזה: (ט) וי"א שבית המדרש בו'. בטור כתוב וכן עשה הר"מ מרוטנבורג מזוזה לב"ה ואמר עשיה יש בו שיגה הלכריס סיה יוה רעה מבעמו קודם שהיקן בו מוזה ע"כ לשונו: (יי) והחנויות שבשוקים פטורים. דלמה דירות ניגלו ול"ל לפי"ד אם יושבין בהם בכל יום פטורים דכיון דאיגם שם בגילה מיקרי ערמן כדמליגו בה"מ סי' ק"מ סעיף מ' לענין חזקה ובפרישה סגיה בה בלריך עיון ולע"ד נראה כגון שמחבתי ולא דמי לבית הסבן או מלר דשם תשמיש שייך לו חין מעלה בין יום לגילה כן נראה לי אבל מנגים שהוא בביתו פתוח לרשות הרבים פשיטא שלריך מזוזה לפתחו: פתח

יא כב כ שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו (טו) הפנימית חייבת והחיצונה פטורה: יג כא בית שאין בו (יא) ד' אמות על ד' אמות פטור כג [יג] כב ואם יש בו (יב) *)כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות בשוה אע"פ שארכו יתר על רחבו או שהוא עגול או בעל ה' זויות (טז) חייב (ממב"ם שם ד"ב):

יד [יד] *) כג בית (יג)שאין לו תקרה פטור כד היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה אם היה הקירוי כנגד הפתח חייב במזוזה כהורא שיהי' במקורה כד ד' (יז) על ד': טו [טו] כה הבית אע"פ שאין לו דלתות חייב במזוזה כה כו ויש מי (יח) (יד) שפוטר: טז [טו] כח הרבה חדרים זה לפנים מזה כולם חייבים במזוזה: יח כט אם יש בבית הרבה פתחים פתוחים לחצר או לרשות הרבים ונעשו כולם לכניסה ויציאת בני הבית כולם חייבים אפילו נתמעטו הדיורים שאין רגילין עתה לצאת ולבא אלא באחד מהם: יט ל בית שיש לו פתחים הרבה אף על פי שאינו רגיל לצאת ולבא באחד מהם חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח:

ותה [יז] הוסיל ונעשו לכניסה ויציאה (משמעות הטור) [יח] מרתף שיש לו פתח מן הרחוב שמכניסין בו יין בחביות גדולות ויש לו פתח קטן מן הבית שנכנסין ויוצאין בו תמיד כו אם השפתח הקטן (יט) לאוי למזוזה

ולאוסה מיד יקבענה בלא ברכה לו יברך מתחלה גם על לחבית ויהא דעתו גם על זו וכשיחלה בה הלת יטלנה ויחזור ויקבענה בלא ברכה לו יברך על לחבית ויהא דעתו גם לזו וכזה יוצא ידי כולם ולו"ק: כו אם הפתח הקטן ראוי למזוזה. שיש בו גבוה עשרה ורחב

ביאור הגר"א

[מ] בית כו'. פרש"י שם ד"ה והלבתא כו' והרא"ש שם: [י] בית כו'. כש"ש ביומא יא ב' וברכות מ"ו א' ושתות שם ביומא ר"ה שאין בו' ובמגחות ל"נ א' ד"ה והא כו' וז"ש שם כו': [יא] וי"א כו'. כדברי הירושלמי שהביאו תוס' שם רשם: [יב] והבית כו'. מיתא הביאו הרי"ף (חולי ל"ל הכי"ו. והוא רבינו יונה ומיין כה"מ) וש"ש: [יג] ואם יש בו'. רבב"ם אבל הרא"ש חולק ע"ז: [יד] בית כו'. רבב"ם ובלשון שני של רש"י שם'. הרא"ש חושב קושית תוס' על רש"י: [טו] הבית כו'. ויש כו'. מבש"ש ל"נ א' ויש מתא כו' וסברא ראשונה ס"ל כפרש"י ותוס' וראיה מב"ש (שם ג'). מהחי שימאי דל"ל כו' לק רבותא יותר כה"נ. הרא"ש: [טז] הרבה כו'. ע"ל סעיף ו' ח' ט' י"ב: [יז] הואיל לי. לפי' תשני שברש"י הנ"ל שבסי' אבל ש"ע העתיק לשון הרמב"ם שספרש מש"ש אלן אחר הרגיל הינו בפתח שבינו לבין בה"מ ועי"ש: [יח] מרתף כו'. עש"ך:

באר היטב

מן אלל שער המלר והגה שהשומר יוסב שם סעורים כיון שאינם מיומדים ירה: (יח) וי"א. כתב הש"ך וי"ע דהא הי"ל אלו גם במרפסת וגגה מחיינן ב"ש ופרישה: (יב) בשתי. כתוב בטור מלבד הפתח שנכנסין בשם מן רשות ניגים דפשיטא שלריך מזוזה: (יג) לרוש. בטור כ' וכן עשה הר"מ מרוטנבורג חה לבה"מ ואמר בפרישה יש בו שיגה לבריס היה רוח רעה מבעמו קודם ויקן בו מזוזה והב"ח כתב דנכון הוא בשיקבע מזוזה בפתח הבית ויברך עליה הא דעתו ג"כ על קביעת המזוזה שבבה"מ ויקבע לוחם זה אחר זה המלה מה הבית ואח"כ בפתח בה"מ וברכה זו מוחרת על שניהם: (יד) פטורים. ו שהם דירת ערמן וכ' הע"ז וכ"ל אפי' אם יושבין בהם בכל יום פטורים יון דאינם שם בגילה מקרי ערמן כמ"ש בה"מ סימן ק"מ ס"ח לענין חזקה אבל ה שהוא בביתו שהוא לרשות הרבים שבשעת שלריך מזוזה לפתחיו עכ"ל: ן הבפנימית. שם הוא דר ומלגיע קדרותיו הלכך חייבת ובמיגה הוא מה מלאכתו ומוגיע קדרותיו למכור ואינו דר שם לכך פטור וכ"ל לגיל דקביע הבמיגו מבש"כ הכא. ש"ך: (טז) חייב. כתב הש"ך מאחר דיש נתא בזה כרלה דיש לקבעה בלא ברכה לו שיברך מתחל' על אחרת ויהא דעתו על זו: (יז) על. לו כדי לרבע ד' על ד' להרמב"ם: (יח) שפוטר. ז קבעה קודם חלייתה הדלת לא יצא מוכחו בשנותן הדלת אח"כ דהוי מעשה כ"כ הלבוש ולאח"ה ידי שביהם יהלה בה הדלת מיד ויקבענה ולם ן לחלוחה מיד יקבענה בלא ברכה לו יברך המלה על אחרת ויהא דעתו גם זו וכשיחלה בה הדלת יטלנה ויחזור ויעשה כך וכזה יוצא ידי כולם עכ"ל ך: (יט) ראוי. שיש בו גבוה עשרה ורחב הרבעים כדלקמן סימן רפ"ז:

ב אור מה אין מקום מיוחד רק לפעמים חייב במזוזה אלא דיש לבפותו ולא שהדלת מסכיר ע"ש. מזוזה וכזכות שיתחין הקירוי ומשכיכין בעפיים ומזוזה קבועה בדלת ואחר הסוכות מעלייכין הסכך ומקרין עם הקירוי כמקדש ומזוזה בדקלי אלו לא יסר הם עוסיס לו לא. ודעת גדול ע"ש לוחה בהעבר שלריך לחזיק המזוזה ולקבוע לוחה מחדש משום מולע"ש. וכרב בעל המחבר מולע עליו מדת המעולם לא יצא הסוכה אלא בשעשה לשם מצ אף בשעשה לשם מצ לא הפעה ידי מדר זה דירת קבע כל הסנה ע"כ לא פסריכין סוכת סהג אלא בשעשה לשם מצ אף בשעשה לוחה דלי מעשה דסוכה דירת ן גם כימי סוכות לא נפעורה. ואין לפוחה בכבול שאינו מקורה הני דיכו כבן וכו' ומר. ועוד דפסול מולע"ה לא הוי אלא בשמחלה נעשה בפסול אבל אם מתחלה נעשה בהכשר ן שחייב במזוזה אף שנעבר אחדר אח"כ בסיכה ואין בזה משום מולע"ש ע"ש בלוחך: (יד) שפוטר. וכתב הגאון אה"ו

חידושי רע"ק

עליה: (ע"ש סעיף י"ח) והחנויות שבשוקים. בברישה כ' ע"ז ונראה דבוה"ו אלו חדרים תנקראים קליטין חייבים וצ"ע עכ"ל: (סעיף י"ב) דר"א על ד"א פשוט. דהיינו דמצר עצשותו פשוט ממוחת אבל בחדר שלפנים מחדר (שקורין קאבינעט) שיוצאים מתדר הגדול לחדר הקטנעטרי הפתח הוא חייב בזמזוזה מצד הדחוי שיוצאים ממנו דרך פתח זו לחדר קטן ויהא נידון תדר קטן באויר דס"ם חייב באלו יוצא מפתח זו לשוק כנלע"ד בזה"ו: (ש"ך ס"ק כ"ה) ויחזור ויקבענה בלא ברכה. יש לע' אמאי יקבענה בלא ברכה ראף לאוחה שיטה דמתחילה היתה נ"כ חייבת במזוזה ס"ם נראה כיון שנשלה אם יחזור ויקבענה צריך לברך זולת שנאמר דכונת הש"ך לשיטת הפוסקים בא"ח (סי' ה') דשמש מלית ארעתא לחזור וללובשו מיר אם צריך לברך אז לא איי"ש ותיינו ע"כ כיון שדעתו לחזור וללובשו הוי כאלו לא ששם בלל א"כ לאוחה שיטה אשר דה"ה במזוזה אם נשלה אדעתא

פתחי תשובה

דמיירי אפילו פרס סודר עליה דבכלי אחד סעיפא דאסור וע"ז תולק ודעתו דמהני כיסוי זכוכית ועליו כיסוי אחר ע"ש ומיין בספר תומות יוקליים סימן רע"ז סק' דגם סק"ז מודה בזה ואינו אוסר כ"א כיסוי זכוכית לבד וכ"ש סעיפא דאסיגו שאינו זכוכית אסור מ"ל: ראלה דלולא זכוכית מיתסר כאוהל כפ"ע דבגגוה עבדה אייני וקבוע בכותל ותמוה עפי' ועל מ"ם הע"ז דבמקום מיוחד כאוהל כפ"ע דבגגוה עבדה אייני וקבוע בכותל ותמוה עפי' י"ל דגבע דהוא עצמו בעי גילוייא לא מיתסר כ"כ לממיגה ע"ש וסכרא זו קלוסה: (מז) בית המדרש פטור. עיין בהוס' ס"ק דיומא דף י"ח ע"ב סד"ה שאין בו בית דירה. שבתנו דלם היה כהמ"ד אל ומיד ולא אל רבים חייב במזוזה וכ"כ בפסקי תוס' שם וכ"כ בב' תפל"מ ע"ש: (י) והחנויות שבשוקים. עבה"מ ועיין בפ' יד הקטנה על הרמב"ם פ"ב מהלכות מזוזה אות כ"ח שמתה ע"ז דלם יש בחנות חיוה כתוהרה המונת שם תמיד מוי ליה מעם בית הלוגר ולא אם מפנה הסתורים מעם בגילה ואינו מעאיר שם בלוח מ"מ ראוי לחייבה כמו בבהמ"ד דלמיגון לפי מיושבין בו כל היום הרי זה דירה והעלה דבוגגת העור וכש"ע בחנויות שעשוין ביומא דשוקא בכרכים גדולים ושומרים שם התחיות בשוק רק בל מקן מיכיד ולחר כן מפקיעים אותם לו עומדים פעוי בלי שום תפמים דזה ממש כמו בוכת הגג בסי' ש. ובתב הגאון מהר"י ז"ל מלוסא בפירוד תפלה שלו דאותן החנויות שבבית שעשוין מוזה אחת מן הקרקע עד המקלוף ומוזה אחת שלין מגיע עד המקלוף רק שבוכסין לת הבותל לענין אמה לו יוחר אם המוזה שמגיע עד המקלוף הוא מימין הכניסה עושין המוזה באותה מוזה ואם המוזה הקטנה הוא מימין הנכנס אם הוא גבוה עשרה שפתים עושין המוזה כו ואם אינו גבוה עשרה שפתים עושה במקום שהתר כן נ"ל עכ"ל: (יא) ד' אמות. כפ' תמודי דיחלל כ"י נלאם דוקא בית דירה צריך דוקא שיהא ד"ש על ד"ש אבל בית שער ומרפסת ובגיגה אפי' ליים בהו ד' על ד' חייבין ועוד נראה כמי שיש לו בית גדול ויש לו חדרים הקניס להיות שם תפלים חייבים במזוזה ע"כ: (יב) כדי לרבע. עיין בה' תמס סופר סי' כ"ש מ"ם בזה: (יג) שאין לו תקרה. עיין בתשובת הר שבלמל תי"ד סי' כ"ג שבתב בשדר שקורין קי"ל שבנכנסין שם להסיק תנורי בית המרוף ומחייבין שם לגלין על תרעבוליס חייב במזוזה אע"פ שאינו מקורה בלל מ"מ כיון שדרבו להיות אינו מקורה דמי לבעבי תלמות דחייב במזוזה מעעם זה אבל אם הוא מקום עיוטפת אפור כיון שאינו בית דירה במ"ם הש"ך ועוד בהו"ת הרבעה פוני אבן סי' י"ד לענין מה שיש כרוב מקומות חדרים מקורים ן אם מעעמו כ"כ הלבוש ולאח"ה ידי שביהם יהלה בה הדלת מיד ויקבענה ולם ן לחלוחה מיד יקבענה בלא ברכה לו יברך המלה על אחרת ויהא דעתו גם זו וכשיחלה בה הדלת יטלנה ויחזור ויעשה כך וכזה יוצא ידי כולם עכ"ל ך: (יט) ראוי. שיש בו גבוה עשרה ורחב הרבעים כדלקמן סימן רפ"ז:

הגהות הט"ז

(סי' רפ"ד בשו"ע סעיף י"ג) כדי לרבע ד' אמות. סיכוס שיהיה גדול כ"כ שיוכל לעשות בו ריבוע ממש אינו כלתבו ד' על ד' וכ"י לא סיכס בן ומשון אחר סכנת הלח"ש וסעוה בדברי הרמב"ם לפי הגלאה דהרמב"ם בעי ג"כ ריבוע ממש ובשעת עסקי בח"ש מלכות סוכה ובוחר לתדש דבר זה וזש הלבתבו בזה (ועי"ש סימן תכ"ד סק"ב כ'):

דגול מרבבה

(סימן רפ"ב בשו"ע סעי' י"ד) בית שאין לו תקרה פשוט. ובא דשעלי תלולות ושעדי מדינות חייבים עיין בהרמב"ם פרק ו' הלכה ת' ובכ"ז כתן:

בית הלל

(סי' רפ"ד סעיף י"א בשו"ע) סוכות החג בחג והבית שבספינה והחנויות שבשוקים פטורים. דין זה בית שבספינה' ותנויות לא תלינו בגמרא אלנו ובתב בעבודי מלך וז"ל תנויות שבשוקים כ"כ הרמב"ם ובתב בכ"מ שלא מצאתי בגמרא. ובמגדל עוז כתב שהוא בגמרא בפרק הקומץ ולא מצאתי עכ"ל ובית הספינה לא נמצא בתשו"ר ובהלכות אבל בעור אותם ועי' בפרישו' ז"ל תנויי שבשוקים פטוריס דבתיב ביתך שהוא דירת קבע לאפוקי אלו שהם דירת תרעי. ובלתה דבמגן הוה אלו תדרים הקרואי קליטין חייבין וצ"ע:

באר הגולה

דהכא בפתוחה לבית: יג כתי' הלתון שבתו' הקם מדאוריי' והכא מדרבנן וכן הדין במרפסת: יד יומר' דרחב' וכו' ובדמאי רב פפא פבא וכו' שם: מו בריתתא שם ובריבי יוסי וכדומתא רב ושמואל ר"ש הלת"ש ור"ל מדברי הרמב"ם שם בס"ש מהפ"ת ומזוזה שבתב אפילו ר' בתיב זה פתוח לזה וזה פתוח לזה לוה אפילו הפעמי חייב כולם חייבים וכו': מו מפתחא דפייל בה רבי למדרש' וכו' שסע"ש ומשובדת לתביי ובכין דהוו אלו בתוכתא וכו' ברכות דף מ"ז ע"ש: יז שם מהכוח פתחא דהוה פייל בה רב הונא וכו' שם בתמות: יח מוקמת שם בבסכירוגלמי ר"ב הסור בשם הר"מ מרוטנבורג: יט בריי' יומא דף י' ע"ש ובכנבן ושעמייהו דבתיב ביתך שהוא דירת קבע לאוקי דירת עולם: כ מימרא דרבי לוי וכו' סוכה ד"ש ע"ב דעיקר דירתו בפעמי ובתילוגו: לא קבעה: בא בריי' סוכה דף ג' ע"ש ובגיליסת הריי"ף: כב טור בשם הרמב"ם שבנס"ו דס"ל כל שיש בו לרבע כן לאוי לדירה הוא והוא בכלל ד' אמות על ד"ש: כג מימרא דרבא מתות דף ל"ג ע"ב ותני.רב שמואל בר יהודה וכו' יומא דף י"ש ע"ב: כד הרמב"ם שם ובתב הכ"מ מלתא דסבראא הוא: כה הר"ר מנוח: כו לפי' תוס' ובהלת"ש לא דרים גלותא בביתא וכו' מתות דף ל"ג ע"ש (ועוד ובתב"ר ועי"ש): כו הרמב"ם שם בפ"ו ומתו שבשב לתחמי לוגי"ל שלין המיוב תלוי אלא בפתח שיש בה שער בפסעיה דקיא על מזוזות ביתך ובשעריך: כח רמב"ם ולייתתין לעיל סעי' ט': כט לשון בטור מימרא דרב פפא וכו' שם דף ל"ד ע"ש ובפי' הבני שבר"ש בשם תשו' הגאונים: ל לשון הרמב"ם שם בפ"ו ממימרא דרב פפא ובפירוש הלתון שבר"ש:

הגהות הט"ז

(סי' רפ"ד בשו"ע סעיף י"ג) כדי לרבע ד' אמות. סיכוס שיהיה גדול כ"כ שיוכל לעשות בו ריבוע ממש אינו כלתבו ד' על ד' וכ"י לא סיכס בן ומשון אחר סכנת הלח"ש וסעוה בדברי הרמב"ם לפי הגלאה דהרמב"ם בעי ג"כ ריבוע ממש ובשעת עסקי בח"ש מלכות סוכה ובוחר לתדש דבר זה וזש הלבתבו בזה (ועי"ש סימן תכ"ד סק"ב כ'):

דגול מרבבה

(סימן רפ"ב בשו"ע סעי' י"ד) בית שאין לו תקרה פשוט. ובא דשעלי תלולות ושעדי מדינות חייבים עיין בהרמב"ם פרק ו' הלכה ת' ובכ"ז כתן:

בית הלל

(סי' רפ"ד סעיף י"א בשו"ע) סוכות החג בחג והבית שבספינה והחנויות שבשוקים פטורים. דין זה בית שבספינה' ותנויות לא תלינו בגמרא אלנו ובתב בעבודי מלך וז"ל תנויות שבשוקים כ"כ הרמב"ם ובתב בכ"מ שלא מצאתי בגמרא. ובמגדל עוז כתב שהוא בגמרא בפרק הקומץ ולא מצאתי עכ"ל ובית הספינה לא נמצא בתשו"ר ובהלכות אבל בעור אותם ועי' בפרישו' ז"ל תנויי שבשוקים פטוריס דבתיב ביתך שהוא דירת קבע לאוקי אלו שהם דירת תרעי. ובלתה דבמגן הוה אלו תדרים הקרואי קליטין חייבין וצ"ע:

יא **סוכת** החג בחג. בפרק קמא דיומא (י.) פליגתא דרבי יהודה ורבנן והלכה כרבנן דפטרי. וטעמא משום דרחמנא אמר בימך שהיא דירת קבע לאפוקי סוכה שהיא דירת עראי מג):

יב **שתי סוכות של יוצרים** זו לפנים מזו הפנימית חייבת והחיצונה פטורה. בפרק קמא דסוכה (ח:) מימרא דרבי לוי משום רבי מאיר ופירש רש"י (ד"ה שתי סוכות) כך היה דרך יוצרי כלי חרס בימיהם עושים להם שתי סוכות זו לפנים מזו בפנימית הוא דר

ירושלמי בית מדרשיה דרבי חנינה הוי ליה מזוזתא (כא) **וכן עשה ה"ר מאיר מרוטנבור"ק** מזוזה לפתח בית מדרשו ואמר כשהיה ישן בו שינת הצהרים היתה רוח רעה מבעתתו קודם שתיקן בו מזוזה: **יא סוכת החג בחג** [ו] **והבית** שבספינה (כב) **והחנויות שבשוקים פטורים** מה]:

יב שתי סוכות של יוצרים (כג) **זו לפנים מזו הפנימית חייבת והחיצונה פטורה:**

הוי דירה ומייב אלא דפתחא דרבי יהודא לבדו היה נכנס בפתח קטן שאצל מקומו בית המדרש הלכך לא הוה ליה מזוזה אלא בפתח העשוי לכל לכניסה וליציאה כדרב יהודה דבמזוזה הלך אחר הרגיל אבל פיתחא דרב הונא דהיה יולא ונכנס בו מבימו לבית המדרש לא היה מיומד לרב הונא לבדו כי כל בני הבית היו רגילין בההוא פתח ליכנס בו לבית המדרש ולצאת ממנו לבית השתא כיון שגם פתח זה רגיל כמו הפתח שעשוי לכל לכניסה וליציאה שייכין במזוזה דלא אמר רב יהודה אלא באחד רגיל ואחד שאינו רגיל דהלך אחר הרגיל אבל בשייהם רגיל אף על פי שאחד נכנסים ויוצאים בו יותר הרבה אפילו הכי כיון שגם זה רגיל שייהם חייבין וכמו שיתבאר בסמוך אבל יש בבית הרבה חדרים (סעי' יג) וכן היא דעת המרדכי ולפ"ז גם לפי תלמוד שלנו בית המדרש חייב במזוזה כדאיתא בירושלמי: **אבל** הרא"ש פירש דפתח בית המדרש העשוי לכל לכניסה וליציאה פטיעא דפטור ממזוזה כדמוכח בברכות פרק שלשה שאכלו (ריש דף מ"ז) בעובדא דאבי ורבין והכא בפיתחא דרבי ופיתחא דרב הונא מיירי בפתח שיולא ונכנס בו מבימו לבית המדרש ומתלק בין היכא דרגיל בו דחייב ובדאינו רגיל דפטור וכך הם דברי רבינו. ותתלה אמר בית המדרש פטור מהמזוזה ומיירי בדליכא אלא פתח אחד העשוי לכל לכניסה וליציאה אחר כך אמר ואם יש בו פתח שרגיל לצאת בו לבימו חייב במזוזה וכדי שלא נבין שעל ידי אומו הפתח שחייב בה במזוזה צריך לעשות מזוזה גם בפתח העשוי לכל לכניסה וליציאה על כן חזר ואמר אבל עיקר הפתח העשוי לכל לכניסה וליציאה פטור. והיכא שהפתח העשוי לצאת בו לבימו ואינו רגיל בה דפטור ממזוזה כי הך פיתחא דרבי לא כתבו רבינו בפירוש משום דמדיוקא שמעינן לה דכיון דאמר דברגיל חייב במזוזה מכלל דבאינו רגיל פטור. **ולענין** הלכה פסק בית יוסף שיש לעשות מזוזה בבית המדרש אבל לא יברך אקביעותה עד כאן. ולפע"ד נראה ☜ דנכון הוא שבשיקבע מזוזה בפתח הבית ויברך עליה שיהא דעתו גם על קביעות המזוזה שבבית המדרש ויקבע אותם זה אחר זה תחלה בפתח הבית ואחר כך בפתח בית המדרש ובברכה זו מוזכרת על שניהם:

יא **סוכת** החג בחג. פרק קמא דיומא (דף י) פליגי בברייתא רבי יהודה וחכמים והלכה כחכמים דסוכה דירת עראי בעינן דמשום הכי סוכה למעלה מעשרים אמה פסולה לפי שאינה [רמויה] ליעשות אלא בתחילות קבע (סוכה ג.) וכיון דסוכה דירת עראי היא פטורה ממזוזה דגבי מזוזה בעינן בית משוב בקבע: **ומ"ש** דהבית שבספינה גמי פטור. כ"כ הרמב"ם בפרק ו' (ה"ע) וכתב בו דהטעם הוא כמו גבי סוכה לפי שאינה עשויה לדירת קבע. ומצאתי כתוב דתוספתא היא מו]: **ומ"ש** החניות שבשווקים פטורין. נראה דטעמו דלאו דירה היא שאינה עשויה אלא לצאת ולבא ולמכור שם סחורתו והרמב"ם (שם) כתב דהטעם מפני שאינן קבועין לדירה עכ"ל: **שתי סוכות של יוצרים** וכו'. מימרא דרבי לוי משום רבי מאיר פרק קמא דסוכה (דף ח):

דרכי משה

במזוזות כל כך במדינות הללו אולי הואיל ובכל בית אין בו אלא בעל הבית אחד ולא דרים בשאר חדרים וסומכים בבית החורף אקישוט הנשים וטינוף הילדים ובחדרי משכבות סומכים [ה] אמוהר"ם דסבר דמקום שאיש ואשתו ישינים פטור ובמרתפות סומכים ארמב"ם (פ"ו ה"ז) דפוטר אוצרות, וחצירות שלנו אחורי הבתים חשיבא להו מוקצה מ] דחשיב ליה התלמוד פרק ב' דעירובין (כד.) לא הוקף לדירה וכל הטעמים האילו לאו דסמכא נינהו אלא כולהו חייבים ומשום יוהרא ליתא וכן כתב מוהר"ם דאין יוהרא מי שנותן מתנות כהונה אף על פי שהמנהג שלא ליתן מא] ולכן טוב לקבוע מזוזות בכל החדרים וכן נוהגים בשאר ארצות ואשרי מי שיקיים מצוה זו כתקנה עכ"ל:

פרישה

(כא) **וכן עשה ה"ר מאיר מרוטנבור"ק** וכו'. זה לשון בית יוסף ולאו למוש לדבריהם אבל לא יברך עליהם בשעת קביעת המזוזה כמ"ש בסימן רפ"ט מב): ☜(כב) **והחנויות שבשוקים פטורים.** דכתיב בימך שהוא דירת קבע לאפוקי אלו שהם דירת עראי. **ונראה** דממן הזה אלו מדברים הנקראים קליט"ן חייבים ולריך עיון:☜ (כג) **זו לפנים מזו.** כך היה דרך היוצרים בימיהם לעשות שתי סוכות זו לפנים מזו בפנימית הוא דר ומצינו

חדושי הגהות

[ה] **סומכים** אתשב"ץ (פי' רעד) דסבר וכו': [ו] זה לשון הב"ח על זה ומ"ש דבית שבספינה גמי פטור כן כתב הרמב"ם בפרק ו' וכתב בו דהטעם הוא כמו גבי סוכה (סוכה כב: מר) לפי שאינה עשויה לדירת קבע ומצאתי כתוב דתוספתא היא. ומ"ש החניות שבשווקים פטורין נראה שטעמו כיון דלאו דירה היא שאינה עשויה אלא לצאת ולבא ולמכור שם סחורתו והרמב"ם כתב דהטעם מפני שאינן קבועין לדירה עכ"ל:

הגהות והערות

מ] **פירש** רש"י בעירובין קא ע"א, הדלת שבמוקצה. רחבה שאחורי הבתים וכו' שאין משתמשין בה תדיר: **ובתשובת** מהרי"ל איתא בהמשך, לא הוקף לדירה וחשבי להו אינו רגיל: מא] **ראה** טור יורה דעה סימן סא (צג סוע"ב). ומבואר שם בבית יוסף בשם הרא"ש וכ"כ שם הב"ח דדעת מהר"ם דמתנות כהונה נוהג מדינא בזמן הזה בחוץ לארץ וכ"ה במרדכי חולין סימן תשלו ובחשב"ץ קטן סימן שפז: מב] **דאיתא** שם דיש לברך בשעת קביעת המזוזה: מג] **כן** איתא ביומא שם ע"ב דטעמא דרבנן משום דסוכה דירת עראי בעינן, ומש"כ הבית יוסף דרחמנא אמר ביתך כ"כ גם בכסף משנה פ"ו ה"ט דסוכה דירת עראי בעינן וכו' כלומר דדומיא דבית בעינן ע"כ: מד] **שם,** העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה כשרה ופירש רש"י כשרה, דדירת עראי סגי בה. עוד כתב שם רש"י דבראש הספינה הרוח שולטת שם ועוקרתה. והרמב"ם כתב לפי שאינה עשויה לדירת קבע ומשמע אפילו סוכה שאין הרוח יכולה לעקור אותה. וראה בב"ח שלא הביא מראה מקום זה: מה] **מ"ש** הבית שבספינה והחנויות שבשווקים פטורים כן איתא ברמב"ם פ"ו ה"ט ובב"י כאן לא ביאר דין זה ובכסף משנה שם ד"ל אך מה שכתב ובית שבספינה, ע"כ ולא סיים. והרא"ש בהלכות מזוזה סימן יח הביא דין החנויות שבשווקים ולא הזכיר בית שבספינה. וכתב שם על החנויות ועל סוכת חג בחג דפטורים מפני שאינן קבועין לדירה, והרמב"ם כתב טעם זה על החנויות בלבד ועל בית שבספינה וסוכת החג בחג כתב, לפי שאינן עשויין לדירת קבע: מו] **בספר** בירור הלכה כתב דראה בדפוס"י שכן כתב המרשים על הטור, ובתוספתא לפנינו ליתא, ע"כ. וראה מדרש הגדול פרשת ואתחנן ושם הובאה הברייתא הנמצאת ביומא יא סוע"א אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות וכו' יצאו אלו שאין עשויין לכבוד ומסיים במדרש שם יכול שאני מרבה סוכת החג בחג והבית שבספינה והחנות ת"ל בית מה בית העשוי לדירת קבע אף כל העשוי לדירת קבע יצאו אלו שאינן עשויין לדירת קבע יכול שאני מרבה את הר הבית וכו' (ובספר בירור הלכה כתב דצ"ע אולי מלקט המדרש לקחו מהרמב"ם ע"כ ועיי"ש במדרש דהובא שם גבי אכסדרה החייבת במזוזה דאיירי בפתוחים בתים לתוכה וכתירוץ הרי"ף): **וכמה** מן האחרונים הביאו מקור לדין בית שבספינה מהירושלמי סוף מגילה דאיתא שם דמזוזה אינה נוהגת במפרשי ימים והולכי מדברים, וראה עוד ברמב"ם פי"א מהלכות ברכות הלכה ב שאין אדם חייב לשכון בבית החייב מזוזה כדי שיעשה מזוזה אלא אם רצה לשכון כל ימיו באהל או בספינה ישב:

הכל מודים בגבוהה ט׳ • תימה דתמר בפ״ק דשבת (דף ז:) זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה במור כל שהוא כתנו למחלוקת ר״מ ורבנן לומר ר״י דהתם מיירי במור שהוא ד׳ על ד׳ מבפנים לגד רה״י ולגד רה״ר כלה עד כל שהוא דאי הוי כל שהוא מכל גד בהא לא הוה אמר ר״מ חוקקים להכלים כדתמר הכא הכל מודים בתוך ברגליה ג׳ לו לתנה גבוהה י׳ ולא כלום והקשה רבינו שמשון מהא דקתמר התם הזורק ד׳ אמות בכותל למעלה מי׳ כזורק בארץ למעלה מי׳ כזורק בתיר ופריך למטה מי׳ כזורק בארץ והא לא נח ול״ר יוחנן בדבלה שמינה והדר פריך ואי ס״ד תורי רה״ר כרה״ר דמו לוקמא בחור ממלי מדקתני בכותל דלית בה חור ממלי הדקתני בכותל למעלה מי׳ כזורק בתיר וכ״א דחיים ביה חור לממלי כזורק בתיר וכי תימא דלית ביה ד׳ על ד׳ והתמר רב יהודה כו׳ עד באתו למחלוקת ר״מ ורבנן דר״מ סבר חוקקין להכלים והשתא מאי פריך לוקמא בדלית ביה חור וכגון שתין בו ד׳ על ד׳ אפילו מבפנים ותיבן סתם חוריס שבכתלים הם רחבים ד׳ מבפנים כדי להתמשך בהם ומתקצרים לגד רה״ר כדי שלא יקחו משם תפלים שבתוכו ולא נהירא לי האי שיטתא דמי לא משכחת לה בוכא חורין שריס מבית ומחוץ ובלא״ה קשיא לן התם לוקמא בכותל דקה שתינה רחבה ותין בו לחוק ד׳ על ד׳ ועוד הקשה שם רש״י מאי פריך לוקמא כרבנן דלית להו חוקקין להכלים ותיבן דסתם מתני׳ היא בסרק הזורק (שם דף קי) ומתם מתני׳ ר״מ היא ולי נראה לתרץ טולהו קשיותא דשפיר פריך הש״ס דעל כרחך אי אייבי דנח בחור אייבי בחור שיש בה ד׳ מבפנים ובכותל עב שיש לו לחוק והכלים ותתיא כר״מ דאמר חוקקין להכלים דחומיא דהכי דהזורק למעלה מי׳ כזורק בארץ מייבי נמי שנח בחור ד׳ ומייב משום דלית ביה ד׳ מבפנים ומר מתיר דחוקקין להכלים הרי נח ד׳ על ד׳ דאי לא תימא הכי כיון דלית ביה ד׳ מרבעה על מרבעה אמאי מייב הא לא נח ברשות הרבים אלא בחור פטור: **רבי** מתיר סבר חוקקין להכלים • הא דאמר בפ״ק דשבת (דף ז׳) בית שתין חוט י׳ אין מטלטלין בחוטו ט׳ אחיה ככולי עלמא וכיון דאין גבוה ט׳ בחוט דוכתא לא אמרינן חוקקין להכלים:

שאין בו בית דירה ר״מ מחייב וחכמים פוטרין • משמע מכאן דבית הכנסת ובית המדרש שאין בו בית דירה אלא בעי מזוזה דמסתמא הילכתא כרבנן והא דאמר פרק הקומץ רבה (מנחות דף ע״ב) והא דאמר אביי בית דירה אלא לבי מדרשא והוה ליה מזוזה וליכא למימר דהתם מיירי בדאית ביה בית דירה דא״כ מאי פריך מינה התם לפתחא דהוה מייל בית דירה לבי מדרשא לא הוה ליה מזוזה וליכא למימר דהתם מיירי בדאית ביה בית דירה ודרב הונא דאית ביה בית דירה ר״ל דהתם מיירי בפתחא הבית שהיה נכנס ויוצא בו לבית המדרש וכפ׳ (״הרואה) במסכת ברכות (דף מז:) משמע נמי דהלכתא כמאן דפטר גבי תנאי *ורבא דהוו חזי באורחא וכי מטו לבי כנישתא א״ל (*רבא) לאביי ליעול מר א״ל עד האידנא לאו מר אמא א״ל עד הכי א״ר יוחנן אין מכבדין בדרכים וכו׳ עד אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה ס״ד אלא בפתח הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור מיהו בירושלמי פ״ג דמגילה משמע דבי מדרשא דר׳ חנינא ממש הוה ליה מזוזה גבי מזוזה שביתה בשלוין הגע עצמך שהיה השער גבוה א״ל ותתנה כעבד כתיפותיו בי מדרשא דר׳ חנינא עביד כן וא״ל דבי מדרשא דר׳ ורבא הגא ודר׳ חנינא שלהם היו ולא דרכים אלא של עצמם*: ירושלים

*) [תוספתא דמגילה פ״ו]

בית שער אכסדרה ומרפסת ת״ל בית מה בית מיוחד לדירה *יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה דיכול שאני מרבה אף בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ת״ל בית מה בית העשוי לכבוד אף כל העשוי לכבוד יצאו אלו שאין עשויין לכבוד יכול שאני מרבה אף דר הבית והלשכות והעזרות ת״ל בית מה בית שדומה חול אף כל שדומה חול יצאו אלו שהן קודשן תיובתא תני רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא ששה שערים פטורין מן המזוזה בית החבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות ושער המדי ושער שאינו מקורה ושער שאינו גבוה י׳ א״ל פתחת בששה וסלקת בשבעה א״ל שער המדי תנאי היא דתניא *כיפה ר״מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרים ושוין ישאם יש ברגלה עשרה שחייבת במזוזה אמר אביי דכ״ע גבוהה י׳ ואין ברגלה ג׳ ולאו כלום היא א״נ יש ברגלה ג׳ ואינה גבוהה י׳ ולאו כלום היא לא נחלקו אלא בגבוהה י׳ ויש ברגלה ג׳ ואין ברחבה ד׳ ויש בה לחוק להשלימה לארבעה *ר״מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ת״ד בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה מטמאין בנגעים פשיטא מהו דתימא °במזוזה פשיטא °מהו דתימא ביתך ולא ביתה ביתך ולא בתיהם קמשמע לן ואימא הכי נמי אמר קרא °למען ירבו ימיכם וימי בניכם °הני בעו חיי והני לא בעו חיי °אלא ביתך למה לי כדרבא *דאמר רבא דרך ביאתך וכי עקר אינש כרעיה דימינא עקר ברישא תניא אידך *) ״בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה מטמאין בנגעים פשיטא מהו דתימא °ובא אשר לו הבית לו ולא לה לו ולא לה להן קמ״ל ואימא ת״נ אמר קרא °בבית ארץ אחוזתכם אלא לו למה לי *מי שמייחד ביתו לו שאינו רוצה להשאיל כליו ואומר שאין לו הקב״ה מפרסמו כשמפנה את ביתו פרט למשאיל כליו לאחרים ובית הכנסת מי מטמא בנגעים והתניא יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ת״ל ובא אשר לו הבית מי שמיוחד לו יצאו אלו שאין מיוחדין לו לא קשיא הא ר״מ הא רבנן דתניא בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה ושאין בה בית דירה °ר״מ מחייב וחכמים פוטרין ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא הא °דאית בה בית דירה הא דלית בה בית דירה ואי בעית אימא הא והא דלית בה בית דירה והא

*) [תוספתא דנגעים פ״ו]

מטורת השרים

עין משפט נר מצוה

לד א מיי׳ פ״ז מהלכות ע״ז ומזוזה כ״ג ו סוס״ע י״ד סי׳ רפו סי״ז:

לה ב שם כ״ג ע סוס״ע שם סעיף ד:

לו ג שם הלכה ו:

לז ד שם כ״ג פ סוס״ע שם סעיף יד:

לח ה שם הלכה ד סוס״ע י״ד סי׳ רפו סעיף ב:

לט ו סוס״ע י״ד סי׳ רפו סעיף ל:

מ ו מיי׳ שם הלכה יב סוס״ע י״ד סי׳ רפו סעיף ב:

מא ח ט מיי׳ פ״ד מהל׳ מומאת צרעת הלכה יד:

רבינו חננאל

וקי״ל ברב כהנא וכי דא מתניתא אבל בית שער אכסדרה ומרפסת פטורין מגני שאין מיוחדין לדירה ובית חבצה ובית המרחצאות ובית הטבילה ובית המדי ושער שאינו מקורה ושער שאינו גבוה י׳ שבעה פטורין בתר אלא דם קדש, תני׳ ר׳ שערים פטורין מן המזוזה בית חבן בית הבקר בית העצים ובית האוצרות. ורב כ״ה ג״א פוטרים לה בשתגשים ראוצות בתן ושער המדי ושער שאינה מקורה ושער שאינו גבוה י׳ משתים דני ר׳ חוו, ופרקינן ר׳ לדברי הכל פטורים ש״ע חמרי יש מי שמחייב דתניא כיפה בלשון יון קורא הוא שער המדי, ר׳ מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין שאם יש (בבולה) [ברגלית] י״ט שחייבת. אמר אביי כ״ע אם יש חכיפה גבוה י׳ באמצעה ואין ברגליה ג׳ אי נמי יש ברגליה ג׳ ואין באמצעה י׳ פטורה לא נחלקו אלא בשיש בה גבוה י׳ ויש ברגליה ג׳ ואין בתוכה רוחב ד׳ ויש בה לחוקק ולהשלימה לארבעה. ד׳ מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ושאומה היא לא כתבנות אלא מפני שיש חילוף בנוסחאות. פי׳ הא דאמר רבא ביתך דרך ביאתך. וכי עקר אינש דימינה עקר ברישא כלומר ח״ו ב לקבוע תפלות בצד חיטין של פתח שכשיכנס לביתו תהיה לו ביטחון ז ת״ר בית הכנסת ובית הראשה ובית השותפין חייב במזוזה פשיטא כו׳, וכן כל אלו מטמאין בנגעים פשיטא בו׳, ובא אשר לו הבית לפי שמיוחד ביתו לו. מי׳ מי שאינו מכניס אורחים בתוך ביתו אבל ביתו מיוחד לו ולא לזולתו כדכתיב נתיב לא ידעו עיט וגו׳ ואקשינן וביתא״ב מטמא בנגעים ת״ל ובא אשר לו הבית כו׳

תוספות ישנים

יצאו אלו שאן קדש. [ומהלי] דעשה פטורה לגבה מלכדרין וכי׳ יהודה מיקומקמא דאלו לרבנן אמאי צריך קרא והא דיליה בעל כרחיה לא אמה דיהה ולקמן פריך דלא כרבי יהודה מיקומקמא: תיובתא דאיכא מאן דמחייב בסתם. וא״ל אמאי לא מוקי סהוא מזוזה בתקצעות דמאבני בעל ויש לומר דא״כ ליפוגע ולישני בדיהם יכול שאני מרבה רפת סתם וכו׳ ועוד דומיא דשערי עיירות ומדינה דלא שיך לאומר כמו במתקצעות. מ״ר יוסף: שעשרה שערים סם. תנא דמייר דאמרי מר מאי. למיתני כיס מכסה כיס המרחץ בית שער אכסדרה ומרפסת דשעיירי ממזוזה: הכל מודים בגבוה שבעה ולא בגבוה ד׳ אין ברגליים ג׳ וקשה לרבי מדאמריגן בפ״ק דשבת (דף ז:) ומאמר דאמרי ליה בכותל דלית ביה חור ממלי מדקתני בכותל למעלה מי׳ עמדים כזורק בתיר ואי לית ביה חור ממלי כזורק בארץ הא נח בחור וכי תימא דלית ביה ד׳ על ד׳ עמדים ומאמר כל יהודה זרק למעלה מעשרה שמדים ונכלים ומתה בחור כל שהו כאלו למחלוקת ר״מ ורבנן וכו׳ ומיהו אמר ר״מ התם חוקקין בחור כל שהו והא דבעינן בכא לענין חקיקה גופא ג׳ כרחיב ד׳ וגופיה ד׳ ועוד קשה לרבי על הא דקתני התם ובפרק קמא דשבת אם אתין תוכו ד׳ וקיקיון מבלעמו ל׳ ולמאר לבעל בחוטו א) ומאמר דמיירו לבני עלמא ומאמר לא אמרינן חוקקין קירוון לבכלעמו (י׳ ותאמר רבי דמיירי בפ״ק דשבת בחוריין שמטולטלין מעבר לעבר כמו שטוטין לוזר בנין ומעתי לגד רשות סיחיד ומעתי לגד רשות סיחיד דמו א) ל״ל ומשמע:

[ובשאם תו׳ מכתבו׳ ל״ג ע״ל והא]

[בשאם שאכלו בל״ל]

[ל״ל וכיון]

[ל״ל רבין]

שבת ז: ק. [עירובין יח: לג: קלו:]

מגילה לד. [ע״ז מולין קלה: ע״ש]

[ערכין עו:]

גליון השרים גם: כמזוזה בשיטה. מ׳ בכרכות כ ע״ב: שם מ״ש כיתך. מי׳ תולין קלה ע״ב: שם כבי כמו מייר״קמשין לד ע״א ק״ל דהנו מסקיף אלא לאמשב כמוס אלא לענין בית בשמוסים ל״ש ק״ן. דהא כלומר לפמוד מלד בית הנמים כמה אלין בו חיוב מזוזה אלא בגבי בר מיוחי ויכול כמיסים לו בית מזוחה ומ״ש בית שאולם דפסחד ויכול לזוד כל ימי חיין בבית שאולם אלא מזוחה ול״ל בית כבי מי דמ״ע שייך

ט דלמות . [ר] (בא) ולישנא דתלמודא לא משמע הכי דתניה ליר מייתי לה כדפרישית : ט [ש] (סט) ואמר רב יהודה אמר שמואל עשה כמין גר פטולה . אלו והא כי אתא רב יצחק ב"ל יוסף ואמר מזוזות דבי רבי כמין גר הן עשויין והוה אמינא דפתח דהוה נפיק רבי לבי מדרשא לא הוה ביה מזוזתא ל"ק הא דעביד כסיכתא והא דעביד כאסקרוירא . פרש"י כסיכתא פטולה [ה] היינו שמוחכין בסף כגר שמוחכין בנוטל כאסקרוירא [א] מקום חבור הסוף והגרגל ומשומר הוא כסדר . וקשה לר"ת דמשומר לא דרך כבוד הוא וקבורת המוריס קרי ביה בפרק המוכר את הספינה (דף קלו:) . וס"ת ולוחות שכתבו שוכבין היו ולא שומדין. כדאיתא בפ"ק דב"ב (דף יד.) אף ע"פ שהיו יכולין לעומדם עומדים [ב] דאמרו נוהגו כרוחבו ולא ולמד ממנהגו של עולם כשם"ת מעשה של הנוס עומדים וכשם"ן מהכיבו הכל יושבים. ושוד דאמר לקמן (סי' יח) הנמוד לא מלבן של קנים חוקר שפופרת ומיכן . ולא משומר ימיתוה בלחד מן הקנים של מלבן . ופי' ר"ת כסיכתא משומר [ג] כיתרות המשכן שקובעין בארון פטולה . [ר] כאסקרוירא הנתון בסוף כגר שמוחכין בנוטל ולא דרך כבוד הוא וקבורת המוריס מלות אליה (דף קג.) דאמר הלו מיסתוירא עד לרעוא נחית ע"כ הייט עשה הוזר מן הסוף עד הרגל [ה] ולא קבילי"ה . והא דאמר ביר"ולמי בפרק בתרא דמגילה (בסופו) לריך שיהא בשמע רואה את פי הפתח . ופי' רש"י כסגולה מחזר כלפי שמע מטון כשמעמידה שיהא שמע לגד חוור הפתח ולא לגד פנים . ולפר"ת הוקר (א) שיהא אחרוזה לגד רשות הרבים ולשאוה לגד פנים כדי שתהא שיהא שמע לגד חוור הפתח לפנים . [ו] וכן פרשיות של תפילין היה אומר ר"ת שמהנין בבתים משכב ולא משומר והאידנא הוא עלמא כרם" . ולריך לדקדק הא דקאמר טלוה מזוזות דבי רבי [ו] כמין גר עבידין שלא היו לא מיוסב ולא משומר . וע"כ בין דרבי בין דעלמא לא היו פטולות הילכך נראה לפרש דמזוזות דבי רבי דעבידי כאסקרוירא הייט בלכלכון לא זוקף ולא שוכב א"כ כמין ט"ן [ח] מחלה זוקף ומחלה שוכב [ט] והייט כשוק המסובר לרגל ושאר מזוזות דעלמא לפי' רש"י משומר ולפר"ת משכב (כב) וכן היו מזוזות של ר"מ מרסוכבור"ן כמין ט"ן כפופה : י והא הוא פתחתא (דעייל) דהוה עייל בית רב רבא לבי מדרשא הי"ל מזוזה [י] הכם רגיל הוה דאמר רב יהודה אמר רב במזוזה הלך אחר הרגיל ולשאל דפתחתא דהוה עייל לבי מדרשא משמע דהייט פתח הבית שהיה יולא מן הבית ולכתת אל בית המדרש אבל פתח בית המדרש עלמו לא בעי מזוזה וכפ"ק דיומא (דף יא.) פליגי ביה תנאי . דתניא יכול יהו בתי כנסיות ובתי מדרשות ממעטין בנגעים. ת"ל וכל אשר לו הבית מי שמיוחד ביתו לו . ומסיק הא ר"מ והא רבנן דפליגי לענין מזוזה בבית הכנסת שמין בה בית דירה לאחן בית הכנסת . ובכלבות (דף מז:) משמע דהלכה כמאן דפליגי . נבי אבי (ורבא) [ורבין] דהוו אתי כי מטו לפתחא דבי כנישתא א"ל לשאל מר . [כ] א"ל עד דאתא לא מר אמר . א"ל הכי [ל] א"ל יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה מזוזה מזוזה ס"ל אלא בפתח הראוי למזוזה . משמע דפתח בית הכנסת היה פטור מן המזוזה . כדאיתא בפ"ק דב"ב (דף יא.) אף ע"פ שהיו יכולין לעשות עומדים [כ] דאמרו נוהגו כרוחבו ולא ולמד ממנהגו של עולם כשם"ת מעשה של הנוס עומדים וכשם"ן מהכיבו הכל יושבים. ושוד דאמר לקמן (סי' יח) הנמוד לא מלבן של קנים חוקר שפופרת ומיכן . ולא משומר ימיתוה בלחד מן הקנים של מלבן . ופי' ר"ת כסיכתא משומר [ג] כיתרות המשכן שקובעין בארון בתרן פטולה . [ר] כאסקרוירא הנתון בסוף לרוחבו בלע"ז קבלי"א בפרק בתרא דמגילה (דף קג.) אמר הלו מיסתוירא עד לרעוא נחית ע"כ הייט עשה הוזר מן הסוף עד הרגל [ה] ולא קבילי"ה . והא דאמר ביר"ולמי בפרק בתרא דמגילה (בסופו) לריך שיהא בשמע רואה את פי הפתח . ופי' רש"י כסגולה מחזר כלפי שמע מטון כשמעמידה שיהא שמע לגד חוור הפתח ולא לגד פנים . ולפר"ת הוקר (א) שיהא אחרוזה לגד רשות הרבים ולשאוה לגד פנים כדי שתהא שיהא שמע לגד חוור הפתח לפנים . [ו] וכן פרשיות של תפילין היה אומר ר"ת שמהנין בבתים משכב ולא משומר והאידנא הוא עלמא כרם" . ולריך לדקדק הא דקאמר טלוה מזוזות דבי רבי [ו] כמין גר עבידין שלא היו לא מיוסב ולא משומר . וע"כ בין דרבי בין דעלמא לא היו פטולות הילכך נראה לפרש דמזוזות דבי רבי דעבידי כאסקרוירא הייט בלכלכון לא זוקף ולא שוכב א"כ כמין ט"ן [ח] מחלה זוקף ומחלה שוכב [ט] והייט כשוק המסובר לרגל ושאר מזוזות דעלמא לפי' רש"י משומר ולפר"ת משכב (כב) וכן היו מזוזות של ר"מ מרסוכבור"ן כמין ט"ן כפופה : י והא הוא פתחתא (דעייל) דהוה עייל בית רב רבא לבי מדרשא הי"ל מזוזה [י] הכם רגיל הוה דאמר רב יהודה אמר רב במזוזה הלך אחר הרגיל ולשאל דפתחתא דהוה עייל לבי מדרשא משמע דהייט פתח הבית שהיה יולא מן הבית ולכתת אל

ב כדתני רב כהנא קמיס דרב יהודי וכו' שם וכ"כ הרי"ף והעור בשם מהגי הגאו"ם : ר"בריית"א שם : ח בריית"א שם : ו לשון סמ"ג (והגהמי"י ומרדכי וסמ"ק) : ז לשון הכל בו : ח מימרא דרבה בר שילא פ"ל מסדא מתתו דף ל"ג ע"ב וכדמסיק שם בגמ' : ט שם בהלכתא דני רב : י בריית"א שם דתלכתא מי יבא ומוקי לה בהלכתא דומיתא : יא בריית"א ומא דף ל"ח ע"ב: יב בריית"א מנתו' דף ל"ב ע"ב דבית שער ומרפסת הייבון ומרלגו התוס' שם בשם הרי"ף

בית הלל

בסדר המולה תפילין בשדה מכניסן דלו לאו הרי מלה דסוכה ולולב הוי ג"כ תוכת הגוף וכדתיהת בגמ' דקדושין דף ל"ז דכל שאינו תוכת הגוף מקרי תוכת הגוף ל"כ גם מזוזה אינה תוכת הגוף מלה תוכת הגוף הדר בבית וה"ה סוכה מלה ודאי מלה דתוכת הגוף מבני שבות מלכות ול"כ הוא קודם לסוכה ולולב וכ"ב לגיות משום דלגיות הוא השמיני מצוה ותפילין הוא תשמיני קדושה וקי"ל :

ברכי יוסף

(סימן רפ"ו שו"ע סעיף ד') לפי שאינם עשויים לדירת בבור . ומעשה זה כתב הכב בית הולל שבית הלמודים פעור מזוזה לפי שאינו דירת בבור והביאה הלחים מפ"ק דיומא גבי לבית פרסדרין דלר' יהודי חייב מלת אחמרו הכ"ג מהום בבית הלמודים משמע דבית הלמודים פעור לפי שאינו דירת בבור זהו תוכף דבריו . ועתה הלבית דהעיקרת דדינא פירכת דמעשה דירת בבור לא מתעניין מלת הכב"ם ומרחן ובורסקי ובניי' ובית הלמודים דלית בה עיקוף דבה לחייבון לא דמיא כלל לבני דלחין שמדין שם עבודים ולוכא ריח דדווקא כי הני דמרחן ובורסקי ודבוטיהון אינם דירת בבור והרי רבא בקר ובלון ובית הבעים חייבים וכ"ה בית הלמודים דמתרי' דמעין עפי עדיף מהכר הלמודים דמה שבבית רבי' מסוגות יומא אינם רבי' כלל דלרבנן דיר' בעל בלם שמה דירה ולין לעוות מדרבסבוע להוליד דין ולומר דבי פליגי סיינו דדירה בע"כ לא בבית הלמודים דגרע עפי ואין לבאיר דזה וכן לאיתי בפבר שער אפרי' פו' פ"ג דהכב בבית רבה לבית הלמודים מבוגית זו והכב בנו בהג"ם מפרבם לתוכת ע"ש . אמנם בלמוד' יש לגדר לפיטולת בבית הלמודים וכן בלאוילפ"ו שובנין מ' יום ולפטמים שני הדשים לף בחקו' שיבאר בבית הבות בל לותו זמן ולבא שום בבר' ולא ביתו מעשה דמקומו' לאו שיקבן לדירת עלמו ולא לדירת קבע והו"ל בבתים שבבסיסה ודבוותיהון דבעוריס ולא דמי לפונדק דשם עשוי גם לדירת קבע ודו"ק :

בית הבחירה העצים ב (ד) ובית הבקר חייבים ואם הנשים רוחצות בהם כיון שעומדות שם ערומות אין בכבוד שמים להיות שם מזוזה :

הגה ח [ד] ודוקא אלו אבל מדר ממש אפי' מקום אפים ואפה יפנים ומסמיפים שם חייב במזוזה (בתשובת מהרי"ל וכ"כ הב"י) ט ויש מקילין ואומרים דבבל מקום שנכנסים שוכבות אפור ממזוזה (ב"י בשם סמ"ק וכל בו ומרדכי סוף הל' מזוזה) [ה] ונראה לי דבמקום שהדלת מבפנים וכשסוכבים שם סוגרים הדלת ומעלה המזוזה מבחוץ י (ו) חייב לכולי עלמא (ד"ע בד"מ וכ"מ בתשובת מהרי"ל סי' ל"ח) :

ד ג (ה) רבהב"ג אם יש בו דירה לשון אדם חייב במזוז' :

הגה [ו] ואם בית דירה בעזרה אלפני בית הכנסת העזרה חייבת ובית הכנסת אפור (כ"י בשם רבינו יהודה) :

ד ה בית הכסא ובית (ו) המרחץ ובית הבורסקי ובית הטבילה יא פטורים לפי שאינם עשויים לדירת כבוד :

ה יב י במקום שיש טינוף (ד) בגון שתינוקות מצויים שם טוב (ז) (ז) לכסות המזוזה [ז] י ובמקום טהרה (ה) טוב (ח) להיות (ט) נראית :

ו ח אכסדרה והוא המקום שיש לו ג' כתלים ותקרה אע"פ שיש לה שני פציטין ברוח רביעית פטורה מפני שהפציטין להעמיד התקרה הם עשויים ולא משום מזוזות (ל' הרמב"ם פ"ו מהסם"ד ד"ג) מ אבל אם יש לה מחיצה גם ברוח הרביעית אע"פ שהיא נמוכה יג י או שעשויה (ו) (ט) חלונות חלונות חייבת :

ז [ח] יא מרפסת שהיא דרך לעלות בה לעליות יד ובית (י) שער והגגה (ז) טז פטורים יב ואם בית

(כוכביס) ז [ג] וכן חלונות או עייריות (ג) (ה) שמקצת עובדי כוכבים דרים שם פטורין ממזוזה (מיהושי מגודה פ"ק דיומא) :

עושה מעשה כשפים וכן שערי חלירות ושערי עיירות פטורים מהאי טעמא משום סכנה כדאיתא בש"ס ולא כהטע"ז שכ' הטעם משום דכתיב למען ירבו ימיכם וגו' והעובדי כוכבים אינם חפלים בזה שרי אינן מקיימין התורה כו' : ז וכן חצרות או עיירות כו' . שמקצת עובדי כוכבי' דרים שם אפי' רובם ישראלים פטורים משום סכנה ומזה הטעם אין עושין מזוזה בשערי רחובות כגון בק"ק קראקא וכק"ק פראג שקבעו שערים בראחוב' היהודים ומסגרים בלילה ולא קבעו בה מזוזות לעולם ואלו טעמא משום סכנה דעלילות המולל מזוזות היו תמיד על שולאי ישראל ושול מעשה אחר אין עושין שם מזוזות משום דבודאי עלולה ויבזוה ואם כן יהיו גורמין בזיון לכתבי הקדש ומכאן למדנו לישראל המוכר חכיתות מן הסר למכור יין שרף או שכר או מי דבש שקורין שענק ועבדי הסר ממלאים בביה בכל יום ורגילים ליקח מזוזות ומוכנין בהם מהבר בזיון אחין לעשות מזוזה בתוכן פתחים הוא בתקום שמור מן העובדי כוכבי' אלא יטלו המזוזה ממנה . כ"כ הב"ח : ח ודוקא אלו כו' . כלומר דוקא אלו שאינם בית דירה ממש אבל הדר שהוא בית דירה ממש כו' : ט ויש מקילין ואומרים כו' . כ' הב"ח דהוא הדין היכא דרגילין הנשים לרחוץ בבית המרחץ או בחדר כנשי דידן דאי אפשר לרחיצה אלא אם כן היא ערומה ואיכא בזיון דכתבי הקדש ומשום הכי אתפשט המנהג שאין עושין מזוזה כי אם בפתח הבית הסמוך לר"ה והיינו משום דרוחצין בבית החורף בחורף ובהחדרים בקיץ ועומדים שם ערומים כו' ומקרוב הגו הלומדים לעשות מזוזות במקום שרגילין שם לרחוץ ולכבס עיטופה בגדי קטנים עד אחן ומיהו נראה שים לחקן מזוזות בכל הפתחים ויכסה המזוזה כדלקמן סעיף ה' : י חייב לב"ע . כתוב בספר מעדני מלך סוף ד' ע"ח ואלא מיהא איכא לברורי אם אותו החדר יש לפנים ממנו עוד חדר אחר ושם אינו מתכבד נשים להתמשם המטה והוא חדר חייב במזוזה אלא מפני שהיכר ליר ודלת סובבין אותו ואם כן הלא הפתח מבחוץ לחוך חדר מתכבד נשים וזה נעשה באותו חדר כו' נראה בעיני שים לקיים מצות מזוזה בחדר שאנו דנין עליו לקבעה אחורי דלת (וכדלקמן סי' רפ"ט ס"ב כו') וע"ש שהאריך : יא פטורים לפי כו' . פירוש אף אם מכסה המזוזה אלא יהיה מבוס בזיון כתבי הקדש מכל מקום כיון דאינם עשויים לדירת כבוד פטורים מהמזוזה ואין לעשות בם מזוזה : יב במקום שיש טינוף ו . פירוש שהוא עשוי לדירת כבוד אלא שלפעמים מצוי שם טינוף הלכך חייב מדינא אלא שים לכסותה וע"ל סעיף ג' : יג או שעשויה חלונות כו' ר"ל מכל הרוחות . כ"י : יד ובית שער . הוא בית קטן שעושין לפני שער החצר והכל עושין אותו קפדרית : טז פטורים . כיון שאינם מיוחדים

(ש"ך סק"ו) ודלא כהרא"ש. ע' בת' בנימין אאב (סי' קפ"ז) ולוחה כתון חעפ"ז ; (ע"ז שם ס"ם) יכסה תמזוזה בשעות. ע' בפנ"א בפנ"א (סי' מ') שהשיג בזה ודעתו דסבי בזכוכית ופריסת מרדר

חידושי רע"ק

בתעלין קל"א א' אלא ביתך כו' ולא קאמר למעשו כה"ב כמו בבל הגר דשם ול' בתרבי ; [ג] וכן חצירות כו' . שם באגודת כ' משום סכנה וכמ"ש ביומא שם ; [ד] חייב אלא כו' . ממש"ש בית החבן כו' ל"ל בית החבן דקאמר הא אף בבית ; בתלין ס"ל דאורחא דמילתא נקט ועיקר כבבא ראשונה וכמש"ש מה בית העשוי כו' חזקא חעשוי לבן : [ה] וע"ל כו' . דאפילו ס"ת מותר בכך : [ו] שם בית כו' . עפי"ב : (ז) ובמקום כו' . ע' זוהר פ' ואתחנן וש"ם : [ח] מרפסת כו' וי"א כו' . עתוס' שם ד"ה אכסדרת כו' ובמ"ק ביומא ובמ"ק ביומא ;

פתחי תשובה

זה משמע שכולה יש לדון דחייב במזוזה לפ"ם הר"ן נדרים רפ"ה דנקט"ג קוי"ל יש בדירה וזה משלחת בשלו וזה בשלו ע"ם הטיפוי ועל"ל סימן רכ"ו ומלו"ח סימן תרכ"ח ס"ו בהג"ה : (ד) ובית הבקר . [ועיין בת' משכנות יעקב סימן ס"ג מ"ם בזה] : (ה) בית הכנסת . [ועיין בת' תקם סופר סי' רפ"ח מ"ם בזה] : (ו) המרחץ . עיין בתשובת חת"ז פנים מחירות ח"ח סימן פ"ז שאם עשו שיטוי מעשה בגופו של מרחץ ובעקבו התנור וכיוצא ושבו אותו בית מוחר לדור בו ולבנך ולהניח בפתחו מזוזה ע"ם . וכ' בס' מגודי דניאל כ"י מאלן הוה שעושין ממנו לפעמים מרחץ עשה אחת או כ' בשנה הייב במזוזה אלא דיש לבטות בשעות שעה"ז סק"ה) וכן מותר לתתלל בשובה ע"ם : (ז) לבטות . עיין בספר יד הקטנה פ"ג מהלכות מזוזה אות י"ג שכתב דכל זה מיירי בשיודעין לפעמים במקרה אחה דבר מעוקף והוא מוכלת לבוות נגד המזוזה דהיינו שאח"ל בענין אחר אז דינו לבטות אבל אלוה לעשות בקטיעות שום דבר בוין נגד המזוזה ולפעמון על הביטוי בגון לבטה לפנים מעוד עשוה של בגדי קטנים אז לקבוע שיעמוד לפנים כלי שעוסקין בה כל אמי שוסקין בתאר בעו"ח מלוי בוינו וע"ז נאמר כי דבר ה' בזה . ועוגנו גדול כו' עיין שם : (ח) לחיות נראית . עבה"ע בשם ע"ו מ"ם דק בהגר כו' ועיין בגו"ל סימן מ"ם סק"ב בשתב דשב"ל לחוך חדר מבטב נשים כו' נראה בעיני שים לקיים מצות מזוזה בחדר שאנו דנין עליו לקבעה אחורי הדלת ע"ל וכ"ח כתב דנחפשט המנהג שאין עושין מזוזה כ"ל בפתח הבית הסמוך לר"ה והיינו משום דהנשים רוחצות בבית החורף בחורף ובהחדרים בקיץ ועומדים שם ערומים וכו' ומקרוב הגו הלומדים לעשות מזוזה לכל הפתחים שבבית ומיהו צריכין ליזהר שלא יעשו מזוזה במקום שרגילין שם לרחוץ ולכבס עיטופה בגדי קטנים עד אחן ומיהו נראה שים לחקן מזוזות בכל הפתחים ויכסה המזוזה כדלקמן ס"ה. ש"ך : (ז) לבטות . כתב הב"ח מזה הבין שאותן מחמת שאומרים שנבנים נוגבים בכל מקום ומוכנין בזיון אאין זה מעל עליהם שיכולים ליחן המזוזה שם בחוטן שלא תהיה מגולה כלל מבחוץ אפי' נגד הבית של שד"ר דזה עכ"ם יותר עוד בטבל המצוה לגמרי ובכה בב"י בשם בס"ג ואפילו בפתח הבית במקום אחתלא שלים העליון הוא לתעלה מי' שפחיות יכול להניחה ואע"פ שהחזיריס מעייסים עכ"ל (ח) נראית . כ' הב"ח ל"ל דאין לעשות בלי כיסוי כלל דמשמע מזה עבירה שע"י משמוש בכל פעם ימחק שם שד"י כמו שאנו רואין גרוב בתים אלא לבסוף בחקיר' זכוכית ומתילא יהיה הבית נראה ובזה בטלה גם מעבנת המקילים בעביית מזוזה מחמת שאנו שם מיגוחת או הנשים רוחצות שם דבזה הוי כיסוי מה שנראה . רק בחדר שאים ואחשבו משמשים שם לא די בכיסוי זכוכית ולריי לבסוחה בשעוה עכ"ל : (ט) חלונות . פירוש מכל הרוחות . כ"י : (י) שער . שם שיש

ימיכם ובעובד כוכבים אין לומר כן : (ג) שמקצת עובדי כוכבים דרים שם . הטעם מבואר שם מפני הסכנה פירוש שיאמר שבוחין לו כיצוף כדאיתא ביומא דף י"ל . ומזה יש ללמוד לכל שערי העיר לפטור מפני סכנת המולל בזה : (ד) בגון שתינוקות מצויים שם . בבית יוסף בשם סמ"ג כתב ואפילו בפחח הבית במקום שתחילת שלים עליון הוא למעלה מי' טפחים יכול להניחה ואפ"פ שהחזיריס מעויים שם על ומדכתב טוב לכסותה ש"מ שאין עיקר המצוה לביות נראית אחין מזה למדתי שאותן הלמדים שאין עושין מזוזה מחמת שאומרים שבובנין מסם ומוכנין בהם בזיון אאין זה מליל עליהם שיטלים ליחן המזוזה שם בתוכן שלא תהיה מגולה כלל מבחוץ אפילו נגד הבית שם של שדי דזה מבחוץ כל פנים טוב יותר מלבטל המצוה לגמרי : (ה) טוב להיות נראית . נראה לי דאין לעשות שתחיה נראה בלי כיסוי כלל דמשמע מזה עבירה אלא בלי כיסוי כלל דמשמע מזה עבירה אלא בלי כיסוי כלל דמשמע מזה עבירה אלא

ולכסדרם והטור וס"ע חדא מייהו נקטו אלא דלפי זה גם בגיגה סוה חיוב מדרבנן ואע"פ שבגמרא לא הוזכר גיגה אלא אלו מ"מ ס"ל לטור דכתבה גיגה כיון שאין בסם דירה ואינם דומין לבית ואפ"פ מייהו בסן רבנן: (ח) חייב בשתי מזוזות. כתוב בטור מלבד הפתח שנכנסין לשם מן הס"ר שפשיעה שעריך מזוזה: (ט) וי"א שבית המדרש כו'. בטור כתוב וכן עשה הר"מ מרוטנבורג מזוזה לב"ה ואמר בשביל שיש בו שיחה הלמידים היה רוח רעה מבעתו קודם שתיקן ע"כ לשונו: (י) והחנויות שבשוקים פטורים. דלאו דירות ניכנו ול"ל אפי' אם יושבין בסם בכל יום פטורים דכיון דאינם שם בלילה מיקרי עראי כדמליגו בס"מ סי' ק"מ סעיף מ' לענין חזקה וכפרישה הניח זה בלריך עיון ולע"ד נראה כמו שכתבתי ולא דמי לבית שתבן או אוצר דשם תמנים שייך לו מין מיצוה בין יום לילה כן נראה לי אבל חנות שהוא בביתו פתוח לרשות הרבים פטיטה שעריך מזוזה לפתחו: פתח

יב כב י שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו (טו) הפנימית חייבת והחיצונה פטורה:

יג כא בית שאין בו (יא) ד' אמות על ד' אמות פטור כג [יג] כב ואם יש בו (יב) *) כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות בשוה אע"פ שארכו יתר על רחבו או שהוא עגול או בעל ה' זויות (טז) חייב (המג"ס שם ד"ב):

יד [יד] *) כג בית (יג) שאין לו תקרה פטור כד היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה אם היה הקירוי כנגד הפתח חייב במזוזה כיהוא שיהי' במקורה כד ד' (יז) על ד':

טו [טו] כה הבית אע"פ שאין לו דלתות חייב במזוזה כה כו ויש מי (יח) (יד) שפוטר:

טז [טז] כח הרבה חדרים זה לפנים מזה כולם חייבים במזוזה:

יז כט אם יש בבית הרבה פתחים פתוחים לחצר או לרשות הרבים ונעשו כולם לכניסה ויציאת בני הבית פולם חייבים אפילו נתמעטו הדיורים שאין רגילין עתה לצאת ולבא אלא באחד מהם:

יח ל בית שיש לו פתחים הרבה אף על פי שאינו רגיל לצאת ולבא באחד מהם חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח:

הגה (יז) הואיל ונעשו לכניסה ויציאה (משמעות הטור) [יח] מכחף שיש לו פתח מן הכחוב שמכניסין בו יין בחביות גדולות ויש לו פתח קטן מן הביח שנכנסין ויוצאין בו חמיד בו אם הפתח הקטן (יט) לאוי למזוזה

מיוחדים לדירה: טז וי"א שבית שער כו'. ע"ש דהא סי"ח אלו גם במרפסת וגיגה מחייבין ועב"מ ופרישה: יז חייב. היינו מדרבנן כדלתיתא בטור ופוסקים: יח חייב בשתי מזוזות כו'. מון מסמקום שנכנסין לו מר"ה. עוד: [יט] וי"א כו'. ול"ד לבהכ"נ לענין סעיף ג' דלתיו מייב במזוזה אע"כ יש בו בית דירה כמדרש כיון שהתלמידים יושבים בו מבהכ"נ ועד ערב דומה לדירה: יא אבל לא יברך עליה. והכ"מ כ' דנכון הוא כמיקבע מזוזה בפתח הבית ויברך עליה ואע"כ בפתח הבית ומזוזה בלא ברכה ומברכה זו מוחזת על שניהם: כא פטורים. מפני שהם דירת עראי: כב שתי סוכות של יוצרים כו'. כך היה דרך היוצרים בימיהם שהיו להם ב' סוכות זו לפנים מזו ובפנימית היה דר ומלניע קדרותיו הלבך חייבת ומיצוה קדרותיו היה עושה מלאכתו ומוציא קדרותיו למכור ואינו דר שם הלבך פטורה ולא דמי לבית שער דלעיל דקביע חשמישו משא"כ הכא: כג ואם יש בו כדי לרבע כו'. ודעת הרא"ש שאינו חייב במזוזה אע"כ הוא מרובע ד' על ד' אמות ולפי שהבה בבי"ד דנקטינן כהרמב"ם דהא לא פליג עליה אלא הרא"ש לא הביא כאן אלא דברי הרמב"ם אבל באמת גם דעת רבינו יהודה בסוף ספר אדם כהרא"ש וכתב שכן תפסו עיקר ע"כ נראה דיש לקבעה בלא ברכה מו שיברך אחר דעתו גם על ז': כד ד' על ד'. או כדי לרבע ד' על ד' להרמב"ם: כה ויש מי שפוטר. ואם קבעה קודם חליית הדלת לא יצא ידי חובתו בשעתה הדלת אח"כ דסוי חעשה ולא מן הטעוי ע"כ הלבוש ולא"ת ידי שניהם יהלה בה הדלת מיד ויקבענה ואם א"א לתלותה מיד יקבענה בלא ברכה או יברך מתחלה גם על מחרת ויהא דעתו גם על זו וכשיתלה בה הדלת יקבענה בלא ברכה או יברך מתחלה גם על מחרת ויהא דעתו גם על זו: כו אם הפתח הקטן ראוי למזוזה. שיש בו גבוה עשרה ורחב

ביאור הגר"א

[ט] בית כו'. פרש"י שם ר"ה והלכתא כו' ותרא"ש שם: [י] בית כו'. כמ"ש ביומא י"א ב' ובברכות מ"ו א' ותוס' שם ביומא ר"ה שאין בו' ובמגחות ל"ג א' ר"ח והא כו' וו"ש חוס כו': [יא] וי"א כו'. כדברי הירושלמי שהביאו תוס' שם ושם: [יב] והבית כו'. בריטב"א הביאו הרי"ף (לחולי ל"ל הי"ו). והוא רבינו יהונס ופיין בכ"מ) רש"ם: [יג] ואם יש בו'. רמב"ם אבל הרא"ש חולק ע"ז: [יד] בית כו'. רמב"ם וכלשון שני של רש"י ותרא"ש שישב קשית אחוק על רש"י: [טו] הבית כו'. ויש כו'. סמ"ק ש"ל א' ויש נוהא כו' וסברא ראשונה ס"ל בפירש"י והוס' וראיה מס"ש (סס כ') פחחי שימאי דל"ל כו' ול"ק דבוהא יוחר כה"ג. הרא"ש: [טז] הרבה כו'. ע"ל סעיף ז' ח' ט' י"ב: [יח] הואיל כו'. לפי' השני שברש"י הנ"ל שכפי"ן אבל ש"ע העתיק לשון הרמב"ם שספרש מש"ש הלך אחר הרגיל היינו בפחח שבינו לבין בה"מ וע"ש: [יחא] סרחף כו'. עש"ך:

באר היטב

קבן אלא שער החלר והגגה שהשומר ושבן שם פטוריס כיון שאינם מיוחדים לדירה: (יא) וי"א. כתב הש"ך וג"ע דהא הי"ל אלו גם במרפסת וגגה מחייבין ועב"מ ופריפה: (יב) בשתי. כתוב בטור מלבד הפתח שנכנסין לשם מן רשות הרבים דפטיטה שעריך מזוזה: (יג) ואם כו' ומן עשה הר"מ מרוטנבורג מזוזה לב"ה שאין בו שיחה הלמידים היה רוח רעה מבעתו קודם שתיקן ע"כ לשונו: (י) והחנויות שבשוקים פטורים. דלאו דירות ניכנו ול"ל אפי' אם יושבין בסם בכל יום פטורים דכיון דאינם שם בלילה מיקרי עראי כדמליגו בס"מ סי' ק"מ סעיף מ' לענין חזקה אבל אם הניח זה בלריך עיון ולע"ד נראה כמו שכתבתי ולא דמי לבית שתבן או אוצר דשם תמנים שייך לו מין מיצוה בין יום לילה כן נראה לי אבל חנות שהוא בביתו פתוח לרשות הרבים פטיטה שעריך מזוזה לפתחו (יא) ד' אמות כו'. הכ"מ כ' דנכון הוא כמיקבע מזוזה בפתח הבית ויברך עליה ואע"כ בפתח הבית ומזוזה בלא ברכה ומברכה זו מוחזת על שניהם: (יב) פטורים. מפני שהם דירת עראי וכ' הכ"ז וג"ל אפי' אם יושבים בסם בכל יום פטוריס שם בלילה מקרי עראי כמ"ש בס"מ סימן ק"מ ס"ח לענין חזקה אבל מנות שהוא בביתו פתוח לרשות הרבים פטיטה שעריך מזוזה לפתחו עכ"ל: (טו) הפנימית. שהם הוא דר ומלניע קדרותיו הלבך חייבת ומיצוה הוא עושה מלאכתו ומוציא קדרותיו למכור ואינו דר שם לכך פטור ול"ד לבית שער דלעיל דקביע חשמישו משא"כ הכא. ש"ך: (טז) חייב. כתב הש"ך מאחר דיש פלוגתא בזה נראה דיש לקבעה בלא ברכה או שיברך מחלה על אחרת ויהא דעתו גם על זו: (יז) על. או כדי לרבע ד' על ד' להרמב"ם: (יח) שפוטר. ואם קבעה קודם חליית הדלת לא יצא חובתו כשנתון הדלת אח"כ דהוי חעשה ולא מן הטעוי כ"כ הלבוש ולא"ת ידי שניהם יהלה בה הדלת מיד ויקבענה ואם א"א לתלותה מיד יקבענה בלא ברכה או יברך מתחלה על אחרת ויהא דעתו גם על זו וכשיתלה בה הדלת יקבענה בלא ברכה או יברך מתחלה גם על אחרת ויהא דעתו גם על זו: (יט) לאוי. אם הפתח הקטן אינו לבין בה"מ וע"ש: [יחא] סרחף כו'. עש"ך:

חידושי רע"ק

עליה: (ע"ע סעיף י"א) **והחנויות** שבשוקים. כדרישה כ' ע"ו ונראה דבוהא"ו אלו חדרים הנקראים קליטין חייבים וע"ע עכ"לו: (סעיף י"ג) ד"א"ל ע"ל ר"א פשוט. דחייבו דמצד עצמותו פטור ממזוזה אבל בחדר שלפנים מחדר (שקורין קשטערבי) שיוצאים מחדר הגדול לחדר הקטנטרבי הפתח הרוא חייב במזוזה מצד הגדול שיוצאים מבו דרך פתח זו לחדר קטן ויהא נירון חדר קטן באויר דס"מ חייב כאלו יוצא פתחת זו לשוק כגלע"ד בשה"י: (ס"ך ס"ק כ"ה) **ויחזור** ויקבענה בלא ברכה. יש לע' אמאי יקבענה בלא ברכה דאף לאותה שיטה דמתחילה היתה ג"כ חייבת במזוזה ס"מ נראה כיון שנשלה אם יחזור ויקבענה צריך לברך ולא שנאסר רבותא הש"ך לשיטת הפוסקים בא"ח (סי' ה') דשיטת פלית אדעתא לחזור ולתלבשו מיד אם צריך לברך או לא עי"ש וחיינו ע"כ כיון שרעתו לחזור ולתלבשו הוי כאלו לא פשט בלל א"כ לאותה שיטה אשתר רה"ה בזמוזה אם נפלה ארעתא

פתחי תשובה

דמיירי אפילו פרס קודר עליה דבכלי אחד פטיטה ואסור וע"ז תולה ודעתו דמהני כיבוי זכוכית ועליו כיסוי אחר ע"פ ושיין בספר הומות ירושלים סימן רע"ז סב"ל דגם הע"ז מודה בזה ואינו אוסר כ"ל כיסוי זכוכית וכ"ל פטיטה דאפילו אחינו זכוכית אסור כלי ח' נרלה דלולא זכוכית מיתבר כאלו בע"ב דבגבוה עבדה אחייני וקבוע בכותל ותמוכה עפי' ועל מ"ם הע"ז דבמקום מיוחד מסני כיסוי זכוכית כתב ד"ל"ע מאחר דמתכנין איתחלפה בשם י"ל דגבע דהוא עצמו בשי גוזיות לא מיתבר כ"כ לאמיתה ע"ש וסברא זו קושה: (מ) בית הטרדש פטור. עיין כתוס' ס"ק דומה דף י"ח ע"ב ד"ה שאין בו בית דירה. שבתנו דאם כיה בהמ"ד אל יחיד ולא אל רבים חייב במזוזה וכ"כ בשבלי תוס' שם וכ"כ בם תפלת ע"ש: (י) והחנויות שבשוקים. עבה"ע ועיין בס' יד הקטנה של הרמב"ם פ"ב מהלכות מזוזה לות כ"ל שחמה ע"ז דאם יש בחנות איזה כתובה המונח שם תמיד שוי ליה מקום בית האוצר ואף אם מפיב שסחורה מקום בלילה ואינו מתאיר אם בלוס ע"מ לאוי לחייבה כמו בהבאר"ד דאחריון לפי שיושבין בו כל היום כבי זה דירה והבלה דבוהא העור וסס"ע מחזיות בשעוטין ביומא דשוקא בבכרים בגדולים ומומרים שם בתחנות בשוק רק כל מקום מיהיד ואחר כך מפקיעים מותם לו עומדים פעוי בלי שום מקומים דזה ממש כמו סוכת חתג בחג ע"ש. וכתב הגאון מהר"י ז"ל מלוסף בסידור תפלה שלו דאותן המחנות שבבית שבשוקין מזוזה אחת מן הקלקע עד המקוף ומזוזה אחת שאין מגיע עד המקוף רק שבוכסין לא בסוף: לענין אחת מן לו יוחר אם המזוזה שמגיע עד המקוף הוא מימין הבכיסה עוסין המזוזה בתוחה ומזוזה ואם המזוזה הקבועה הוא מימין הבכנס אם הוא גבוה עשרה עפחים עוסין המזוזה בו ואם אינו גבוה עשרה עפחים עושה המקום הארבע כן ל"ל עכ"ל: (יא) ר' אמות. בכ' תמודי דיעלל כ"י מלאה דוקא בית דירה לריך שיהא ד"ש על ד"ש אבל בית שער ומרפסת וגיגה אפי' ית הבו ד' על ד' מיירין ועוד נראה כמו שיש לו בית גדול ויש לו מדרים קבוצים להיות שם תפיסה החייבים במזוזה ע"כ: (יב) ברי לרבע. עיין כמ' מחם סופר סי' ר"ם מ"ם כזה: (יג) שאין לו תקרה. עיין בתשובת הר הכרמל מי"ד סי' כ"ג שבתב בחדר שקורין קי"ל שבכנסין שם לסקיף תחורי בית התוקף ומחזיקין שם לוחין על תרגגולים חייב במזוזה אע"פ שאינו מקורה כלל מ"מ כיון שדרכו לבשות אינו מקורה דמי לבעבי חלבות החייב במזוזה מעשם זה אבל אם הוא מקום מיוחס פעור כיון שאינו בית דירה כמ"ש הש"ך ודאי אם בנוי סוכות לא נפטרה. ועיין בשו"ת אבן סי' י"ד לענין מה שיש בבוד מקומות מדרים מקורים עם מחזה ובסוכות פותחין הקיבוי ומסכבין בענפים ומחזיקה קבועה בדלת ואחר הסוכות משליכין הסכך ומקרין עם הקיבוי ומחזיקה בדבקא קאי אם יפה כם עושים לו לא. ודעת גדול שקורין קי"ל שבכנסין שם לסקיף תחורי בית התוקף ומחזיקין שם לוחין על תרגגולים חייב במזוזה אע"פ שאינו מקורה כלל מ"מ כיון שדרכו לבשות אינו מקורה דמי לבעבי חלבות חייב במזוזה מעשם זה אבל אם הוא מקום מיוחס פעור כיון שאינו בית דירה כמ"ש הש"ך ודאי אם בנוי סוכות לא נפטרה. ועיין בשו"ת אבן סי' י"ד לענין מה שיש בבוד מקומות מדרים מקורים עם מחזה ובסוכות פותחין הקיבוי ומסכבין בענפים ומחזיקה קבועה בדלת ואחר הסוכות משליכין הסכך ומקרין עם הקיבוי ומחזיקה בדבקא קאי אם יפה כם עושים לו לא. ודעת גדול אחד דיש בזה מבוס העשה ולא מן הטעוי ע"כ לעין אח"כ ליקח מעשה אחר מחדש ולבבוד עליה וכן עשה כך ובזה יוצא ידי כולם עכ"ל ומקובע אותה בהשגיח לבוניה אחר דיה דירה קבע כל הבנה ופ"כ לא בסיבון בוכת בחג אלא בשעושה לשם חג אף בשעושה אותה דירה קבע בשעה דירה קבע כל הבנה ואחר שחיב במזוזה אף שנסער אחדר אחר"כ ממזוזה כגון שבסיבון הקיבוי וכדומה לזה מ"מ בשעתן אח"כ בסיבה ואין בזה מבוס מולמ"ה ע"ש בלוחן: (יד) שפוטר. ובתב הגאון מהר"י

(י"ד ח"ב)

הבכנה בפתחתה לבית: יג בתי' הראשון שבתנו, אתם מלמדיו, והבא מדרבנן הבין מבהבכנ"ס: יד מימר' דרמב' וכו' וכדמפר' רב ספת סבא וכו' שם: מו בהיתא שם וכבינו יוסי וכדמפרש רב ומאולא כ"מ הראש"ש וכ"ג מדבני הרמב"ם שם בפ"ו מהבס"ת ומזוזה שבתה אפילו ו' בתים זה פתוח לזה וזה פתוח לזה פוחל ובפנימי חייב כולם חייבים וכו': מז מפתחתה דשיש לה רבי לחדרם' וכו' שבש"ל ומעובדת דאבני ורבינו דסון אולי בתורתה וכו' בבתים דף מ"ז ע"ש: יו שם מהבות שתתה דהוה עיול בה רב הונא וכו' שם בגמרא: יח תוספות שם בשבהיר לגמי וכ"ב הגור בשם הר"מ מרוטנבורג: יט בריי' יומא דף ו' ע"א ובהרבנן ומעמייהו דבתיב בתר שהוא דירת קבע לאוקוב דירת עראי: כ מימרא דרבי לוי וכו' מוכה ד"ש ע"ב דעיקר דיהמו בפנימי והחיצו': לא בבא: כא בריי' מוכה דף ג' ע"ש ובגירסת הרי"ף: כב עוד בשם הרמב"ם שבבה"ו דס"ל בל בוה בו בלבע בן לאוי לדירה הוא ושוה בבלו ד' אמות על ד"א: בג מימרא דרבא מתחה דף ל"ב ע"ב ותני רב שמואל בר יהודה וכו' יומא דף י"א ע"ב: כד הרמב"ם שם ובתב הרא"ם מלתא דסבראה הוא: בה הר"ר מנוח: בו לפי' הבוס' והרא"ם להא דיש גלוחה בבה בתחה וכו' מחתה דף ל"ב ע"ב (ושוה ובתב"ר ובע"ם): בז הרמב"ם שם בפ"ו ובמו שבתב לבתמי לוי"ל בלת' בתוב תלוי אלא בפתח שיש בה שער בפבעה דקה על מזוזות בתחן ובבעריך: בח הרמב"ם ולביתחן לעל סעי' ה': בט לשון הטור מתמהה דרב פפא וכו' שם דף ל"ד ע"ש ובפי' הבני שבבה"ש בשם תנו הגאונים: ל לשון הרמב"ם שם בפ"ו ממתמה דרב פפא ובפירוש הראשון שבבה"ו:

הגהות הט"ז

(סי' רפ"ו בשו"ע סעיף י"ב) בדי לרבע ד' אמות. פירוש שיהיה גדול ב"כ שיוכל לעשות בו ריבוע ממש תיכו בתחבו ד' על ד' וכ"ו לא סיבם בן ומתבן אחר הבנת הרא"ש והטור בדברי הרמב"ם נבי הגלאה דהרמב"ם בעי ג"ב ריבוע ממש ובשמת עבקי בא"ח סלבות סוכה ובתיבו לתבב דבר זה ושם הלבתו בזה (וע"ש סימן תרל"ד ס"ק ב'):

דגול מרבבה

(סימן רפ"ג בשו"ע סעי' י"ד) בית שאין לו תקרה פטור. והא דשערי תלובות ושערי מדינות תלוים עיין בהרמב"ם פלק ו' הלבה ח' וכ"ש בלן:

בית הלל

(סי' רפ"ו סעיף י"א בשו"ע) סובות הוא בחג והבית שבפשוטה והחנויות שבשוקים פטורים. דין זה בית שבפסיל' והחנויות לא מיגו בגמרא אלגו ובתב במפרשי מלך וז"ל חנויות שבשוקים ב"כ הרמב"ם ובתב בכ"מ שלא מלאתי בגמרא. ומגבל עוד בתב שהוא גמרא בפרק הקומן ולא מלאתי ע"ל ובית הבסיבה לא נמלא בתר"ו ובהבלות הקבות אבל בשור אוקה ושו' בפרישו' ז"ל הנוחין שבשוקים פטורים דבתיב ביתר שהוא דירת קבע לאוקוב אלו שהם דירת אלעי. ובלאה דבומן הזה אלו מדרים הנקראי' קליטין חייבין וע"ש:

באר הגולה

(ט) בית כו'. פרש"י שם ר"ה והלכתא כו' ותרא"ש שם: (י) בית כו'. כמ"ש ביומא י"א ב' ובברכות מ"ו א' ותוס' שם ביומא ר"ה שאין בו' ובמגחות ל"ג א' ר"ח והא כו' וו"ש חוס כו': [יא] וי"א כו'. כדברי הירושלמי שהביאו תוס' שם ושם: [יב] והבית כו'. בריי"ה הביאו הרי"ף (לחולי ל"ל הי"ו). והוא רבינו יהונס ופיין בכ"מ) רש"ם: [יג] ואם יש בו'. רמב"ם אבל הרא"ש חולק ע"ז: [יד] בית כו'. רמב"ם וכלשון שני של רש"י ותרא"ש שישב קשית אחוק על רש"י: [טו] הבית כו'. ויש כו'. סמ"ק ש"ל א' ויש נוהא כו' וסברא ראשונה ס"ל בפירש"י והוס' וראיה מס"ש (סס כ') פחחי שימאי דל"ל כו' ול"ק דבוהא יוחר כה"ג. הרא"ש: [טז] הרבה כו'. ע"ל סעיף ז' ח' ט' י"ב: [יח] הואיל כו'. לפי' השני שברש"י הנ"ל שכפי"ן אבל ש"ע העתיק לשון הרמב"ם שספרש מש"ש הלך אחר הרגיל היינו בפחח שבינו לבין בה"מ וע"ש: [יחא] סרחף כו'. עש"ך:

זיל טפי · ו) אפ"ה מזוזה העבד יותר מן האשה ל"ל זיל טפי כלומר זיל והוסיף וכיוצ' אלא עשאני עבד כדי להקנים: גופו· מרחה גופו ז) תכנית דיוקנו: *ועולה· מן הארץ: לפיכך· שאינו שולה אלא אחת לע' שנה דמיו יקרין: ניצים· מלה קלה עשה בעלמא: גפה של רומי· נשבעה בחיי המלך שהוא שרה של רומי ל"ל ע"ז (ח):בפסוק אחרון של פרשה(במדבר טו)כתיב כ' פעמים אני ה' אלהיכם אחד ברשות ואחד בסוף: שנים למלכות · שיגיעה להתגייר: ט) אותן מצעות· לא מכרה והביאתן ט) והוא היה מתן שכרו בעה"ז: הוליחה כתב מידה· וספרה לו כל המאורע שנשם שמיס היא מתגיירת לפי שנמעה נס גדול של תומר מלות שטפטו לו ד' ציצות על פניו: פונדק · שנים בו עובריס ושכיס: והשוכר בית בו' · פטור שמא יחזור בו: משום ישוב א"י · ולאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפי' יולא ממנה כדאמר בפ' השולח בב"מ (דף קג·) הלך בקשי יצא ממנה מפני עוקת מזוזה אחרת ואפי' יולא ממנה ישכרנה אחר מהכרה בשמלאכה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת: אלא שם לו שתיהן · ואם אינו מניח אלא אחת אותה מע' מיהא קיים : הדא מצוה נמי לא ליעביד · בתמיה: ומעיקרא · דאמר מעכבת: מאי שכר שמא יפשע · אי אמרי' דאינה מעכבת יפשע ולא יקנה אחרת: בשמונה עשה · ד' פרשיות יש בהן ואכל הדא קיימי הרי עשה וקשרתם לאות והיו לטוטפת (דברים יא) ל"ל (ב) בוהיה כי יביאך (שמות יג) כתיב יז) והיה [ה]כי יביאך לאות וגו' ושמרת את החוקה וגו' ובסוף הפרשה כתיב והיה לאות וגו' הרי ג' ובק"ש (דברים ו) וקשרתם לאות והיו לטוטפת וכן בוהיה אם שמוע (שם יא) הרי הרי ז' ושמתם את דברי אלה ודרשתם בפר' הקומץ [רבה] (נעיל דף לז:) דבתפילין קמשמעי שהמה שיעה כנגד הלב הרי ח': יא) בציצית ה' · ועשו ונתנו והיה ולראיתם גדילים תעשה לך יב):

ה'

יהודה *טלית שאולה ג) כל שלשים יום פטורה מן הציצית מיכן ואילך חייבת תניא נמי הכי יהודה בפונדקי בא"י והשוכר בית בח"ל כל שלשים יום פטור מן המזוזה מיכן ואילך חייב אבל השוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר משום יישוב דא"י: תפלה של יד אינה מעכבת ד): אמר רב חסדא לא שנו אלא שיש לו אבל אין לו מעכבת אמרו לו אמרת אמר להו לא אלא מאן דלית ליה תרי מצות חד מצוה נמי לא ליעביד ומעיקרא מאי סבר גזירה שמא יפשע אמר רב ששת כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה וכל שאין לו ציצית בבגדו עובר בחמשה עשה *ה) וכל בהן שאינו עולה לדובן עובר בג' עשה כל שאין לו מזוזה בפתחו עובר בשני עשה וכתבתם וכתבתם ואמר ר"ל כל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר

דדרשי' מיניה עשה[ח] מפיק ליה פ' והלו נאמרין כהנים ולא כהן אחד[ט] הנרמי מעמשיגן מינה ומ"מ אומר ר"ת שאפי' כהן אחד עולה לכל הפחות מדרבנן ודייק מלישנא דלא קאמר שני כהנים עולים ולא אחד מטעם אפי' אחד *ועוד פי' שש"ל אין לו להקרות לפי שהוא מפסיק ואין להפסיק אפי' ליהא שמיה רבה ואפי' נהם כרוך על עקיבו וכן פר"ח דש"ל המפסיק עבירה היא בידו ואינו בספרי אמור להם

מלמד

ל' כן לאחר ובין לשנים קורא כהנים וקאמר נמי התם אין העובר לפני התיבה רשאי לקרות לכהנים יכרכך אלא אם כן יודע בו שיודע לחזור לתפלה שלא תפרוף דשהו עליו וכן היה מנהג של הוראה היה] מקרא לכהנים ולא הניח השליח צבור לקרות אבל סנהג רבינו פרץ אינו כן אלא הש"ץ מקרא : ו) הינוה אפ"ה נטחק : ז) פראה נוטי : ובריתו חבנית כו' : ח) הדא מאותן : ט) והביאתן לך לאות וכן בתר קרש כתיב ושמרת וגו' ותיבות כי יביאך נטחק : יא) ציצית : יב) לך הס"ד ואח"כ מה"ד כהן שאינו עולה לדובן עובר בשלש · כה הברכו אמור להם הרי שנים ושמו את שמי הרי שלשה : יג) שאינו מצוין : יד) של ר' אחייא : טו) שאולה · עיין בתוספות בפרק השואל ובהר"ן שם : טז) הבא מבזוזה סיוע :

ראמר

[ה] לאות והיו לטוטפות ובסוף הפרשה דקדק בתיב והיה כי' : [ב] פעמים : [ג] לתייב ולתיבו : [ד] פעמים · [ה] מעמיד לעל ג' יום מפנה דעל ג' יום מעמיד לעמלא אבל אם לא: אחד ג' יום מלאים בשלו הוא לתין דהי שאלה יותר לגבל מדלתריתא פעמים כי : [ה] ומשום הא לא מייתי בש"ק ובר"ב הא למזוזה בני מתחבה שם ג' יום ר"ב כלתני הסיר והבא דמקבנר ליה כי : [ו] לכתיבו אלה : [ז] כלתני נמצאי לכרך כי' וגו' בשאינו לתיבו נטחק ומיון בר"ן מקבת מנלה מ"ל : [ח] ומפיק ליה נמ' כי' : [ט] מלמד שמעיקן מיניה :

הגהות הב"ח

נפס וכו' ע"ז כמ"ד ותמ"ב מ"ה שמ' פעמים נכסוק וכו' אני ה' אלהיכם : (ב) ר"ה בשמונה אחד נמי קדש כתיב והיה כי יביאך וגו' לאות וגו' וכן בוהיה כי יביאך וגו' בסוף הפרשה לאות וגו' ולטוטפות וגו' הרי ג' ובק"ש וקשרתם בל"ל :

גליון הש"ס

גמ' לוה עלי ועשאני גיורתי· עיין יבמות דף כד ע"ב תוספות ד"ה לא ניחא: רש"י ד"ה ושולה מן הארץ· עיין רש"י בחגיגה דף ו ע"ל ד"ה מן הלגון ובנסדרין דף קא ע"ל בר"ש ד"ה מלגון ושיין שבת דף עה ע"ל ושם דף עג ע"ב תוספות ד"ה מפרק :

שיטה מקובצת

ל) איני יודע · מסכת ע"ז דף יז: ב) ר' אחייא:ג)פלית שאולה· מזוזה כל שלשים יום פטור מכאן ואילך חייבת"[מן התורה והא] דכתיב ביתך[הא אמרי' בפ' ראשית הגז דרך ביאתך והבי איתא התם [ציצית אע"ג] דכתיב בפתוך דמשמע ולא של שותפות הא [כתיב] בגדיהם ואפי' דשותפות ובפותך ולא של[אחרים מזוזה] אע"ג דכתיב ביתך [דמשמע] ולא של שותפות הא כתיב למען ירבו ימיכם[ואפי'] דשותפות וביתך דרך ביאתך (ולא) [ומדלא] קאמר ולא של אחרים ש"מ רמן התורה שאולה חייבת: ד]אינה מעכבת· של ראש: ה] וכל כהן שאינו עולה לדוכן · כ' רבינו חיים כהן דבשעת דוכן אין לומר אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו וכו' אלא מיר שוחתם ברכת הוראה קורא כהנים ומביא ראיה ממס' סוטה דאמרינן אין הקורא רשאי לקרות כהנים עד [שיכלה] אמן מפני הצבור והיינו ע"כ אמן דברכת הוראה דהרי אין כאן אמן אחר וא' הוי אמר אלהינו ואלהי אבותינו וכו' מאי קאמר אין הקורא כו' הלא יש כאן הפסקה גדולה בין אמן דצבור לקריאת כהנים אלא ש"מ רמיר אחר חתימה דברכת הוראה הקורא קורא כהנים ועוד סביא ראיה דאמרינן התם לשנים קורא כהנים לאחד אינו קורא ואי הוי אומר שליח צבור אלהינו

פג א מיי' פ"ב מהל' מילה הלכה ג סמג עשין ג :

פד ב מיי' פ"ב מהל' מילה הלכה ד סמג עשין כו מוש"ע א"ח סימן יד סעיף ג :

פה ג מיי' פ"ה מהל' תפילין הל' י סמג עשין כב מוש"ע א"ח סי' כו סעיף ח :

פו ד מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה ד סמג עשין כב מוש"ע א"ח סי' כו סעיף ח :

פז ה מיי' שם הל' כו :

פח ו מיי' פט"ו מהל' תפילה הלכה יב מוש"ע א"ח סימן קכה סעיף ב :

פט ז מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה כו סמג עשין כב מוש"ע א"ח סימן לז סעיף ח :

עין משפט
נר מצוה

כתיפיו. ואדרבא למעלה מכתיפיו גראה יותר שהעינים למעלה מכתיפיו רואים יותר. ואין דרך אדם להביט למטה כדאיתא בב"ק לעניין כור. ע"ש בתוס' (כ"ז) ד"ה לפי. והנה לשון הלבוש [ברמז עליו הש"ך] ואם הפתח גבוה הרבה יניחנה כנגד כתיפיו ואע"ג שאינה בגובה המזוזה. כיון דטעמא נמי הוא כדי שיפגע במלוה מיד. ואם יניחנה „בגובה הרבה יותר" מכנגד כתיפיו יוצא ונכנס ואינו רואה אותה וכו'. הנה דוקא בכה"ג אבל מעט למעלה אינו מזיק. ואי"כ אם שלש עליון מעט למעלה למה לא יניחנה בשלש עליון. רק בגבוה הרבה אין משגיחין על שלש העליון. ולאו דוקא יותר מעשריס. דזה הוא שיעור בסוכה משום שאם פעם אחד בתוך משך ישיבתו יראנה די. וכן בקורה שאם בני המבוי ובני הר"ר יראו פעם אחת הקורה ידעו ליזהר. אבל מזוזה שראייתה כרגע ובשעה שיוצא ונכנס. אי"כ בעי' שיראנה להדיא. וזה פשוט. מ"מ דוקא אם גבוה הרבה מכתפיו שלא יראנה:

ג) **וא"ת** אם שלש העליון גבוה הרבה מ"מ למה יורידנה כ"כ עד כנגד כתיפיו. כ"ל דהיינו טעמא דודאי אין מצוה רק בשלש עליון. אך משום דכתיב כתיף. דרך כתיפך. יש לפרש שלש עליון של כתיפו היינו גובה קומתו. אבל למעלה מקומתו שאינו בא אם לא יהי' מן המשכון. אך מ"מ באם אינו גבוה הרבה יותר טוב לתשוב גם למעלה מקומתו בכלל. מפני שהכל פתח אחד. אך בשעת הדחק היינו שגבוה הרבה שאם נתשב למעלה בשלש עליון לא יהי' נראה. סומכין על פי' הב'. ועי"כ אם מניח תחתית המזוזה כנגד כתיפיו יגיע ראש המזוזה למטה מעפת של גובה קומתו. והוא בתוך שלש קומתו. וכפי הנראה מירושלמי ר"ת תמיד הי' מניח כנגד כתיפיו. ובשעת הדחק סומכין עליו. כן כ"ל הפי' ומי שדעתו רחבה יפרש ברויח. ולדינא אין לזוז מדברי הלבוש כמ"ש:

דברי הרוש"ת הק' אברהם.

סימן שם

דבר בית החולים אם מחויב במזוזה כי יש חולים משתהים שם ב' או ג' חדשים. ודומה לשוכר בית לאחר שלשים יום חייב במזוזה:

א) **תשובה.** הנה כדין זה יש ג' פירושים. א' פי' הר' מנוח שהביא ב"י ס"ס רפ"ו משום דעד שלשים יום הוה דירת ארעי. ומשמע מדבריו דאח"כ מחויב מה"ת. והכי הוה ס"ל לתוס' מנחות תחילה במנחות (מ"ד.) ד"ה עלית דביתך לא אתא למעט של אחרים רק לדרך ביאה. אך בסוף דבריהם דמה"ת לעולם פטורה אף דביתך לדרך ביאתך מימין אתא תרי ביתך כתיבי. וכן דעת הרא"ש בה' קטנות. וכן דעת המרדכי בה"ק ובספ"ק דע"ז. וכן דעת הרשב"א שבת (קל"א:) בהא דמודה ר"א בעשה מזוזה לפתחו אינו דוחה שבת הואיל ובידו להפקירן. וכתב הרשב"א דטעמא דבית של הפקר פטור דלא עדיף משוכר דפטור כל שלשים יום. ואף דאחר שלשים חייב היינו מדרבנן. וכן דעת רמב"ן ור"ן שם בחי'. זה פי' הב'. פי' הג' הוא פי' תוס' רי"ד שם דבית שאינו שלו פטור. וז"ל הבית שמפקירו לא קיימא בי' ביתך. ואעפ"י שחובת הדר הוא כ"ז שלא שכרה ממנו הו"ל כחובה בבית חבירו שאינו חייב במזוזה עכ"ל. משמע מדבריו דשוכר חשיב כשלו. והוא כדעת הגאון שהביא באו"ז ובהגהות אשר"י ספ"ק דע"ז דשכירות קונה קלת:

ב) **והנה** דיעה ראשונה מלבד שרוב פוסקים כנגדה וס"ל דבית שאינו שלו מדאורייתא פטורה. הוא תמוה משם שבת הנ"ל דבית של הפקר פטור. וגם הטעם שכתבו במה שתוך שלשים פטורה משום דהוי דירת ארעי. לא נתברר לי. דכיון שהבית ראוי' לדירת קבע חייב במזוזה. דהא דבעי' דירת קבע במזוזה היינו מדכתיב בית כדאיתא ריש סוכה. וכיון שראוי' לדירת קבע ובית הוא. אף שדר בה ארעי למה יפטור. דהא דמזוזה חובת הדר פרש"י ריש פסחים מדכתיב דרך ביאתך ושם לא כתיב קבע. וראי' לזה בית התבן שחייב במזוזה בנשים מתקשטות לכ"ע אף דלאו מקום פיתא ולא מקום לינה. אך משום שהבית ראוי לדירה. ועי' תוס' עירובין (פ"ה:) בד"ה בית התבן ובנמק"י סוף ה"ק שאפי' אינו דר בתוכה חייב במזוזה מידי דהוה אבית התבן. והיינו כנ"ל משום שראוי לדירה. ואף דלא קי"ל כוותי' בזה. ועי' רש"י ותוס' פסחים (ד'.) אלא דאין חיוב רק בדר מדכתיב דרך ביאתך. ובזה אין נ"מ לצורך מה הוא בא אם לדירה או לצורך תבן ולי"א נשים לקשוט. ואי"כ בתוך ל' נמי לחייב. א"ו עיקר כרוב הפוסקים דמה"ת פטור בית שאינו שלו:

ג) **מידהו** לשיטת תוס' רי"ד י"ל דפי' כל ל' יום פטור מן המזוזה היינו שאינו שוכרו רק לשלשים יום. ועי"כ לא נקרא ביתך כיון דבית היינו דירת קבע והוא אין לו זכות לדור בו קבע:

ד) **והנה** בנ"ד שהחולים אינם שוכרים הבית רק שנותנים שכר עבור מה שהם שם. ודומה להא דאמר ב"ב (קמ"ז:) שב"מ שאמר ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום שלא הקנה לו בית לדירה. ה"נ בנ"ד לא חשיב הבית שלו כלל: *)

ה) **ולשיטת** רוב הפוסקים הנ"ל דמדרבנן מחייב משום דמחזי כשלו. לשון זה יש לפרש בשני פנים שהעולם יחשבו שהבית שלו. וכ"כ במרדכי ה"ק. או שאצל העולם דומה בית שכור כמו בית שלו. והנה שיחשבו שהוא שלו פשיטא דלא שייך כלל בביה"ת. שאפי' אם הי' שלו אם לא הי' חולה לא הי' בב"ה"ת. ומחמת חליו הוא שם אף שאינו שלו שכך מתוקן הבית עבור החולים. ומאין הרגלים בשביל שהוא שם שיחשבו בשביל זה שהוא שלו. וגם שאצל העולם נדמה בית שכור כבית שלו נ"כ לא שייך בזה מאחר שאינו שוכר הבית

---

*) הנה"ה ויש מקום עיון בראב"ד שהביא ב"י בבדה"ב יו"ד ס"ס רל"ד דמותר למכור פירות ערלה שלב"ל דאינו מוכר רק מקום עצים. ואף שמכר הפירות לבד. ולכאורה דמי לידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה דאמרי' דלא הקנהו לו כלום בבית ובדקל. וה"נ נאמר דלא הקנה לו כלום באילן. כ"ל דודאי אינו רוצה לעבור על איסור. ודעתו למכור האילן לפירות וכמו לר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה דאמרי' בזה נעשה כו' כדאיתא בכתובות (נ"ח:) כמו כן לדידן מחמת איסור אמרי' נעשה כו':

(19)

ובמילא, ובמה שהוא מבטל את עצמו לגמרי, הרי הוא מבטל גם את הדבר שלו, ומבטל גם את הדבר שלו, ומבטל גם את הדבר שלו, ומ

מרבע כדלקמן סימן רפ"ז כיון שהכנסים ויוצאים תמיד דרך לותו פתח סקטן ושם הוא עיקר תשמישו והגדול פטור מפני שאין תשמישו שם בכניסה ויציאה אלא לפעמים כשצריך להכניס בו שיין בחביות ואין זה תשמיש קבוע ובטלו היא לגבי הפתח קטן אבל כשאין בקטן שיעור הרחוי למזוזה אף על פי שתשמישן בקטן אינו אלא כתור בעלמא והגדולה היא עיקר הפתח:

כז (יא) פתח שאחורי הדלת כו'. פירש רש"י כגון שיש במקצוע הבית פיסה קבוע לשני פתחים מחוכאי' מ' לצפון ואחד למערב וקבעו המזוזה בפיסה בחלל הפתח הצפוני וכשהדלת פתוח הוי אחורי הדלת אם יש בעובי הפיסה עובי הבדלה טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללה ואם אינו אלא מ"ל מזוזה אחרת שהרי היא כמונחת בחלל עצמו ע"כ ועב"מ וירא' מכאן אותן פתחים שהם חלוקים ועומד באמצע די להם במזוזה מ' אפילו אם יש בעובי הפיסה עובי הבדלה טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללה ואם אינו אלא מ"ל מזוזה אחרת שהרי היא כמונחת בחלל עצמו ע"כ ועב"מ וירא' מכאן אותן פתחים שהם חלוקים ועומד באמצע די להם במזוזה מ' אפילו אם יש בעובי הפיסה עובי הבדלה טפח אינו אלא כתור בעלמא והגדולה היא עיקר הפתח:

כח (יא) פתח שאחורי הדלת כו'. פירש רש"י כגון שיש במקצוע הבית פיסה קבוע לשני פתחים מחוכאי' מ' לצפון ואחד למערב וקבעו המזוזה בפיסה בחלל הפתח הצפוני וכשהדלת פתוח הוי אחורי הדלת אם יש בעובי הפיסה עובי הבדלה טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללה ואם אינו אלא מ"ל מזוזה אחרת שהרי היא כמונחת בחלל עצמו ע"כ ועב"מ וירא' מכאן אותן פתחים שהם חלוקים ועומד באמצע די להם במזוזה מ' אפילו אם יש בעובי הפיסה עובי הבדלה טפח חייב במזוזה אף על פי שהמשמש בקטן אינו אלא כתור בעלמא והגדולה היא עיקר הפתח:

כט (יא) פתח שאחורי הדלת. רש"י כגון שיש במקצוע הבית פיסה קבוע לשני פתחים מחוכאי' מ' לצפון ואחד למערב וקבעו המזוזה בפיסה בחלל הפתח הצפוני וכשהדלת פתוח הוי אחורי הדלת אם יש בעובי הפיסה עובי הבדלה טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללה ואם אינו אלא מ"ל מזוזה אחרת שהרי היא כמונחת בחלל עצמו על הקסה המרדכי על רש"י מנחת לוי הא ופי' הר"ן כגון שיש אלא פתח אחד שצריך מזוזה ויש פיסה שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח יוצא במזוזה אחת עכ"ל פי' דהוקשה לו לפרש"י הא כשיכנס בפתח המערב הוה המזוזה לשמאלו שהרי הפיסה הוה לשמאל הנכנס שם והיאך יוצא במזוזה הרי ע"כ לומר שכיון שקבעה בפתח הצפוני ושם בתוכו פתח הוה המזוזה לימין הנכנס מהני גם לפתח המערבי ועל זה הקשה מנחת לוי הא ע"ל פירש הר"ן שיש אחד לזה לזה שכנכנס לתוכו אחד דרך פתח המערב ולשם זה נעשה תוכו פתח ונמצא דהוה המזוזה לימין הנכנס מביתו לתוכו אחד רק שם פתח המערבי ואחד זה חזק ואמנן מו"ת ז"ל והאריך בביאורו ובדרישה ופריסה האריך ג"כ בפי' דבר זה של רש"י והסיחר הוא מכח שכיון שנעשה בעיקר קביעתו לימין שני גם בפתח השני שהוא לשמאל ואני אשמומה מל הרשמוטים ואחרונים כשעה חדא שזכרתי לעה לא פירשו דברי רש"י כפשוטן ושכל ניחא דשכמים הא"ל הבינו שיש פתחים במערבי ולפון בדרך אחר הפתחים של בית שמשייר בבנין הכותל מקום הפתח ומגיע עד הפיסה והיאך הבינו הרש"י מה שכתב מחוכאין בו היאך בפיסה עצמו מחוכאים בו הבינו שבמקצוע מערבית לפוניה שומר זה נעשה אותו פתח ונמצא דהוה המזוזה בימין הנכנס מביתו לתוכו מדר רק שם פתח המערבי ובדרך זה חזק ואמנן מו"ת ז"ל והאריך בביאורו ובדרישה ופריסה האריך ג"כ בפי' דבר זה של רש"י והסיחר הוא מכח שכיון שנעשה בעיקר קביעתו לימין שני גם בפתח השני שהוא לשמאל ואני אשמומה מל הרשמוטים ואחרונים כשעה חדא שזכרתי לעה לא פירשו דברי רש"י כפשוטן ושכל ניחא דשכמים הא"ל הבינו שיש פתחים במערבי ולפון בדרך אחר הפתחים של בית שמשייר בבנין הכותל מקום הפתח ומגיע עד הפיסה והיאך הבינו הרש"י מה שכתב מחוכאין בו היאך בפיסה עצמו מחוכאים בו הבינו שבמקצוע מערבית לפוניה שומר פן אחד עב ורחב ונמחך בו אחד גדול כדי שיעור פתח מצד לפון לתוך חלל הבית ושם הנכנסין ויוצאין מלפון לבית ומבית לפון ועוד נחוך שם שיעור פתח מצד מערב לחלל הבית ושם הוי כניסה ויציאה מבית למערב ומערב לבית ועשה המזוזה בחלל הפתח המערבי הסיחו בתוכו לד שהוא ימין הנכנס מערב לבית ומ"ב המזוזה של פתח המערבי פסיקא שהיא כדין חלא דפתח הפטור יש חילוק אף בתוכו חלק פיס המבדיל בין מערב לפון שיעור טפח לריך מזוזה אחרת לפתח מערבי אבל אם אין שם הבדל טפח הבינו אותו הבדל כמאן דליתי' ומתבטר גם הלפוני אבל אם אין שם הבדל טפח הבינו אותו הבדל כמאן דליתי' ומתבטר גם הלפוני כאילו גם הוא בחלל המערבי וימין אחד לשניהם שני ואע"ג דליכא לפוני הוה המזוזה רחוק מטפח סתור לחון מ"מ כשר הוא כמ"ש סימן רפ"ט וכ"ש הכא דעכ"פ לגד לפון הוה כרחוי. וזה מבואר גם בלשון רש"י שבגמרא שמביא ב"י אלא דשם נקט פתח דרומי ומערבי והוא נמי בדרך זה אלא שבזה ל"ל שהמזוזה בפתח הדרומי בחלק ימין הנכנס ופתח מערבי מתבטר בתוכה מזוזה ל"ל אם אין נופח בהבדל שהרי היא ימין לשניהם. ומ"ש רש"י וכשהדלת פתוחה הוה אחורי הדלת אין זה שייך לשום טעם פטור או חיוב אלא פי' למה נקרא חד פתח אחורי הדלת בגמרא ועיקר הכוונה של בעל התלמוד להורות לנו שמיכות הפתחים באיזה דרך שנוכל להבינו שני המקומות הם מקום אחד והיינו על דרך שהתבתי ובזה ניחא שהמזוזה היא ממש בימין לשניהם ובמקומה הראוי מה שא"ב למה שהניח אם אין שם הבדל טפח הרי הם אחד ומ"ב הכל אחורי הדלת אין זה שייך לשום טעם פטור או חיוב אלא פי' שהמזוזה בפיסה ובפתחים הם בלתי הפלימים היאך תלוק המזוזה בתוך שני טפח הא אין המזוזה נלד חלל הפתח של אחוריה ובמה שהתבתי הכל ניחא בהיותה דשמיה ואולי מן הסמים מקום הניחו לי בזה לפרש כן: **(יב)** אין העמוד מחלקו כו'. מבואר בעור דהיינו אם הוא בדרך אחין נבדלין זה מזה אלא אם זה נפתח גם הנני נפתח משא"כ אם יש שער אחד גדול וסמוך לו שער קטן שהשער הגדול יהיה פתוח אלא משתמשים תמיד בקטן רק לפרקים בגדול בזה נריך ב' מזוזות עכ"ל הש"ו: (כג) חייב. לאחר ל' יוס בח"ל ובגמ' מיד וקמ"ל דלא

(יא) פתח שאחורי הדלת. בעור כתוב פרש"י בזה כגון שיש במקצוע הבית פיסה קבוע ומכי (כ"ה ברש"י בגמרא ועדיף מגירסא של הטור דגורס לבני) פתחין מחוכאין בו אחד לצפון ואי' למערב וקבע מזוזה בפיסה בחלל פתח הצפוני וכשהדלת פתוח הוה אחורי הדלת אם יש בעובי הפיסה עובי הבדלה טפח בין פתח לפתח לריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללה ואם אינו אלא מ"ל מזוזה אחרת שהרי היא כמונחת בחלל עצמו על הקסה המרדכי על רש"י מנחת לוי הא ופי' הר"ן כגון שיש אלא פתח אחד לריך מזוזה ויש פיסה שהוא ימין לזה ולזה וכיון שאין ביניהם טפח יוצא במזוזה אחת עכ"ל פי' דהוקשה לו לפרש"י הא כשיכנס בפתח המערב הוה המזוזה לשמאלו שהרי הפיסה הוה לשמאל הנכנס שם והיאך יוצא במזוזה הרי ע"כ לומר שכיון שקבעה בפתח הצפוני ושם בתוכו פתח הוה המזוזה לימין הנכנס מהני גם לפתח המערבי ועל זה הקשה מנחת לוי הא ע"ל פירש הר"ן שיש אחד לזה לזה שכנכנס לתוכו אחד דרך פתח המערב ולשם זה נעשה תוכו פתח ונמצא דהוה המזוזה לימין הנכנס מביתו לתוכו אחד רק שם פתח המערבי ובדרך זה חזק ואמנן מו"ת ז"ל והאריך בביאורו ובדרישה ופריסה האריך ג"כ בפי' דבר זה של רש"י והסיחר הוא מכח שכיון שנעשה בעיקר קביעתו

אבי הלבנת מזוזה

עלי יום

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מסורת השס"ם

כל השערים • שערי מזרח עזרה : אחד שערי מדינות • יש מדינה מוקפת כריס ויעריס בכמה פרסאות ואין יוצאין ממנה אלא דרך שערים כגון ארץ הגר :7לחטוי דמחוזא • שערי עיר ששמה מחוזא והיו רוכן שבאלל ⁄ לאקרא דכוכי • בגין בטי עליהן וגקרא כוכי והשעריס תחתו עשויין כריס: וכגיין תורה אור הכבוי על גבי כיסון חזק יותר: ואקרא דכוכי גופה • משום שוחו כגין שעמו תכבוי השער מזוזה שדרך לוחו השער נכנסין לו : משום סכנה • אלא יאמר המלך כשפים עשיתם בשערי עירי : נכדקה • שמא נרקבה לו נגנבה : ושל רגים • שערי תפילות ומדינות ועיירות : פעמים ביובל • כל דבר שהוא של רבים אין להעריך עליו הרבה אלא תערה יהא כל אחד ואחד לומר יעשו תביריי : בארטבין • שם האיש ואחרי לה על שם האומות : קסדור • שם פקידות הוא כגון סרדיוט והוא שוטר : דקביע היזקא • עליות המוצל מזומנות תמיד : חיך אלך . למשוח את דוד ע"פ הדיבור : בית אוגרות • של יין ושמן ותבואה ואין אדם דר בו : מתי אלותות רוחצות. אלותות לשון הגאה ומשום דמקום גגאי הוא שעומדות שם ערומות אין כבוד שמים להיות שם מזוזה : אע"פ שהגשים מתקשטות • שם בגשמים וס"ד אמינא דירה היא אמעינן דלמא דירה היא : אלא מאי איא לך למימר• כי פרשה אלותות מתקשטות שם ותיקשי מתני' אמתני' ומימא תנאי היא : ויש מחייבין • והייבו תנאי וכל"ע דלא חד מן אמוראי מתרץ לטעמיה רב כהנא מתרץ דבסתמא פליגי אבל מתקשטות דכ"ע מחייבין ורב יהודה מתרץ דבסתמא פליגי אבל דבולי עלמא פטור : ושהגשים אלותות בהן • כלומר בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית הגשים רוחצות בהן ובית העצים ולבית הבקר ולבית הבכר ולבית הבכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהגשים נאותות בהן פטורים מן המזוזה רב כהנא מתרץ לטעמיה ורב יהודה מתרץ לטעמיה רב כהנא מתרץ לטעמיה ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורין מן המזוזה ויש מחייבין באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהגשים נאותות בהן פטורים מן המזוזה רב כהנא מתרץ לטעמיה ורב יהודה מתרץ לטעמיה רב כהנא מתרץ לטעמיה ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורים מן המזוזה ויש מחייבים בסתם באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה ושהגשים נאותות בהן ומאי נאותות רוחצות בהן ומאי נאותות מתקשטות בהן פטורין מן המזוזה אי הכי היינו מרחץ אשמעינן מרחץ דרבים ואשמעינן מרחץ דיחיד דס"ד אמינא מרחץ דרבים דנפיש זוהמיה אבל מרחץ דיחיד דלא נפיש זוהמיה אימא ליחייב במזוזה קמ"ל ורב יהודה הכי קתני ביתך ביתך המיוחד לך פרט לבית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות שפטורין מן המזוזה אפי' מתקשטות ויש מחייבין ובמתקשטות אבל סתם דברי הכל פטור באמת אמרו בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה אע"פ שהגשים מתקשטות בהן פטורין מן המזוזה משום דנפיש זוהמיה ולרב יהודה סתמא דברי הכל פטור והתניא בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצירות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה יכול שאני מרבה אף בית

בח אם עשויות בפירוש לפטורין פטורין הוא סתמא יש תנא דמחייב במזוזה ולרב יהודה יש תנא שאמר אע"פ שמתקשטות בהן פטורין. וכ"ש סתם לדברי הכל (סתם) פטורין והתניא אחד שערי בתים ושערי חצירות ושערי מדינות ושערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה ועלתה תיובתא דרב (בתנא) (ליהודה) תיובתא וקי"ל

*) מכל כלון ול"ל ומפרש כם פטור מן המזוזה במתקשטות . **) תוי' ל"ל ובלקח שמעתתא וכו' .

תוספות ישנים

ואחד שערי מדינות . וא"ת ואמאי מחייבי כה משום דנכנסין דרכו נכתים והא שמעינן לקמיה בית שער אע"פ שנכנסין דרכו נכתים ול"ל דעדיפו מבית שער נפי שהוא דבר קבוע אבל אלו הוא לבו בסתם תלויות שם גדולים ומכנסים דרכם לבתים אך הימה המשמע דמחייב לבו במזוזה בכל ענין ואמאי אם נגנב בשער קודם הבתים דהוה ליה הוקף ונכנסף יבא הא לגבי שיורו המדרגנן לא תשיב כדתניא פרק שמנין פסין (דף כו.) עיר מדשה מודדין לה מישיכתה ויבאה מתוחתה מיהו פיא מדשה שהוקפה ונכנסף יבאה יבאה שישבה ונכנסף הוקפה ואמאי שבא דלא מפלגינן לענין מזוזה ושמא ול"ל דכיון דנכנסין דרכם נכתים אין נהנה דמ"מ שביר שביר ומאי שבא דלא מפלגינן לענין מזוזה ושמא ול"ל דכיון דנכנסין דרכם נכתים אין נהנה דמ"מ ה"ל לענין מזוזה ואמרינן נמי דומיא דבית כדאמרינן נקמן מס בית מעשרי פיירות

כשיפתח הקורא לקרות יקרא מראש השיטה לסופה. ואחר שגוללה מניחה אבשפופרת של קנה או של עץ או של כל דבר ומחבר אותה אל מזוזת הפתח במסמר או חופר במזוזת הפתח ומכנים בה המזוזה: ז וקודם שיקבענה במזוזת הפתח מברך תחלה. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקבוע מזוזה. ואינו מברך בשעת כתיבתה שקביעתה זו היא המצוה: ח תלאה במקל וכו'. הניחה אחרי הדלת לא עשה כלום. חפר במזוזת הפתח והכנים המזוזה כמו נגר והיא [ו] כבריח הקרשים בטבעות פסולה. העמיק לה טפח פסולה. חתך קנה והכנים בו מזוזה ואחר כך חיבר הקנה אל קנים אחרים והעמיד מן הכל מזוזת הפתח פסולה מפני שקדמה קביעת המזוזה לעשיית מזוזת הפתח: ט בגמזוזת היחיד נבדקת פעמים בשבוע. ומזוזת רבים פעמים ביובל. שמא נקרעה ממנה אות אחת או נמחקה מפני שהיא קבועה בכתלים מרקבת: י הכל חייבין במזוזה אפילו נשים ועבדים. ומחנכים את הקטנים לעשות מזוזה לבתיהם. יהשוכר בית בחוצה לארץ והדר בפונדק בארץ ישראל פטור מן המזוזה ל' יום. אבל השוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד:

שמע: ואחר שגוללה מניחה בשפופרת וכו': ז וסברך תחלה וכו'. כן כתב הרי"ף ז"ל. ומ"ש ואינו מברך בשעת כתיבתה וכו' מדאמרינן בפרק החכלת (סס מ"ב) כל מצוה שאין עשייתה גמר מצוהה אינו מברך אלא בשעת גמר מצוהה:

ח תלאה במקל וכו'. בהקומץ (סס ל"ב) מימרא דרב יהודה אמר שמואל וברייתא: הניחה אחורי הדלת וכו'. ברייתא סס: חפר במזוזת הפתח וכו'. גם זה סס (ל"ג) אמר רב יהודה אמר שמואל עשאה כמין גנר פסולה איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר מזוזתא דבי רבי כמין גנר עשויה לא קשיא הא דעבידא כסיכתא והא דעבידא כליסתוירא. ומפרש רבינו כרש"י דעבידא כסיכתא פסולה דהיינו כיתד שקוצעין בתור: העמיק לה וכו'. גם זה סס (ל"ג) דרש רב יוסף בר אבא משמיה דרבא העמיק לה טפח פסולה לומר והו"ל תעשה ולא מן העשוי: חתך קנה וכו'. גם זה סס ברייתא ומימרא דרב אחא בריה דרבא לומר משום דהוה ליה תעשה ולא מן העשוי:

ט מזוזות היחיד וכו'. ברייתא פ"ק דיומא (דף י"א). ובשבוע פירש הרא"ש ז"ל בשמיעה. ופירש"י פעמים ביובל כל דבר שהוא של רבים אין להעריך עליו הרבה שאם תעריך יהא כל אחד אומר יעבו תבירי:

י הכל חייבים וכו'. משנה פרק מי שמתו (ברכות י"ז:) נשים ועבדים וקטנים פטורין מק"ש ומן התפילין וחייבים בתפלה ובמזוזה כלומר מפני שהיא מצוה עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות כדתנן פ"ק דקידושין ופ"כ בקטנים שהגיעו לחינוך עסקינן דהא קתני ומחייבין במזוזה וחיובא לאו לקטנים רמי אלא על מי שמוטל עליו לחנכם וז"ש ומחנכין את הקטנים: השוכר בית בח"ל וכו' עד מיד. ברייתא בפרק החכלת (מנחות מ"ד):

יא המשכיר בית לחבירו וכו' עד סוף הפרק. ברייתא במציעא פרק השואל (דף ק"כ.): ומ"ש ולקבוע אותה וכו'. (סס ק"ח:) בעוד מיניה מרב שמא מקום מזוזה על מי כלומר חפירת מקום המזוזה על מי על השוכר או על המשכיר ופשט דעל השוכר:

פ"ו א עשרה תנאים וכו'. מתנאים והולכים:

ב בית שאין בו ארבע אמות וכו'. ברייתא בריש סוכה (דף מ') ומפרש רבינו דהיינו שאין בו כדי לרבע ארבע על ארבע אבל אם יש בו כדי לרבע חייב. והרא"ש חולק על זה וכתב בהלכות מזוזה דד' על ד' אמות מרובעות בעינן דבעינן אמר לא חזי לדירה:

ג אכסדרה והוא המקום וכו'. בפרק הקומץ (מנחות ל"ג) אמר רבה בר רב שילא אמר רב חסדא אכסדרה פטורה מן המזוזה ואף ע"פ שיש לה פציפין מ"ש לחזוקי תקרה עבידי כלומר ואפילו יש לה דלתות וכל שאר התנאים: וכן התקרה וכו'. נראה שטעמו מדאמרינן בהקומץ אמר אביי חזינא להו לאיספלידא דבי מר דאית להו פציפין ולית להו מזוזה קסבר מיזוק לתקרה הוא דעבידי. ומפרש רבינו דאספלידא היינו תקרה שאין לה כתלים אלא עומדת על עמודים מכאן ומכאן:

בית

יא המשכיר בית לחבירו וכו'. בהקומץ (סס ל"ב) מימרא דרב יהודה אמר שמואל וברייתא: הניחה אחורי הדלת וכו'. ברייתא סס: חפר במזוזת הפתח וכו'. גם זה סס (ל"ג) אמר רב יהודה אמר שמואל עשאה כמין גנר פסולה איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר מזוזתא דבי רבי כמין גנר עשויה לא קשיא הא דעבידא כסיכתא והא דעבידא כליסתוירא. ומפרש רבינו כרש"י דעבידא כסיכתא פסולה דהיינו כיתד שקוצעין בתור: העמיק לה וכו'. גם זה סס (ל"ג) דרש רב יוסף בר אבא משמיה דרבא העמיק לה טפח פסולה לומר והו"ל תעשה ולא מן העשוי: חתך קנה וכו'. גם זה סס ברייתא ומימרא דרב אחא בריה דרבא לומר משום דהוה ליה תעשה ולא מן העשוי:

ט מזוזות היחיד וכו'. ברייתא פ"ק דיומא (דף י"א). ובשבוע פירש הרא"ש ז"ל בשמיעה. ופירש"י פעמים ביובל כל דבר שהוא של רבים אין להעריך עליו הרבה שאם תעריך יהא כל אחד אומר יעבו תבירי:

י הכל חייבים וכו'. משנה פרק מי שמתו (ברכות י"ז:) נשים ועבדים וקטנים פטורין מק"ש ומן התפילין וחייבים בתפלה ובמזוזה כלומר מפני שהיא מצוה עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות כדתנן פ"ק דקידושין ופ"כ בקטנים שהגיעו לחינוך עסקינן דהא קתני ומחייבין במזוזה וחיובא לאו לקטנים רמי אלא על מי שמוטל עליו לחנכם וז"ש ומחנכין את הקטנים: השוכר בית בח"ל וכו' עד מיד. ברייתא בפרק החכלת (מנחות מ"ד):

פרק ששי

7 ← א עשרה * תנאין יש בבית ואחר כך יתחייב הדר בו לעשות לו מזוזה. ואם חסר תנאי אחד מהן יפטור מן המזוזה ואלו הן. שיהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יתר. ושתהיינה לו שתי מזוזות. ויהיה לו משקוף. ותהיה לו תקרה. ויהיו לו דלתות. ויהיה השער גבוה עשרה טפחים או יותר. ויהיה הבית חול. ויהיה עשוי לדירת אדם. ועשוי לדירת כבוד. ועשוי לדירת קבע: ב בית שאין לו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה.* ואם יש בו כדי לרבע ארבע אמות על ארבע אמות בשוה אע"פ שהוא עגול או בעל חמש זויות ואין צריך לומר שאם היה ארכו יתר על רחבו הואיל ויש בו לרבע ארבע אמות על ארבע אמות חייב במזוזה: ג אכסדרה והוא המקום שיש לו שלשה כתלים ותקרה אף על פי שיש לה שני פציפין ברוח רביעית פטורה מן המזוזה. מפני שהפציפין להעמיד התקרה הם עשויים ולא משום מזוזות נעשו. וכן התקרה שאין לה כתלים אלא עומדת על עמודים

א עור י"ד כי' רפ"ט ממ"ג עשין סס: ב עיין נתוס' פרק החכלת (דף מ"ב): ג עור כי' לא"ת ממ"ג סס: ד עור כי' רפ"ה ממ"ג עשין סס: ה עור סס כי' לא"ת: ו עור כי' רפ"ח ממ"ג סס:
ז הרא"ש ז"ל פסק כהרא"ש ז"ל ע"ש נעור: ח עור י"ד כי' רפ"ה ממ"ג עשין כ"ג:

מגדל עוז

וקודם שיקבענה כו' עד זו היא המצוה. בהלכות ר"י אלפס ז"ל: תלאה במקל כו' עד מזוזת הפתח. פרק הקומץ רבה (דף ל"ב): מזוזת היחיד כו' עד מרקבת. פרקא קמא דיומא (דף י"א): הכל חייבין במזוזה כו' עד לבתיהם. פרק מי שמתו (דף י"ז) ופרק קמא דקידושין (דף ל"ב): השוכר בית בחוצה לארץ כו' עד מיד. פ"ק דעבודה זרה (דף כ"א) ומנחות פרק החכלת (דף מ"ד): המשכיר בית לחבירו כו' עד סוף הפרק. פרק קמא דע"ז (דף כ"א) ופרק השואל דמציעא (דף ק"כ): עשרה הנאים כו' עד ויהיו לו דלתות. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג): כתב הרא"ש ז"ל שיהיו לו דלתות לא נאמר וכו' קבע דהי כרישא עכ"ל. וא"ת היא מהשאלו"ת ששאלו"ת מר"מי נוג"ל: ואני אומר היכר ליר בפני עצמו וקביעת דלתות בפני עצמן והכי מוכחת סוגיין דפרק הקומץ רבה דגרסינן ואמר רב יהודה במזוזה הלך אחר היכר ליר מאי היכר ליר אמר רב יהודה אמר שמואל אנקאתא היכי דמי כגון פיתחא דבין תרי כתפי בין בי גברי לבי נשי ע"כ בהיכר ליר. ובתר הכי גרסינן ריש גלותא גנה ביתא אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזתא אמר ליה תלי דשי כרישא עד כאן בדלתות. ואי כלקא דעתך דהאי עובדא דרב נחמן משום היכר ליר אמר ליה לרישא גלותא אמאי אמר ליה תלי דשי כרישא הוה ליה לאימר עביד ליר כרישא אלא שמע מינה דליר מיעבד הוה עביד אלא דשי הוא דאמרי לא תליא והיינו דאמרי דלתות מעכבות ועוד כי אמר ריש גלותא גנה ביתא דאמטע שמחתא בבין הבית הולכך למזוזה אמאי לא קאמר פתח פיתחא בין בי גברי לבי נשי אלא שמע מינה דלא משום ליר דבין גברי לבי נשי הוה אלא דלתות דבין הבית הם גזרמין ומעכבין. ומעתה זה הלכין ר"מ ז"ל דלתות עם הקבלה שהיתה בידו והדין עמו ועוד דהא בעיין וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך אלמא מזוזה ושער אחלה ואמר כך וכתבתם כד"ן. ורש"י ז"ל פירש עשה אחר דילפינן מעיין דבעינן תעשה ולא מן העשוי ואי הוה קבע מזוזה והדר קבע דשי הוה ליה מן העשוי וכי מעיינא בה שפיר היינו עשמא דידיה נופיה אלא דאייתי לה מן הגד ודברי רש"י ז"ל קבלה ואולי גם על זה סמך ר"מ ז"ל. ואחרי שכתבתי זה כתה לידי תשובת עלמו שהשיב בחיין לחכמי לוניל ז"ל על לשון ההשגה הזאת בעצמה ושמחתי בהשר היה לבבי עם לבבו והעתקתי תשובתו בלשונו למען ירוץ הקורא בו. וז"ל תשובה מה שאמרתם משום ליר וכו' (עיין בכ"מ לשון התשובה) לא מזוזה דעלמא עד כאן לשון תשובתו אות באות מיהה בעצמה ואתה המעיין בהבנון בדברים לשמן ומחלה איך יצאו הדברים מפי אומרן ואיך הוצאו בהלכתן: ויהיה נוכה השער עשר טפחים או יתר כו' עד ויהיו לדירת קבע. פרק קמא דיומא (דף י' י"א): בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המזוזה. פרק קמא דסוכה (דף מ'): ואם יש בו כדי לרבע ארבע אמות בשוה. פרק קמא דמנחות כו' עד מיד מזוזה: אכסדרה והוא המקום כו' עד אם המזוזה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג):

הגהות מיימוניות

[ו] וכן פירש"י הא דאמר רב עשאה כמין גנר פסולה ואדרבא יש לקובעה מעומד וכן נראה לרא"ם וכן פסק רבינו שמחה שאו יראה שמע שלח את הפתח בראיהא התם ודלא כפירוש רבינו תם שפי' כמין גנר מעומד ושיש לקובעה מושכב וכן כתב בספר המצות שנהגו בפירוש רש"י וכן פי' בערוך גנר שמשימים אחורי הדלת ברוחב וכו' וכתב ור"ם גנר ששמשימים אחורי הדלת באיסקופה תיבה לי דבפרק השואל גבי הא דתנא המשכיר בית לחבירו משכיר חייב בדלת ובמנעול ובגנר פירש"י גנר היינו שתוחבין בחור שבאיסקופה והיינו דלא כפירושו דהכא:
[ז] אבל הני בתים ששוכרים ישראל מבותי פסק ר"י דפטורין ממזוזה דכתיב בתיך ולא בית אחרים כראמרינן גבי פלית שאולה כל שלשים יום פטורה מציצית דכתיב כסותך ולא כסות אחרים ואף לאחר שלשים יום אינו חייב אלא מדרבנן שלא יאמרו שלו הוא אבל בית כותי לא אתי למיסבי דקלא אית ליה והא דאמרינן מזוזה חובת הדר היא היינו לפטור ישראל בשכותי שוכרו ממנו אבל לחייב ישראל בשדר בבית כותי לא. אך קשה אמאי לא דרשינן כיתך ולא בית אחרים ויפטר בששוכר ישראל מישראל כמו דדרשינן בסותך ולא בסות אחרים ואם תתרץ דחשבינן ליה כיתו דשכירות קניא כמו כן שאלה קניא ע"כ מצאתי. ודעת רבינו המחבר דחייב אפילו בבית כותי כל זמן שהוא בתוכה כדמוכח לשון העמוד: [ח] הקומץ רבה פתחי שימאי פטורין מן המזוזה מאי פתחי שומאי פליני בה רב רחומי ורבה חד אמר דלית ליה מזוזה וחד אמר דלית להו שקפי ובתב רא"ם דלחומרא עבדינן ואיזה מהם שיהיה חייב במזוזה. אבל בספר המצות כתב כרבינו המחבר: * [כתב חסור בענין זה כתב הרסב"ם יש בו לרבע ד' על ד' וכו' וא"א ל"ל כתב שאינו חייב אלא א"כ הוא מרובע ד' על ד':

ד בית שיש לו מזוזה וכו'. בריתא פ"ק דעירובין (דף י"ח:) ואיתא נמי פ"ק דיומא (דף י"ח) כיצד רבי מאיר מחייב והחכמים פוטרים ושויש שאם אין בו ברגליה עשרה שהיא חייבת. ומ"ש רבינו מפני שאין לה משקוף נ"ל שאם כיצד השיב משקוף אפילו אין גובה המזוזות עשרה טפחים ליכשר ואם אין הכיפה ושיב משקוף כי הוו המזוזות גבוהות עשרה וטפחים מאי הוי אמו גובה המזוזות משווי לכיפה משקוף:

ה בית שאין לו תקרה וכו'. בפרק הקומץ (מנחות ל"ג) אמר רבא פתחי שימאי פטורין מן המזוזה פליגי בה רב רחומאי ורב יוסף חד אמר דליים להו תקרה וחד אמר ליים להו שיקפי ומשמע לרבינו דלא פליגי אלא פיזושא דשימאי מאי ניהו אבל לענין דינא נ"ע מודו דבין ליים להו תקרה בין ליים להו שיקפי פטורים. וכפ"ק דיומא (דף י"ח ב') מי רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא אשה ערים פטורים מן המזוזה וחד מיייהו שער אינו מקורה: דיה מקומו מקורה וכו'. אלמא דסברא הוא: וכתב ה"ר מנוח אם שקיעוי אצל הפתח חייב נראה לי דיש במקורה ד' על ד' ופשוט הוא:

ועמידין הדלתות וכו'. שם (מנחות ל"ג) ריש גלותא בנה ביתא א"ל לרב אמן קבע לי מזוזתא א"ל אלי דשי בריש: ל מ"ש רבינו בדלת הפרק ויהיו לו דלתות. רב הראב"ד ז"ל שיהיה לה דלתות לא נאמר וכו'. קבע דשי בריש ע"ל:

ובמי נוגל שאלו מרבינו והשיב להם וז"ל → השאלה והתשובה. מפופק לנו במה אמר ושיהיו לה דלתות לפי מה שקבלנו הא דמרינן בפרק הקומץ בבהוא דאמר ליה אלי בי בריש לא נאמר אלא משום שיכר ליר שער שבין שני בתים שיש לשניהם יציאה אמן ומכאן ואין ניכרת ביאתה לשער האמצעי ה בהיכר ליר שבו: תשובה זה שאמרתם וס היכר ליר מי אלה הם בהא וכי דרשיתו וכים בגמרא הלא חדשו שעיקר המצוה לא ה אוהה אלא בשער שנאמר על מזוזות ך ובשעריך וכי בשני מקומות מניחין על זוזה ועל השער אלא כך אמר על מזוזות ך ועל מזוזות כל שעריך וכך אמרו הז"ל ד שערי בתים ואחד שערי מדינות ולא אמרו ד פתחי בתים שכל פתח שאין לו דלתות → ה מיקרי שער לא מיקרי וכן מוכח בריש ובין ולא נסתפק זה לשום חכם בעולם ן המיוב הלוי אלא בשער בפשטיה דקרא ם גלותא שאמר לרב נחמן לקבוע לו מזוזה פתח שלא היה לו דלתות לאו למימרא ה סבור שחיוב המזוזה על הפתח בלבד ן כיון שהעמיד המזוזה אמר לרב נחמן נמיד המזוזה על הפתח ואחר כך יעמיד הדלתות ומדברי רב נחמן תלמוד ערוך שהרי א"ל הלי דשי בריש ולא א"ל הלי דשי כלומר אע"פ שהכניסה על המזוזה ן מונחת אין מניחין אותה עד שתעמוד הדלת שאין החיוב אלא במזוזת השער כמו אמרנו ולא במזוזה בעלמא ע"ל. ומ"ש וכי דרשיתו סמוכים וכו' הוא לפי שקודם

המי עובדא דר"ג בסמוך אמר במזוזה הלך אחר היכר ליר:

ר הבית הלשכות והעזרות. בריתא פ"ק דיומא (דף י"א ב') יכול שאני מרבה הר הבית הלשכות והעזרות א"ל בית מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול יצאו אלו קדש: ובתי כנסיות וכו'. בריתא שם בה"כ ש"ם בה בית דירה לחזן הכנסת חייב וזה שאין בה בית דירה ר"מ מחייב וחכמים פוטרים. ודין בית המדרש שזה בה"כ. ומ"ש רבינו שבה"כ של כפרים שחמו יש בו בית דירה ושל ערים שחמו אין בית דירה. הרי"ף בהלכות מזוזה כתב כן: כל השערים וכו'. גם זה בריתא שם שבפירנו גירסא אחרת והיא כל השערים שהיו שם לא היו להם מזוזה חוץ משער

עמודים מכאן ומכאן אע"פ שהיא כתבנית בית פטורה לפי שאין לה מזוזות. שאלו העמודים להעמיד התקרה הן עשויין: ד *בית שיש לו מזוזה מכאן ומכאן וכיפה כמין קשת על שתי המזוזות במקום המשקוף. אם יש בגובה המזוזות עשרה טפחים או יתר חייב במזוזה. ואם אין בהן עשרה טפחים פטורין מפני שאין לו [נ] משקוף: ה בית שאין לו תקרה פטור מן המזוזה. היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה יראה לי שאם היה הקירוי כנגד הפתח שהוא חייב במזוזה ומעמידין הדלתות ואחר כך קובעין את המזוזה: ו הר הבית הלשכות יוהעזרות ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהן בית דירה פטורין לפי שהן קדש. בית הכנסת של כפרים שהאורחין דרין בו חייב במזוזה. וכן בית הכנסת של כרכין אם היה בו בית דירה חייב. כל השערים שהיו במקדש לא היה להם מזוזות חוץ משער נקנור ושלפנים ממנו. ושל לשכת פרהדרין מפני שהלשכה הזאת היתה בית דירה לכהן גדול בשבעת ימי ההפרשה: ז בית התבן בית הבקר בית העצים בית אוצרות פטורין מן המזוזה שנאמר ביתך ביתך המיוחד לך פרט לאלו וכיוצא בהן. לפיכך רפת הבקר שהנשים יושבות בה ומתקשטות בה חייבות במזוזה שהרי יש בה יחוד לדירת אדם. בית שער אכסדרה ומרפסת והגינה והדיר פטורין מן המזוזה * מפני שאינם עשויין לדירה. אם היו בתים החייבין במזוזה פתוחין למקומות אלו חייבין במזוזה: ח לפיכך אחד שערי חצרות ואחד שערי מבואות ואחד שערי מדינות ועיירות הכל חייבים במזוזה שהרי הבתים החייבין במזוזה פתוחין לתוכן. אפילו עשרה בתים זה פתוח לזה וזה פתוח לזה הואיל והפנימי חייב במזוזה כולן

השגת הראב"ד

*) מפני שאינן עשויין לדירה: כתב הראב"ד ז"ל תמיה אני על שער הגינה שפשר שאם יש בו בית הרי הוא חייב ואם אין שם בית הרי הוא פטור מה צורך לומר ואלא אף בית שאינו מקורה אמר שהוא פטור. ואולי אע"פ שיש בה שומירה לגינה אמר שהיא פטורה לפי שאינה קבועה כדי שיתחייב לא בית שער אלה ולא שער הגינה ע"ל:

א עור שם סי' רפ"ז: ב עור שם רפ"ה: ג שם: ד עיין בעור שם:

נקנור שלפנים ממנו לשכת פלהדרין. ואפילו לפי גירסת רבינו ניון שכל השערים האלו היו פתוחים לשכת פלהדרין היו מחוייבים במזוזה. ונתבאר בגמרא דאינה חייבת במזוזה אלא שבעת ימי הפרשה שכ"ג דר שם אבל בשאר ימות השנה פטורה:

ז בית התבן וכו'. בריתא שם ביתך בית המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורים מן המזוזה ויש מחייבים ופסק כת"ק:

לפיכך רפת בקר וכו'. גם זה שם מני רב כהנא קמיה דרב יהודה בית התבן וכו' פטורים מן המזוזה מפני שהנשים נאומות בהם ומאי נאוחות רוחצות א"ל רב יהודה טעמא דרוחצות הא שחמא חייבים והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה אלא מאי נאוחות מתקשטות וה"ק אע"פ שהנשים מתקשטות בהן פטורים א"ל רב כהנא ונשים מתקשטות בהן פטורים והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה ושהנשים מתקשטות בה חייבת במזוזה אלא מאי איש לך למימר מתקשטות אנאי היא לדידי נמי שחמא הנאי היא ובעא רב יהודה לאוקמי דשחמא לב"ע פטור ואיכוהב מדתניא רפת חייב במזוזה אלא מפליג בין נשים מתקשטות לאין נשים מתקשטות אלא שחמא הנאי היא בענין שהנשים מתקשטות וכיון דלרב כהנא לב"ע מיקרייב ולרב יהודה נמי לחד מנא חייב הכי נקטינן ונשחמא נראה מהרי"ף שפסק שחייב שבתבן ובית שהנשים רוחצות הא שחמא חייבין [וכ"כ הרא"ש וסיים בה] ואלא בהראב"ם שבתבן דוקא שהנשים מתקשטות בהם ע"ל. ודעת רבינו דכיון דפלוגתא דהנאי היא ואלא נזכר שם המולקים לדעת הלכה כדברי מי ומשכחן דפליגי אמוראי במילתא כרב יהודה קיימא לן דכיון דרב כהנא תני קמיה משמע דתלמידו היה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. ולהרי"ף והרא"ש אינא למימר דס"ל דלאו דתלמיד הוה דתלמיד דרב הוה ותכם גדול היה כדמוכח בסוף בבא קמא אלא דהכי הוה עובדא דהגא קמיה דרב יהודה: בית שער וכו'. ג"ז בריתא (שם) יכול שאני מרבה אפילו בית שער אכסדרה ומרפסת מ"ל בית מה בית מיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה. ופירש"י בית שער בית קטן שעושין לפני פתחי עליות הרבה וכולן עולין דרך שם. אכסדרה פרוזדור שלפני בתים ע"ל. וכתב כן מפני שאכסדרה מאי איריא משום דאינה עשויה לדירה תיפוק ליה משום דאין לה מזוזות דלתמרינן פרק הקומץ (מנחות ל"ג ב') ונתבאר בפרק זה ולכך כתב דהיינו פרוזדור שלפני הבתים. וכתב הרי"ף בהלכות מזוזה ואי קשיא לך הא דתניא בית שער אכסדרה ומרפסת חייבות במזוזה התם כשבתים פתוחות לתוכן וזה דעת רבינו. ומ"כ לריכים אנו לפרש לדעת רבינו דבית שני היינו בית שער דגינה או דבית העצים וכו' וכן מרפסת מקום מקורה ופתוחות לתוכו גנות או בתי תבן וכו' וכן אכסדרה זו פתוחים לתוכה גנות או בתי תבן וכו' כעין מרפסת אלא שמרפסת זה עגול ואכסדרה כעין מרובע ואכסדרה זו היא כמו אכסדרה דני רב כלומר שם לה אכבע דפנות אלא שאין מגיעות לסכך או כאכסדרה רומיתא שם לה אכבע דפנות אלא שהיא עשויה אלונות אלונות. וכתב הרי"ף בהלכות מזוזה שבתי אכסדראות הללו חייבות במזוזה והשתא טעמא דאכסדרה זו פטורה לפי שאין פתוחין לתוכה בתי דירה ואין דרין בה שאילו היו דרין בה או היו פתוחין לתוכה בתי דירה חייבת: ומ"ש והגינה והדיר: כתב הראב"ד ממה אני על שער הגינה שפטר וכו'. לא בית שער שלה ולא שער הגינה ע"ל. ואני אומר דמתניה מעיקרא ליתא דרבינו לא בא להתיעבו שהגינה פטורה אלא משום סיפא נקטה שאם היה בית פתוח לה חייב

ח לפיכך אחד וכו'. גם זה בריתא שם (יומא דף י"א) אחד שערי בתים ואחד שערי אלונות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות חייבין במזוזה ופירש"י שערי

הגהות מיימוניות

[נ] כתבים לגבי רבי מאיר ע"כ:

מגדל עוז

הר הבית מו' עד לדירת אדם. פרק קמא דיומא (דף י"א י"ב): בית שער אכסדרה ומרפסת והגינה והדיר פטורין מן המזוזה מפני שאינן עשויים לדירה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג):

: הראב"ד ז"ל תמיה אני על שער הגינה שפטר וכו' ולא שער הגינה ע"ל. ואני אומר הלכה זו פרק הקומץ רבה מיירייקא ספיר דגרסינן תנו רבנן בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר ניתן כקיטונית והכמים אומרים ניתן כאויר רב ושמואל דאמרי תרוייהו מגינה לבית ד"ע לא פליגי דאייב מאי טעמא כיון דבית הוא כי פליגי מבית לגינה מר סבר גינה עיקר ומר סבר קיטונית עיקר ורב יוסף דאמרי תרוייהו מבית לגינה כולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פתחה דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר כיון דבית הוא ומר סבר כולה אדעתא דגינה הוא דעבידא לבני ורבא ן כרבה ורב יוסף ורב אשי עביד כרב ושמואל דאמרא עכ"ל הגמרא. ופקא עיניך ולאה דלכולהו תנאי ואמוראי כי הוא פתחא דגינה בלתוך פטורה כדבני ר"מ ז"ל שבמזוזה ומוכנים ונראים לעין וכן פירש ן ז"ל. ומה שבקשה הראב"ד ז"ל תיני משיב עליו בכלומי כי ידעתי קושטו עבה ממתני והיה יכול לתרלה לכמה פנים אם ילה וגם אני לא באתי בזה המיכון לתרן מה שיקשה הוא לו אחרים על הגמרא מה שיקשה על ר"מ ז"ל אבל מה שאשה באני אשמוק מדרך הענוה ואולי יתמדני הרואה לדעת אחרת שאינו מוכש לדבריו הגילה לי ואם לא לזרעיה דאבא ורחמנא ליצלן מהאי דעתא על כן נראה לי ן דסד"א גינה לגיולא עבידא ולייתו דיתו ולייתי קמ"ל ולא דמיא לבית מקורה ההיא אורחא לקרייה וכיון שלא קרהו לא נעשית עדיין מתשכתו לגמרי אבל דיר וגינה נגמרה מתשכתו למילתייהו כד"ן: אם היו הבתים החייבין בו' עד עשויין לדירת קבע. פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) ופרק קמא דיומא (דף י"א):

ואכסדרה וכעוד וש"ע מהדא מנייהו נקטו אלא דלפי זה גם בנינה הוה
חיוב מדרבנן ואע"פ שבגמרא לא נזכר נינה אלא אלו מ"מ ס"ל
לעור דבהדא נינהו כיון שאין בסם דירה ואינם דומין לבית ואפ"ה
חייבו בהן רבנן: (ח) חייב בשתי מזוזות. כתוב בטור מלבד ספחת
שבגסיון לשם מן רס"ל שפשיטא
שלריך מזוזה: (ט) וי"א שבית
המדרש כו'. בטור כתוב וכן עשה
הר"מ מרוטנבורג מזוזה לב"ה ואמר
בשביה יש בו שינה בלהריה הוה
רוח רעה מבעבע קודם שהיקן בו
מזוזה ע"כ לשונו: (י) והחנויות
שבשוקים פטורים. דלאו דירות
נינהו ול"ל אפי' אם יושבין בהם בכל
יום פטורים דכיון דאינם שם בלילה
מיקרי ערלאי כדמליגו בה"מ סי' ק"מ
סעיף ח' לענין מזקה וכפריש הנית
זה בלריך עיון ולע"ד נראה כמו
שכתבתי ולא דמי לבית שהכן או
אולר דשם תמיד שייך לו חיון
חילוק בין יום לנילה כן נראה לי
אבל מזוזה שהוא בביתו פתוח לרשות
הרבים פשיטא שלריך מזוזה לפתחיו:

פתח

יב כב כ שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו (טו) הפנימית חייבת והחיצונה פטורה:
יג כא בית שאין בו (יא) ד' אמות על ד' אמות פטור כג ואם יש בו (יב) *)כדי
לרבע ד' אמות על ד' אמות בשוה אע"פ שארבו יתר על רחבו או שהוא עגול
יד (יד) *) כב בית (יג)שאין לו תקרה פטור כד היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה
אם היה הקירוי כנגד הפתח חייב במזוזה כהיהוא שיהי' במקורה כד ד' (יז) על ד':
טז (טו) כו הבית אע"פ שאין לו דלתות חייב במזוזה כה כו ויש מי (יח) (יד) שפוטר:
יז (טז) כח הרבה חדרים זה לפנים מזה כולם חייבים במזוזה:
יח כט אם יש בבית הרבה פתחים פתוחים לחצר או לרשות הרבים ונעשו כולם
לכניסה ויציאת בני הבית כולם חייבים אפילו נתמעטו הדיורים שאין רגילין
עתה לצאת ולבא אלא באחד מהם:
יט ל בית שיש לו פתחים הרבה אף על פי שאינו רגיל לצאת ולבא באחד
מהם חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח:

הגה (יז) הואיל ונעשו לכניסה ויציאה (משמעות הטור) (יח) מדקתם שיש לו פתח מן הכתוב שמכניסין בו יין
נחביות גדולות ויש לו פתח קטן מן הבית שמכניסין ויולאין בו תמיד כו אם הפתח הקטן (יט) רחוי למזוזה
אלוחה מיד יקבענה בלא ברכה אז יבדך מתחלה גם על אחרת ויהא דעתו גם על זו וכשיתלה בה תחלה
אז יבדך על אחרת ויהא דעתו גם אזו וכזה יולא ידי כולם ודו"ק: כו אם הפתח הקטן ראוי למזוזה. שיש בו גבוה עשרה ורחב

ביאור הגר"א

ט] בית כו'. ערש"י שפ ר"ה והלבתא בו' והרא"ש שם: [י] בית כו'. כפ"ש ביומא
א ב' וברכות ס"ו א' ועתוס' שם ביומא ד"ה שאין בו' ובמגרות ל"ג ב' ד"ה והא כו' וז"ש
ם כו': [יא] וי"א כו'. כדברי הירושלמי שהביאו תוס' שם ושם: [יב] והבית כו'.
ייתא הביאו הריי"ף (חולי ל"ל הכי"ו). והוא רבינו יונתן ומיין בכ"מ) וש"פ: [יג] ואם
ו כו'. רמב"ם אבל הרא"ש חולק ע"ז: [יד] בית כו'. רמב"ם ובלשון שני של רש"י
רא"ש שיושב קשיות הום' על רש"י: [טו] הבית כו'. ש"ש כו'. ממש"ש ל"ג א' ריש
מתא כו' וסברא ראשונה ס"ל כפירש"י והוס' וראיה ממ"ש (סם כ') פתחי שימאי דל"ל בו'
ק רבותא יותר בה"כ. הרא"ש: [טז] הרבה כו'. ע"ל סעיף ז' ח' ט' י"ב: [יז] הואיל
. לפי' השני שבריש"י הנ"ל שבסי"ז אבל ש"ע העתיק לשון הרמב"ם שספרש מש"ש
ן אחר הרגיל היינו בפתח שבינו לבין בה"ם וע"ש: [יח] מדקתם כו'. עש"ך:

באר היטב

ן אלא שער החלר והנמה שהשומר יושב שם שטוריס כיון שאינם מיוחדים
ריה: (יא) וי"א. כתב הש"ך וע"ע דהא הי"ח אלו גם במרפסת ונגה מחייבין
ה"ם ופריסה: (יב) בשתי. כתוב בטור מלבד הפתח שבגסיון לשם מן רשות
יס דפשיטא שלריך מזוזה: (יג) לרוש. בטור כ' וכן עשה הר"מ מרוטנבורג
ה לבה"מ ואמר בשביה יש בו שינה בלהריה הוה רוח רעה מבעבע קודם
קן בו מזוזה וסכ"ה כתב דאלו הוא בשיקבע בו לים מעבעבו קודם
ה דעתו ג"כ על קביעת המזוזה שבבה"מ ויקבע אותה זה אחר זה תחלה
ה הבית ואח"כ בפתח בה"מ וברכה זו אחרונה על מניסה: (יד) פטורים.
ן שהם דירת ערלאי וכ' הר"ן וא"ל אפי' אם יושבים בהם בכל יום פטורים
ן דאינם שם בלילה מקרי ערלאי בה"מ בה"מ סימן ק"מ ס"ח לענין חזקה אבל
שהוא בביתו פתוח לרשות הרבים שבגסיון שלריך מזוזה לפתחיו עכ"ל:
הפנימית. שהם הוא דר ומלגיע קדרותיו הלכך חייבת ובתיגונה הוא
מלאכתו ומוניח קדרותיו למכור ואינו דר שם לכך פטור וא"ל לבית שער
ל דקביע תמיד משמ"ל הכא. ע"ש: (טו) חייב. כתב הש"ך מאחר דיש
ה בזה כרלאה דיש לקבעה בלא ברכה אז יבדך מתחל' על אחרת ויהא דעתו
ל זו: (יז) על. אז כדי לרבע ד' על ד' להרמב"ם: (יח) שפוטר.
קבעה קודם שלייה הדלת לא יצא חובתו כשנותן הדלת אח"כ דהוי תעשה
ן העשוי כ"כ הלבוש ולכאה ידי שניהם יצאו בה הדלת מיד ויקבענה בלא
לתלותה מיד יקבענה בלא ברכה אז יבדך אז אחרת ויהא דעתו גם
וכשיתלה בה הדלת יצלה ויחזור ויעשה כך וכזה יולא ידי כולם עכ"ל
: (יט) ראוי. שיש בו גבוה עשרה ורחב מרבעה דלקמן סימן רפ"ז:
ך אם אין מקום שיכנסו רק לפעמים חייב במזוזה אלא דיש לסמוכו ואף שהדלת מססיק ע"ש. ומיין בס"ה לרבעה מרוי אבן מי' י"ד לענין מה שיש בדבר מקומות מדרים מקורים
ה וכשהלת מוחמין הקירוי ומסכלין בענפים ומסוזה קבועה בדלת ואחר הסוכות מדלילין הסכך ומקרין עם הקירוי כמקדם ומסוזה בבקלה קלי אם יפה הם עושים אז לא. ודאם גדול
ם כזה מבוז מעשה ולא מן הבשוו ע"כ לריך לחת"כ ליקח מבוז המזוזה ולקבוע אותה ממדם מבוז הולמ"ה. ומכל בעל המחבר תולה עניו מדא דמעוהה לא יצא הסוכה הר"ל מידי חייב מזוזה ולא מבוז דבוזה. כשמוזר
ר מדר זה דירת קבע כל הסנה ועכ"כ לא הפריון סוכת הסג אלא כשעוזה לשם הג אף אם בשעוזה אותה דירת קבע כל הבנה
ה בימי סוכות לא נפעורה. ואין לפוטרה בשביל שאינו מקורה הרי דרכו בכך והוי כמו תלר. ועוד דבסוכו הולמ"ה לא הוי אלא כשמתתלה. ונעשה בפסול אבל אם מתחלה נעשה בהכשר
חייב במזוזה אף שנעשר אחדר אח"כ ממזוזה בגון שמשיריו הקירוי וכדומה לזה מ"מ כשמתקן אח"כ בשיכה ואין בזה מבוז הולמ"ה ע"ש בלאוך: (יד) שפוטר. וכתב הגאון אהר"י

חידושי רע"ק

עליה: (ט"ע סעיף י"ח) והחנויות שבשוקים. בדרשה כ' ע"ז וגראתי דבנוה"ו אלו חדרים
הנבראים קליפון חייבים וצ"ע עכ"ל: (סעיף י"ג) ד"א על ד"א פטור. דחיינו דמצר עצמותו
הקנמערבי הפתח הרוא חייב במזוזה מצר הנרוכ שיוצאים מחרר הנרחל לחרר
ויתא נידון חדר קטן כאויר דמ"מ חייב באלו יוצא מפתח זו לשוק בגלע"ד בבנה"י:
(ס"ק ס"כ) וירחוור ויקבענה בלא ברכה. יש לע' אמאי יקבענה בלא ברכה דאף
לאוחת שישת דמתחילה היתה ג"כ חייבת במזוזה מ"מ נראה כיון שנשלה אם יחזור ויקבענה
אדעתא להחזור ולכובשא מיד אם צריך לברך או לא עי"ש ותיינו ע"כ כיון שדעתו להחזור
ולכובשו הוי כאלו לא פשט כלל א"כ לאותה שיטה אפשר דה"ה במזוזה אם נטלה אדעתא

פתחי תשובה

דמיירי אפילו פרס קודר עליה דבכלי אחד פסיטא דאסור וע"ז תולק ודעתו דמבוי כיסוי
זכוכיה ועליון כיסוי אחר ע"ש ועיין בספר הומות ירושלים סימן רע"ז סב' דגם הפ"ז מודה
כזה ואיינו אוסר כ"א בכיסוי זכוכית לבד וכ"ח פסיטא דאפילו אחיינו זכוכית אסור כלי מ'.
ולא מ"ש הפ"ז דבמקום מיוחסת מהני כיסוי זכוכית שבבה מיירי וקבוע בכותל ואשוב טפי.
י"ל דגבר דהוה עצמו כמי גזלוויה לא מיקבב כ"כ למתילה ע"ש וסכנה זו קלושה: (טו) בית
המדרש פטור. עיין בסוס' ס"ק דיומא דף י"מ ע"ב ס"ה אחין בו בית דירה. שבתנו
ע"ש: (י) והחנויות שבשוקים. עבה"ע ועיין בס' יד הקטנה על הרמב"ם פ"ב הל' ב' מהלכות
מזוזה אות כ"ח שמבה ע"ז דאם יש בחנות איזה סחורה המונח בה תמיד הוי ליה מקום בית
בהכתמ"ד דאמריגן לפי שיושבין בו כל היום הרי זה דירה ותבלה דבוזות הטור ובה"ע בה:ויות
שעושין ביומא דשוקא בכרכים גדולים ושומרים שם החנויות בשוק רק כל משך היריד ואחר
כך מפרקים אותם לו שומרים פנו כלי שום תשמיש דזה מתם כמו סוכת בתב בתב ע"ש.
וכתב הגאון מהר"י ז"ל מליסא בפירוש תפלה שלו דאותן החנויות שבכרך שעושין מזוזה אחת
מן הקרקע עד המקקוף ומזוזה אחת אחין מגיע עד המקקוף רק שבונגין לת בכותלו לערך
אחת לו יותר אם המזוזה שמגיע עד המקקוף כולו מימין הכניסה אם הוא גבוה עשרה שפחים עושין המזוזה באותה
מזוזה ואם המזוזה הקטנה הוא מימין הנכנס אם הוא גבוה עשרה שפחים עושין המזוזה בו
ואם אינו גבוה עשרה שפחים עושה המקום הראוי בו ל"ע עכ"ל: (יא) ד' אמות. כפ' תמודי
דיעלא כ"י מלאה דוקא בית דירה צריך דוקא שיהא ד"ש על ד"ש אבל בית שער. ומרפסת
וגינה אפי' ליש בהו ד' על ד' מיירון ושוב נלאה כמו שיש לו בית גדול ויש לו חדרים קטנים
הנינה שם תפלים דחייבים במזוזה ע"כ: (יב) כדי לרבע. [עיין בה' מתם סופר סי' ר"ס
מ"ש בזה]: (יג) שאין לו תקרה. עיין בתשובת הר' בכנמל' חי"ד סי' כ"ג שכתב בחדר
שקוין קי"ל שבכנסין שם להסיק תנורי בית בתוכן ומחיקין שם עוגין של תרגולים חייב
במזוזה אע"פ שאינו מקורה כלל מ"מ כיון שדרכו להיות אינו מקורה דמי לשעבי תלות
דמיון במזוזה מעעה זה אבל אם אם כוה מקום מיועה עבור כיון שאינו בית דירה בה"מ הע"ך
ומיון בשו"ה לרבעה מרוי אבן מי' י"ד לענין מה שיש בדבר מקומות מדרים מקורים
ים בזה מבוז מעשה ולא מן הבשוו ע"כ לריך לח"כ ליקח אם אם יפה הם עושים אז לא. ודאם גדול
מוהה בהשבר שלריך לסוגיא המוזרה ולקבוע אותה ממדם מבוז הולמ"ה. וסרכ בעל המחבר תולה עניו מדא דמעוהה לא יצא הסוכה הר"ל מידי חייב מזוזה ולא מבוז דבוזה. כשמוזר
ר מדר זה דירת קבע כל הסנה ועכ"כ לא הפריון סוכת הסג אלא כשעוזה לשם הג אף אם בשעוזה אותה דירת קבע כל הבנה
ה בימי סוכות לא נפעורה. ואין לפוטרה בשביל שאינו מקורה הרי דרכו בכך והוי כמו תלר. ועוד דבסוכו הולמ"ה לא הוי אלא כשמתתלה. ונעשה בפסול אבל אם מתחלה נעשה בהכשר
חייב במזוזה אף שנעשר אחדר אח"כ ממזוזה בגון שמשיריו הקירוי וכדומה לזה מ"מ כשמתקן אח"כ בשיכה ואין בזה מבוז הולמ"ה ע"ש בלאוך: (יד) שפוטר. וכתב הגאון אהר"י

(י"ד ח"ב)

דהכתב בספתוחה לבית: יג כתי' סרלאון שבתו' הסם מדלאורי'
וסכל מדרבנן וכן הדין בגמרפסת:
יד מימר' דרחב' וכו' וכדמפר'
רב ספת סבת וכו': טו
מו בריותא שם וכרבי יוסי
וכדמפר' רב ושמואל כ"ש
הרא"ש וכ"ב מדברי הרמב"ם
שם בפ"ו מהל"ת ומזוזה שבתב
אחיון ו' בתים זה פתוח לזה
וזה פתוח לזה אחיון והפנימי
חייב כולם חייבים וכו':
טז מפתחת דעיין בם רבי
לתדרב' וכו' שסע"ש ומעובדת
לתלוי וכיון דהוו אחיי כאחוריתא
וכו' בכתות דף מ"ו ע"ש:
יז שם מההוא פתחת דהוה
עיין בם רב הונא וכו' שם
בתמות: יח תוספות שם
בשסכירו שלמי ובכ"ב הטור בשם
הר"מ מרוטנבורג: יט כרבי'
ומת דף י' ע"ש וכרבנן
ומעמייהו דבתוב שאוא
דירת קבע לאחוקי דירת ערלאי:
כ מימרא דרבי לוי וכו' סוכה
ד"מ ע"ב דעיקר דירתו בפנימי
והחיצו': לא קבעה: כא בריו'
סוכה דף ג' ע"ש ובגירסת
הרי"ף: כב הוה בשם הרמב"ם
שבבפ"ו דסל"ל כל שיש בו לרבע
כן ראוי לדירה הוא ושוה בכלל
ד' אמות על ד"ש: כג מימרא
דרבא מחחות דף ל"ב ע"ב
ומתני רב שמואל בר יהודה וכו'
יומת דף ל"ש ע"ב: כד הרמב"ם
שם ובתב הכ"מ מלתת דסבלת
הוא: כה הר"ר מנוח:
כו לפי' הסוס' והרא"ש לא
דרים גוונא בה ביתא וכו'
מחות דף ל"ב ע"ש (ובור
ו"ל הכ"ד ופ"ב): כז הרמב"ם שם
בפ"ו ומו שהביא לתכתי לוגי"ל
שלין שהיוב תנוי אלא בספתח
שיש בה שער בשביתה דקבע על
מזוזות ביתו ובשעריך:
כח רמב"ם ולייתתיו לעיל סעי'
ט': כט לשון הטור ממימרא
דרב פפא וכו' שם דף ל"ד ע"ש
ובפי' הגאון שבבה"י בשם פגאי
הגלוונים: ל לשון הרמב"ם
שם בפ"ו ממימרא דרב פפא
וכפירוש הגאון שבבה"י:

הגהות הטו"ז

(סי' רפ"ו בשו"ע סעיף י"ג)
כדי לרבע ד' אמות. פירוש
שיהיה גדול כ"כ שיוכל לעשות
בו ריבוע ממש אלא בנמתו
ד' על ד' ובכ"ו לא פירש כן
ומשמע אחר שנגת הרא"ש
וטעות כדברי הרמב"ם לפי
שנראה דהרמב"ם נטע ג"ל
ריבוע ממש ובשמת עפקין בא"ח
אלבות פוסק וכיתו לחדש דבר
זה ושם הלכתו בזה (ועי"ש
סימן תכ"ד ס"ק כ'):

דגול מרבבה

(סימן רפ"ב בשו"ע סעי' י"ר)
בית שאין לו תקרה פטור.
ולא דשערי תלילות ושערי
מדינות פוסק וכיון עיין ברמב"ם
פרק ו' הלכה ח' וכב"י לתן:

בית הלל

(סי' רפ"ו סעיף י"א בשו"ע)
סוכות החג בחג וחבית
שבבסיגה וחנויות שבשוקים
פטורים. דין זה בית שבבסיגי
וחנויות לא תלינו בגמרא אלנו
וכתב כמעדני מלך וז"ל חנויות
שבבוקים כ"כ הרמב"ם וכתב
כ"ש אלא מלתי בגמרא.
ובמגדל עוז כתב שהוא בגמרא
פרק הקומץ ולא מלתי עכ"ל
ובית הבסיגה לא נמצא בתר"י
והבלבות קבוצות אבל בטור
ליתא ומי' בתר"ש ו"ל חנויו'
שבבוקים פטוריים דבתיב ביתך
שהוא דירת קבע לאחוקי אלו
שאם דירת ערלאי. ובכלה
דבומן הוה אלו חדרים שבקרלאי
קלינין חייבין וצ"ע:

באר הגולה

מיוחדים לדירה: טז וי"א שבית שער כו'. צ"ע דהא סי"ח אלו
גם במרפסת וגינה מחייבין ובע"ב ופריסה: יז חייב. כיינו מדרבנן
דלא יתא בטור ופוסקים: יח חייב בשתי מזוזות כו'. חוץ מסמקנים
שבבגסין לו מר"ם. עוי: יט וי"א כו'. ול"ד לבהכ"נ לעיל סעיף ג'
דלאינו חייב במזוזה אח"כ יש בו בית
דירה בבית המדרש כיון שהתלמידים
יושבים בו מהבקר ועד ערב דומה
לדירה: כ אבל לא יברך עליה.
והבנ"ח כ' דבכון הוא בשיקבע מזוזה
בפתח הבית ויברך עליה שיהא
דעתו ג"כ על קביעת המזוזה שבבה"כ
ויקבע אותה זאח"ז תחלה בפתח
הבית ואח"כ בפתח בה"מ וברכה זו
חוזרת על מניסה: כא פטורים.
מפני שהם דירת ערלאי: כב שתי
סוכות של יוצרים כו'. כך היה
דרך היוצרים בימיהם שהיו להם ב'
סוכות זו לפנים מזו ובפנימית היה
דר ומלגיע קדרותיו הלכך חייבת
ובחיצונה היה עושה מלאכתו ומוליא
קדרותיו למכור ואינו דר שם הלכך
פטורה ולא דמי לבית שער דלעיל
דקביע תמשמשו משמ"ל הכא:
כג ואם יש בו כדי לרבע כו'.
ודעת הרא"ש שאינו חייב במזוזה
אח"כ הוא מרובע ד' על ד' אמות
ולפי שהתב בב"י דנקטינן בהרמב"ם
דהא לא פליג עליה אלא הרא"ש לא
הביא כאן אלא דברי הרמב"ם אבל
באמת גם דעת רבינו יונתן בסוף
ספר אדם הכהר"ש וכתב שכן תפסו
עיקר ע"כ נראה דים לקבעה בלא
ברכה אז שיברך מתחלה גם על
אחרת ויהא דעתו גם על זו: כד ד'
על ד'. אז כדי לרבע ד' על ד'
להרמב"ם: כה ויש מי שפוטר.
ואם קבעה קודם שליית הדלת לא
יצא ידי חובתו כשנותן הדלת אח"כ
דסוי תעשה ולא מן הבשוו עכ"ל
עע"ז ולאחר ידי שניהם יצאו בה
הדלת מיד ויקבענה בלא
ברכה אז שיברך מתחלה גם על
אחרת ויהא דעתו גם על זו: כד ד'
על ד'. אז כדי לרבע ד' על ד'
להרמב"ם: כה ויש מי שפוטר.
ואם קבעה קודם שליית הדלת לא
יצא ידי חובתו כשנותן הדלת אח"כ
דסוי תעשה ולא מן הבשוו עכ"ל
עע"ז ולאחר ידי שניהם יצאו בה
הדלת מיד ויקבענה בלא
ברכה אז שיברך מתחלה גם על
אחרת ויהא דעתו גם על זו וכשיתלה בה
אז יברך על אחרת ויהא דעתו גם אזו
וכזה יולא ידי כולם ודו"ק: כו אם
הפתח הקטן ראוי למזוזה. שיש בו
גבוה עשרה ורחב

בדרך שעשירים בתיכם רוצים שהשער הגדול יהיה פתוח אלא מיהו כל זה היכא דליכא משום סכנה בגיו שלא יכנס בו עובד כוכבים דכתב"ג פטור ממזוזה כדלעיל סעיף מ' :

רפז (א) שתי מזוזות כו'. בעור כתוב אם אין המשקוף שהדלת עליו למעלה ישר אלא אבן ככס ואבן יוצא פעור. פתח שאין לו אלא מזוזה אחת (פירש"י) [פי' הטור] כגון שמלד אחד

עובר	פתח	אם	
הכותל		המזוזה	
להלאה	(א)	מלד	
מהפתח	בית	ימין	(ב)
זה (א)		כזה (ב)	
		חייב	

ואם מלד שמאל כזה (ג) פטור

		ואם	
		הפתח	
	(ג)	ממלא	(ד)
		כל הרוח	
		כזה (ד) חייב	

שאינו פ"פ שאין פנים בלד ת' מ"מ כותלי בית שאין שלדים חשיבי המזוזות ע"כ ומשום הכי (פרש"י) [פי' הטור] שמלד ת' עובר כו' דאל"כ היה ל"ב היה קשה לא הוי לקח הכותל במקום פנים דכל מקום שהכותל כלה מקרי שם מזוזה: (ב) מזוזה מבאן כו'. פי' שבעיקן שיהא גבוה עשרה מן הארץ נשוה בלי עיקום דמן התחלת עיקום אין נחשב בכלל ה' טפחים וזה דעת הרמב"ם אבל לרש"י אף העיקום הוא מן עיקוף שם מתחיל מן הארץ להתעקם אבל אחר שאין שם חלל הרבעה מיקרי עיקום ולא מלעולם לשיעור גובה ד' טפחים מן הארץ וכעור כזה יש לדקדק מדנקט תחילה ואם יש לו שתי מזוזות כו' משמע דמזוזות בעיקן כמו לדעת רמב"ם וכשוה כתוב אם יש בגובה המזוזה ד' קודם שנתקלקלה עד שאין בה ד' חייב ואם לאו פטור משמע ברש"י דבהתקלקלה פחות מד' חליא מילתא וגרלה דכוליה כרש"י והא דנקט תחילה שתי מזוזות משום רבותא דסיפא דאף"ם פטור באין בגובה ד' טפחים. וא"ע למעשה היאך נעביד כאם יש בגובה ד' טפחים בשוה כלי עיקום ואח"כ יש עיקום אבל יש בחללו ד' שיעור גדול עד למעלה אם נעשה המזוזה במקום שכלה מקום השוה והייתו הרמב"ם יש לחוש דילמא קי"ל כרש"י ועור דאף העיקום שלמעלה בשיעור הגובה יחשב כיון שיש שם ד' בחללו ממילא נעשה המזוזה למטה משלים העליון וזה פשוט אפי' דיעבד כמו שנכתב בסי' רפ"ו ואם נעשה אותו למעלה במקום הרחב בשלים העליון שהוא עקום דילמא קי"ל כרמב"ם ואם לא מלעולם לגובה המזוזות כלל והוה כשושה מזוזה למעלה המשקוף ונלאה דיש לעשותה בשלים העליון דהייתו למעלה משני שלישים שלמטה דנהה כשר גם לרמב"ם דאע"פ שאין העיקום מלעולם לענין גובה ד' מלמטה נמזוזות מ"מ כיון דכשר למטה בגובה עשרה קודם העיקום והוה עליה חיוב אז גם חלל העליון שייך לחיוב אלא דשיעור הגובה בגובה עשרה שלמטה מכתפיו כמ"ש בכ"ד כסי' רפ"ט בגובה הרבה בשם המרדכי בענין שלא יגביה השיעור בין כתפיו כדי שתהא הרחה נגד עיניו: (ג) מפני שאין לו משקוף. בכ"מ כתב ל"ע אם הכיפה חשוב משקוף אפי' אין גובה המזוזה ד' טפחים להתכשר ואם אין הטוב משקוף כי הוויין גובה ד' מאי הוה אמו גובה המזוזות משום לכיפה משקוף עכ"ל ונראה דלק"מ דודאי יש בגובה ד' אמרינן דיש כאן מזוזות וממילא יש משקוף על מזוזות משא"כ באין גובה ד' טפחים אין לך מזוזות אלא שתאמר מה שמתעקש הוא מזוזה וא"כ אין לך משקוף שכל העיקום כחדא חשבינן ליה ואין אתה יכול לעשות מזוזות ממנו וגם משקוף כן ל"ל: (ד) ואין להם על מה שיסמכו. שכל מי שנגע ראשו אלקים בלבו ורוצה לישב בעת ממורא רוחות רעות חו"ו יעשה מזוזה לכל פתחיו ובכר בתיקון כיסוי בזכוכיות ועיין במרדכי:

רפח (א) ואצ"ל אם הקדים פרשה כו'. *)חימה לי דלאפכא מסתברא דיותר יש פסול בכותב שלא כסדר בהסיא פרשה גופה מבהקדים

ביאור

רפז [א] אין כו'. מנחות ל"ד א' וכתכמים אבל הרא"ש והטור פסקו כר"מ דר"י ור"ע ס"ל בחתיה וכן מדקאמר כמאן כר"מ אימור כו': [ב] ומשקוף. שם ל"ג נ' ופס"ב: [ג] בית כו'. רמב"ם שפפרש כיפה ע"ג פתח. והשטים רחב ד' ותבה"ג אבל רש"י רש"ם כתבו דבעינן רחב ר': [ד] וכ"ש כו'. גם שם ומזה למד הרמב"ם למעלה רלא בעינן רחב ד' דל"ק אלא שאין נבוה עשרה לבר:

רפח [א] על כו' בירושה כו'. ירושלמי פ"א דמגילה ריב"ל שאל ולסה ליגן אמרון יש בספרים משא"כ בתפילין ומזוזות שהספרים נכתבין בשני דפין ותפילין ומזוזות אינן נכתבין אלא בדף אחד התיב ר"י בריה דר' חייא כתובה דרבה שהספרים נכתבין

באר היטב

אלא אמרינן כיון שהבית של עובדי כוכבים הפקור לגמרי ממזוזה מיהו כל זה היכא דליכא משום סכנה בגיו של עובדי כוכבים דלא"ם פטור ממזוזה כדלעיל ס"מ עכ"ל הש"ך:

רפז (א) מזוזות. בעור כתב פתח שאין לו אלא מזוזה אחת פירש"י כגון שמלד

מאחר עובר		אם המזוזה	
הכותל להלאה	בית פתח	מלד ימין כזה	
מהפתח לזה		חייב	

		ואם מלד	
		שמאל כזה	
		פטור	
		ואם הפתח	
		ממלא כל	
		הרוח חייב	

אע"פ

שאין פנים בלד ת' מ"מ כותלי הבית שאין שלדים חשיבי המזוזות ע"כ וכתב הש"ך אף מלד (שמאל דפטור) [ימין] ל"ל דיקבעתה בלא בלבה: (ב) בגובה. פירוש שבעיקן שיהא גבוה מן הארץ עשרה בשוה בלי עיקום דמן התחלת העיקום אינו נחשב בכלל העשרה אפילו זה דעת הרמב"ם אבל לרש"י אף העיקום הוא מלעולם לגובה עשרה אפילו בלי פנים בחללו הבית אם יש בחללו ד' שיעור גדול עד למעלה אם נעשה המזוזה במקום שכלה מקום השוה והייתו הרמב"ם יש לחוש דילמא קי"ל כרש"י דאף העיקום שלמעלה בשיעור הגובה יחשב כיון שיש שם ד' בחללו ממילא נעשה המזוזה למטה משלים העליון וזה פשוט אפילו דיעבד כמ"ש בסי' רפ"ו ואם נעשה אותו למעלה במקום הרחב בשלים העליון שהוא עקום דילמא קי"ל כרמב"ם דשם לא מלעולם לגובה והוה כעושה מזוזה למעלה המקום וגרלה דיש לעשותה בשלים העליון דהייתו למעלה משני שלישים שלמטה דנהה כשר גם לרמב"ם ואע"פ שאין העיקום מלעולם לענין גובה עשרה שלמטה במזוזות מ"מ כיון דכשר למטה בגובה עשרה קודם העיקום והוי עליה חיוב אז גם חלל העליון שייך לחיוב אלא דשיעור הגובה בגובה עשרה שלמטה מכתפיו כמ"ש בכ"ד כסי' רפ"ט בגובה הרבה בשם המרדכי בענין שלא יגביה השיעור בין כתפיו כדי שתהא הרחה נגד עיניו ע"ש: (ג) מפני שאין לו משקוף. בכ"מ כתב ל"ע אם הכיפה חשוב משקוף אפי' אין גובה המזוזה ד' טפחים להתכשר ואם אין הטוב משקוף כי הוויין גובה ד' מאי הוה אמו גובה המזוזות משום לכיפה משקוף עכ"ל ונראה דלק"מ דודאי יש בגובה ד' אמרינן דיש כאן מזוזות וממילא יש משקוף על מזוזות משא"כ באין גובה ד' טפחים אין לך מזוזות אלא שתאמר מה שמתעקש הוא מזוזה וא"כ אין לך משקוף שכל העיקום כחדא חשבינן ליה ואין אתה יכול לעשות מזוזות ממנו וגם משקוף כן ל"ל: (ד) ואין להם על מה שיסמכו. שכל מי שנגע ראשו אלקים בלבו ורוצה לישב בעת ממורא רוחות רעות חו"ו יעשה מזוזה לכל פתחיו ובכר בתיקון כיסוי בזכוכיות ועיין במרדכי:

רפח (א) ואצ"ל אם הקדים פרשה כו'. *)חימה לי דלאפכא מסתברא דיותר יש פסול בכותב שלא כסדר בהסיא פרשה גופה מבהקדים

הגר"א

בשני שורות ותפילין ומזוזות אינן נכתבין אלא בעור אחד ועפ"ב: [ב] ובתחלתה כו'. עתוס' שם ד"ה ועשה כו' וכמ"ש בכ"ב י"ג ב' ובתוס' שם ד"ה ועשה ומא"ת סי' תרצ"א מש"ש: [ג] ובטופה כו'. דאף בספרים א"צ אלא כדי לגזל עמוד משא"כ באין: [ד] צריך כו'. רמב"ם מהירושלמי הנ"ל וספרש דלכתחלה דוקא וכפי' מש"ש בגמ' מזוזה שششאת שתים ושלש כו' כמ"ש הרמב"ם באן ובלבר שלא יעשנה כקובה כו' וה"ש ואם כו': [ה] כתבת כו'. מכילתא הביאה הרא"ש כתבן שלא בסדרן יצנו ושלא כדברי תוס' שם ל"ב א' סד"ה דלמא ובשבת ע"מ ב' ד"ה הא כו' ה"ש ואצ"ל כו': [ו] אפי' כו'. ירושלמי דמגילה שם תולין בספרים ואין תולין בתפלין ומזוזות:

פתחי תשובה

מעובד כוכבים ומפתחה אלא שיסרבלא לך יש לשעובד כוכבים שמעכיר זכות וכשות לכניס שמה תפלין ומבעה שרוצה להשתמש צריך לשחול המפתח מן שיסרבלא לא מייב במזוזה לו לא דמקרי שומרות עובד כוכבים ובשיב דלכתורה ונראה דחייב אלא דלפי דבריהון ל"ק ואתר ג' מייב משום מ"מ דמחוי כשלו א"כ כ"ד דשמוטו דיסרבלא מחוי כאילו כבית שלו ממש"כ בגמ' בשומרת דעובד כוכבים לא מיחוי כשלו כיון דמפתחה כיד שיסרבלא ול"ל לו ליגן שם כלי דעת ישרבלא לך מ"מ אין לנו לבדות סברא מדעתנו דמכח המפתח לא מיחוי שיעוש עובד כוכבים כשלו רק כשובר דמחי לאיה כיון זו דאחוי כשקנו בכתפות בתנו כן בויעיבס שיכיה כאלמנות ליסרבלא וכיון דד"ם שובר פקור ממזוזה אין לנו אמרלין לתחייב בדבנכן. וכ' עוד דכבד"ו אף שם כמתקף אין בה בין תלוקה ופשמעיה זה מעמש כבולה ופשמיה זה (עמש"ל סק"ג) אף דנקנו בכה"ג יש לתמיר מ"מ בכה בשובר דלק מדבכן: יש לבקל ובפרק דיש עוד פיעפים לבקל ומכ"ש סיכה דשיך משם שיאמר השובר כובכים בספים עובה לו ע"ש: **רפז** (א) אין הפתח חייב במזוזה. עיין בת' כו' ס"ב ס"ג ומלא ע"ד ד' שבתב המרתף שפתחו הוא על שמת הלכן פקור ממזוזה ונראה מקדוזין דף כ"ב מם מזוזה מעומד ע"ש: (ב) על מה שיסמכו. פיין בכ' בת: שבע בקו:ב' בלבר מיס מיים כו' י"ג מ"ש בזה: **רפח** (א) כמו חצי צפורן. עיין בתשובת הפאלבת לבי מי"ד סימן ל"ג דבדיעבד אינו מעכב ע"ש: (ב) ישייר כדי לגזל אותה. עיין בתשובת שבות יעקב מ"ב סימן ק"מ שבשאל על מה שנהגו בספרים שאין מניחין כדי לגזל והבינ דאף דבכ"מ כתם דין זה מ"מ בתמנוקת שנויה בין בספוקים ודעת רוב ספוקים נראה שמ"ל לבניה לכן הגה לישראל אם חיגם נביאים כו' כי יש לבם גדולי מוסקים לסמוך עליהם ומ"ש מה בכן נתחיר לבתמלה ויניח כדי לגזל זה אינו דבא יש לחוש מיבסה שם של שדי ואי יעקב הגדול ישיה בגאלי כמו שבתבנו לכן אם זאל תעשה עדיף ומיבסה דמהנו נהוג ע"ש: (ג) שלא על הדבר. פע"ד ופיין

דהמזוזה גבוה עשרה ונם עוב לתקן בכיסוי זכוכיה ותחדר שלים ואתם מסמיים יכבה אותה בשעוה כמ"ש בסימן רפ"ו ס"ק מ' ס"ב:

רפח (ה) בלל. רק מעט כדי שיהיו האותיות שבכתוב הבעות מוקפות נויל. ש"ך: (כ) תקנה. לפי שאין תולין בה כמו שתולין בס"ת משום דבעיק

א מימתא דרבא מתתא דף ל"ב ע"ל. וכפי' רש"י: ב לשון הרמב"ם בפ"ז מהלכות עירובין דף י"ל ע"ב ויומא דף י"ל ע"ב וכתמיים וכמ"ש ס"ה בפע"ז מהל' שבת שבוכר רבינו דלא נמיון רחב ד' לענין נוכח הפתח ולענין מזוזה ועי"ב לא הזכירו שבתחב ד' אלא משום ר"מ דאות ליה מוקמין לבלים וכו' אבל בשיש כרגלו' שבתה ודאי לוגם לריב' רחבה ד' ובכן ביל הרבה"ל לא כתב כן שבל: (י) הרב כ"מ כתב ל"ש אם אין הכיפה חשוב משקוף כי יהו המזוזות נבוהות י"ש מאי הוי אמון גוב' המזוזות משום לכיפה משקוף ולפי"ד נראה לפרש דמבינן ממקום שמתחתן להתעגל שהוא משקוף ולכן צריך שיהו המזוזות נבוהות: ג רמב"ם רים פ"ו:

א לשון הרמב"ם פ"ים פ"ה מהל' תפילין ומזוזה ממנה מתחת דף ל"ש ע"ל וכפי' רש"י שם: ב בריתא שם דף ל"ב ע"ל משמיס דרבי מאיר: ג בתוספתא שם ר"מ אומר כו' ממלא מקום לגזל ד' אמה כמ"ש בפרק ג' כמו שבעתיק הוא אלא כתב וזה לשון המזוזה ותפילין אין תולין בהן אלא לגזל הוא ג' אלא אם אמה אחילו לגזל ג' ונוכו כו' ומ"ש הלבך לכתוב בפ"ה הקדים הרבה כו' הבא בפ"ל עעמת הוא משום דאין תולין ובלאו הכי נמי לא תוכה מידי דאע"ג דבפ"ז הוא כתבו הרמב"ם דבה"ג אמתמן עוכו כוסקים ומ"ש ובטמון ר"ש הוכחתי כו' ותבאר בפי' ר"ש דלא תוכה מידי ע"ש:

ברבי יוסף

(סימן רפ"ח שו"ע סעיף א') כמו חצי צפורן הכ'. פי' הפרי דלאו דוקני דגילו דלא עבדי ריוח זה ויש לענות בהם וכבר נזוח על זה הרב ראבון לגיון זלבים ומ"ש ובתחלתה ישייר כדי לגזל וכו' קשה הוספרים אין נוהגין כן ויש לפס סמוך במ"ש הרב אבות יעקב מ"ב סימן ק"ח ס"ש:

בית הלל

(סימן רפ"ו סעיף ב' בהג"ה) לכן כל ירא שמים יתקן כיתו כדינו בכל הפתחים החייבים לו כמו שנתבאר. והנה מלתו כתוב בסס ר"ח שהיו לו מרבעים מזוזות בכל הדרים בבתיהם שבכיתו:

גליון מהרש"א

(סי' רפ"ח סעיף ג') שלא על הדבר. עי' גליון לעיל ר"ס רע"ו ת' ח' בינה ודרים ח"א א"ח כלל ב' סי' ד' ד"ה ואגב כו' ומבלל דברינו

נחלת צבי

עליו בעת הכתיב מבאריכ' בכל מזוזות דאין מכריכין בלק פ"ש בעת קביעותה תולי עדיף ויותר להמתין על שעת הכתיב דהיינו אחר ג' וכיוצא בהכרח זו מעלה בספרין של תריקים ע' מזרחי סוף ס' לך לך וכפ"ש לקמן סי' ש"ס סק"ב כ"ז בשם תבו' זכרון יוסף ומ"ל דנס כאן יוכל אחר ג' ליעלה ולקבעה דלתה דבכה"ג ס"ל נכון כמ"ל ר"ש רפ"ו ומדיין ג"ש בזה. עוד ב' לקוה בזה אם שכר בית וקבע מזוזה ואח"כ קנה אותו בית עכשה אי צריך לכבך פנים על המזוזה מאחר דקודם לא היה חייב רק מדרבנן ובכבוד הוא חייב מדאורייתא מיהו בסס זה לא שייך רק לדעת הגאון רבינו עקיבא איגר שבוכל לקמן ר"ס רל"ח ס"ש ס"ש בזה וזה"ק:

רפז א אא"כ יש לו ב' מזוזות כו'. ולעת הרא"ם וטור דאפי' אין לו אלא מזוזה אחת כגון שמלד אחד עובי הכותל להלאה מהפתח אם המזוזה מלד ימני חייב ואם מלד השמאל פטור וכן דעת רבינו יהודה סוף נתיב כ"ח ונראה דיקבעתה בלא ברכה: (ב) שאין לו נובה ד' טפחים כו'. ולעת רש"י והמרדכי והטור דבעינן נמי שיהא רחב ד' וכ' הבית יוסף וכ"ח לדפי' רש"י אפי' אין שם כ' מזוזות אלא מתחיל להתעגל מהארץ אפי' אכי חייב אם יש נובה ד' כרוחב ד':

רפח א"צ להניח כלל. פי' שם גלוין מ"ל להניח אבל מכל מקום צריך להניח מעט כדי שיהיו האותיות שבכתוב הבעות מוקפות גויל: ב ואין לה תקנה. לפי שאין תולין בה כמו שתולין בס"ת משום דבעינן שהיה נכתבת בסדרן כ"כ

נקודות הכסף

(סימן רפ"ח בס"ו ס"ק א') תימה לי כו'. נקט דלענין כתיבה בעינן כמו שהן כתובים בתורה ומה שאמר וכן מוכח ברמב"ם כו' לא מוכח מידי דהרמב"ם לא כתב בפרק ג' כמו שבעתיק הוא אלא כתב וזה לשון המזוזה ותפילין אין תולין בהן אלא לגזל הוא ג' אלא אם אמה אחילו לגזל ג' ונוכו כו' ומ"ש הלבך לכתוב בפ"ה הקדים הרבה כו' הבא בפ"ל עעמת הוא משום דאין תולין ובלאו הכי נמי לא תוכה מידי דאע"ג דבפ"ז הוא כתבו הרמב"ם דבה"ג אמתמן עוכו כוסקים ומ"ש ובטמון ר"ש הוכחתי כו' ותבאר בפי' ר"ש דלא תוכה מידי ע"ש:

ברבי יוסף

(סימן רפ"ח שו"ע סעיף א') כמו חצי צפורן הכ'. פי' הפרי דלאו דוקני דגילו דלא עבדי ריוח זה ויש לענות בהם וכבר נזוח על זה הרב ראבון לגיון זלבים ומ"ש ובתחלתה ישייר כדי לגזל וכו' קשה הוספרים אין נוהגין כן ויש לפס סמוך במ"ש הרב אבות יעקב מ"ב סימן ק"ח ס"ש:

בית הלל

(סימן רפ"ו סעיף ב' בהג"ה) לכן כל ירא שמים יתקן כיתו כדינו בכל הפתחים החייבים לו כמו שנתבאר. והנה מלתו כתוב בסס ר"ח שהיו לו מרבעים מזוזות בכל הדרים בבתיהם שבכיתו:

גליון מהרש"א

(סי' רפ"ח סעיף ג') שלא על הדבר. עי' גליון לעיל ר"ס רע"ו ת' ח' בינה ודרים ח"א א"ח כלל ב' סי' ד' ד"ה ואגב כו' ומבלל דברינו

נחלת צבי

עליו בעת הכתיב מבאריכ' בכל מזוזות דאין מכריכין בלק פ"ש בעת קביעותה תולי עדיף ויותר להמתין על שעת הכתיב דהיינו אחר ג' וכיוצא בהכרח זו מעלה בספרין של תריקים ע' מזרחי סוף ס' לך לך וכפ"ש לקמן סי' ש"ס סק"ב כ"ז בשם תבו' זכרון יוסף ומ"ל דנס כאן יוכל אחר ג' ליעלה ולקבעה דלתה דבכה"ג ס"ל נכון כמ"ל ר"ש רפ"ו ומדיין ג"ש בזה. עוד ב' לקוה בזה אם שכר בית וקבע מזוזה ואח"כ קנה אותו בית עכשה אי צריך לכבך פנים על המזוזה מאחר דקודם לא היה חייב רק מדרבנן ובכבוד הוא חייב מדאורייתא מיהו בסס זה לא שייך רק לדעת הגאון רבינו עקיבא איגר שבוכל לקמן ר"ס רל"ח ס"ש ס"ש בזה וזה"ק:

ין והילכתא כרב ושמואל לתומרא. *ומצריך מזוזה לתרוייהו דס"ל כרבי יוסי: לו' הפתוח מן הבית לעלייה. זהו דרכן יא) לתוכה בתמצע העלייה ועולין לה מן הבית במעלות ושתין ד' מחיצות סביב המעלות למעה כדי שלא ילך אדם מן העלייה לביה כי אם ברשות בעליה ועושין פתח במחיצות וכן עושין בני תורה אור עליה ד' מחיצות סביב האיכוה למעלה ונהן פתח: אם יש לו ב' פתחים. אחד בבית ואחד בעלייה כדפירשתי: אע"ג דרגיל בתר. מיירייהו מפי דהא דאמרן לגיל הלך אחר הרגיל ה"מ כגון תרי בבי ורגיל בתר בביולה אידך לגביה אבל אלמא לגבי חד לא בטלי ל"ת מהשובה הגאונים "הלך אחר הרגיל יב) שהיה רגיל שבני אדם רגילים לצאת ונכנס בו ולמעוטי פתחא דרבי אליעזר עשו אלא לו לבדו ולאיתויי פתחא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחריים אבל ב' פתחים אלו ג' אחד לחד ומולן נעשו לביאת כל בני הבית שהיו מרובין ומשמים (א) אחד "בחדר הדיר והוא רכו לו פתחים הרבה כולן חייבין במזוזה ואף על פי יג) שנתמעט "הבמים ואינן צריכין עכשיו לכולן אלא לאחד מהן: דאקרנא. בקרן זוית של בית: והא אין לה פלימין. מזוזה אלא לאחר הבתלים: עדי. הרי כלומר אלו לאחר הבתלים הן הן פלימין: פלים אחד. שהיה הפתח אצל הזוית ועיר הפתח הוא הזוית ואין אלא "כלים ואין לו פלים אלא אם שסוגר בו: כר"מ. מפרש לקמן דמחייב מזוזה לביה שאין לו אלא פלים אחד: מאי היא. מגלן דמימין: ביתאך מן הימין. דרך ימין לביאה: דרך ביתאך יד). לביאה ולא לייאה: מימין בבות אים ביה ה'. כשהיה אדם נכנס לפתח עוברה מזרחי והולך למערב ה"ל לאחו אדון מימין שהיה נתון אצל קיר לפוני של (ב) מזוזה מזוזה מימין בבות אצל המזוזה אלמא דרך ימין הויא ביאה וכל דבר הגתון דרך ביאה צריך ליתנו מימין: מיעט הכתוב (ג). שאם אין בו אלא פלים אחד חייב: שאין תלמוד לומר שהי. דמיעוט מזוזות שהיה: מז) להלן כתיבה. וכתב לה ספר (ד) (דברים כד): ספר כריתות עובר לדורות. כתיבת אבנים הורמת שנה היתה: יז) שנאמר להלן כו'. כלומר וצריך לכתוב בדיו בין במזוזות בין בגבו כמו שנאמר יח) מפיו יקרא אלי וגו' כלומר מהאי קרא נפקא דספר בדיו בעיין: דמגמת אמר על מזוזות. דמשמע יט) "כתבם על הסף ממש ולא: בתורה: כתיבה תמה. ואין כ) כתיבה תמה על העליה ואבנים אלא בסמוכים. יתקקה: נסמכין על האבנים דהויא כתיבה תמה: והדר ליקבעה. ולאן אבנים בגורה הפתח ואיקיים כתיבה תמה והדר על המזוזות: לטעמא

ין) והילכתא כרב ושמואל לתומרא. *ומצריך מזוזה לתרוייהו דס"ל כרבי יוסי: לו' הפתוח מן הבית לעלייה. זהו דרכן יא) לתוכה בתמצע העלייה ועולין לה מן הבית במעלות ושתין ד' מחיצות סביב המעלות למעה כדי שלא ילך אדם מן העלייה לביה כי אם ברשות בעליה ועושין פתח במחיצות וכן עושין בני תורה אור עליה ד' מחיצות סביב האיכוה למעלה ונהן פתח: אם יש לו ב' פתחים. אחד בבית ואחד בעלייה כדפירשתי: אע"ג דרגיל בתר. מיירייהו מפי דהא דאמרן לגיל הלך אחר הרגיל ה"מ כגון תרי בבי ורגיל בתר בביולה אידך לגביה אבל אלמא לגבי חד לא בטלי ל"ת מהשובה הגאונים "הלך אחר הרגיל יב) שהיה רגיל שבני אדם רגילים לצאת ונכנס בו ולמעוטי פתחא דרבי אליעזר עשו אלא לו לבדו ולאיתויי פתחא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחריים אבל ב' פתחים אלו ג' אחד לחד ומולן נעשו לביאת כל בני הבית שהיו מרובין ומשמים (א) אחד "בחדר הדיר והוא רכו לו פתחים הרבה כולן חייבין במזוזה ואף על פי יג) שנתמעט "הבמים ואינן צריכין עכשיו לכולן אלא לאחד מהן: דאקרנא. בקרן זוית של בית: והא אין לה פלימין. מזוזה אלא לאחר הבתלים: עדי. הרי כלומר אלו לאחר הבתלים הן הן פלימין: פלים אחד. שהיה הפתח אצל הזוית ועיר הפתח הוא הזוית ואין אלא "כלים ואין לו פלים אלא אם שסוגר בו: כר"מ. מפרש לקמן דמחייב מזוזה לביה שאין לו אלא פלים אחד: מאי היא. מגלן דמימין: ביתאך מן הימין. דרך ימין לביאה: דרך ביתאך יד). לביאה ולא לייאה: מימין בבות אים ביה ה'. כשהיה אדם נכנס לפתח עוברה מזרחי והולך למערב ה"ל לאחו אדון מימין שהיה נתון אצל קיר לפוני של (ב) מזוזה מזוזה מימין בבות אצל המזוזה אלמא דרך ימין הויא ביאה וכל דבר הגתון דרך ביאה צריך ליתנו מימין: מיעט הכתוב (ג). שאם אין בו אלא פלים אחד חייב: שאין תלמוד לומר שהי. דמיעוט מזוזות שהיה: מז) להלן כתיבה. וכתב לה ספר (ד) (דברים כד): ספר כריתות עובר לדורות. כתיבת אבנים הורמת שנה היתה: יז) שנאמר להלן כו'. כלומר וצריך לכתוב בדיו בין במזוזות בין בגבו כמו שנאמר יח) מפיו יקרא אלי וגו' כלומר מהאי קרא נפקא דספר בדיו בעיין: דמגמת אמר על מזוזות. דמשמע יט) "כתבם על הסף ממש ולא: בתורה: כתיבה תמה. ואין כ) כתיבה תמה על העליה ואבנים אלא בסמוכים. יתקקה: נסמכין על האבנים דהויא כתיבה תמה: והדר ליקבעה. ולאן אבנים בגורה הפתח ואיקיים כתיבה תמה והדר על המזוזות: לטעמא

אדעתא דגינה הוא דעבידא אביי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף ורב אשי עביד כרב ושמואל לתומרא יא) והילכתא "כרב ושמואל לתומרא איתמר לול יב) פתוח מן הבית לעלייה אמר רב הונא "אם יש לו פתח אחד חייב במזוזה אחת אם יש לו ב' פתחין חייב בשתי מזוזות אמר רב פפא "שמע מינה מדרב הונא האי אינדרונא דאית ליה ארבעה באבי חייב בארבע מזוזות פשיטא לא צריכא אף על גב יג) דרגיל בחד אמר אמימר האי פיתחא דאקרנא חייב במזוזה אמר ליה רב אשי לאמימר והא ליה יד) ליה פצימין א"ל עדי פצימי רב *פפא איקלע לבי מר שמואל חזא דהוא פיתחא דלא הוה ליה אלא פצים אחד משמאלא ועבידא ליה מזוזה א"ל כמאן כר"מ איסר דאמר ר"מ מימין משמאל מי אמר מאי היא דתניא ביתך ביאתך מן הימין אתה אומר מן הימין או אינו אלא משמאל ת"ל ביתך מאי תלמודא אמר רבה *דרך ביאתך מן הימין דכי עקר אינש כרעיה דימינא עקר* טו) רב שמואל בר אדא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר מהבא "ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח מימין בבוא איש בית ה' ונתנו שמה הכהנים שומרי הסף את כל הכסף המובא בית ה' מאי ר"מ דתניא בית שאין לו אלא פצים אחד ר"מ מחייב במזוזה וחכמים

מ"ל **בשהוא** אומר מזוזות בפרשה שניה שאין מ"ל. משמע קלת דכתיבי מזוזות מלא כב' ווי"ן ולא מזוזות חסר דהא רבי שמעון אל ליה יש לא למסורת בריש סנהדרין (דף ה:) נבי לעטעפת ומיהו אין לחוש מזה דה"ל דאית ליה יש לא למקרא בהיהיל דלעטעפת ובפרק כל שעה (פסחים דף ט.) אית ליה יש לא למסורת" : **נאמר** כאן כתיבה ולאמר להלן כתיבה. ופירש בקונטרס נבי נבו דכתיב וכתב לה ספר כריתות וקשיא דהא תנן (נזיר דף יט.) על עלה של זית ועל קרן של פרה כותבין (לא) ודקאמר ספר לספירת דברים ונראה לפרש דדריש מכתיבה דפ"ת סוטה נב) אלו מכתיבה דמגמה הוה שמלך כתב דכתיב (דברים יז) וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר והייט טוהא לדורות ואם תאמר אדרבה נילף מנבו ו"ל דמזוזה וס"ת מוכח דורות ומלות נב). מ"ל: **כמה** שנאמר להלן כו'. פירש בקונטרס כלומר ונריכה ליכתב בדיו בין מזוזה בין נבו כמה שנאמר להלן וקיימ: גדולה פירושו דהא מכשירין נבו בסיקרא ובסס (נזיר דף יט.). מ"ל:

וכתבתם אמר קרא כתיבה תמה והדר על מזוזות. נריך הוא לדרשה דכתיבה תמה דלא מצינו למימר אמר קרא וכתבתם והדר על מזוזות דה"ל "כתיבה דהתם וכתבת על האבנים דלא תמרינן וכתבת והדר על האבנים דלא מכתיבה תמה דרים בדפירש הקונטר' דכתיבה תמה לא שייכא על האבנים לפי שהיה מתקיימת. מ"ל:

לטעמא

דכתיב פוטרין יז) מאי טעמא דרבנן "מזוזות כתיב מ"ט דר' מאיר דתניא מזוזות שומע אני מעוט מזוזות שתים כשהוא אומר "מזוזות בפרשה שניה שאין תלמוד לומר הוי ריבוי אחד ריבוי ואין ריבוי אחד ריבוי אלא למעט מעטו הכתוב למזוזה יז) אחת דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך כשהוא אומר "על המשקוף ועל שתי המזוזות שאין ת"ל שתי מה ת"ל שתי זה בנה אב כל מקום שנאמר מזוזות אינו אלא אחת עד שיפרט לך הכתוב שתים ת"ר וכתבתם יכול יכתבנה על האבנים נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן על הספר אף כאן "על הספר או כלך לדרך זו נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה מה להלן על האבנים אף כאן על האבנים נראה למי דומה דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה הנוהגת לדורות ואין דנין כתיבה הנוהגת לדורות מכתיבה שאינה נוהגת לדורות וכמו שנאמר להלן "ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רחמנא אמר על מזוזות ואת אמרת נילף כתיבה "כתיבה אמר קרא "וכתבתם *כתיבה תמה והדר על המזוזות ומאחר דכתיב [וכתבתם] האי גזירה שוה למה לי אי לאו גזירה שוה יח) הוה אמינא ליכתבא אאבנא וליקבעה אסיפא קמ"ל: ארבע פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן: פשיטא אמר רב יהודה אמר רב לא *נצרכא אלא יט) לקרנו של יו"ד והא נמי פשיטא לא נצרכא אלא לאידך דרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב *כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה פסולה: ת"ר

נזירה שוה ת"א ליקבעה אסיפא ראביתא ונראה לומר דוראי דאסיפא רבינהא לא מצי לאתן דיני ולכתוב כתיבה תמה בפתיבר לבית ואין עוד לקיים על מזוזות ועל לקיים על המזוזות ולא מצי לאתן דיני ולכתוב כתיבה תמה אלא א"ב נוטל האבן לפני הדוקק סר"א ליכתבא אאבנא אחת תלישה דאיבא כתיבה תמה ואח"כ לקבעו אמזוזה לכך אצטריך נזירה שוה דאין לכתוב כתיבה תמה אלא א"ב נוטל האבן לפני הדוקק מ"ר ליכתבא אאבנא אחת תלישה דאיבא כתיבה תמה ויכין הבית אי אפשר לכתוב כתיבה תמה אלא לאו נזירה שוה הי"א: ט) לקבעו של יו"ר עיין רשב"א סי' תריא: י) בא"ר מהר"ר ארעתא רבינה. לתוספות והס"ר ובה"ר לתומרא. ומצריכי לתרוייהו סטוה הס"ר: יא) עה רבן. בגין אדובה: יב) תיבות שהיה רגיל נמחק: יג) ואע"פ שנתמעטה: יד) דרך ביאתך. דרך הילוכך הס"ר ומה"ר רבי עקר אינש כי' אלמא יסין בעינא פראפקה רחמנא בלשון ביאה ש"מ דרך יסין לביאה: טו) צפרני של טורה אלמא כל דבר הנתון דרך ביאה צריך ליתנו מימין כי הבא חס"ר והשאר נמחק: טז) מה"ר נאמר להלן: יז) מה"ר כמו שנאמר להלן (תיבת ובריו נמחק): יח) כמו שנאמר. להלן ואני מוהב על הספר בדיו ולא בסם ולא בסיקרא הס"ר והשאר נמחק: יט) דמשמע וכתבתם על הפה: כ) ואין כתיבה דיו תמה: כא) כתבן. אלמא לא בעינן ספר ספס בעינן ולא עינ האבנים א"נ מכתיבה דס"ת דכתיב בהוב ואז וכתב בספר. וגבי ס"ת בעינן אקלף ולא עינ אבנים ואח"ת בנם נמי אמאי לא בעי ספר קלף בכל הני כיון דכתיב בספר ריתתם לכלל ופרט וכלל ופרט ולא דרבינא כל דרשי לפרט אליבא דרבי יוסי הגלילי. ואליבא דרבנן האי ספר כריתות לספירה בעלמא הוא דאתא וא"ת אה"כ נילף מנם ופירש השר מקצרי דגין בתיבה הכוראה הכוראה בגון בשופה ובאר הכלך ואל יכיה נם אאינה כתיבה המבוארת ואינה אלא פירושה בעלמא. תו"ה: כג) ותמיה.

א"נ ס"ת ומזוזה מסורשת בהורה אבל בנם אין מסורשת בתורה מה יכתוב כי:

ט) וכ"ב הני כבבי כפי ותהגון כי יכתב אמר מ"ל אלן הנ"ל ל"ל אם נמנהותיו הנה הל"ל ל"ל ומנו הני' ולנלן מ"ל.

מסורת הש"ס

[ע' נבראים הני מזהה פי' יג.]

כ"ת כי לתמיהו הלך אחר הרגיל שהיו הרבה בני אדם רגילים כו' ל"ק

ל"ת מארי

כתותו מחר ל"ק

[ריומא יא:ע"ש מאלין קלה:]

[ברישא כגיל וכ"ת ביומא יא:]

מאי הלמר כלום ל"ק

דגרסות הב"ח

(א) רש"י דיה לעע"ב דרגיל וכו' והבמים נחתר לאחר הדיר: (ב) ר"ה מימין בבות וכו' קיר שאוני של מזוזה וכהיב אצל המזוזה מימין בבות אלמא: (ג) ד"ה מיעט הכתוב למזוזה אחת שאם: (ד) ר"ה להלן וכו' ספר כריתות הס"ד ואח"כ מ"ה ולהלן וכו' הבמים הס"ד ואח"כ מ"ה עובר לדורות אבל בתיבה כנ"ל:

[דברים כו]

[שבת קנ:]

[לעיל כט.]

לכתבה ל"ק

כתיב בהם וכתבת ל"ק

עין משפט נר מצוה

קס א מיי' פ"ו מהל' מזוזה הל"ח טוש"ע יו"ד סימן רפ' סעי' ט: קסא ב מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' יט: קסב ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' יח:

[גמ' סיפר חוס' סוכה ה: ד"ה ורש"ל הוסב' סנהדרין ד. ד"ה בעלמו הוסב' ומפיס ע. ד"ה לא נגרסה]

קסג ד מיי' פיו מהל' תפילין הל"ב טוש"ע יו"ד סי' רפ"ו סעי' כ:

קסד ה מיי' פ"ח מהל' תפילין הל"ח שם: טוש"ע יו"ד סי' רפ"ו סי' ל"ט סעי' ד:

קסה ו מיי' פ"ח מהל' תפילין הל"ח שם: טוש"ע יו"ד סי' רפ"ו סעי' ל"ה:

קסו ז מיי' פ"ח שם בל"ט שם: שם עוש"ע שם סעי' ד:

שיטה מקובצת

(א) תיבות והילכתא כרב ושמואל לתומרא נמחק: (ב) ראיה הוא הוספה לכל צר שירצה ומתקן האות לרצונו אבל על הספר אי אפשר לכתוב כתיבה הסה ויכן רחבי אי אפשר לקיים קרא כרכתיב וכתבתם על מזוזות ספס ואי לאו גזירה שוה הי"א: ג) לקבעו של יו"ר עיין רשב"א סי' תריא: ד) בא"ר מהר"ר ארעתא רבינה. ומצריכי לתרוייהו סטוה הס"ר: (ה) עה רבן. בגין אדובה: יב) תיבות שהיה רגיל נמחק: יג) ואע"פ שנתמעטה: יד) דרך ביאתך. דרך הילוכך הס"ר ומה"ר רבי עקר אינש כי' אלמא יסין בעינא פראפקה רחמנא בלשון ביאה ש"מ דרך יסין לביאה: טו) צפרני של טורה אלמא כל דבר הנתון דרך ביאה צריך ליתנו מימין כי הבא חס"ר והשאר נמחק: טז) מה"ר נאמר להלן: יז) מה"ר כמו שנאמר להלן (תיבת ובריו נמחק): יח) כמו שנאמר. להלן ואני מוהב על הספר בדיו ולא בסם ולא בסיקרא הס"ר והשאר נמחק: יט) דמשמע וכתבתם על הפה: כ) ואין כתיבה דיו תמה: כא) כתבן. אלמא לא בעינן ספר ספס בעינן ולא עינ האבנים א"נ מכתיבה דס"ת דכתיב בהוב ואז וכתב בספר. וגבי ס"ת בעינן אקלף ולא עינ אבנים ואח"ת בנם נמי אמאי לא בעי ספר קלף בכל הני כיון דכתיב בספר ריתתם לכלל ופרט וכלל ופרט ולא דרבינא כל דרשי לפרט אליבא דרבי יוסי הגלילי. ואליבא דרבנן האי ספר כריתות לספירה בעלמא הוא דאתא וא"ת אה"כ נילף מנם ופירש השר מקצרי דגין בתיבה הכוראה הכוראה בגון בשופה ובאר הכלך ואל יכיה נם אאינה כתיבה המבוארת ואינה אלא פירושה בעלמא. תו"ה: כג) ותמיה.

בטפח הסמוך לרשות הרבים כמה דמרחק מעלי קמ"ל ואמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתיבי כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין פסולה הא בסף "אחד כשרה ראויה לשני סיפין קאמר ואמר רב יהודה אמר שמואל במזוזה "הלך ארר היכר ציר *מאי היכר ציר *אמר רב אדא אבקתא היכי דמי כגון פיחתא דבין תרי בתי בין בי גברי לבי נשי ריש גלותא בנא ביתא אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזתא א"ר נחמן 'חלי דשי ברישא אמר רב יהודה אמר רב 'עשאה כמין גגר פסולה איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כולהו מזוזתא דבי רבי כמין גגר הוו עבידן 'דההיא פיתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא לא הוה לה מזוזה לא קשיא הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא אינו והא ההוא פיתחא דהוה עייל ט) בה רב הונא לבי מדרשא והויא לה מזוזה ההוא רגיל הוה דאמר רב יהודה אמר רב 'במזוזה הלך ארר הרגיל א"ר זירא אמר רב מתנא אמר שמואל 'מצוה להניחה בתחלת שליש העליון ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה מיתיבי מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר וקשרם וכתבם מהקשירה בגובה אף כתיבה בגובה בשלמא לרב הונא הוא דאמר כר' יהודה אלא לשמואל דאמר כמאן לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אמר ר"ה בריה דרב נתן לעולם כרבי יוסי ומאי

כתבה על שני דפין פסולה. פי' בקונטרס שהגיה גויל חלק כין דף לדף ולפירושו יש לייחס בדוחק "הגיהו בשני סיפין אלא על כ' דפין בשני חתיכות קאמר כי ההיא דפ"ב דסוטה (דף יח.) דאמר בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים והיינו בשני חתיכות דומיא דגט כפ"ב דגיטין (דף כ:) דכגני רבא בין שימה לשימה כין מיכה לחיבה מהו ופריך תיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים וג' ספרים ומשני לא צריכא דמעורה ועל כרחך לא מיפסל לגט בשני דפין בחתיכה אחת דהא אמרינן בפרק בתרא דגיטין (דף פז:) שיר מקלת הגט וכתבו בדף השני כשר ולא אמרינן דהוי כשני ספרים ופסול ויש לדחות משום דגבי גט כתוב ספר אבל בסוטה כתוב בספר דמשמע בספר המבורר ומיוחד למעוטי ב' דפין אפילו בחתיכה אחת ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך ולמה לא תניע שהספרים נכתבין בשני עורות והתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בעור אי. מ"ר:

תלי דשה ברישא. פי' בקונטרס העמיד הסיפון תחילה שאם לא כן ה"ל תעשה ולא מן העשוי וקשה דהוה ליה למימר קבע סיפי ברישא ושוד לקמן הוה ליה לאיתויי גבי לא שם אלא שהעמיד ולבסוף תחך כו' ס) וגרלה לפרש דאלו ביתא דבנה רש גלותא היינו כגון פיתחא בין גברי לבין נשי דמליץ מינה ומקוש היכר ציר קאמר ליה תלי דשה ברישא. מ"ר: **דהא** דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא. פי' בקונטרס דסיכתא פסולה שהמונה בסף כגגר שעומדים בתוכל איסתוירא מקוש מיכר הקוק והרגל ומעומד הוא בשירה והשמה בין מעומד בין מושכב תרוויהו מיקריין כמין גגר וקשיא "לר"ח דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקבורת המוך קרי ליה בהמוכר פירות (נ"ב דף קא.) וספר תורה ולוחות שנתרחן מושכב ולא מעומד דמשמע בפ"ק דבכא בתרא (דף יד.) אע"פ שהיו יכולין להניחו מעומד לתרון ז) רומו כתבו ועוד אמרינן בסמוך העמיד לה מלבן של קנים מוקף שפופרת ומיתה ולא מעומד ימיתה בתחה מן הקנים של מלבן יא) וע"כ פר"ח כי סיכתא מעומד כיחידות המסכן הטעות בתרן פסולה כאיסתוירא הגתון בשוק לרחבה בלע"ז קבילי"א כמרה ומיהו בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג.) דאמרינן הא איסתוירא עד הרגל נמיה על כרחן היינו עגם היורד מן הקוק עד הרגל ולא קבילי"א ומיהו הא דאמר "בפ"ב דמגילה ירושלמי לריך שיהא שמע שלה רואה אם הפתח אין ראויה לפי' הקונטרס לפירוש ר"ח יש לייחס כגון דשיטה אחרונה לגד רשות הרבים היא יב) ואלשונה לגד פנים והופך שמע לגד אויר הפתח וכן פרשיות של תפילין נמי היה אור"ח שמיה מושכב ולא מעומד ומיהו הא דאמרינן לקמן (דף לד:) כתב על עור אחה והגיה בתרבע בתים יצא לא קשיא מידי דמעומד נמי יש לייחס וקשה לפי' ר"ח מהא דתניא בתוספתא דכלים שפופרת

בטפח הסמוך לרשות הרבים. פי' בקונטרס שהגיה גויל חלק כין דף לדף (דף לד:) ולפירושו יש לייחס בדוחק "הגיהו בשני סיפין אלא על כ' דפין בשני חתיכות קאמר כי ההיא דפ"ב דסוטה (דף יח.) דאמר בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים והיינו בשני חתיכות דומיא דגט כפ"ב דגיטין (דף כ:) דכגני רבא בין שימה לשימה כין מיכה לחיבה מהו ופריך תיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים וג' ספרים ומשני לא צריכא דמעורה ועל כרחך לא מיפסל לגט בשני דפין בחתיכה אחת דהא אמרינן בפרק בתרא דגיטין (דף פז:) שיר מקלת הגט וכתבו בדף השני כשר ולא אמרינן דהוי כשני ספרים ופסול ויש לדחות משום דגבי גט כתוב ספר אבל בסוטה כתוב בספר דמשמע בספר המבורר ומיוחד למעוטי ב' דפין אפילו בחתיכה אחת ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך ולמה לא תניע שהספרים נכתבין בשני עורות והתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בעור אי. מ"ר:

תלי דשה ברישא. פי' בקונטרס העמיד הסיפון תחילה שאם לא כן ה"ל תעשה ולא מן העשוי וקשה דהוה ליה למימר קבע סיפי ברישא ושוד לקמן הוה ליה לאיתויי גבי לא שם אלא שהעמיד ולבסוף תחך כו' ס) וגרלה לפרש דאלו ביתא דבנה רש גלותא היינו כגון פיתחא בין גברי לבין נשי דמליץ מינה ומקוש היכר ציר קאמר ליה תלי דשה ברישא. מ"ר: **דהא** דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא. פי' בקונטרס דסיכתא פסולה שהמונה בסף כגגר שעומדים בתוכל איסתוירא מקוש מיכר הקוק והרגל ומעומד הוא בשירה והשמה בין מעומד בין מושכב תרוויהו מיקריין כמין גגר וקשיא "לר"ח דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקבורת המוך קרי ליה בהמוכר פירות (נ"ב דף קא.) וספר תורה ולוחות שנתרחן מושכב ולא מעומד דמשמע בפ"ק דבכא בתרא (דף יד.) אע"פ שהיו יכולין להניחו מעומד לתרון ז) רומו כתבו ועוד אמרינן בסמוך העמיד לה מלבן של קנים מוקף שפופרת ומיתה ולא מעומד ימיתה בתחה מן הקנים של מלבן יא) וע"כ פר"ח כי סיכתא מעומד כיחידות המסכן הטעות בתרן פסולה כאיסתוירא הגתון בשוק לרחבה בלע"ז קבילי"א כמרה ומיהו בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג.) דאמרינן הא איסתוירא עד הרגל נמיה על כרחן היינו עגם היורד מן הקוק עד הרגל ולא קבילי"א ומיהו הא דאמר "בפ"ב דמגילה ירושלמי לריך שיהא שמע שלה רואה אם הפתח אין ראויה לפי' הקונטרס לפירוש ר"ח יש לייחס כגון דשיטה אחרונה לגד רשות הרבים היא יב) ואלשונה לגד פנים והופך שמע לגד אויר הפתח וכן פרשיות של תפילין נמי היה אור"ח שמיה מושכב ולא מעומד ומיהו הא דאמרינן לקמן (דף לד:) כתב על עור אחה והגיה בתרבע בתים יצא לא קשיא מידי דמעומד נמי יש לייחס וקשה לפי' ר"ח מהא דתניא בתוספתא דכלים שפופרת

בטפח הסמוך לרשות הרבים כמה דמרחק מעלי קמ"ל ואמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתיבי כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין פסולה הא בסף "אחד כשרה ראויה לשני סיפין קאמר ואמר רב יהודה אמר שמואל במזוזה "הלך ארר היכר ציר *מאי היכר ציר *אמר רב אדא אבקתא היכי דמי כגון פיחתא דבין תרי בתי בין בי גברי לבי נשי ריש גלותא בנא ביתא אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזתא א"ר נחמן 'חלי דשי ברישא אמר רב יהודה אמר רב 'עשאה כמין גגר פסולה איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כולהו מזוזתא דבי רבי כמין גגר הוו עבידן 'דההיא פיתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא לא הוה לה מזוזה לא קשיא הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא אינו והא ההוא פיתחא דהוה עייל ט) בה רב הונא לבי מדרשא והויא לה מזוזה ההוא רגיל הוה דאמר רב יהודה אמר רב 'במזוזה הלך ארר הרגיל א"ר זירא אמר רב מתנא אמר שמואל 'מצוה להניחה בתחלת שליש העליון ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר וקשרם וכתבם מהקשירה בגובה אף כתיבה בגובה בשלמא לרב הונא הוא דאמר כר' יהודה אלא לשמואל דאמר כמאן לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אמר ר"ה בריה דרב נתן לעולם כרבי יוסי ומאי

כתבה על שני דפין פסולה. פי' בקונטרס שהגיה גויל חלק כין דף לדף ולפירושו יש לייחס בדוחק "הגיהו בשני סיפין אלא על כ' דפין בשני חתיכות קאמר כי ההיא דפ"ב דסוטה (דף יח.) דאמר בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים והיינו בשני חתיכות דומיא דגט כפ"ב דגיטין (דף כ:) דכגני רבא בין שימה לשימה כין מיכה לחיבה מהו ופריך תיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים וג' ספרים ומשני לא צריכא דמעורה ועל כרחך לא מיפסל לגט בשני דפין בחתיכה אחת דהא אמרינן בפרק בתרא דגיטין (דף פז:) שיר מקלת הגט וכתבו בדף השני כשר ולא אמרינן דהוי כשני ספרים ופסול ויש לדחות משום דגבי גט כתוב ספר אבל בסוטה כתוב בספר דמשמע בספר המבורר ומיוחד למעוטי ב' דפין אפילו בחתיכה אחת ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך ולמה לא תניע שהספרים נכתבין בשני עורות והתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בעור אי. מ"ר:

תלי דשה ברישא. פי' בקונטרס העמיד הסיפון תחילה שאם לא כן ה"ל תעשה ולא מן העשוי וקשה דהוה ליה למימר קבע סיפי ברישא ושוד לקמן הוה ליה לאיתויי גבי לא שם אלא שהעמיד ולבסוף תחך כו' ס) וגרלה לפרש דאלו ביתא דבנה רש גלותא היינו כגון פיתחא בין גברי לבין נשי דמליץ מינה ומקוש היכר ציר קאמר ליה תלי דשה ברישא. מ"ר: **דהא** דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא. פי' בקונטרס דסיכתא פסולה שהמונה בסף כגגר שעומדים בתוכל איסתוירא מקוש מיכר הקוק והרגל ומעומד הוא בשירה והשמה בין מעומד בין מושכב תרוויהו מיקריין כמין גגר וקשיא "לר"ח דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקבורת המוך קרי ליה בהמוכר פירות (נ"ב דף קא.) וספר תורה ולוחות שנתרחן מושכב ולא מעומד דמשמע בפ"ק דבכא בתרא (דף יד.) אע"פ שהיו יכולין להניחו מעומד לתרון ז) רומו כתבו ועוד אמרינן בסמוך העמיד לה מלבן של קנים מוקף שפופרת ומיתה ולא מעומד ימיתה בתחה מן הקנים של מלבן יא) וע"כ פר"ח כי סיכתא מעומד כיחידות המסכן הטעות בתרן פסולה כאיסתוירא הגתון בשוק לרחבה בלע"ז קבילי"א כמרה ומיהו בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג.) דאמרינן הא איסתוירא עד הרגל נמיה על כרחן היינו עגם היורד מן הקוק עד הרגל ולא קבילי"א ומיהו הא דאמר "בפ"ב דמגילה ירושלמי לריך שיהא שמע שלה רואה אם הפתח אין ראויה לפי' הקונטרס לפירוש ר"ח יש לייחס כגון דשיטה אחרונה לגד רשות הרבים היא יב) ואלשונה לגד פנים והופך שמע לגד אויר הפתח וכן פרשיות של תפילין נמי היה אור"ח שמיה מושכב ולא מעומד ומיהו הא דאמרינן לקמן (דף לד:) כתב על עור אחה והגיה בתרבע בתים יצא לא קשיא מידי דמעומד נמי יש לייחס וקשה לפי' ר"ח מהא דתניא בתוספתא דכלים שפופרת

שיטה מקובצת

ס) עייל ביה: כ) חיבות בראמר לקמן רקרים פנע בפצוה נמחק: ג) בתי בין בי נברא לבי נשי: ד) יסין שנבנסין: ה) הסיפון תיבת הסיפא נמחק: ו) המזוזה. בס"פן והדר הסיפון' בבנין: ז) המורש. נבנסין באחר פתח אבל אחרי של בית לא היה רגיל אלא פתח קבן היה שעשה אצל מקומו ונכנס ויוצא לעשים כרי שלא ישריה את תלמידיו לעמוד בפנינו אבל פתח אחר רגיל היה בו לנכנסים ויוצאין ואע"ג דאמרינן בתי

[ע' תוס' ריש קב. ד"ה בגוכתא]

[ע' מנחות לד:]

[ע' מנחות לד:]

[ע' מנחות לד:

ומוקף מהחלת שיעה אחרונה דכתיב שם על הארץ והוא רמז ס׳ סיני דמרתקי שמים מארץ כן יבנו ימיכם וימי בניכם: (ו) בוז״ו בר. שסם לותיות סמוכות בתלפ״ת בי״ת לאותיות ידו״ד מלהיטו ידוד אחד: (ז) אבל בפנים אין להוסיף. הרמב״ם כ׳ כן לפי שראה שרוי כותבין שמות מלאכים בפנים שמירה וטעם עליהם אלא צריך שיהא כפי מה שהיא בחורה והשמירה חבוה ממילא ע״י עשיית המעשה שלוה הוא יתברך עליהם כן פירש בעל כסף משנה:

רפט (א) בא לקבעה. אין להקשות ליבעי שתים דהא על מזוזות כתיב ר״ל מדכתב רחמנא בני יקרבן פשה שתי מזוזות ש״מ שבאחר מקומות דהוה מזוזות לא היה שתים. גמ׳ בהקושיא: (ב) בטפח המסוך לחוץ. הטעם שיפגע בה מחלה ושוד שיהיה הכל חוץ מהשמירה. גמ׳: (ג) גובה השער. דכתיב וקבעתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה ומה קשירה אינו נעבה ממש למעלה אף כתיבה צריך להמיק עפה ממשקוף וחזו לכתחלה אבל בדיעבד כשר אלא הרחקה מלמעלה כ״כ ר״י אבל בהרחקה מלמעלה יותר משלש כתב ר״י בשם הרמב״ם דאפי׳ בדיעבד פסול ולא אמור שכתב דאם שיהא גם בזה אין מעכב בדיעבד ונמ״ם כתב דמ״ל דקאי אסטיף׳ דכשר בדיעבד ומשמע דבזה אפילו בדיעבד פסול. ומה שמבואר בטור דאף אם עשאה אחורי הדלת אינו מעכב בדיעבד אלא אסכתן מאן דפליג על זה כיון שבימיו הוא ומבואר בב״י בשם הרמב״ם דאם היא גבוה הרבה אין לעשות המזוזה גבוה מכתיפיו דאז אינה נראה לעיניו בכניסה ויציאה וסמך לדבר ר״ל בפסוק ולבעימיו וגו׳ ובין כתיפיו שכן לשורות אחרון ישכון לבטח עפי מאחר הראות אינו אחר אין בין כתפיו של אדם אבל בינימין חופף עליו כל היום מלבד ובין כתפיו שכן: ומ״ש על מין הבנכם דכתיב ביתך שיהו דרך ביתך ושתה אדם עקר כרעא מיהא ברישא ואף אם הוא אינו מ״מ אחר רוב בני הבית אצלינן: (ד) ובבל חלק פתח בו׳. דבזה יש ספק אחרים מכסה ימין לביאה או ליציאה על כן אצלינן בחר סיכר ליר ומזזה יש ללמוד במזוזה שעושה פתחה הפתוח מבית לאחר אם יש ליך אחר ימין של הנכנס בבית לו אחר ימין הנכנס מחלר בבית והדין הוא כך אם אחר סתום מכל צדדיו בלי פתח רק מבית לחוכו אז סוה אחר כמו אחד ולא אכפת לן בסיכר ליר שהלא דאפי׳ אם היה סיכר ליר בתוך הבית אצלינן בחר ימין הנכנס מבית לאחר ואם עושה המזוזה אבל אם יש פתח מאחר לו לה״ר מלבד פתח הבית לחוכה אז אצלינן בחר סיכר ליר דבאחיזה לד דיש סיכר ליר ספתח נחשב כמו בית ואצלינן בחר ימין הנכנס לחוכו וכן הוא בתשו׳ מהרי״ל סי׳ נ״ד ורלאיתי רבים נבוכו בזה הרבה שלעולם מבית לאחר ומדר גדול כל אחד יש לו פתח לאחר ובאותו אחדר יש בו אחד קטן ויש לו שני פתחים אחד לבית אחרון ואחד לאחר גדול אצלינן בפתחי אחד הסמוך בחר סיכר ליר דידהו דאם סיכר ליר דפתח שפתוח לבית אחרון הוא בבית אחרון וסיכר ליר דפתח

הגה [כ] וי״ל נגד הריות שבין הפרטיות (פור בשם הרא״ם ומרדכי פ״ק ומרמ״ם והגה״מ בשם סה״מ) וכן נוהגין ומיימין נקב בקנה נגד שם שדי [כא] שיהא נראה מבחוץ (שם במרדכי והגמי״י) עוד נוהגין לכתוב מבחוץ (ד) יא כוז״ו בתוכם״ז כוז״ו (י) נגד ה׳ מלהיטו ה׳ (פור) ויהפוך אלה לאותיות מכתיבת המזוזה כדי שיגיע כל אות נגד הלות שמתחלף בו בתלפ״ת בית״ת (הגמי״י) (ז) אבל בפנים אין להוסיף שום דבר על ב׳ פרשיות (פור ומרמ״ם):

רפט מקום קביעותה וכיצד נקבעת וברכתה.

בבו׳ ו׳ סעיפים:

א (א) [א] א בא לקבעה (ב) יניחנה בשפופרת של קנה או של כל דבר ויקבענה במקומה [ב] ב ויברך אקב״ו (ג) לקבוע מזוזה א [ג] ולא יברך בשעת כתיבתה. [ד] (והקונע ב׳ או ג׳ מזוזות מברך ברכה אחת לכולן) (בית יוסף בשם תשובת הרשב״א):

ב ג איזהו מקום קביעתה בתוך חלל של פתח (ב) ב [ה] ד בטפח המסוך לחוץ ג [ו] (ולפ (ה) מיהא לאינו מעכב ולכבד בינימיה במזוזה עצמה) (פור) [ז] *) ה בתחלת שליש העליון (ג) גובה (°) השער ואם קבע למעלה מזה ד בשרחה ו והוא שירחיקנה מהמשקוף (ג) טפח ז וצריך לקבעה על ימין הנכנס ה [ח] (ואין חילוק בין אם הוא אטר יד ורגל. ולא דמי לתפילין דלאטר מניח בימין של כל אדם וכמו שכתבתי בא״ח סי׳ כ״ז סעיף ו׳ דשאני מזוזה דהוי לשמור כל בני הבית משא״כ בתפילין דהוא לרדיה כ״כ הב״י בשם המרדכי וגראה דס״ל אם לבדו דר בבית והוא אטר או אכל בני הבית אטרים דלא דמי לתפילין שסם מצות שבנופו לכך אצלינן בחר ימין דידיה משא״כ מזוזה דאינה אלא מוכת הבית לכך אצלינן בחר ימין של כל אחדים וסיימו שלא חילקו בם״ם ופוסקים בין בני הבית אטרים אז לא וכן נראה דעת הרב שלעולם מניח בימין וכן נוהגין: ח ויש פתח מזה לזה. ואינו יודע איזה מהם הוא כניסה אז יניחה אלכך אצלינן בחר סיכר ליר וכתב הטור״ז ופתח שנכנסים בו מן הבית לבית המורף שלנו ל״ל שעושין המזוזה בימין הכניסה שנכנסין מן הבית לבית המורף דעיקר

בחפילין דהוא לדידיה לחודיה כ״כ הב״י בשם המרדכי וגראה דס״ל אם לבדו דר בבית והוא אטר אז אכל בני הבית אטרים דלא דמי לתפילין שסם מצות שבנופו לכך אצלינן בחר ימין דידיה משא״כ מזוזה דאינה אלא מוכת הבית לכך אצלינן בחר ימין של כל אחדים וסיימו שלא חילקו בם״ם ופוסקים בין בני הבית אטרים אז לא וכן נראה דעת הרב שלעולם מניח בימין וכן נוהגין: ט ויש פתח מזה לזה. ואינו יודע איזה מהם הוא כניסה אז יניחה אלכך אצלינן בחר סיכר ליר וכתב הטור״ז ופתח שנכנסים בו מן הבית לבית המורף שלנו ל״ל שעושין המזוזה בימין הכניסה שנכנסין מן הבית לבית המורף דעיקר

המשנים

ביאור הגר״א

[כ] רי״א בו׳. רסב״ם ורא״ש רש״פ: [כא] שיהא כו׳. ע׳ אחד שם: (עוד נוהגין כו׳). עמ״ם רגינו בכיתורו על הו״ה מ״ל ע״ב ד״ה דף יד כו׳):

רפט [א] בא בו׳. מגזה ל״ג ב׳ ב״ם ק״ב א׳: [ב] ויברך כו׳. ירושלמי פ׳ בתרא דברכות ושם אמר על מצות מזוזה (ופרח״ם פ״ק דפסחים פ״י): [ג] ולא יברך כו׳. כפ״ש בסנהדרין ס״ב ב׳ ולא כירושלמי שם דגם על כתיבת אחמר שם השישה לעצמו בו׳ ותעתו׳ שם ד״ה ואלו כו׳: [ד] והקונע כו׳. תוספתא פ׳ בתרא דברכות וכנ״ל פ׳ ופ״ה פ״ה: [ה] בטפח כו׳. שם ושם ל״ג ב׳: [ו] ואם שיגע כו׳. מרקאמר מצזה משמע לכתחלה וב״ש בתוך חלל כמש״ש ל״ב ב׳ ס״ד אמינא כו׳ בטח כו׳ [ז] בתחלת גבול הרא״ש ושי״ם חולקין עליו בכל זה יפ״ל דלכתחלה משליש עד המשקוף: [ח] ואין חילוק כו׳. ש״ך: [ט] ואם קבעה כו׳. מטש״ש כמאן בר״ם איטור כו׳. ומשמע

באר היטב

גמ״ם בסי׳ ער״ס ס״ב שהרי צריך להתחיל שבה שביעית והיה אם שמוע וגו׳ אלא יעשה פתוחה הכשרה לדעת הרמב״ם כמ״ם הרב שם ועיין בתשובת מהרם״ל סי׳ ל״ז עד כאן לשונו:

רפט (א) שינה. כתב הש״ך דדעת הרב משמע שפתי׳ הגיהה מחורי הדלת כשרה בדיעבד אבל דעת הרמב״ם נראה דפסולה וכ״כ הלבוש הלכך יש לחזור ולתקנה כהוגן ובספר מעדני מלך כתב דהנהו בתים הפתוחים לרחוב העובדי כוכבים ומניחים מפני כן המזוזה אחורי הדלת דיש לסם אם מיסמוכו על דברי הטור והרב עכ״ל: (ב) בטפח. וכתב ב״י אבל בדיעבד כשר בלא הרחקה מלמעלה ואם הפתח גבוה הרבה אין לעשות המזוזה גבוה מכתיפיו דאז אינה נראה לעיניו בכניסה ויציאה עכ״ל: (ג) אטר. כתב הש״ך ונראה דס״ל אם אחד לבדו דר בבית והוא אטר אז אכל בני הבית אטרים אם״ם יעשה בינמין כל אדם דל״ל לחפילין שסם מצות שבנופו לכך אצלינן בחר ימין דידיה משא״כ מזוזה דאינה אלא מוכת הבית הלכך אצלינן בחר ימין של כל אדם וכ״ל לדעת הרב שלעולם מניחה בינמין וכן נוהגין עכ״ל: (ד) שציר. כתב הש״ז דבזה יש ספק איזה מהם ימין לכניסה אז ליציאה ע״כ אצלינן בחר סיכר ליר ומזזה יש ומראה לי דאינו אלא לספיק בינוסה בשיטה כמולה אז בדבריו אחרים. וגם יהיה דעתו מתחלה׳ אל כולם לאצלינן בחר ס״ר אם יש לו כמה בגדי׳ אל אחרת בעמ״ע אם אין לו אם שמירה

גליון מהרש״א

(סימן רפ״ט בש״ע סעיף ח׳) לקבוע מזוזה. ע׳ מג״א סימן י״ם: (ש״ך סק״ב) כדי שתשמור. בשאשה אותה משום מצות רשאי לחשוב בשבר מצות ישמרהו ד׳ אבל השישאה רק למצות שישור אין לו שמירה

(יו״ד ח״ג)

(מעוכם כמעמ: (°) פס מאמרו׳ כפמוכות (מאמרו׳ יי׳ אלמיכ יי׳):

א לשון סעור: ב בכרי״ף ובמרמ״ם בפ״ם מכל׳ פשיטו ומזוזות ובמב״ם שקודם שיקבעם׳ מברך תחלה ואינו מברך בשעת כתיבתה שקבעתם שקבעתם כיון. המצוה ממקבעת הגמ׳ מגמות דף מ״ב ע״ב: ג לשון הרמב״ם שם פ״ו מזוזות דרב יהודה וכו׳ שם דף ל״ב ע״ב: ד פירשתי לעיל סימן רפ״ט סעיף ב׳: ה מימרא דרב ז׳ ירלא ל״ד מתנה וכו׳ שם דף ל״ג ע״ב וכדמפ״ם שם רש״ם ע״ב: (°) ומם הפתח בגוב מאחר לא יניחנו למעלה מכתיפיו דאינו נראה שם מדרבי: ו ורב אמר אמר: שם מזוזה ומשמע ליה דרבי יהודה ורבי יוסי שם בברי׳ לא פליגי כוס: ז בריש״ם שם דף ל״ד ע״ב ומייתי לה מקרא: ח שם ברמב״ם וכ״כ בטור: ט ל׳ טעו׳ מעמ׳ מגמרת דרב יהודה אמר

נקודות הכסף

(סימן רפ״ט בש״ע סעיף ב׳) בתחלת שליש עליון ט׳. הוא דעת הרמב״ם ועל פי זה ממנהגו קצת אנשי מעשה בדורינו שמניחים בתחלת שליש העליון אבל כל בעולם נוהגים להניחה בגובה שפתח בדעת הרב״ם ולעד״ע שיפה שם עושים לפי שכן נראה שיקר בס״ם ממנהגו (דף כ״ג) ואותן אנשי המעשה לא שיינו שפיר רק בש״ע ואילו הו שיינו שפיר בגמרא לא הו עושים כן וכן משמע לדברי בסמ״ב עמוד ב׳ ע״ב דף ק״ו סוף ע״ב ע״ש וכן משמע ברבינו ירוחם בספר אדם נגוב כ״ש ת״ז ע״ש: שוב נ״ל בהוד הרמב״ם לא סיה נוהגים בס״ם שלא בהרחקה מן הקורה יותר מעלים וכן משמע להדיא בתוספתא ובש״ע אם דלא נרסי ליה אלא נרסינן ומתי תחלת שליש העליון דקאמר שמואל להרחקה ותו לא מידי (שוב מצאתי לדברי כן הגריבה בגמ׳ על לקף שבנתקה לפני סמה מתות שבה) ומפרש הרמב״ם דלא כפירש״י ותוספות אלא להרחקה כלומר דר׳ יוסי מודה לר׳ יודה דצרין להרחקה. מן הקורה קפח אמאל ומנום משם הרחקה קאמר שמואל דמצוה להיות בתחלת שליש שהוא הרחק׳ ושויג לזה שיהיה לשמו׳ עמה ומשמע אחי מני שפיר מה שהקשו הב״י והב״ח מנ״ל לרמב״ם דצריך להרחק׳ לשמו׳ עמה ומשמע אחי מני שפיר דלא כ׳ הרמב״ם לדריה דאם קבעה למעלה מזה שפיר דלא איתא דמפרש בפירש רש״י ותוס׳ דשמואל אחי לאשמועי לשמה אם עיקר דינא דשמואל לא כ׳ הרמב״ם נפי אלא בהמצות אלא ודאי כדפרישי׳ כנ״ל ברור דעת הרמב״ם ודלא כב״ש ובש״ך שנתקה לדעתו ולא״כ מנמפ לבדיה מעמו ולא״כ דמשמע לרמב״ם דבעי׳ ובש״ך הרמב״ם ובנ״ב ובנו יבינוהו ובמ״ם. וכן דעת רבינו אליעזר ממין בספר ראלאים סי׳ ז״מ ז״ל שהמאיינו בהקונתן אמר רב חמדא מנזה לבנות בתחלת שליש שמנוקפיה׳ אלא שהקילו יותר אבל לבנות יותר לשלה ובמקום כדתני ר׳ יוסי הקורתם ובמבתם מה קשורים בגובה יד ולחלק אף בחיבה בגובה דלא וכן בשלמי נבורים כתב בסל׳ מזוזה וז״ל ומצוה בתחלת שליש העליון ולמתנה הרמ״ם אומר מצוה בשליש העליון ומשמע בגובה שליש העליון ג״כ שהשליש העליון ולמעלה מעוזה בכל מקום שיהי׳ כמבוה׳ בקופסי׳ הרלוי׳ וכן היא דעת הרמב״ם ע״כ לשונו אם כן יפה עושים כל העולם שנוהגין בדרך הפוסקי׳: (בס״ו ס״ק ג׳) לא אשכחן מאן דפליג כו׳. זה לחנו אלא הרמב״ם והמגיד יוסף פליגי והמחולר בב״ר וכן דעת בית יוסף.

בית הלל

(סי׳ רפ״ט סעיף א׳ בהג״ה) והקובע ב׳ או ג׳ מזוזות מברך ברכה אחת לכולם.

ברכי יוסף

(סי׳ רפ״ט בש״ע סעיף ב׳) בתחלת שליש העליון וכו׳. מנהג העולם להניח בגובה הטפר וכבר כתב נקודות הכסף הלמיך לפוכיח שכן דעת רוב הפוסקי׳ אבל אחר״י ז״ל נלה הודו שהאחה בפוף שליש העליון דוקא עפ״ש:

תחמים שלנו הוא בכתי המורף שלנו ולא משגחינן בהו בהיכר ליר כלל דבין הליר היא מבחוץ בין היא מבפנים עושין המזוזה בימין הכניסה עכ"ל ופשוט הוא ועי' עוד בב"י מדיניס אלו ן ומסמרנה בבסמרים. ואם נתנו שם לפי שעה א"ל לקבוע במסמרים כ"כ הכ"ח מהירושלמי: ח פסולה. דהוי תעשה ולא מן העשוי: ט וכן נהגו כו'. כלומר כן נהגו בשאר מדינות ובמלכותו של המחבר כדאיתא בב"י אבל י"א כו' וכן נוהגין במדינות אלו:

רצ א אין עושין מהן מזוזה.

כגון שנכתב פ' שמע בפ"ת בסוף הדף לא יוסיף לכתוב לתחת בגליון פ' והיה אם שמוע דאע"ג דהשתא נכתבו כסדרן והכלכתן מבל מקום אין מורידין מקדושה המורה לקדושה קלה:

ד [י] יכיצד קובעה ז ומסמרנה (ה) במסמרים במזוזות הפתח [יא] או (ה) יחפור בה חפירה (ו) ויקבענה בה יא ולא יעמיק לחפור טפח בעומק שאם עשה כן פסולה:

ה יב קבעה (ז) במזוזות הפתח בעודה תלושה (ה) ואח"כ חברה לפתח ח (ו) פסולה:

ו (ו) יג צריכה להיות זקופה ארבה לאורך מזוזת הפתח [יב] ויכוין שיהא שמע דהיינו סוף הגלילה לצד חוץ:

הגה ט וכן (ז) נהגו (כ"י) [יג] אבל י"א (ח) שפסולה בזקופה אלא צריכה להיות שכובה ארבה לרוחב מזוזת הפתח (טור והפופקים ומהרי"ל וח"ס סי' כ"ב) וכן רוב נוהגין במדינות אלו ויכוין שיהא רוחב הסיוע (י) שמע לצד פנים ושיפה אחרונה לצד חוץ:

רצ שלא לכתוב אותה על גליון ספר תורה. ובו סעיף א':

א א (א) ספר תורה או (ב) תפילין (ג) שבלו (א) א אין עושין מהם מזוזה ב ואין כותבין אותה על (ג) גליוני ספר תורה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה:

הגה [א] אבל מותר לתקן הסה"ת עצמה (ד) עם גליונותיה אם אי אפשר לתקנה בענין אחר והיה צריך לגוזרה בלתי הכי (מהר"ם מרוטנבורג סי' פ"ד) [ב] אבל אם אפשר לתקנה בענין אחר אע"פ שהספר תורה מגוילין ורולה לדבק עליה קלפים לא יתחוך הגליונות לתקנה [ג] דאין אסור לתקנה מבחוץ בקלף אע"פ שהם מגוילין (נ"ר שם):

רצ (א) אין עושין מהם מזוזה.

בסקומן (דף ל"ב) כתבו התוס' ד"ה דלמא להשלים ו"ל ועוד יש כגון דפ' שמע בסוף העמוד והוסיף פ' והיה אם שמוע בגליון שלמעלה הוא פ' והיה בתחלה העמוד והוסיף שמע בגליון של מעלה עכ"ל. *) וקשה על החלוקה שכתב שמע למעלה הא סוי אלא בסדרן וכתב בר"ם רפ"ח דפסול וכתב בב"י כן בשם מהרלותא ומ"כ למה לי מעמא דאין מורידין כו' בלתי הכי פסול ול"ל דהתוס' ס"ל דהסיה אלא בסדרן מיירי דוקא בתר פרשה עלמה אבל לא מפרשה לפרשה כיון שאין הפרשות בתורה ובמ"ם לעיל ר"ם רפ"ח והבאתי לריה מא"ח סי' ס"ד ולפ"ז ל"ל לדעת רמב"ם

חידושי רע"ק

כל בני ביתו ולא לו לבד: (עו"ע סעיף ה') **פסולה.** ע' ת' מהר"א ששון בסוגיא דאף אם קבע המזוזה בהקנה והיה הפתח כבר שהוא עם המזוזה וחזרו לבנות הבתול ונתנו הרלת עם המזוזה כמו שהיה קבוע הוי ג"כ תולה"ה ע"ש ולדעת הגמ"א א"ח (סי' מ"ו) נראה דדוקא בקבע לבית אחר דלוה הוי החלת עשייה אבל בחוץ וקבע למקומו הראשון לא הוי תולה"ה:

ביאור הגר"א

דפסורה לגברי ואם בריעבד כשרה לא ז"ל ליפסורה: [י] כיצד קובעה יפסרתה ס'. בגל"ל ס"ב שיגיתנה בחלל כו': [יא] או כו'. ממש"ש חפציק כו' וכמש"ל אלא כו': [יב] ויכוין כו' ויכוין כו'. ירושלמי סוף מגילה והביאו תוס' שם ד"ה הא כו' ולרש"י כשיטתו ולר"ת כשיטתו: [יג] אבל י"א כו'. עתוס' שם ובב"ם ק"ב א' ד"ה בגובתא ס'. [יד] והמרקדקים כו'. דיוקאים י"ש כמש"ש במזוזתא דבי דבי הכמ"ש תוס' שם ולקמן נראה כו' אבל לענין דינא ק"ל כרש"י וכמ"ש בא"ח סי' ל"ב סמ"ח וכן עשיין בס"ת ז"ל

פתחי תשובה

שמכיתים את המיעוק רק עומדים כשל נשים ומושיעים מזה לזה בידיה לבד ואין כאן כיתה דמעיין משום זה ואי משום הסיעוק-תמילו כי מיעוק אינו וגם אינו אוקר אלא מושיעים אותו ע"ש אלא הטעם כזה דכר כלור. ושיין בשאילת יעב"ץ מ"א סי' ע' ושיין בגו"ת תשובה מלהכם מ"א סי' מ"א ס"ק ס"ב בזה: (ד) יחפור בה חפירה. עיין בספר יד הקטנה פ"ג מהלכות מזוזה אות כ"ב שכתב דהיינו בענין שבאה המזוזה נראית והאריך בענין ס"ש בגמרא לו שעלה עליה מלבן כו' והעלה דזה כרור לדינא דבשאין במזוזה נראית אבל בענין ס"ש ובמ"ש לו כלל דודאי אין יוצאין י"ח מזוזה כלל ולכן מה שנוהגין הכמוון לקדות במזוזות בפתח ומניחין שם המזוזה ולא היה נראית ומיכר כלל אינם יוצאים כזה אף שכיא מוצמת במקומה הראוי והכלכתא ויש לעשות אינה מיעוק אלו מ היכר בחלל בפתח על המקום שקבעה ידי כבר ס"ב: (ו) ויקבענה בה. עיין בחמוז' דרכי נועם אי"ה סי' י"ח דלמצוה לריך שהתא קבוע בהסמרים ס"ל עוד: (ז) במזוזות הפתח. עיין בספר יד הקטנה פ"ג מהל' מזוזה אות כ"ג שכתב דהמקום שא"ל לקבוע המזוזה מה בגון מזוזות בבית הא של אמבי שיש וכיוצא בהן ולריכין לעשות התבולה לקבוע אם תמיכה ספר אל עד כמין שבלה מרובעת לענין זהיה אפשר לקבוע אל זאת הטבלה המזוזה. ולהה דבענין זה אם קבע המזוזה מקודם הטבלה ותמ"ל קבע הטבלה עם המזוזה אל מזוזה כתבן דאין בזה משום תעשה ולא בענין ע"ש שהתיר בעשה הדבר: (ח) שפסולה. וסגר"א זל"ל בס"ע שלו פסק כרש"י שהריכה להיות זקופה אבל ע"ש וכן הוא בהגהות שלו: (ט) ומביתין אחרונה בשיפוע. עיין בספר יד הקטנה פ"ג מהלכות מזוזה אות ט"ז שכתב דהמקום שמוזות בפתח מיעוט כמו כלל יקבענה זקופה הרבה לתוך מזוזת בפתח כי אף הרמ"א מיעוט מלא בענין שיוכל לנפח ידי שהיה ובענין זה יותר טוב מאם לעשות אותה על גד מזוזת בפתח שלא בתוך מלא בפתח דהיינו אתוני הדלת ורוב הפוסקים פוסלים אותה כמו שכתב הש"ך סק"ג ס"ש: (י) שמע לצד פנים. עיין בספר תומות ירושלים סימן קמ"ו שכתב דחדר שקורין אלקע"ל שאין המתיקה רק מבפנים ומ"ל לקבוע המזוזה בדיוק מלא בפתח כלפה לקבוע מזוזה פוסה בפתח ובפתח ובמלכתן ירמיק מעט מבפתח גם לדעת הסוברים לבניתה מעשבה מבחבלת שיהא שוליים לצד חוץ בפתח ע"ש. וע"ל דלא מ"ל כדעת ספר יד הקטנה שכתב בס"ק הקודם אם לא שבדתוק לומר דבות מיירי שאחילו בתוך מ"ל להיות בתלל בפתח: **רצ (א)** ס"ת או תפילין שבלו. [עיין בתשובת חתם סופר סי' רע"ש שרב אחד רלה להלק דדוקא ס"ת שבלה שבכר היא קודם שוב לא מקע קדושתו מש"ה מסר ויסר בתחלת בתיכתו לא נתיא מנין קדושת ס"ת מעולם וכמ"ש הרמ"ל לעיל סי' רפ"ב דעותר לתכרו ולכן מותר ג"כ לעשות ממנו מזוזה וכ"ה לקלן גליונותיו לתיקון ס"ת שלם והוא ז"ל כתב דזה אינו דמה דנקטו שבלה לרבותא קאמר אחילו שבלה ולא מזי עוד למזוזה כלל אחילו לגמר מיגמת שלין עושים ממנו מזוזה (ומ"ש שם הכרת לזה דחי ס"ד לא נתקדש משיקרא ח"ב לא נתקדש שום ס"ת עד שכתבו לגמ"ד אחרונה של כל ישראל ואין יתקדש למסרא ועי"ד שבתב נגו"כ קמא ס"ם ע"ל לענין ס"ת פנה לפמ"ם לעיל סימן רע"ו סקי"ג כשם שבלו. [עכ"ע ועפ"ו ובכ"ב ועי' כמ' מתם סופר סי' רפ"ב ס"ש כזה]: (ג) גליוני ס"ת. [ב] תפילין הרישה שורות מס"ם ומסכל בשם שלאסור לכתוב על הטתר תפילין ומזוזות דהוי כמו לר כיה ולחומיה גם דמי אינם קלם מ"ם כתן שלין כותבין מזוזות על גליון ס"ם ע"ש ושיין בתוס' דל"ש"י מהרח דגם בפרשה א'כשר דהא הס"ת שבלה הבר מסתבא נבתב קודם לכתיבת לכתיבת מזוזה וא"כ אם הפר שיהה אחרונ' מסנו' ולקרוה מהס"ת הוה שלא בסדר"ת, ג"ר ח"א א"ח כלל ב' סי' ד' סר"ה ואבב אורחי:

בית לחם יהודה

(סי' ר"צ שו"ע סעיף א') **על גליוני ס"ת.** כתשובת שער אחריס מסופק אם מותר לכתוב קמיע על קלף לכי דהיינו שאותו קלף נמחק מס"ת לגוזר בכתב ולמחוק כמה שמות בתיב שאמרו כמומחים אבן מסוגל וכזה רב אחד אבל גבי מזוזה בודאי יש לחביר ולי נראה בתין חילוק לדין זה בין ס"ם למזוזה:

בית הלל

בגיליון ואם לכתב כולם כולה בספק וכזה דעתו מתחלה על כולם לא יכרך אלא כרכה אחת ואם מספיק כיומי' צריך לכרך על כל אחת ואחת ומ"מ אם לא דעתו מתחלה לכולם הוי ספק כיומי עכ"ל. ומה שכתב אם ואם מספיק כיומי' נראה כמו שכתב בסעיף שאחר זה ואם מתפלל כתוך ביתו אם היה דעתו מתחלה גם על עלית גדול ולא בספיק כיומי' בעיר' אז בדברים אחרים מ"ש לחוור ולכרך עכ"ל ומ"ש גם כאן במזוזה סדין כן. אבל הכליכה שהוקן מעמת זה לפתח אחר לקבוע במזוזה לא הוי בספק אע"פ דלגבי עלית גדול הוי כליכה לגיהו לב"ה בספק מ"מ לענין מזוזה כליכה מתדר זה לחדר אחר וכבל בבית אחד לא הוי בספק אבל כליכה מבית זה לבית אחר ואע"פ שמוי בבית אחד בכדברים אם אם בדברים אין לריך לכרך שנים דלא הוי בספק דעיקר מזוזה בהתחלת הבדיקה וב"ש כליכה ב"כ לא הוי בספק וכמו דאיתא בהריא אם בקור מצא"ר כבי דמעוזה מתחלה ועד סופו ולכן הוי בספק בכליכתו מבית לבית וק"ל: (סימן ר"צ סעיף א' בהגה"ה) **אבל** מותר לתקן הס"ת וכו' לא יהתוך הגליונות וכו'. ע"ש בזוהר ומשמע שם דאף הגליונות הם רחבים מבשיעור הגליון לכו' אעפ"כ בהסכמת הבדיקה וב"ש בליבה ב"כ לא הוי בספק וכמו דאיתא בהריא אם בקור מצא"ר כבי דמעוזה מתחלה ועד סופו ולכן הוי בספק בכליכתו מבית לבית וק"ל: (סימן ר"צ סעיף א' בהגה"ה) **אבל** מותר לתקן הס"ת וכו' לא יהתוך הגליונות וכו'. ע"ש בזוהר ומשמע שם דאף הגליונות הם רחבים מבשיעור הגליון לכו' אעפ"כ בהסכמת הבדיקה וב"ש בליבה ב"כ לא הוי בספק וכמו דאיתא בהריא אם בקור מצא"ר כבי דמעוזה מתחלה ועד סופו ולכן הוי בספק בכליכתו מבית לבית וק"ל: (סימן ר"צ סעיף א' בהגה"ה) **אבל** מותר לתקן הס"ת וכו' לא יהתוך הגליונות וכו'. ע"ש בזוהר ומשמע שם דאף הגליונות הם רחבים מבשיעור הגליון לכו' אעפ"כ בהסכמת הבדיקה וב"ש בליבה ב"כ לא הוי בספק וכמו דאיתא בהריא אם בקור מצא"ר כבי דמעוזה מתחלה ועד סופו ולכן הוי בספק בכליכתו מבית לבית וק"ל: (סימן ר"צ סעיף א' בהגה"ה) **אבל** מותר לתקן הס"ת וכו' לא יהתוך הגליונות וכו'. ע"ש בזוהר ומשמע שם דאף הגליונות הם רחבים מבשיעור הגליון לכו' אעפ"כ בהסכמת הבדיקה וב"ש בליבה ב"כ לא הוי בספק וכמו דאיתא בהריא אם בקור מצא"ר כבי דמעוזה מתחלה ועד סופו ולכן הוי בספק בכליכתו מבית לבית וק"ל:

באר היטב

ללמוד במזוזה שעושה בפתח הפתוח מבית למחר אם יש ליקך אחר ימין של הבית לבית לו אחר ימין הבכנס מחבר לבית והדין הוא כך אם אחר הוא פתוח מכל לדדיו בלי פתח רק מבית לתוכו לו הוי האחר כמו חדר ולא אכפת לן בהיכר ליר הדלת ומולין בחר ימין הבכנס מבית למחר ושם עושה המזוזה אבל אם יש פתח מהאחר למבוי אחר לו לה"ר מלבד פתח הבית לתוכה לו מולין בחר היכר ליר דבאיזה לד דים היכר ליר הפתח נחשב כמו בית ומולין בחר ימין הבכנס לתוכו ובמבוחר עוד בחבו' מהרי"ל בחס יש בית התוך ואחר גדול וכל מ' ים לו פתח למחר ובאותו החדר יש בו חדר קטן ויש לו ב' פתחים מ' בית התוך ומ' לאחר הגדול מולין בפתחי חדר הקטן בחר היכר ליר דידהו לאם היכר ליר דפתח שפתוח לבית התוך הוא בבית התוך והיכר ליר דפתח שפתוח לחדר גדול הוא בחדר גדול מייב לעשות ב' המזוזות של פתחי חדר קטן אחד ימין הבכנס בבית התוך והב' לימין הבכנס מחדר קטן לגדול ואם היכר ליר דידהו בחוץ חדר קטן עושה שיכים לימין הבכנס לחדר קטן מבית התוך לחדר קטן בחר היכר ליר הוא אלא שהיה פתח מחדר גדול ולולין לא מולין בחר היכר ליר הוא אלא שהיה מחבר בכלל החדר קטן היה מחבר בכלל החדר גדול ועושה מזוזה בימין הבכנס מבית התוך לחדר קטן ובימין הבכנס מחדר קטן לגדול עכ"ל וכ' הלבוש ופתח שבבכנסים בו מן הבית לבית התוך דעיקר חשמים אלא הוא בבית התוך ולא מלגמין כלל בהיכר ליר דבין הוא מבחון לו מבפנים עושין המזוזה חמיד בימין הבכנס ע"כ ופשוט הוא. ש"ך: (ה) במסמרים. ואם נתנו שם לפי שעה א"ל לקבוע במסמרים כ"כ הכ"ח מהירושלמי: (ו) פסולה. דהוי תעשה ולא מן העשוי: (ז) נהגו. בלומר כן נהגו בשאר מדינות ובמלכותו של המחבר כדאי' בב"י אבל י"ל וכו' וכן נוהגין במדינות אלו אע"ל הש"ך:

רצ (ח) שבלו. כגון שנכתב פ' שמע בס"ת בסוף הדף לא יוסיף לכתוב למעה בגליון פ' והיה אם שמוע דאע"ג דהשתא נכתבו כסדרן וכהלכתן מ"מ אין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. ש"ך:

מיביים

כרמ"ש וכני יוזב דקיבולו ונמלו כתיב כתבה ע"ם אין זה ברכה ודו"ק) וס"ם כרי"ב דס"ת שים בו עשות מיגו אלא כתוסם שיגו הסם לענין למכרו כו'. עכ"ל: (ב) תפילין שבלו. [עכ"ע ועפ"ו ובכ"ב ועי' כמ' מתם סופר סי' רפ"ב ס"ש כזה]: (ג) גליוני ס"ת. כתשובת שער אחריס מסופק אם מותר לכתוב קמיע על קלף לכי דהיינו שאותו קלף נמחק מס"ת לגוזר בכתב ולמחוק כמה שמות בתיב שאמרו כמומחים אבן מסוגל וכזה רב אחד אבל גבי מזוזה בודאי יש לחביר ולי נראה בתין חילוק לדין זה בין ס"ם למזוזה: (ד) אבל מותר כו'. ע"ל דבריך לגנוז התתיכות שנשארו כיון דבא"ה צריך לגנוזה ובמש"ל סי' רפ"ב סי"ב תיבה ט': [ב] אבל אם כו'. אבל אם בס"ם דב"ב (י"ז מ') דב הגיא כתב שבגין כו' ואם אינא יגדיל הכתב ואז ודאי יהיה הוקיפו גדול ויאריך הגליונות מאד ואח"כ יתחוך עד שיהא שהה להקיפו אלא דאסור לחתוך ולגנוז כל שאפשר בלא"ה: [ג] דאין אסור כו'. ד"ל ולא דמי לס"ש בסי' רע"א ס"ד כתב מקצתו כו' דשם הטעם משום מגנוז משא"כ מבחוץ דאין נראה כמגנוז. שם:

ד בית שיש לו מזוזה וכו׳. ברייתא פ״ק דעירובין (דף י״ח:) ותוספתא נמי פ״ק דיומא (דף י״ל) כיצד רבי מאיר מחייב ותכמים פוטרים ושניהם שלא יש בהגליה עשרה שהיא חייבת. ומ״ש רבינו מפני שאין לה משקוף נ״ע שלא הכיפה הסיב משקוף אפילו אין גובה המזוזות עשרה טפחים ליתכשר ואם אין הכיפה חשיב משקוף כי הוו המזוזות גבוהות עשרה טפחים מלי הוי אמו גובה המזוזות משווי לכיפה משקוף:

ה בית שאין לו תקרה וכו׳. בפרק הקומץ (מנחות ל״ג) אמר רבא פתחי שימלי סטורין מן המזוזה פליגי בה רב רחומתי ורב יוסף חד אמר דליח להו תקרה וחד אמר דליח להו שיקפי ומשמע לרבינו דלא פליגי אלא בפירושא דשימלי מאי ניהו אבל לענין דינא כ״ע מודו דבין ליח להו תקרה בין ליח להו שיקפי פטורים. ובפ״ק דיומא (דף י״ל ב׳) תני רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא שבה שערים פטורים מן המזוזה וחד מיניהו שער שאינו מקורה: היה מקצתו מקורה וכו׳. מילתא דסברא הוא: וכתב ה״ר ממוח אם הקירוי אצל הפתח חייב נראה לי דיש במקורה ד׳ על ד׳ ופשוט הוא:

ומעמידין הדלתות וכו׳. שם (מנחות ל״ג) ריש גלותא בנה ביתא א״ל לרב נחמן קבע לי מזוזתא א״ל תלי דשי בריש: ומל מ״ש רבינו ברש״ם הפרק ויהיו לו דלתות. כתב הראב״ד ז״ל שיהיה לה דלתות לא נאמר וכו׳. קבע דשי בריש עב״ל:

וחכמי לוניל אמלו מרבינו והשיב לרש״ז ז״ל השאלה והתשובה. מסופק לנו במה שאמר ושיהיו לה דלתות לפי מה שקבלנו הא דאמרינן בפרק הקומץ בההוא דאמר ליה תלי דשי בריש לא נאמר אלא משום היכר ליר ובשער שבין שני בתים שיש לשניהם יציאה מכאן ומכאן ואין היכרא ביאתה לשער האמצעי אלא בהיכר ליר שבו: תשובה זה שאמרתם משום היכר ליר מי אלה הא בהא וכי דרשיתו סמוכים בגמרא הלא אדעו שעיקר המצוה לא אלה אותה אלא בשער שנאמר על מזוזות ביתך ובשעריך וכי בשני מקומות מניחין על המזוזה ועל השער אלא כך אמר על מזוזות ביתך ועל מזוזות כל שעריך וכך אמרו חז״ל אחד שערי בתים ואחד שערי מדינות ולא אמרו אחד פתחי בתים שכל פתח שאין לו דלתות פתח מיקרי שער לא מיקרי וכן מוכח בריש עירובין ולא נסתפק זה לשום חכם בעולם שאין המיוב הלוי אלא בשער כפשטיה דקרא וריש גלותא שאמר לרב נחמן לקבוע לו מזוזה על פתח שלא היה לו דלתות לאו לאימרא שהיה סבור שחיוב המזוזה על הפתח בלבד אלא כיון שהעמיד המזוזה אמר לרב נחמן להעמיד המזוזה על הפתח ואחר כך יעמיד הדלתות ומדברי רב נחמן תלמוד ענין זה שהרי א״ל הלי דשי בריש ולא א״ל הלי דשי כלומר אע״פ שהכיהבה על המזוזה היא מונחת אין מניחין אותה עד שתעמוד הדלת שאין החיוב אלא במזוזת השער כמו שביארנו ולא במזוזה בעלמא עב״ל. ומ״ש וכי דרשיתו סמוכים וכו׳ הוא לפי שקודם

ו הר הבית הלכות והעזרות. ברייתא פ״ק דיומא (דף י״ל י״ב) יכול שאני מרבה הר הבית הלכות והעזרות ת״ל בית מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול יצאו אלו שהן קדש: ובתי כנסיות וכו׳. ברייתא שם בה״כ שיש בה בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה ושאין בה בית דירה ר״מ מחייב וחכמים פוטרים. ודין בית המדרש שוה לדין בה״כ. ומ״ש רבינו שבה״כ של כפרים שהמו יש בו בית דירה ושל ערים שהמו אין בו בית דירה. הרי״ף בהלכות מזוזה כהב כן: כל השערים וכו׳. גם זה ברייתא שם אלא שנשפטרנו גירסא אחרת והיא כל השערים שהיו שם לא היו לשם מזוזה און משער

עמודים מכאן ומכאן אע״פ שהיא כתבנית בית פטורה לפי שאין לה מזוזות. שאלו העמודים להעמיד התקרה הן עשויין: **ד** ״בית שיש לו מזוזה מכאן ומכאן וכיפה כמין קשת על שתי המזוזות במקום המשקוף. אם יש בגובה המזוזות עשרה טפחים או יתר חייב במזוזה. ואם אין בהן עשרה טפחים פטורין מפני שאין לו [ג] משקוף: **ה** ״בית שאין לו תקרה פטור מן המזוזה. היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה יראה לי שאם היה הקירוי כנגד הפתח שהוא חייב במזוזה ומעמידין הדלתות ואחר כך קובעין את המזוזה: **ו** הר הבית הלשכות יוהעזרות ובתי כנסיות ובתי מדרשות שאין בהן בית דירה פטורין לפי שהן קדש. בית הכנסת של כפרים שהאורחין דרין בו חייב במזוזה. וכן בית הכנסת של כרכין אם היה בו בית דירה חייב. כל השערים שהיו במקדש לא היה להם מזוזות חוץ משער נקנור ושלפנים ממנו. ושל לשכת פרהדרין מפני שהלשכה הזאת היתה בית דירה לכהן גדול בשבעת ימי ההפרשה: **ז** בית התבן בית הבקר בית העצים בית אוצרות פטורין מן המזוזה שנאמר ביתך ביתך המיוחד לך פרט לאלו וכיוצא בהן. לפיכך רפת הבקר שהנשים יושבות בה ומתקשטות בה חייבות במזוזה שהרי יש בה יחוד לדירת אדם. בית שער אכסדרה ומרפסת והגינה והדיר פטורין מן המזוזה * מפני שאינם עשויין לדירה. אם היו בתים החייבין במזוזה פתוחין למקומות אלו חייבין במזוזה: **ח** לפיכך אחד שערי חצרות ואחד שערי מבואות ואחד שערי מדינות ועיירות הכל חייבים במזוזה שהרי הבתים החייבין במזוזה פתוחין לתוכן. אפילו עשרה בתים זה פתוח לזה וזה פתוח לזה הואיל והפנימי חייב במזוזה כולן

א טור שם סי׳ רפ״ו: ב טור שם רפ״ה: ג שם: ד עיין בטור שם:

נקנור שלפנים ממנו לשכת פלהדרין. ואפילו לפי גירסת רבינו כיון שכל השערים האלו היו פתוחים לשכת פלהדרין היו מחוייבים במזוזה. ונחמאר בגמרא דחיבת חייבת במזוזה אלא שבעת ימי הפרשה שכ״ג דר שם אבל בשאר ימות השנה פטורה:

ז בית התבן וכו׳. ברייתא שם ביתך בית המיוחד לך פרט לבית התבן ולבית הבקר ולבית העצים ולבית האוצרות שפטורים מן המזוזה ויש מחייבים ופסק כת״ק:

לפיכך רפת בקר וכו׳. גם זה שם תני רב כהנא קמיה דרב יהודה בית ההבן וכו׳ פטורים מן המזוזה מפני שהנשים נאותות בהם ומאי נאותות רוחצות א״ל רב יהודה טעמא דרוחצות הא שתמא חייבים והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה אלא מאי נאותות מתקשטות וה״ק אע״פ שהנשים מתקשטות פטורים א״ל רב כהנא והנשים מתקשטות בהן פטורים והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה והנשים מתקשטות בה חייבת במזוזה אלא מאי לית לך למימר מתקשטות הנמי היא לדידי נמי שתמא הנמי היא וכעא רב יהודה לאוקמי דשתמא לכ״ע פטור ואיתותב מדתניא רפת חייב במזוזה ולא מפליג בין נשים מתקשטות לאין נשים מתקשטות אלא שתמא הנמי היא בענין שהנשים מתקשטות וכיון דלרב כהנא לכ״ע חייבת ולרב יהודה נמי לחד תנא חייב הכי נקטינן ובשתמא נראה מהרי״ף שפסק שחייב שכתב וביתא שהנשים רוחצות הא שתמא חייבין [וכ״כ הרא״ש וסייס בה] ולא כהרמב״ם שכתב דוקא שהנשים מתקשטות בהם עכ״ל. ודעת רבינו דכיון דפלוגתא דתנאי היא ולא נזכר שם המלקים לדעת הלכה כדברי מי ואשכחן דפליגי אמוראי במילתא כרב יהודה קיימא לן דכיון דרב כהנא תני קמיה משמע דתלמידו היה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. ולהרי״ף והרא״ש אינה לימר דש״ל דלאו דתלמיד הוה דתלמיד דרב הוה וחכם גדול היה כדמוכח בסוף בבא קמא אלא דהכי הוה עובדא דתנא קמיה דרב יהודה: בית שער וכו׳. ג״ז ברייתא (שם) יכול שאני מרבה אפילו בית שער אכסדרה ומרפסת מ״ל בית מה בית מיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה. ופירש״י בית שער בית קטן שעושין לפני פתחי עליות הרבה וכולן עולין דרך שם. אכסדרה פרוזדור שלפני בתים עכ״ל. וכתב כן מפני שאכסדרה מאי חזיא אמשום דאינה עשויה לדירה מיפוק ליה משום דאין לה מזוזות כדאמרינן פרק הקומץ (מנחות ל״ג ב׳) ונחמאר בפרק זה ולכך כתב דהייגו פרוזדור שלפני הבתים. וכתב הרי״ף בהלכות מזוזה ומי קשיא לך הא דתניא בית שער אכסדרה ומרפסת חייבות במזוזה התם כשבתים פתוחות לתוכן וזה דעת רבינו. וא״כ גריסים אנו לפרש לדעת רבינו דבית שער היינו בית שער דגינה או בית העלים וכו׳ ומרפסת מקום מקורה ופתוחות לתוכו גנות או בתי תבן וכו׳ וכן אכסדרה זו פתוחים לתוכה גנות או בתי תבן וכו׳ כעין מרפסת אלא שהמרפסת זה עגול ואכסדרה כעין מרובע ואכסדרה זו היא כמו אכסדרה דבי רב כלומר שיש לה מרבע דפנות אלא שאין מגיעות לסכך או כאכסדרה רומיתא שיש לה מרבע דפנות אלא שהיא עשויה אלונות הלונות. וכתב הרי״ף בהלכות מזוזה שאחי אכסדרות הללו חייבות במזוזה והשתא טעמא דאכסדרה זו פטורה לפי שאין פתוחין לתוכה בתי דירה ואין דרין בה שאילו היו דרין בה אז היו פתוחין לתוכה בתי דירה: **ומ״ש** והגינה והדיר: כתב הראב״ד תמה תני על שער הגינה שפטר וכו׳. לא בית שער שלה ולא שער הגינה עכ״ל. ואני אומר דתמיה מעיקרא ליתא דרבינו לא בא להמעינו שהגינה פטורה אלא משום שיפא נקטה שאם היה בית פתוח לה חייב

ח לפיכך אחד וכו׳. גם זה ברייתא שם (יומא דף י״ל) אחד שערי בתים ואחד שערי חצרות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות חייבין במזוזה ופירש״י שערי

השגת הראב״ד

*) מפני שאינן עשויין לדירה: כתב הראב״ד ז״ל תמיה אני על שער הגינה שפטר שאם יש בו בית הרי הוא חייב ואם אין שם בית הרי הוא פטור מה צורך לומר והלא אף בית שאינו מקורה אמר שהוא פטור. ואולי אע״פ שיש בה שומירה לגנה אמר שהיא פטורה לפי שאינה קבועה כדי שיתחייב לא בית שער שלה ולא שער הגינה עכ״ל:

מגדל עוז

הר הבית כו׳ עד לדירת אדם. פרק קמא דיומא (דף י״ל י״ב): בית שער אכסדרה ומרפסת והגינה והדיר פטורין מן המזוזה מפני שאינן עשויים לדירה. פרק הקומץ רבה (דף ל״ג):

כתב הראב״ד ז״ל תמיה אני על שער הגינה שפטר וכו׳ ולא שער הגינה עכ״ל. ואני אומר הלכה זו פרק הקומץ רבה מוזכרת שפיר דגרסינן תנו רבנן בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית רבי יוסי אומר נידון לקיטונית והכמים אומרים נידון כאויר כל ושמואל דאמרי תרוייהו מגינה לבית דכ״ע לא פליגי דתנא דבית הוא כי פליגי מבית לגינה מר סבר גינה עיקר ומר סבר קיטונית עיקר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מבית לגינה כולי עלמא לא פליגי דפטור מאי טעמא פתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר כולה אדעתא דגינה הוא דעבידא אגב וכלא עבדי כרבה ורב יוסף ורב אשי עביד כרב ושמואל דאמרא עב״ל הגמרא. ופקח עיניך ותלה דלבולהו תנאי ואמוראי כי הוא פתחא דגינה בלחוד פטורה כדברי ר״מ ז״ל שכתוב ומזכים וגראים לענין וכן פירש רש״י ז״ל. ומה שהקשה הראב״ד ז״ל אינו משיב עליו בלשון כי ידעתי קושטו עבה ממתני׳ והיה יכול לתרלה לכמה פנים אם יצאו גם אני נאתי בזה החימוד לתרץ מה שקשה הוא לו אחרים על הגמרא אלא מה שיקשה על ר״מ ז״ל אבל מה שעשה שאני אשמוק מדרך הענוה ואולי יחשדני הרואה לדעת אחרת שאינו מושם לדברין אלולה לי ואם ליה לזרעיה דאבא ולחמגא לגלגן מהאי דעתא על כן נראה לי לתרץ דהר״מ ז״ל גינה לעיל עבידא ועיינו דירתו ולימיב קמ״ל וכן דיר סד״א למילתיה תשיבא וכדירה דמיא קמ״ל ולא דמיא לבית מקורה דהבית אורחא לקרייה וכיון שלא קראו לא נעשית עדיין מתשבחו לגמרי אבל דיר וגינה נגמרה מתשבחו למילתייהו כד״ן: אם היו הבתים החייבין כו׳ עד עשויין לדירת קבע. פרק הקומץ רבה (דף ל״ג) ופרק קמא דיומא (דף י״ל):

הגהות מיימוניות

[ג] בחכמים לגבי רבי מאיר ע״כ:

(32)

מן המזוזה . מלי פתחי שימלי פליגי בה רב רמי דרומי [ח] ורב יוסף הד אמר לית לה תיקרה ומה אמר לית לה שיקפי . לית לה תיקרה בתוס' פירשו (ל) פי' מקום שהיא מכוסה אינה מלא עומד המקום מכוסה אלא מלא לגמרי מעלעלה אינו שה אלא מבני כסיפה אחת מכוסה ואחת יוצאת . *ומי לית לה שיקפי אלא מבני כסיפה בעלמא כמו שיש חומה . וכה"ג אי' בפ"ק דעירובין (דף יא.) גבי סוכה לזומה שפרש"י בגיטא מחריעא לית לה תיקרה שאין הבית מקורה קאה דמי גרע מעצרי חצרות המיוחדין במזוזה כדאיתא בפ"ק דיומא (דף יא.) . [ב] וי"ל דאין ראיה מאחר לבית . דאחר דהכי הוה אמר לבית . ולא אמר אלא לבית דירה כאחיט מקורה (לא) וכ"כ הרמב"ם ז"ל דבית שאין לו תיקרה פטור מהמזוזה : **ר"ב אמר** רבה בר שילא א"ל חסדא מהכדרא פטורה מן המזוזה ואע"פ שיש לה פתימין . (לב) מ"מ פתימין לתיקון תיקרה עבידי . מיתיבי (לג) [ג] בית שער מהכדרא ומרפסת חייבין במזוזה . הב"ע בהכדרא דבי רב . פי' מי לה ד' רפטת אלא שאין מגיעות לסכך . מהכדרא דבי רב מהרונא מעלות היא . בהכדרא דומיא [ד] שטיח תלוי אלמות . כשין הקיף לל סומרים . אלא רחבה א"ל יהודה בי הרשיקי (לד) [ה] חייב בב' מזוזות . מלי בי הרשיקי . א"ל פפא סבא מסמיה דרב בשיטה דסיל דאמר לתלר . ובתוס' פתוחים בבית אמר' יב **ת"ר** בית הפתוח בגינה ולקיטוניות רבי יוסי אומר מידון קיטונות . פי' ומיין מזוזה . ותכ"ש מידון בבית שער פי' ופ"ש מזוזה . רב ושמואל דאמרי תרוויהו מגינה ולבית ס"ע לה פליגי דחייב . מ"מ עיקר בית הוא . כ"פ מבית לגינה מ"פ עיקר קיטונות ומ"פ עיקר גינה . רבה ורב יוסף דאמרי תרוויהו מבית לגינה כ"ע ל"פ דפטור . מ"מ דבית לגינה הוא . כ"פ מגינה לבית . מ"פ עיקר דגינה ומ"פ עיקר דקיטונות . תניי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף . ורב אחי עבדי כרב ושמואל ולבתרא כרב ושמואל דאמרת פרש"י ומלריך מזוזה לתרוויהו . דסבר רב' יוסי . ולא ידענא למה פי' כן . והא (ס"ע הא) דפסיק תלמודא כרב ושמואל דאמרת . הייט דמתחרי פפי מרבה ורב יוסף . ולעולם סברי כתחמיס . ולריהו סברוה בגמ' ורב אחי עבדי כרב ושמואל דאמרת (לה) ומקדאמר כרב ושמואל דאמרת משמע דאמרת רב' יוסי (ס"ע משמע דס"ל כר"י) . הלא הא"ל אלא עבדי (ס"ע דעבדי) כרב ושמואל אי ס"ל הלכה כתחמיס : יד [ממחות דף לד.] **איתמר** לו פתוחה מבית לעלייה אמר רב הונא יש לו פתח אחר חייב במזוזה אחת אבי פתחים חייב בשתי מזוזות . אמר רב פפא ס"מ מדרב הונא הא מדרבינא דאית ליה ד' (ו) וס' פיתחי חייב בכל פתח ופתח . פטיעה . לא לריכא דמ"ג דלא רגיל אלא בחד . פירש"י והא דאמר הלך אחר הרגיל . ה"מ כגון בתרי בבי ורגיל בחד ובטיל אידך עבדיה (תלתא) אבל אדם עבדי חד לא בטיל . עוד פירש לשון אחר מתפוחות כגלגוים הלך אחר רגיל שבני אדם רגילין לנתח ולבבה בו . ולמשמע פתחתא דבי רבי אלא היה עשוי אלא לו לבדו ולתיתוי פתחתא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים . (לו) אבל שני פתחים ושלש לבית אחד

ומעשה סלם בשביל בני הבית שהן מרובין והשמש אותו בחדר מדיר והארבה לו בפתוח הרבה כולן חייבין במזוזה . ואע"פ שהמשמש מתפנטו ואין לריכין מתה לכולן אלא לאחד מהן . אמר אמימר הא מתמה הא מתמה דתקרבא חייב . אמר ליה רב אשי לאמימר והא לית ליה פלימין . א"ל עדי פלימין . פיתחתא דתקרבא כגון שהפתח ממלא כל מזרח ומניע מלפון לדרום . והא לית ליה פלימין אלא מלמעלה הבית אל גשון ודרום . עדי פלימין [ז] באמת אע"פ שאין עליהן כפלימין אלא מלמעלה הבית שהמכסין עד שם מכל מקום פלימין הן . [ח] רב מרי אילקא לבי מר שמואל חזא דלוכה אלא מד פלימא . המשמלה ובבית ליה מזוזה וכיה שהל הבית לגד ימין הפתח עובר לה מן הפתח . (ות לוכה) ממלא שלא היה לו פלימין אלא המשמל . [ט] וקבע בפלים המזוזה שבשמאל . אמר ליה ממלן כר"מ (לו) לימור דאמר ר"מ מימין משמאל מי אמר דתניא [י] ביתך (לח) דרך ביתך מימין . אמה אומר מימין לו אינו אלא ממשמאל מ"ל ביתך . מלי אתמלה . [כ] אמר רבא ביתך דרך ביתך (לט) כי עקר לאיתם רגליה דיתיבא עקר בריאה . רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבה בר שילא אמר מהכא ויקח יהודיע הכהן מרון אחד ויקבע תור בתלתו ויתן לתוא אלא המחבת מימין : מלי רבי מאיר . דתניא בית שאין לו אלא פיס אחד ד"מ מחייב במזוזה וחכמים פטריה . מ"מ דרבנן מזוזה כתיב . ומ"ש דר"מ . דהנהו מזוזות שומע אי מישוב מזוזות אחיס . [ל] כהאמר אמר בפרשה אחיס מזוזות אחת אלא מ"ל . הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט מיעטו הכתוב במזוזה אחת דברי ר' ישמעאל . ר"ש אומר אין לריך הרי הוא אומר על המשקוף ועל שתי המזוזות שאין לו אלא מ"ל שתי זה בגה אב בגה אב בכל מקום שאמר מזוזות אין אלא אחת עד שיפרטו לך הכתוב שתי . (מ) וכיפה אחיס ברגליה מעורה חייבת במזוזה . [מ] דתניא כיפה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין . ואין אחס יש ברגליה ר' שמעון . [נ] (מא) ומרלה דהלכה כר"מ כיון דר' ישמעאל ור"ש קיימי כותיה . וכן משמע לעיל דקאמר אימור דאמר [ר"מ] מימין ממשמל מי אמר מהמנו דאי הוי פיס מימינו הוי מיחה ליה דעביד כר"מ : **טוי ת"ר** (יומא דף יא.) בשערות אחד שבעי בחיס (מב) ואחד שבעי אחרות [מ] ואחד שבעי מדיות ואחד שבעי עיירות (מג) ורפא ולוין ומתבן ותלגרות יין ותלגרות שמן שלן חייבין במזוזה . יכול שאני מרבה בית שאר אכסדרה ומרפסת . מ"ל בית מה בית המיוחד לדירה אף כל המיוחד לדירה יצאו אלו שאינם מיוחדים לדירה . יכול שאני מרבה בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה . מ"ל בית מה בית עשוי לבבוד אף כל שעשוי לבבוד יצאו אלו שאין עשויין לבבוד . יכול שאני מרבה הר הבית והלבנון והגזרות . מ"ל בית מה בית מיוחד שהוא מיוחד אף כל שהוא מיוחד יצאו אלו שהן מיוחדים לבבוד [ע] ולא קביע לך בה הבית שאר אכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה . (מה) כתם כהבתים פטורים לעבוד . [מ] ובית הנבוך ובית הבקר ובית העליה והעלירות (מו) שהבשיל הירק דמייבים מדרבנן . [פ] ובית הנבוך ובית הבקר ובית העליה והעלירות

רש"י ור"י . תיקרה . הסקופה עליונה : **שיקפי** . מזוזות . ל"א תיקרה שאין בבית מקורה שקפי הסקופה עליונה : (פציימין . ממודים) פי' אחר תקרה הייט הסקופה עליונה שקפי אף על פי שיש לו תקרה מלמעלה פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש רוחן מעט במחיצין אלא הסכין : **פשורה** . כולא ופתוחה כולה מלמטה אין לחלי לבנים אמר : **יב ת"ר** בית הפתוח בגינה ולקיטונות רבי יוסי אומר מידון קיטונות . פי' ומיין מזוזה . ותכ"ש מידון בבית שער פי' ופ"ש מזוזה . רב ושמואל דאמרי תרוויהו מגינה ולבית ס"ע לה פליגי דחייב . מ"מ עיקר בית הוא . כ"פ מבית לגינה מ"פ עיקר קיטונות ומ"פ עיקר גינה . רבה ורב יוסף דאמרי תרוויהו מבית לגינה כ"ע ל"פ דפטור . מ"מ דבית לגינה הוא . כ"פ מגינה לבית . מ"פ עיקר דגינה ומ"פ עיקר דקיטונות . תניי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף . ורב אחי עבדי כרב ושמואל ולבתרא כרב ושמואל דאמרת פרש"י ומלריך מזוזה לתרוויהו . דסבר רב' יוסי . ולא ידענא למה פי' כן . והא (ס"ע הא) דפסיק תלמודא כרב ושמואל דאמרת . הייט דמתחרי פפי מרבה ורב יוסף . ולעולם סברי כתחמיס . ולריהו סברוה בגמ' ורב אחי עבדי כרב ושמואל דאמרת (לה) ומקדאמר כרב ושמואל דאמרת משמע דאמרת רב' יוסי (ס"ע משמע דס"ל כר"י) . הלא הא"ל אלא עבדי (ס"ע דעבדי) כרב ושמואל אי ס"ל הלכה כתחמיס : **יד** [ממחות דף לד.] **איתמר** לו פתוחה מבית לעלייה אמר רב הונא יש לו פתח אחר חייב במזוזה אחת אבי פתחים חייב בשתי מזוזות . אמר רב פפא ס"מ מדרב הונא הא מדרבינא דאית ליה ד' (ו) וס' פיתחי חייב בכל פתח ופתח . פטיעה . לא לריכא דמ"ג דלא רגיל אלא בחד . פירש"י והא דאמר הלך אחר הרגיל . ה"מ כגון בתרי בבי ורגיל בחד ובטיל אידך עבדיה (תלתא) אבל אדם עבדי חד לא בטיל . עוד פירש לשון אחר מתפוחות כגלגוים הלך אחר רגיל שבני אדם רגילין לנתח ולבבה בו . ולמשמע פתחתא דבי רבי אלא היה עשוי אלא לו לבדו ולתיתוי פתחתא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים . (לו) אבל שני פתחים ושלש לבית אחד

רבינו . שקפי . מזוזות . ל"א תיקרה שאין בבית מקורה שקפי הסקופה עליונה : (פציימין . ממודים) פי' אחר תקרה הייט הסקופה עליונה שקפי אף על פי שיש לו תקרה מלמעלה פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש רוחן מעט במחיצין אלא הסכין : **יב** אבמרה . בית שיש לו ג' רפסת שמושים כגון פתח וכרכיתיה ששתין לגר שבני תלרתם ויוכב בם שוכר בפתח : **פשורה** . כולא ופתוחה כולה מלמטה אין לחלי לבנים : **ת"ר** בית הפתוח בגינה ולקיטונות רבי יוסי אומר מידון קיטונות . פי' ומיין מזוזה . ותכ"ש מידון בבית שער פי' ופ"ש מזוזה . רב ושמואל דאמרי תרוויהו מגינה ולבית ס"ע לה פליגי דחייב . מ"מ עיקר בית הוא . כ"פ מבית לגינה מ"פ עיקר קיטונות ומ"פ עיקר דגינה . רבה ורב יוסף דאמרי תרוויהו מבית לגינה כ"ע ל"פ דפטור . מ"מ דבית לגינה הוא . כ"פ מגינה לבית . מ"פ עיקר דגינה ומ"פ עיקר דקיטונות . תניי ורבא עבדי כרבה ורב יוסף . ורב אחי עבדי כרב ושמואל ולבתרא כרב ושמואל דאמרת פרש"י ומלריך מזוזה לתרוויהו . דסבר רב' יוסי . ולא ידענא למה פי' כן . והא (ס"ע הא) דפסיק תלמודא כרב ושמואל דאמרת . הייט דמתחרי פפי מרבה ורב יוסף . ולעולם סברי כתחמיס . ולריהו סברוה בגמ' ורב אחי עבדי כרב ושמואל דאמרת (לה) ומקדאמר כרב ושמואל דאמרת משמע דאמרת רב' יוסי (ס"ע משמע דס"ל כר"י) . הלא הא"ל אלא עבדי (ס"ע דעבדי) כרב ושמואל אי ס"ל הלכה כתחמיס : **יד** [ממחות דף לד.] **איתמר** לו פתוחה מבית לעלייה אמר רב הונא יש לו פתח אחר חייב במזוזה אחת אבי פתחים חייב בשתי מזוזות . אמר רב פפא ס"מ מדרב הונא הא מדרבינא דאית ליה ד' (ו) וס' פיתחי חייב בכל פתח ופתח . פטיעה . לא לריכא דמ"ג דלא רגיל אלא בחד . פירש"י והא דאמר הלך אחר הרגיל . ה"מ כגון בתרי בבי ורגיל בחד ובטיל אידך עבדיה (תלתא) אבל אדם עבדי חד לא בטיל . עוד פירש לשון אחר מתפוחות כגלגוים הלך אחר רגיל שבני אדם רגילין לנתח ולבבה בו . ולמשמע פתחתא דבי רבי אלא היה עשוי אלא לו לבדו ולתיתוי פתחתא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים . (לו) אבל שני פתחים ושלש לבית אחד

דברי חמודות

בפתחו אין בפתחו מחלוקת לשיש אחיו אלא לגו בפלמה בגון תלונות שלו ואלון ל' נקרא ופתח לי נקרא עכיל : (ל) **פי'** מקום שהבלה שוקף עליו ו' . שאין בפתח מחיי כולו אלא עומד המקום מחיי הוא עומד המקום מחיי לאין מלא לאחד ריגר שאבא לו שתי מזוזות ומשקף אין בביהם ואם אין בפתחיה שהבלה שוקף עליו למעלה יכר כו' לבן לשון הקודש ריגר דפיו ומה שקבה לי עליו אלמות לקבן בכפיף מ' ומשיף מ"ל : (לא) **וכ"כ** הרמב"ם ז"ל דבית שאין לו תקרה פטור וכתב עוד כיה מלקמו מקורה ומקולתו אינו מקורה ריגר לי שאם היה קיטוני בגבר בפתח שבאה חייב בזמוזה וכתב הרי"ב בזמוזה דבי מר דאמת לגיל דכשים בעקורה ד' על ד' דוקא ועל פי' ס"ז : (לב) **מ"מ** פלימין לתוזק תקרה עבדיו . ולאמר תלוי חוזמא לבו לאפלגרי דבי מר דאמת לגו פלימי ולית לבו מזוזה לסבר חיוזן לתקרה כגון לבעבדיו וכתב הרב' ז"ל דמבלן כתב הרמב"ם בתקרה שאין לו כתלים אלא שמחבת לבעבדיו לבעבדיו הבשים הבשים הבשים הבשים הבשים אלא לפי שאין לה מזוזה שאלו לבעבדיו לבעבדיו הבשים הבשים הבשים הבשים הבשים אלא מדר כל תמיד ומאלכו לו פתחים הרבה כולם חייבים במזוזה ואע"פ שהמשמש מתפנטו ואין לריכין עכשיו לבעבדיו הבשים הבשים הבשים הבשים הבשים

ומוקף מהתחלת שיעור אחרונה דכתיב שם על הארץ והוא רמז ס' סרי דמרתקי שמים מתלן כן ירבו ימיכם וימי בניכם: (ו) בוז"ו ב'. שסם לותיות הסמוכות בתנ"ך בי"ת לוחותיו ידו"ד אלהיו הדיר אחר: (ז) אבל בפנים אין להוסיף. הרמב"ם כ' כן לפי שראה שרוב הוהבין שמות מלאכים בפיה שמירה ושעם עליהם אלה צריך שיעשה כפי מה שהיא בתורה והשמירה תבוא ממילא ע"י עשייה המצוה שהוא הוא יתברך עליהם כן פירש בעל כסף משנה:

רפט (א) בא לקבעה. אין להקשות ליבעי תיבה דהא על מזוזות כתיב י"ל מדכתב רחמנא בני קרבן פסח שתי מזוזות ש"מ שבאחר מקומות דהוה מזוזות לא הוה שתים.גמ' בהקושיא:(ב) בטפח הסמוך לחוץ. הטעם שיבגע בה אחלה ושוד שיהיה הכל חוץ הסמיכה. מתרת: (ג) גובה השער. דכתיב וקברתם וכתבתם מה קבירה בגובה אף כתיבה בגובה ומה קבירה אינו שנה ממקום למעלה אף כתיבה צריך להרחיק עפר ממשקוף וזהו לכתחלה אבל בדיעבד כשר בלא הרחקה מלמעלה כ"ל ר"י אבל בהרחקה מלמעלה יותר משלש כתב ר"י בשם הרמב"ם דאפי' דיעבד פסול ולא הכשיר שכתב דאם היהה גם בזה אין מעכב בדיעבד ומש"ם כתב דמ"א דקאי אסעיף ב' דכשר בדיעבד ומשמע דבזה אפילו דיעבד פסול. ומה שמבואר בטור דאף אם עשאה אחורי הדלת אינו מעכב בדיעבד *) לא אשכחן מאן דפליג על זה כיון שבשם הרמב"ם היה גבוה הרבה אין לעשות המזוזה גבוה מכתיפין דאז היה עלול לעיניו בכניסה ויליאה וסמך לדבר ר"ל בפסוק ובכיתם וגו' ובין כתיפיו שכן לשורות שארלו ישכון לבטח עפי' משמר מלעלה דאילו בשאר אין הסרלת הסכינה אלא במקום מזוזה שהיא בין כתפיו של אדם אבל בביתם חופף עליו כל היום מלבד ובין כתפיו שכן: ומש"ש על ימין הכנסה דכתיב ביתך היינו דרך ביתך ושהם אדם עקר כרשע מינה כרשע ואף אם הוא אינו מ"מ אחר רוב בני הבית אחזיק: (ד) ובכל חלק פתח כו'. דבזה יש ספק אזה מהם ימין לביאתה אלא כן אחזיק בתר היכר ליר ומזה יש ללמוד במזוזה שעשה בפתח הפתוח מבית לאחר אם יש ליף אחר ימין של הנכנס לבית או אחר ימין הנכנס מאחר לבית והדין הוא כך אם אחר שהוא כמו אחר ולא אכפת לן בהיכר ליר הלא דאפי' אם היה היכר ליר בהוך הבית אחזיקן בתר ימין הנכנס מבית לאחר ואם עושה המזוזה אבל אם יש פתח מאחר עובר אחר לו לרש"ר מלבד פתח הבית לאחזיה אחזיקן בתר היכר ליר דבאחזיה לד דים היכר ליר הפתח נחשב כמו בית ואחזיקן בתר ימין הנכנס לאוכו וכן הוא בתשו' מהרי"ל סי' כ"ד ובאיתי רבים נהוכו בזה הרבה פעמים לכך כתבתיו. ומבואר עוד בתשו' מהרי"ל שם בא"ש ים בית הסתרך והדר גדול כל אחד יש לו פתח לאחר אחד יש בו אחד קטן ויש לו שני פתחים אחד לבית הסתרך ואחד להדר הגדול אחזיקן בפתחי הדר הסתום בתר היכר ליר דידהו דאם היכר ליר דפתח שפתוח לבית הסתרך הוא בבית הסתרך ויהיכר ליר דפתח

ביאור הגר"א

(כ) וי"א כו' • רמב"ם ורא"ש ושל"ם: (כא) שיהא כו'. ע' זוהר שם: (עוד עוסקין כו'. עמ"ש בביאור על מ"ש ע"ב ב"ה דא יד כו'):

רפט (א) בא כו'. מנחות ל"ג ב' ב"ם ס"ב א': (ב) ויברך כו'. ירושלמי פ' בראש דברכות ושם אמר על מזוזה מזוזה (ומנ"ל ס"ק דפסחים פ"י): (ג) ולא יברך כו'. כמ"ש במגדת מ"ב ב' ולא כירושלמי אחמר שם הנשיה לעצמו כו' ותתום' שם ד"ה ואלו כו': (ד) והקובע כו'. תוספתא פ' בתרא דברכות וכ"ל פ' נ' ואם כו' והוא כו'. רמב"ם וס"ל דר' יוסי אר' יהודה אלא בס"ש מביה מן הקרקע פתח אחר בגובה ועוד ס"ל דס"מ לתחלה ינוח בתחלת שליש ודברי ר' יוסי בדיעבד דוקא אבל הרא"ש ושל"ם הולקין עליו בכל זה י"ל דלכתחלה משליש עד המשקוף: (ה) ואין חילוק כו'. עש"ך: (ט) ואם קבעה כו'. סמ"ש כמאן ברס"ם איטור כו'. ומשמע

באר היטב

מ"ם בסי' ער"ה ס"ב שהרי צריך להתחיל ששה בביעים והיה אם שמוע וגו' אלא ועשה שהוא הכשרה לדעת הרמב"ם כמ"ם הרב שם ועיין בתשובה מהרם"ל סי' ל"ז עד כאן לשונו:

רפט (ה) שיבגע. כתב הש"ך דדעת הרב משמע שאפי' הניחה מחורי הדלת כשרה בדיעבד אבל דעת הרמב"ם נראה דפסולה וכ"כ הלבוש הלכך יש לחזור ולתקנה בסוגן ובספר מעדני מלך כתב דהגהה בתים הפתוחים לרחוב העובדי כוכבים ומנימים מפני כן המזוזות אחורי הדלת דיש לחם על מה שיסתובו על דברי הטור והרב עכ"ל: (ב) בטפח. וכתב ב"י אבל בדיעבד כשר בלא הרחקה מלמעלה ואם הפתח גבוה הרבה אין לעשות המזוזה גבוה מכתיפין דאז איהה נראה לעיניו בכניסה ויליאה עכ"ל: (ג) אבר. כתב הש"ך ונראה דש"ם אם אחד נבנו דר בנים והוא אחר או שכל בני הבית אחריהם אף"ם יעשנה בימין כל אדם דל"ד לתפילין שהם מצות שבנופו לכך אחזיקן בתר ימין דידיה משא"כ מזוזה שהיא חובת הבית הלכך אחזיקן בתר ימין של כל אדם וכ"ל לדעת הרב שלעולם מניחה בימין וכן עוהבין עכ"ל: (ד) שציר. כתב הש"ך דבזה יש ספק איזה מהם ימין לביאתה אלא ליליאה ע"ל אחזיקן בתר היכר ליר ומזה יש ונראה לי דאיכן שלא להספיק ביניהם בשיתה בעולה אלא נדבכי' אחרים וגם יהיה דעתו מתחלה. על כולם לזהנין בכו"ע אם יש לו כמה בגדי שלא הרבע בגפו' שלא הרבע בגפו' כולם מיהני

(יו"ד ה"ג)

ואם כוו"ו כו'. וסם בא"ב אחותיה שאחר ידו"ד אלהיו ידו"ד:

רפט א ולא יברך בשעת כתיבתה. דכל מעשה מצוה שייתה גמר מעשה אינו מברך בשעת כתיבתה אלא דאין מברך שהחיינו משום דאינו זמן ומצוה ומצוה ובגד שלובשו מברך עליו שהחיינו (כמו שנתבאר בס"ח סי' רכ"ג) שהוא משום שמחה ובמזוזה אינו מברך על שזיכנו ה"י בבית אלא על מצות קביעת המזוזה עד כאן ועיין לעיל סי' כ"ח סעיף קטן ס': **ב** בטפח הסמוך לחוץ. שיבגע במזוזה מיד ח"ל כדי שתשמור לכל הבית שבפנים מהזיקים: **ג** ואם שינה אינו מעכב כו'. ואפי' הניחה אחורי הדלת כשרה בדיעבד כן משמע בטור וכן נראה דעת הרב אבל דעת הש"י והרמב"ם נראה דפסולה וכ"פ הש"י וכ"כ הטעז' הלכך יש לחזור ולתקנו בסוגן ובס' מעדני מלך ד' ע"ו סוף ע"ח כתב דהנהו בתים הפתוחים לרחוב העובדי כוכבים ומנימים מפני כן המזוזות אחורי הדלת דיש לחם על מה שיסתובו על דברי הטור והרב: **ד** כשרה. אבל למעשה מצוה הבית פסול כ"פ הש"י והש"ח וכתבו עוד מהפוסקים דבשפתה גבוה הרבה יניחנה כנגד כתיפיו אבל לא למעשה מכתיפיו בעניין שלא יראה אותה וע"ש כן כתב הש"ך: **ה** ואין חילוק בין אם הוא אחר יד ורגל. ולא דמי לתפילין דאחר מניח בימין של כל אדם וכמו שנתבאר בא"ח סי' כ"ז סעיף ו' דשאני מזוזה דהוי לשמור כל בני הבית משא"כ בתפילין דהוה לדידיה כ"ל הב"י בשם המרדכי וראה דש"ם אם הוא אחר לבד בבית הוא אבל בני הבית אחריהם אבל אם יש לו אחר אפילו בבית אחר אינו מברך אם הוא אחר לבד

שמואל וכדמסיק רב אחא שם דל"נ ע"פ וכפי' רש"י וכרא"ש שם: י' ג' בעור: יא מכה דדרים רב יוסף כריש דרבא וכו' שסע"כ: ובתוספת דרב אחא כריש דרבא שם וכפי' רש"י: יג מתיעדת דרב יהודי אמר רב שם ע"פ וכפי' רש"י שסכלינהו קמא וכמ"ש בעור כשמו וכן כ' כרמב"ם שם בפ"ח:

א בריש מתנות דף ל"ב ע"א: בכרמב"ם בריש פ"ב מהלכות תפילין ומזוזה:

נקודות הכסף

(סימן ר"צ בס"ו ס"ק א') וקשה על החלוקה כו'. לא קשה מידי דהתוס' לא כתבו כן אלא לדמיון דמשכחת לה הכאמה בעור פ' ולאפוקי מפי' הקונטרס שהביאו שם דמיירי בב' עורות שהארן. אבל לדיעת בעיון כסדרן וכן כ' בדרישה פ"ב התוספות לתבו שם כן למאי דדמי אתם דמזוזה פרשיותיה אתמוו אם כן הכיון בריותא מיירי להצלים ואם כן כשמיירי להצלים על כרחך מיירי בכל עניין בין שמצלים בשר' שמע לו בפ' וכיה ואם כן ע"כ פליגא אמכילתא דשלא בסדרן ובנו אבל לשאי דקיימא לן דפרשיותיה אתמוו אין צריך לאוקמא להצלים ואם כן לא אתכתב אלונתא אמכילתא וקי"ל כמכילתא ודו"ק ואם כן מ"ש בחוס' וכ' נראה מתוך מ"ש ומש"ש כר"ש כר"ש:

בית הלל

בלילים ואם לבשם כולם בלא הפסק וכוה דעתו מתחלה על כולם לא יברך אלא ברכה אחת ואם מפסיק ביניהם צריך לברך על כל אחת ואחת וא"ה לא לא היה דעתו מתחלה לבולם הוי הפסק ביניהם עכ"ל. ומה שכתב שם ואם מפסיק ביניהם נראה כמו שכתב בסעיף אחר זה ואם מתחלה נתון בתוכו אחת היה דעתו מתחלה גם שם עלות גדול ולא הפסיק ביניהם' כשיש לו ציצתים אחרים מ"ש לחצור ולברך עכ"ל ואי"כ גם כאן במזוזה סדין כן. אבל הכ"ה שהולך מתחת זה לאחת אחר לקבוע המזוזה. לא הוי הפסק אע"פ לגבי עלים גדול הוי הכ"ה בלבוש בס"ש הפסק אע"פ לענין מוזה הכ"ה מחדר זה לחדר אחר וכבל בבית אחד לא הוי הפסק אבל הכ"ה מבית זה לבית אחר ואע"פ שבתים הם שלו הוי הפסק כל"ל ואין לבקשה מהא דאיתא בבל' פסח פי' ה"ב ס"ב בברכה אחת אינו יכול לבדוק כמה בתים בהסכיהנו עצמה דלאחר הברכה דהיינו תחלת הבדיקה אם אם בדבריהם אין צריך לברך אבית דלא הוי הפסק דשיקר מצותה בהתחלת הבדיקה וא"ה הכ"ה בס"ב לא הוי הפסק וכמו דאיתא בפ"ח הכי דמצותה מתחלה ועד סופו ולכן אלו הוי הפסק בהכ"ה מבית לבית כמ"ש בעור מבא"ב הכי דמצותה מתחלה ועד סופו ולכן אלו הוי הפסק בהכ"ה מבית לבית וקי"ל (סימן ר"צ סעיף א' בהג"ה) אבל מותר לחקן הס"ת ובה"ה לא יתתוך הבלונות וכו'. ע"י כוהר ומשמע שם דאף בבלונות הם לתבים מבשיעור שבדי לחיו' מעמ"ב הסכבקדוש ס"ת ואם רוצה לתקון לאותם מה שעשו יותר מבשיעור אסו' לתקון ע"פ שהבא לחיים מבגמ' פ"ק דב"ב ת"ר אין עושין ס"ת לא אלא ע"פ ד"ב ת"ר אין מכרכ יתר על ס"ת ולא מתרמי אלא מד מיכוקו ע"פ ואם היה מוכר לתקון הבלונות הנודקים בהם ולבנגם אח"כ היה נקל הדבר מאד לעשות ירעות אחרות מאד ולהעדיף בהם הבלונות והבגדיל בהתר ולתקון אח"כ הבלונות עד שיהיה בלתי הקיפו כי לא היה לתוק שיהיה תוכך יותר אף אחר מקיצה לאחר שנגדילים קצת בכתב אלא ודלי אסור לתקון לתקון בעודף וכו' אמנם אל דת לא אחתן אם היה אסור לתקון רק כדי אורך כמלאים ולא יהיה נגאי לפ"ת שבתרה יריעה אחת אחוכה מחברתם. כי אז היה נראה לאסור כי בלי ספק משלה היא כתבלת בלונות ואחא"כ נגוף בספר וכו' ע"ש:

בית לחם יהודה

(סי' ר"צ שו"ע סעיף א') על בלונות פ"ת. בתשובת שנר אפריים מבוקש אם מותר לכתוב קמיע על קלף נגי דהיינו שלותו קלף לתתר מס"ת לעורך לגרור הכתב ולתחזק כמה שמות כאחר שלתמרו המומחים שכ' מכוגל והוכיח רב אחר אבל נגי מזוזה כוודאי יש לחתיר ולו נראה בלתן מילון לדין כי אין פ"ש לעמוזה:

גליון מהרש"א

אלא סכין היא בעינינו. ת' ג"ר ח"א בא"ח בלכל ב' סי' כ"ח: (פי' ר"ל ע"ז בק"ג) דוקא בחד פרשה. וע"ש בתוס' דרש"י מוכח דגם בפרשה א' כשר ודא הס"ת שבלה כבר בסתמא ובתב קודם לס"ת ואי"כ אם חסר שיטה אחרונ' מסוו' ולוקחה מהס"ת הזה שלא בסדרן. ת' ג"ר ח"א בא"ח בלל ב' סי' ד' סד"ה ואבב אורחין:

חידושי רע"ק

בל בני ביתו ולא לו לבד: (שו"ע סעיף ה') פסולה. ע"ת ר' מהר"א ששון בסופר דאף אם קבע המזוזה בתקנה והסירו הפתח כמו שהוא עם המזוזה וחזרו לבנות הבתל ונתנו הדלת עם המזוזה כמו שהיה קבוע הוי ב"כ תולמ"ה ע"ש ולדעת המג"א א"ח (סי' ס"ו) נראה דדוקא בקבע לבית אחר דלזה הוי תחלת עשייה אבל בחזר וקבע לכתובו תראשון לא הוי תולמ"ה:

רצ (א) אבל מותר כו'. ואע"ג רצריך לנגוע התתיכות שנשארו כיון דבלא"ה צריך לנוגה ר"ל ולא דסי לכתוב לא הוי תולמ"ה: ג' ר' מהר"א ששון בסופר דאף אם קבע המזוזה בתקנה והסירו הפתח כמו שהוא עם המזוזה וחזרו לבנות הבתל ונתנו הדלת עם המזוזה כמו שהיה קבוע הוי ב"כ תולמ"ה ע"ש ולדעת המג"א א"ח (סי' ס"ו) נראה דדוקא בקבע לבית אחר דלזה הוי תחלת עשייה אבל בחזר וקבע לכתובו תראשון לא הוי תולמ"ה:

ביאור הגר"א

דפסורה לגמרי ואם בדיעבד כשרת לא ז"ל ליפטוריה: [י] כיצד קובעה ימסמרנה כו'. בגל"ל ס"ב שיעתנה בחלל ט': [יא] או כו'. מטש"ש העמיק ט' וכמש"ל ולא כו': [יב] ויכון כו' ויכון כו'. ירושלמי סוף מגילה והביאו תוס' שם ד"ה הא כו' ולרש"י כשיטתו ולר"ת כשיטתו: [יג] אבל א"א כו'. עתוס' שם ובב"מ ק"ב א' ד"ה בנובתא ט': [יד] והמדקדקים כו'. דיוצאים י"ש כמש"ש במזוזתא דבי רבי וכמ"ש תוס' שם הלכך נראה כו' אבל לענין דינא ק"ל כרש"י וכמ"ש בא"ח סי' ל"ב סמ"ח וכן עשין בס"ת:

פתחי תשובה

שמניחים לת הסיעוק רק שומדים בגל בשים ותוכיעים מזה לזה בידים לבד ואין כאן כיאה דמחייב מעשה זה ואי מעשה הסיעוק-הסילו בר תיעוך אינו וגם אינו סולך אלא מוציעים אותו ע"ש אלא המעלה בזה דבר כרור. ועיין בשאילת יעב"ץ מ"א סי' ע' ושיון בס"ת הקטנה מהמהבה מ"א סי' בספר דהיינו בענין שבשה המזוזה נראית ומסתיר בענין מ"ש בגמרא אם קטנה עליה מלבן כו' ומעלה דוה כרור לדינא דבשאין המזוזה נראית וגם אין מיכר וזכר ומיתתו שם המזוזה והיא מיהא נראית ומיכר אלל אינם יוצאים בזה אף שהיא מונחת במקומה הראוי ובכלבתא ויש לעשות אינה סיעוק אלו מיכר בתנ' שבתת אל המקום מנקדת ודי בכך ע"ש: (ו) ויקבענה בה. עיין בתשו' דרכי נועם מ"ד סי' י"ח דלמעה צריך שתהא קבועה בסמכנים ע"ש עוד: (ז) במזוזת הפתח. עיין בספר יד הקטנה פ"ג מהל' מזוזה אות ס"ב שכתב דבמקום שאין המזוזה על המזוזה ממש כגון מזוזות הבנים היא אל תבני שים וכיוצא בהן ולריכין לעשות תתבולה לקבוע שם תמיכה מבר של עץ כמין עבלא מקודם בהעבלא ואח"כ קבע הבבלא עם המזוזה על מזוזת הבתן דאין בזה משום מעשה ולא שלריכה לעשות הבבלא דוקא: (ח) שפסולה. והגר"א זצ"ל בס"ב אלו אסף בר"ש מעקדים לסיות זקופה ע"ש וכן הוא בהגהות אלו: (ט) ומניחין אותה בשיעוש. עיין בספר יד הקטנה פ"ג מהלכות מזוזה אות ס"ז שכתב דבמקום מזוזות בפתח אינם לתבים כלל וקבענה זקופה מלבה לאורך מזוזת הפתח כי אף הכ"מ"ל אינו תולה אלא בענין שיוכל לעלת ידי שעיסה ובענין זה יותר עוד מאם לעשות אותה עם לד-מזוזת הפתח אלא כתוך אלל בפתח הסיינו אחורי הדלת וכוכ הפוסקים פוסלים אותה כמו שכתב הש"ך סק"ג ע"ש: (י) שמע לצד פנים. עיין בספר תומות יכולנים סימן קפ"ו שכתב דמדר שקוראו אלקע"ל שאין המתיבה רק מנכרים ואל"ל לקבוע המזוזה כרוחב אלל בפתח ולקבוע מזוזה פוסה סמוך לפתח ולתבה בתלכסון ירחיק מעט מפתח גם לדעת הסוכרים הנ"ל מוכרח מסתברא שיהא שוליה לד תוך הפתח ע"ש. וע"ל דלא ס"ל כדעת הספר יד הקטנה שהוצרך בס"ק הקודם אם לא שנדחוק לומר דהוא מיירי אלמילו בתוכך אל"ל לבית בתלל בפתח: רצ (א) ס"ת או תפילין שבלו. [עיין בתשובת הת"ם סופר סי' רע"ש שכב אחר רלה לחתר בתלת כתיבתו לא נתיב עניו קודש שוב לא סקע קדושתו מפל"כ חסר ויתיר בתחלת כתיבתו לא נתיב עניו קדושה ס"ת מעולם וכמ"ש כרמ"ת לעיל סי' רפ"ב דמעתר לכבוד ולכן מותר ג"כ לעשות ממנו מזוזה וכ"ה לקנן גליונותיו לסיקון ס"ת אלם והוא ז"ל כתב דזה אינו דמה דיקפו אבלה לרבותה קאמר אפילו אבלה ולא חזי עוד לתשות לתפילין לגמר מיעוקות ומכ"כ בשבות רק חסר ויתיר דאסור לתקנו לקרות בו בגבור לו אלמוד בו קשיעה אלין עושים ממנו מזוזה (וס"ק שם בכלה לזה דמי ס"ד לא מתקרב מעיקרא ל"ה לגמרא אלא לתקנו בס"ת עד עתה כתבו לה"ד אתרוכנה של כל ירבלל ואיך יתקדש לסמרא ולא"ד שכתב בגמ"ב לעיל סימן רע"ו סק"ג בשם לגמ"ש וכני יוכב דקודשו ומגמרו כלים כאחר ע"ש אין זה ככלת ודו"ק) ומ"ש כריב"ש בס"ת שים בו טשות אינו אלא כתוסס סיונו אלא כתוסס לענין לסכרו (ב) תפילין שבלו. [ענב"ש ועש"ז ובנב"ש ושו' בס' חתם סופר סי' רפ"ב מ"ש בזה]: (ג) גליוני ס"ת. עי' כס' גליוני רכת בח"מ סי' ל"ב ס"ק ס"ז שפסק שאם בכר בתחיל לכתוב על שבלו. [ענב"ש ועש"ז ובנב"ש ושו' בס' חתם סופר סי' רפ"ב מ"ש בזה]: (ג) גליוני ס"ת. עי' כס' גליוני רכת בח"מ סי' ל"ב ס"ק ס"ז שפסק שאם בכר בתחיל לכתוב על סרישה אינה עוכרת אלא אם כן היה יכולים לעשות אבל בחזר וקבע לכתובו תראשון לא הוי תולמ"ה:

באר היטב

ללמוד במזוזה שעושה בפתח הפתח מבית למחר אם יש לילך אחר ימין של הנכנס לבית לו אחר ימין הנכנס מחלר לבית והדין הוא כך אם אחר הוא פתוח מכל לדדין בלי פתח רק מבית לחוכו אז הוי החלר כמו חדר ולא אכפת לן בהיכר ביר הדלת ואזלינן בתר ימין הנכנס מבית לחלר ושם עושה המזוזה אבל אם יש פתח מהחלר לחבוי אחר אז לבה"כ מלבד פתח הבית לחוכה אז אזלינן בתר ימין בתר היכר ביר דבתיה כ"ד דיש היכר ביר הפתח נחשב כמו בית ואזלינן בתר ימין הנכנס לחוכו ומבואר עוד בתשו' מהרי"ל בתוס יש בית החוכך ומדר גדול וכל מ' יש לו פתח לחלר ובאותו אחדר יש בו חדר קטן ויש לו ב' פתחים מ' לבית החוכך וא' לחדר הגדול אזלינן בפתחי חדר הקטן בתר היכר ביר דיהה אלא היכר ביר דפתח שפתוח לבית החוכך הוא בבית החוכך והיכר ביר דפתח שפתוח לחדר גדול הוא בחדר גדול חייב לעשות ב' המזוזות של פתחי חדר קטן האחד לימין הנכנס בבית החוכך וכו' לימין הנכנס מחדר קטן לגדול ואם היכר ביר דיהה בחוץ חדר קטן עושה שיהיה פתח מחדר גדול לחלר בלי הנכנס לחדר קטן הן מבית החוכך ולא הן מחדר גדול ואילו לא היה פתח מחדר גדול לחלר לא אזלינן בחדר קטן בתר היכר ביר היכן הוא אלא בחדר קטן היה נחשב בכלל החדר גדול ועושה מזוזה לימין הנכנס מבית החוכך לחדר קטן ולימין הנכנס מחדר קטן לגדול ע"כ ל"ל ופתח שנכנסים בו הן הבית לבית החוכך אלו עושין המזוזה לימין הכניסה שנכנסים מן הבית לבית החוכך דעיקר חשבים אלו הוא בבית החוכך ולא מצאנוהו מן הבית לבית החוכך דעיקר חשבים אלו הוא בבית החוכך ולא הכניסה ע"כ ופשוט הוא. ש"ך: (ה) במסמרים. ותם נתנה שם לפי שעה ס"ל לקבוע במסמרים כ"כ הב"ח מיכרוכלמי: (ו) פסולה. דהוי העשה ולא מן העשוי: (ז) נהגו. בלומר כן נהגו בחחר מדינות ובמלכותו של המחבר כדאי' בכ"י ל"ל מבלו. כגון שנכתב ס' שמע בס"ת בכוף הדף לא יוסיף לכתוב לחמה בגליון ס' והיה אם שמוע דאע"ג דהשתא נכתבו כסדרן וכהלכתן מכל מקום אין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה:

מיינים

לא נתקדש שום ס"ת עד כתבו לא"ד אתרוכנה של כל ירבלל ואיך יתקדש לסמרא ולא"ד שכתב בגמ"ב לעיל סימן רע"ו סק"ג בשם סרמ"ע וכני יוכב דקודשו ומגמרו כלים כאחר ע"ש אין זה ככלת ודו"ק) ומ"ש כריב"ש בס"ת שים בו טשות אינו אלא כתוסס סיונו אלא כתוסס לענין לסכרו (ב) תפילין שבלו. [ענב"ש ועש"ז ובנב"ש ושו' בס' חתם סופר סי' רפ"ב מ"ש בזה]: (ג) גליוני ס"ת. עי' כס' גליוני רכת בח"מ סי' ל"ב ס"ק ס"ז שפסק שאם בכר בתחיל לכתוב על סרישה אינה עוכרת אלא אם כן היה יכולים לעשות אבל בחזר וקבע לכתובו תראשון לא הוי תולמ"ה:

גמ' כתיב אשר חכמים ינידו וגו'. מ"כ זהו כבודו של יהודה שהודה ונעל ספר עליה ולפיכך נקרא ומתרגם: מתשובה שהשיב משה וכו'. ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה וגו': ר' אחא בשם ר' נתן. אמר לו אמר ומחא ה' ית עמא וכו'. זהו מעשה עגל הנני דכתיב ביה אשר פשו ואשר עשה אהרן דזהו גנאי גם לגבור לכל הפסוקים שלפניהם אינו מפורש הגנאי לגיבור וכדאמר ר' מר מיקבן וכו' לא דומה גנאי יחיד לקרותו בגיבור כגנאי גבור לקרותו בגבור: אלא עוסקא כמשנה אשר היה לפניהם ברכת כהנים ניקרין ולא מתרגמין כהלא דאמר ר' אלעזר וכו': לברכה ניתנה. וקורין בדכתיב הברכה ולא ניתנה לקריאה. והיינו להתרגום שמתרגמין בקריאה לפני עם אהרן: אין מפטירין וכו'. ומעשה באחד שהקשיר עליו ר"מ וכו' ובדקו אחריו וכך היה: ולא מזוזה יהכין לה היכא. מיידי דאיירי בפרקין בדיני קריאת התורה ובענינא דתפילין כדתנינן לעיל העושה תפילתו וכו' מסיים בדיני מזוזה. והאי מזוזה באיזה מקום במזוזת המשקוף טתנין לה: משלשו. למזוזת המשקוף לשלשה חלקים במדה ונותנו להמזוזה בתחלת שלש העליון ממטה למעלה: הוצה את הפתח. מקום הפתח מודדו למחצה ומשלשו להני העליון ונותנה להמזוזה כנגד סוף שלש התחתון של אלו העליון ואין ביניהן הרבה כדמפרש ואזיל מה ביניהון מקום מזוזה ביניהן דמר מסיב מהתחלת מקומה ומר הסיב מסוף מקומה: הנע עצמך שהיה שער גבוה. הרבה ואם נתנה בסוף שלש העליון עדיין היא גבוה מלהגיע למקומה: נותנה כנגד כתיפיו. אם השער גבוה הרבה: כמין גר. קנוע כהור של מזוזת המשקוף: סכנה. שמכה בראשו בכפותה הדלת ואין בה מצוה דעל מזוזות כתיב כתיב ולא על הדלת וכן הקק בראש המקל וכו': אפי' לא סמרו

עין משפט נר מצוה

פה
א ר"י ז"ל פמוזה פלכה י"ב סוכ"ם י"ד ס' רפ"ם ס"ב
פו
ב ר"י' סם פ"ם פלכה ם

גליון הש"ס

(א) עי' ק"ע ולא נזכר מדברי פירושנ' כוסה ע"ם: (ב) עי' ק"ע ומדברי פרי"ף והרמב"ם לא מבמע כפירושו ועי' בכ"מ: (ג) עי' כתוס' דף כה ע"ב ד"ה מעשה: (ד) עי' תוס' יומא דף יא ע"ב ד"ה שאין ומגמות דף נ"ג ע"א ד"ה ופא ודיה פחיי:

גמ' *כתיב *אשר חכמים ינידו ולא כחדו מאבותם (א) מה שכר נטלו על כך להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם איזהו מעשה עגל השני רבי סימון בשם ר' יהושע בן לוי מתשובה שהשיב משה את אהרן עד כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם חגניה בר שלמיה בשם רב מתשובה שהשיב אהרן את משה עד כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם (ב) ר' אחא בשם ר' בא ומחא ה' ית עמא על אשר עשו את הענל אשר עשה אהרן ר' מר עוקבן בשם רבנן דתמן (ג) לא דומה גנאי יחיד בציבור לגנאי ציבור בציבור ואתיא כהיא דא"ר חלבו בשם רב חונה ברכת כהנים נקראות ולא מיתרגמות ר' בא בר כהן בעא קומי ר' יוסה מה טעמא א"ל *כה תברכו לברכה ניתנה לא ניתנה לקריאה:

הלכה יב מתני' *ואין מפטירין במרכבה ר"י מתיר ר' אליעזר אומר אין מפטירין *בהודע את ירושלם אתתוקה תועבותיה: גמ' אין מפטירין במרכבה ור' יהודה מתיר ר' אליעזר אומר אין מפטירין בהודע את ירושלם את תועבותיה *מעשה באחד שהפטיר בהודע את ירושלם את תועבותיה אמר לו ר"א ילך אותו האיש וידע בתועבותיה של אמו ובדקו אחריו ונמצא ממזר. *ודא מזוזה יהבין *לה היכא ר' זעירה רב יהודה בשם שמואל משלשו ונותנו *בתחילת שליש העליון חוצה את הפתח ומשלשו ונותנה בסוף שליש התחתון מה ביניהון מקום מזוזה ביניהון בר טברי שאל לרבי יצחק הנע עצמך שהיה (ד) שער גבוה א"ל נותנה כנגד כתיפין בית מדרשיה דרבי חנינה עביד כן *ר' ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק בית מזוזתו של ר' היה עשוי כמין גר *תלייה בדלת סכנה שאין בה מצוה חקק בראש הטקל והניחו במקום שאינו ראוי לו סכנה שאין בה מצוה רבי בא בשם רב יהודה ואפילו לא סמרו

מסורת הש"ס

גמ' אשר חכמים ינידו. אלו רחובן ויהודה מעשה רחובן בבלהה ומעשה יהודה בתמר: מה שכר נטלו על כך. בעולם הזה: להם לבדם ניתנה הארץ. יש דה זכה למלכות רחובן נטל תחלה חלק בארץ בעבר הירדן: לא עבר זר בתוכם. בחלוקת הארץ לדעתיד הכתובה ביחזקאל רחובן ויהודה שכנים: מתשובה וכו'. כלומר מן ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה וגו': ומחא וגו'. פליג אריב"ל וכב וסובר דעד ויגף ה' את העם על הענל וגו' הוא מעשה עגל הנני: לא דומה וכו'. אמתני' קאי דלכך מעשה עגל הראשון נקרא ומיתרגם שהוא גנאי לכל הציבור אינו בזיון כל כך כיון דכולן שוין כיה אבל מעשה עגל הנני מדבר באהרן לחוד וגנאי יחיד בלבור ממיר: ואתיא כהיא דאר"מ וכו'. כלומר דמתני' הכי מהפרשא מעשה עגל הנני נקרא ולא מתרגם ברכת כהנים נקרא ולא מתרגם: כה תברכו. בברכת כהנים כתיב:

הלכה יב מתני' אין מפטירין במרכבה. דלמא אתי לביוני ולעיוני בה: אין מפטירין בהודע את ירושלים. מכיון יקרא דירושלים:

גמ' וידע. פי' ויבדוק ויודיע תועבת אמו: ודא מזוזה. והך מזוזה באיזה מקום ממזוזות הבית היא ניתנה: מה משלשו. מודד מלמטה למעלה שני שלשי הפתח וכשיכנסו לתחילת שלש העליון יתן שם המזוזה ודוקא לכתחילה אבל דיעבד משלש העליון ולמעלה כשר אע"פ שאינו בתחלתו דילפינן מתפילין דכתיב בין עיניך בנוכח הראש אף נתינת המזוזה בנוכח הפתח דהיינו בשלש העליון: חוצה את הפתח. מחלק הפתח לשני חלקים ומחלק המחצה העליון לג' חלקים ומודד המחצה העליון מלמטה למעלה ומניח המזוזה בסוף שלש התחתון לגד שלמעלה: מה ביניהון. מאי איכא בין ר"ז לר"ח הא מכל מקום בתחלת שלש העליון ניתנה: ומשמי מקום מזוזה. איכא ביניהו דלר"ז המזוזה עלמה ניתנה כולה בשלש העליון ולר"ח סופה בתחלת שלש העליון והיא עלמה ניתנה בסוף שלש התחתון: הנע עצמך שהיה שער גבוה. וכשתכתן בשלש העליון אין יכולין להסתכל בה מפני גבהה ועיקר מצותה לזכות מצות ה': א"ל בשער גבוה ניתנה. כגובה בתיפו של אדם ביגוני וכיה מדרשו דר"ח היה עשוי כן המזוזה כנגד כתפו: כמין גר. בכמיכה ולא בעמידה: תלייה בדלת. ולא במזוזה: סכנה. שאין הבית משתמר מן המזיקין עד שתהא מוכחת בהלכתה א"כ סכנה דנוקף בה ראשו כשהוא יולא ונכנס דרגילה להיות בולעת: חקק בראש המקל. והניח בו מזוזה והעמידו בפתח במקום שאינו ראוי לו: ואפי' לא סמרו

רידב"ן

ר' סימון בשם ריב"ל מהשובה שהשיב משה את אהרן עד כי פרעה לאהרן בשמלה בקמיהם. פי' עד הפסוק וירא משה וכו' כי פרעה לאהרן בשמלה בר שלמיה בשם רב מתשובה שהשיב אהרן את משה עד כי פרעה וגו'. ר"ל עד הפסוק הזה כע"ל. והוא משום דכתיב שם ולא הענל הזה. וכמו דפרש"י ז"ל בתחילתן דזהו המעשה של עגל השני דיש מקום לעשות מ"ו מן הפסוק הזה ולא הענל הזה וכדאיתא בכבלי שם מן הפסוק הזה נתפקרו המתרגמים עי"ש ר' אחא ומחא ה' ית עמא על אשר עשו את הענל אשר עשה אהרן ר"ל גם הפסוק הזה אינו מתרגם מבוסס דהוי מסמע בכביות פנים דהמגפה היתה בעם שעשו את הענל שעשה אהרן ולא נענש והוי בכביות פנים והפסוק הנמ' בתמנע ומפרש עעמת דמתני' כולה מפני מה מעשה רחובן אינו מתרגם ומעשה הענל הראשון מתרגם ע"ז מפרש ר' מר עוקבן בשם רבנן דתמן לא דומה גנאי יחיד לקרות בגיבור לגנאי לציבור בגיבור דהשם אשר פשו הענל גיבור וכ"כ מעשה עגל הנני אינו מתורגם ולא חשוב גנאי לתרגם בגיבור ולא"ז ע"כ דהא דמעשה עגל הנני אינו מתורגם והא גם הוא של גיבור ואי דכתב כיה אהרן ג"כ אבל אהרן לא עשה ביחידות אלא בגיבור והרי הוא גיבור ביחיד וא"כ הוא משום דפרש"י ז"ל משום ולא הענל הזה. וכפסוק של ויגוף וגו' הוא משום הבכיות פנים וא"ז מסיק וא"כ דאיתא כר"מ בשם ר"מ דברכת כהנים נקרא ולא מתרגם והוא ע"כ בכיות פנים

בגובתא דקניא · מכאן נראה כמו שפירש רש"י במנחות (דף נ.) שמיתין המחזה מטומד לכן צריך גובתא דקנה שלא תפול לכל לפר"ת שמיתא אותה מיושב כמו ספר תורה מונח בארון ולא מטומד ובמנחות (שם) נמי עשאה כמין גבר פסולה והיינו מטומד דשילהי המוכר פירות (נ"ב דף קפ· ושם) אמר על כמין גבר הייט קטורת תמור משמע במטומד קאמר ואם כן גובתא דקניא למה לי ויש לומר שלא תכלה מלחלותיה הכותל:

מסייע פירשתי כפ"ק (דף יפ·):

קולט מן האויר אמאי הרי אלו שלו · תימה ואי ליתא לרבי יוסי אמאי שבתאר של בעה"ב: **תרתי** · פי' דסתרן אהדדי דהאי שברפת לא איצטריך למיתני לגופיה דפשיטא הוא דשוכר בית בתאר שאין לו ברפת כלום ולא תנא אלא למידק שברפת לבעל הבית לפי שאין [בה] לשוכר כלום [ב] אבל בתאר שיש לשוכר בה היכון כניסה ויציאה לביתו לא הוי לבעל הבית: והדר תני שאף שבתאר לבעל הבית: **פרט** לממזון · וא"ת ואמאי לא אסורין מפני דרכי שלום גזל גמור הוי וי"ל דמרישא ניחא ליה למיפרך וה"ה דאלי פריך מסיפא אי נמי לא מצי למיפרך מסיפא דאיכא למימר דהכי קאמר אסורות משום גזל גמור הביצים ואמן מפני דרכי שלום: **אי** הכי אמאי אסורים משום גזל · לאפי' משום דרכי שלום ליכא ומשני אאמן פי' ולא אביצים וא"ת אמן נמי הא צריך שלום וי"ל כי ליכא ביצים אתחיה הא"ה דה"מ למימר כס"ד מעיקרא אביצים שנפלו יש גזל גמור ואאמן יש דרכי שלום:

לא צריכא בקטן · וצ"ג דשלחה קטן בעל השוכר מדאוריתא ואמו משום דלקחו קטן יהא שלו אלא הקטן לקח הביצים בלא שלות שעדיין לא זכה בעל השוכר בביצים ותימה לאפי' בגדול ה"מ לאוקמי וכגון שנתן ידו לו בגדו אתא הביצים בשעה שאם רובצת עליהם ולא נתכוין לזכות בביצים עדיין דאסור הוא אלא עשה כן כדי שלא יזכה בעל השוכר בביצים אח"כ(ל) ושילח את האם ונטלן עכשיו וזוכה בהן: ובא

בגובתא דקניא [ת"ר *המשכיר בית לחבירו על *השוכר לעשות לו מזוזה יוכשהוא יוצא לא יטלנה בידו ויוצא ומנכרי נוטלה בידו ויוצא ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא וקבר אשתו ושני בניו מעשה לסתור אמר רב ששת אריש[ו] הזכל של בעל הבית ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירים בלבד: במאי עסקינן אילימא בחצר דאגיר ליה לשוכר ותורי דשוכר אמאי של בעה"ב אלא בחצר דלא אגירא לשוכר ותורי דמשכיר פשיטא(מ) *לא צריכא בחצר דמשכיר ותורי דאתו מעלמא קמו בה מסייע ליה לר' יוסי ברבי חנינא *דא"ר יוסי ברבי חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו מיתיבי אם אמר כל מציאות שיבאו לתוכו היום תקנה לי חצרי לא אמר כלום ואם איתא להא דא"ר יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אמאי לא אמר כלום הכא במאי עסקינן בחצר שאינה משתמרת אי הכי אימא סיפא יצא לו שם מציאה בעיר דבריו קיימין ואי בחצר שאינה משתמרת כי יצא לו שם מציאה בעיר מאי הוי כיון דיצא לו שם מציאה בעיר מיבדל בדילי אינשי מינה והויא לה כחצר המשתמרת מיתיבי זבל היוצא מן התנור ומן הכירים 'והקולט מן האויר הרי הוא שלו ושברפת ושבחצר של בעל הבית ואם איתא להא דר' יוסי בר' חנינא דאמר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קולט מאויר אמאי הרי הוא שלו אויר חצרו הוא אמר אביי במדביק כלי בשולי פרה רבא אמר אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי ומי פשיטא ליה לרבא והא מיבעי בעי לה *דבעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצאתה בפתח זה מהו אויר *שאין סופו לנוח כמונח דמי או לאו כמונח דמי התם לא מיפסק ולא מידי הכא מיפסק כלי ושברפת ושבחצר הרי אלו של בעל הבית תרתי אמר אביי הכי קאמר ושברפת שבחצר הרי אלו של בעל הבית אמר רב אשי "זאת אומרת המשכיר חצירו סתם לא השכיר רפת שבה מיתיבי *יוני שובך ויוני עלייה 'חייבות בשילוח 'ואסורות בגזל מפני דרכי שלום ואם איתא להא דאמר רבי יוסי בר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן °כי יקרא °פרט למזומן אמר רבא ביצה ביציאת רובה הוא דאיחייבה לה בשילוח ומיקנא לא קניא עד דנפלה לחצרו וכי קתני חייבות בשילוח מקמי דתיפול לחצירו אי הכי אמאי אסורות משום גזל אאמן ואיבעית אימא לעולם אביצים ומדנפיק רובה דעתיה עילוה והשתא דאמר רב יהודה אמר רב °אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם שנאמר °שלח תשלח את האם והדר את הבנים תקח לך אפי' תימא דנפלה לה לחצרו 'כל היכא דאיהו מצי זכי ליה חצרו זכיא ליה וכל היכא דאיהו לא מצי זכי ליה חצרו נמי לא זכיא ליה א"ה אסורות בגזל מפני דרכי שלום אי דשלחה גזל מעליא הוא אי דלא שלחה הא בעי שלוחה בקטן דלאו בר שילוח הוא ה"ק אביו של קטן חייב להחזיר לו מפני דרכי שלום: **מתני'** 'המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר השכיר לו לחדשים נתעברה השנה נתעברה למשכיר *מעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהב לשנה מדינר זהב לחדש ובא

מתני' דקניא · שמיתין המחזה מטומד לכן צריך גובתא דקנה שלא תפול לכל לפר"ת שמיתא אותה מיושב כמו ספר תורה מונח בארון ולא מטומד ובמנחות (שם) נמי עשאה כמין גבר פסולה והיינו מטומד דשילהי המוכר פירות (נ"ב דף קפ· ושם) אמר על כמין גבר הייט קטורת תמור משמע במטומד קאמר ואם כן גובתא דקניא למה לי ויש לומר שלא תכלה מלחלותיה הכותל:

מסייע פירשתי כפ"ק (דף יפ·):

קולט מן האויר אמאי הרי אלו שלו · תימה ואי ליתא לרבי יוסי אמאי שבתאר של בעה"ב: **תרתי** · פי' דסתרן אהדדי דהאי שברפת לא איצטריך למיתני לגופיה דפשיטא הוא דשוכר בית בתאר שאין לו ברפת כלום ולא תנא אלא למידק שברפת לבעל הבית לפי שאין [בה] לשוכר כלום [ב] אבל בתאר שיש לשוכר בה היכון כניסה ויציאה לביתו לא הוי לבעל הבית: והדר תני שאף שבתאר לבעל הבית: **פרט** לממזון · וא"ת ואמאי לא אסורין מפני דרכי שלום גזל גמור הוי וי"ל דמרישא ניחא ליה למיפרך וה"ה דאלי פריך מסיפא אי נמי לא מצי למיפרך מסיפא דאיכא למימר דהכי קאמר אסורות משום גזל גמור הביצים ואמן מפני דרכי שלום: **אי** הכי אמאי אסורים משום גזל · לאפי' משום דרכי שלום ליכא ומשני אאמן פי' ולא אביצים וא"ת אמן נמי הא צריך שלום וי"ל כי ליכא ביצים אתחיה הא"ה דה"מ למימר כס"ד מעיקרא אביצים שנפלו יש גזל גמור ואאמן יש דרכי שלום: **לא** צריכא בקטן · וצ"ג דשלחה קטן בעל השוכר מדאוריתא ואמו משום דלקחו קטן יהא שלו אלא הקטן לקח הביצים בלא שלות שעדיין לא זכה בעל השוכר בביצים ותימה לאפי' בגדול ה"מ לאוקמי וכגון שנתן ידו לו בגדו אתא הביצים בשעה שאם רובצת עליהם ולא נתכוין לזכות בביצים עדיין דאסור הוא אלא עשה כן כדי שלא יזכה בעל השוכר בביצים אח"כ(ל) ושילח את האם ונטלן עכשיו וזוכה בהן: ובא

ומיקנא לא קניא עד דנפלה לחצרו וכי קתני חייבות בשילוח מקמי דתיפול לחצירו אי הכי אמאי אסורות משום גזל אאמן ואיבעית אימא לעולם אביצים ומדנפיק רובה דעתיה עילוה והשתא דאמר רב יהודה אמר רב °אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם שנאמר °שלח תשלח את האם והדר את הבנים תקח לך אפי' תימא דנפלה לה לחצרו 'כל היכא דאיהו מצי זכי ליה חצרו זכיא ליה וכל היכא דאיהו לא מצי זכי ליה חצרו נמי לא זכיא ליה א"ה אסורות בגזל מפני דרכי שלום אי דשלחה גזל מעליא הוא אי דלא שלחה הא בעי שלוחה בקטן דלאו בר שילוח הוא ה"ק אביו של קטן חייב להחזיר לו מפני דרכי שלום: **מתני'** 'המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר השכיר לו לחדשים נתעברה השנה נתעברה למשכיר *מעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהב לשנה מדינר זהב לחדש ובא

הגהות הב"ח

(מ) גם' לא צריכא בתאר דמשכיר · נ"ב פ"ל דף מט ע"ב: (כ) רש"י ד"ה קני וכו' דכיון: (ג) ד"ה ביציאת רובה: (ד) תוס' ד"ה לא וכו' אח"כ שילח כנ"ל ותוס' ר' נתנאל:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה בתאר דמשכיר שלא כו'. נ"ב אבל רמב"ם כתב אפי' משכירו (ומש"ש רבינו נתן"מ פי' ש"ג ס"ק ס): [ב] תוס' ד"ה תרתי. אבל כו'. נ"ב וריטב"א כתב דכמ"ש סוא דנע"ה במש"ל ור"ל ב' רב אפא אמר כו' כי זכה מי (וע"ש בפ"ק ז):

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פ"ו מהל' שכירות הל' ג ופ"ט מהל' תפילין הלכה יא סמג עשין נג טוש"ע מ"מ סי' שיד סעיף ב וסוש"ע י"ד סי' רלא סעיף ב [רב אלפס כאן וכסוף הלכות מזוזה דף מא.]

פט ב מיי' פ"ט מהל' תפילין הלכה יא סמג עשין נג טוש"ע י"ד שם:

צ ג מיי' פ"ו מהלכות שכירות הל' ה ועיין בהשגות ומגיד משנה סמג עשין קפ טוש"ע מ"מ סי' שיג סעיף ג:

צא ד טוש"ע שם נסג"ס:

צב ה מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף ב:

צג ו מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלכה מ סמג לאוין קכ טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ב:

צד ז מיי' פ"ו מהלכות גזילה ואבידה הל' י סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' שם סעיף ד ופסעיף ד:

צה ח מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' מ סמג לאוין קכ טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ב:

צו ט מיי' שם הל' יח:

צז י מיי' פ"ו מהלכות שכירות הלכה ב סמג עשין קפ טוש"ע מ"מ סי' שיב סעיף טו:

מוסף רש"י

זרק ארנקי בפתח זה. והפקיעו לכל הקודם (לעיל יב.).

אויר שאין סופו לנוח. בתוך האויר, כמונח דמי. וקנאו בעל הבית הראשון, או לאו כמונח דמי. לכי בעי אויר שאין סופו לנוח בתוך הבית סופו לנוח בתוך הבית כמונח דמי, דאיכא אויר שהיה סופו לנוח בתוך הבית פשיטא לן דאפילו קדם אים אחר וקלטה בתוך האויר לא קנה, דמשכחת לאויר קנאו בעל הבית, דתנן במסכת גיטין (עט.) היתה עומדת בכלים הגג חרק לה גנב, כיון שנכנס לאויר הגג הרי זו מגולגשת, הוא למעלה והיא למטה כיון שאם מרשות הגג נמתק או נשבר הרי זו מגולגשת (לעיל יב.).

יוני שובך. יוני מדבריות שקנו בשובך (מולין קלט:).

ביציאת רובה הוא דאיחייבה לה בשילוח. דאם נא אדם ומצא את האם בשהיא מעולה ביציאה וכבר יצא רובה, מייב לשלח מקמי דתפול לחצרו, דאמי אלו מזומן הוא (שם קמא:).

אי הכי. דלא קנתה לחצרו. אמאי אסורות משום גזל. ואפילו מפני דרכי שלום, ומשני אאמן. דרכי שלום דקאמר אפילו על האם עצמה יש משום דרכי שלום (שם). ואיבעית אימא לעולם אביצים. דאפילו על אמן אפילו משום דרכי שלום אין כאן, הואיל ואינה עתה למופשה לא קמהבה דעת בעל השובך עלה ואינו מתקוטט עם הלוקח, אבל מהביצים הוא מתקוטט דדעתיה עליהן ובכי נמי דלא קנה לו חצרו, משום דרכי שלום מיהא איכא (שם). והשתא דאמר רב יהודה אמר רב אסור לזכות בביצים כו'. מהשתא מצינו לאוקמא מתניתין אפילו יצאה כולה ולא מקשי לר' יוסי ברבי חנינא דלאו מזומן הוא ואיתיבא בשילוח משום ביצה אתחזוה זאת שלא עמדה האם עליה מקמהבלתה, ואף על פי שנפלה לאחר לא קנתה חצרו, דכיון דהוא עצמו אם היה כאן לא היה יכול להחזיר בה, חצרו נמי לא הוא ואיתיבא בשילוח משום ביצה אתחזוה זאת שלא עמדה האם עליה מקמהבלתה, ואף על פי שנפלה לאחר לא קנתה חצרו, דכיון דהוא עצמו אם היה כאן לא היה יכול להחזיר בה, חצרו נמי לא מצי זכי ליה שאין זה מזומן (שם). לזכות. לפשוט ידו אחת אדם ולהחזיק בהם, כל קנייה דספקר זכייה קרי ליה (שם). אי הכי אסורות בגזל אאמן. דל

קא: השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא

עין משפט
נר מצוה

ע א מיי' פ"י מהלכות גזלה והאבדה הל"ט: אי [מיי' שם עוש"מ מ"מ סי' שנה סעי' ב]:
עא ב מיי' פ"ז מהלכות שכירות הלכה ו סמג עשין פט עוש"מ ח"מ סי' שיב סעיף ה:
עב כ ד מיי' שם ופיין גמ"מ עוש"מ שם סעיף ו:
עג ה מיי' שם עוש"מ שם סעיף ה ו:
עד ו מיי' שם הלכה מ עוש"מ שם סעיף ז: [שבת כב. וע"ש כתוס' ד"ה רב אמר]
עה ז מיי' שם הלכה ז עוש"מ שם סעיף ו:
עו ח מיי' שם הלכה ט עוש"מ שם סעיף ט:
עז ט מיי' שם עוש"מ שם סעיף יא:
עח י מיי' שם הלכה יא עוש"מ שם סעיף יב:
עט כ מיי' שם הלכה י עוש"מ שם סעיף יב:
פ ל מ מיי' שם פ"ו הלכה ז סמג שם עוש"מ מ"מ סי' שיב:
פא נ עוש"מ מ"מ סי' שיב סעיף ו בהג"ה ועי' במ"מ פ"ו שם הלכה ז:
פב ס מיי' שם פ"ו הלכה ג סמג שם עוש"מ שם סי' שיד סעיף ה:
פג ע מיי' שם הלכה ה ועי' בהגהות וכמגיד משנה וקמא שם עוש"מ מ"מ סי' שיב סעיף ג:
פד פ עוש"מ שם סעיף ד:
פה צ מיי' שם הלכה ג סמג שם עוש"מ מ"מ סי' שיד סעיף ה:
פו ק מיי' שם עוש"מ שם סעיף כ:
פז ר מיי' פ"ט מהלכות תפילין הלכה יא סמג עשין נג עוש"ע י"ד סי' רלח סעיף כ [רב אלפס כלן ובכל' מזוזה דף עח]:

ע"ז בת. ספסיס ד.

הגהות הב"ח
(ה) גמ' לגימה הוא לה לריכה:
מי' אשכול רס"ל

הגהות הגר"א
[א] רש"י ד"ה לה עדיפה מינאי כולל והגיע. נ"ב דוקא הגיע (וע"ל ק"ב כ' תוס' ד"ה בחזקה ומש"ל):

[יומא יא:] המיס מן הכותל וכשנפלה אחת מהן הדיוט מחזירה: חובת הדר היא. דדרשינן *מנחות (דף לד.) ציתך* דרך ציתך למי שנכנס ויולא לה זה הדר בה: מקום מזוזה. העץ שהלשת שוקף עליו ולף הוא קרוי מזוזה ואם אבן הוא לריך לנקוב בו סדק להניחה בתוכה:

בגובתא

סמורת השרים

בשדה אין שומעין לו. אע"ג דכבר אשמועינן לעיל ר' יוחנן גופיה דטעמא דבריתא דאם אמר אני טעל זיתיי אין שומעין לו משום ישוב ארץ ישראל אילטריך לאשמועינן למ"ד הכא משום כחשא דארעא דאפילו בחולה לארץ אין שומעין לו אבל לעיל דוקא בארץ ישראל אין שומעין לו משום דכחשא דארעא לא עשה בידים אלא ממילא ע"י שטיפת הנהר נעשה ולמאן דאמר הכא נמי משום ישוב ארץ ישראל אילטריך לאשמועינן אלא אמר אפילו בחולה לארץ אין שומעין לו משום כחשא דארעא:

[שייר לקמן] **לא** יטלנה וילא. אף על גב דאמר *שמואל דמטילין מבגד לבגד גבי מזוזה אסור לפי שהמזיקין באין בבית אין בו מזוזה וכשטולה כאילו מזיק אוהן שילורו בבית: בגובתא

*בבית שומעין לו בשדה אין שומעין לו בשדה מ"ט משום ישוב א"י איכא דאמרי משום כחשא דארעא מאי בינייהו איכא בינייהו חוצה לארץ: **מתני'** המשכיר בית לחבירו בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח בימות החמה שלשים יום ובכרכים אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים שנים עשר חדש ובחנויות אחד עיירות ואחד כרכים שנים עשר חדש רשב"ג אומר חנות של נחתומים ושל צבעים שלש שנים: **גמ'** מ"ש ימות הגשמים *דכי אגר אינש ביתא בימות הגשמים אגר לכולהו ימות הגשמים ימות החמה נמי דכי אגר אינש ביתא לכולהו ימות החמה אגר אלא בימות הגשמים היינו טעמא דלא שכיח ביתא למיגר בכרכים אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים שנים עשר חדש ואילו מלו ליה יומי שכירות בימות הגשמים מפיק ליה ואמאי הא לא שכיח ביתא למיגר אמר רב יהודה להודיע קתני הא המשכיר בית לחבירו סתם אין יכול להוציאו בימות הגשמים מחג ועד הפסח אלא א"כ הודיעו שלשים יום מעיקרא תניא נמי הכי כשאמרו שלשים וכשאמרו שנים עשר חדש לא אמרו אלא להודיעו וכשם שמשכיר צריך להודיע כך שוכר צריך להודיע דאמר ליה אי אודעתן הוה טרחנא ומותיבנא ביה אינש מעליא אמר רב אסי אם נכנס יום אחד בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג עד הפסח והא אנן שלשים יום *קאמר הכי קאמר אם נכנס יום אחד בימות הגשמים מהני שלשים יום אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח אמר רב הונא ואם בא לרבות בדמיה מרבה א"ל רב נחמן האי *לנקטיה בבובסיה דלשבקיה לגלימא (ה) לא צריכא ראייקור בתי: פשיטא נפל ליה ביתא א"ל לא עדיפת מינאי זבניה או אורתיה או יהביה במתנה א"ל לא עדיפת מגברא דאתית מגיה כלליה לבריה חזינן אי הוה אפשר לאודועיה איבעי ליה לאודועיה ואי לא א"ל לא עדיפת מינאי דהוא גברא דזבן ארבא דחמרא לא אשכח דוכתא לאותוביה אמר לה לההיא איתתא אית לך דוכתא לאוגרי אמרה ליה לא אזל קרשה יהבה ליה דוכתא לעייליה אזל לביתיה כתב לה ניטא שדר לה אזלא איהי אגרא שקולאי מגיה וביה אפיקתיה ואותביה בשבילא אמר רב הונא בריה דרב יהושע *כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישוב בראשו לא מיבעיא חצר דלא קיימא לאגרא אלא אפילו חצר דקיימא לאגרא אמרה ליה לב"ע ניהא לי לאוגורי ולך לא ניהא לי *דדמית עלי כי אריא ארבא: רשב"ג אומר של נחתומים ושל צבעין שלש שנים: תנא מפני שהקיפן מרובה: **מתני'** המשכיר בית לחבירו בדלת בגגר ובמנעול ובכל דבר שמעשה אומן אבל דבר שאינו מעשה אומן השוכר עושהו הזבל של בעל הבית ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירים בלבד: **גמ'** תנו רבנן המשכיר בית לחבירו משכיר חייב להעמיד לו דלתות לפתוח לו הלונות לחזק לו תקרה לסמוך לו קורה ושוכר חייב לעשות לו סולם לעשות לו מעקה לעשות לו מרזב ולהטיח את גגו בעו מגיה מרב ששת מזוזה על מי מזוזה *האמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא אלא מקום מזוזה על מי אמר להו רב ששת תניתוה דבר שאין מעשה אומן השוכר עושהו והאי נמי לאו מעשה אומן הוא אפשר הוא

בגובתא

בבית. היורד לתוך חורבה ונגלה אלא ברשות: בשדה. היורד לתוך שדה ונטעה אלא ברשות ואמר נטישותי אני טול: משום כחשא דארעא. שכבר הכמישו הנטישות את השדה שינקו ממנה: איכא בינייהו חוצה לארץ. למ"ד משום כחשא דארעא ממונא אפקדיה ואפילו בחולה לארץ נמי אין שומעין לו: **מתני'** אינו יכול להוציאו וכו'. גגמ' מפרש לה לכולהו: ובכרכין. שהן מקום הטווקים שהכל נמשכים שם לגור שם והכמים אין מצויין לשכור: ובחנויות. שחנווני מקיף הקפות למכירין ושוהין מלאלם לו ימים רבים וכשמבילאין לו מעותיו בלאין *ע"ש פתח המנות שהקיפו שם ואם הלך למקום אחר אינן יודעין אתה ימלאהו אין יכול להוציאו כל י"ב חדש: חנות של נחתומין. מוכרי ככרות: ושל צבעים שלש שנים. וכגמ' מפרש מפני שהקיפן מרובה לזמן ארוך: **גמ'** מאי שנא ימות הגשמים וכו'. קס"ד הא בימות הגשמים לימי הגשמים קאמר שפירש לו השכר לי מיכן לימות הגשמים: בימות החמה נמי לכולהו ימות החמה אגר. דהא לימות החמה קאמר ליה: אלא בימות הגשמים היינו טעמא משום דלא שכיח ביתא. וכשוכר סתם קאמר. ואשמועינן דהשוכר סתם אלא פירש זמן הוי שכירות שלשים יום הלכך בימות החמה דשכיח ביתא אם בא להוציאו לסוף שלשים מוציא: ובימות הגשמים דלא שכיח ביתא אע"ג דלא אגרי אלא ל' יום אינו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח ומייב ליתן לו בכל חדש כשכר חדש הראשון: אימא סיפא ובכרכין הוא סתם שכירות ימות הגשמים אינו יכול להוציאו אלא בי"ב חדש. ומי מלו ליה הכי י"ב חדש בימות הגשמים וכו': להודיע קתני. הכי שלשים וי"ב חדש דקתני בתמיתין להודיע קאמר. המשכיר בית לחבירו אינו יכול להוציאו בימות הגשמים מיגו יכול להוציאו מן החג ועד הפסח ומייב ליתן לו בכל חדש כשכר חדש הראשון: אימא סיפא ובכרכין הוא סתם שכירות ימות הגשמים אינו יכול להוציאו אלא בי"ב חדש. ומי מלו ליה הכי י"ב חדש בימות הגשמים וכו': להודיע קתני. הכי שלשים וי"ב חדש דקתני בתמיתין להודיע קאמר. המשכיר בית לחבירו אינו יכול להוציאו בימות הגשמים מיגו יכול להוציאו משום דלא שכיח בתי אע"ב הודיעו בימות החמה שלשים יום שלא יכול להוציאו עד שלשים יום משהודיעו ואם בא להוציאו בזמנו צריך להודיעו שלשים יום קודם הזמן. ובכרכים צריך להודיעו י"ב חדש קודם ילאתו ואם לא הודיעו לא יצא אלא טוחן לו כמשפט הראשון: אם בא. בעל הבית להרגות לו בדמי השכר מרבה משיגיע זמנו אפילו לא הודיעו: האי נקטיה בבובסיה דלישבקיה לגלימה הוא. הרי הוא כאותו בגדים שלו עד שמיתה לו טליתו לעמר כיון שמעלה על דמיו אין לך מוציא גדול מזה. כובסיה על שם שתלויים כדאמרינן (שבת דף מז.) כמאן תלינן כובסי בדקלא *תלאי של ממרים: דאייקור בתי. שהפקדו מיכר: נפל ליה ביתיה. למשכיר: אמר ליה. לשוכר: לא עדיפת מינאי. הואיל (א)והגיע זמנו מוציאו ואי"ל הלא איך בא עלי אלא מחמת שלא הודעתיך ואתה איך מוציא בית של בעל הבית. משכיר. ובגמרא* מפרש לה: היוצא מן התנור. אפר הוא ונעשה זבל: **גמ'** להזיק לו תקרה. אם נשברה אחת מהן: מרזב. כל גגותיהן טחין בטיט ומשופעין מן מרכז לדיהן וקומכין נסרים לכותל אלא הגג להרחיק לו קורה. אם נשברה אחת מהן: חובת הדר היא. דדרשינן *מנחות (דף לד.) ציתך* דרך ציתך למי שנכנס ויולא לה זה הדר בה: מקום מזוזה. העץ שהלשת שוקף עליו ולף הוא קרוי מזוזה ואם אבן הוא צריך לנקוב בו סדק להניחה בתוכה:

בגובתא

[נפרש"י שכרי"ף אינתא על פתח וכן הפסיק כתוי"ע]

[ר"ש ב ע"ב]

[נ"ל תנן יפב"ז]

שטושות מתא

[גיטין מב.]

[כ"ק.פס.ומש"]

מוסף רש"י

לנקטיה בבובסיה דלשבקיה לגלימא. אותו בגדיו שתלויים בו עד שיתן לו טליתו שלו, כל דבר שתלוי ממתוכר קרי ליה בובסא, כדאמר (מכות כ.) אזל גרמא ומתיה לבובסא ואמר תמרי, בגלי הן הגולין (שבועות מא.).

מזוזה חובת הדר היא. לפי שהיא משמרתו וכתיב ביתך ביתאן, נכנס ויולא בה (ספסיס ד.) ולא חובת הבית, דכתיב ביתך, דרך ביתאן, אלמא למי שנכנס ויולא לתוכה אוהר רחמנא (ע"ז כא.).

[לקמן קב.]

[דברים ו]

ומנכ"ם בטור שפוסל גם בסקדיס פרשם לא מייירי כאן ממחלוקה הפנים של הטוש' שזכרנו אלא מחלוקה הרלשונה ומכאן נתחזק הזמנה שהכתבו אל הס"ע ר"ם רפ"ח וא"ל דהסה קאי אם כתב המלה וסיה ואח"כ כתב שמע למעה ממנה דא"כ לא סיה לו להסמיכו דין זה דהקדיס פרשם (וסיה)[שמע] בסדר סעמוד אלא שכתב המלה וסיה. ותו דאל"ל סיינו בדרך הכבלה דאמוכה שאין שם לא שיטוי בכתב אבל לא שיטוי במוקדם ומאוחר:

רצא מזוזה מתי נברכת ומי חייב בה.

ובו ג' סעיפים:

א (א) א מזוזה יחיד (ב) נברכת פעמים בשבע שנים

א (ג) ב ושל רבים פעמים ביובל:

ב ב השוכר בית מחבירו השוכר (ד) חייב לקבוע בה מזוזה ג ולתקן מקום קביעותה (ומפילו שכר הבית (ה) כמזקה שיש לו מזוזה (ו) לא הוי מקום פעולה) (כ"י בשם הרב רבינו ה מנוחה) (ז) וכשיצא (ח) לא יטלנה בידו. (ואם הקפיד על מעותיה הבאי לריך לבלם לו) (כ"י בשם הרב ו מנוח) **ג** ואם (ט) שכר הבית ז מעובד כוכבים [א] או ששכרו לעובד כוכבים נוטלה ויוצא:

הגה (י) ועובד כוכבים שבקש שיתנו לו מזוזה ובולה לקבעה בפתחו אסור ליתנה לו (כך הביא מהרי"ו) [ב] ונראה לי דמ"מ במקום דליכא למיתם מעשה אינו מברך אם ליישראל שרי (כנ"ל):

ג ד הכל (כ) חייבים במזוזה אפילו נשים ועבדים ומחנכין את הקטנים לעשות מזוזה לפתחיהם:

ביאור הגר"א

רצא (א) אי כו'. ה"ר מנוח תלמד סמה שקדם: [ב] וגי"ל כו'. כמ"ש בעבודת כוכבים כ"ו א' ותוס' שם:

באר היטב

רצא (א) חייבים. דהוה ליה מלות עשה שאין הזמן גרמא ועוד דכתיב לעמון ילבו ומיכהו מתי בעוי מיי:

אם כלל כיון שנעשה בעבירה כמ"ש בת' הרי"ן בן הרא"ש כ"י סי' ע"ה בשם הרמ"ם הקדיש בשולי סיומים של ס"ת ומזוזות ומגילת אסתר אינם נגנזים. ס"מ. וזהו פשוט. כשיגלו מן בית ושעובדי כוכבים נכנסו לשם ס"ס אם סברת הוא ל' עובד כוכבים ויראל שכר ממנו ומכשיו יצא ותצ"ם שדרכן של עובד כוכבים לשכור ליראל אחר לך כיון שבכשיו אינו נכנס ליראל שני מיד יקח המזוזה וכנ"ל ב' סי' ע"מ דלא קבע לאחר בנית אחר אבל בפי מ"ם נעול בשם ס"ם דיש סכנה אף אם יבא לקבע

מיקם בנית אחר:

ברכי יוסף

(סימן רצ"א שו"ע סעיף א') מזוזות יחיד נברכת כו'. מי שיש לו סרכי מזוזו' קטנו' ובדק אלא שהם ומצאן כשרות אפ"ס צריך לבדוק כל אח' המזוזו' שקבע בו בפרק בתעמד שלאחר הכשרו' דלא כל המקומו' שוות. סרב הרמ"ה מהר"ר יעקב מולכו בתשובותיו כתיבת יד סי' קמ"ב: (שם סעיף ב' בהג"ה) שכר הבית בחוקת שיש לו מזוזה וכו'. אם סכר בית בחוקת אלין בו מזוזה ואח"כ נכנס אדם בו ואח"כ הקבע מזוזה ובשבת הבוכר לקבוע המזוזה מלא שכבר קדמו המשכיר ויוצא לעולם שהוא מקח עצו' של עצמו לא שכר הבית אלא נקיים מצוה זו. כיוצא בזה בשאל מורי סרב זלבה"ם בשו"ת בשם בכסף ריש מ"מ ובכלתי דברין בשם סי' מ"ג סי' ס"ד:

בית לחם יהודה

(סימן רצ"א סעיף ב' בשו"ע) וכשיצא לא יטלנה. דיש סכנה שימות בנין. ס"מ. וזהו פשוט. כשיצא מן בית ושעובדי כוכבים נכנסו לשם ס"ס אם סברת הוא ל' עובד כוכבים ויראל שכר ממנו ומכשיו יצא ותצ"ם שדרכן של עובד כוכבים לשכור ליראל אחר לך כיון שבכשיו אינו נכנס ליראל שני מיד יקח המזוזה וכנ"ל ב' סי' ע"מ דלא קבע לאחר בנית אחר אבל בפי מ"ם נעול בשם ס"ם דיש סכנה אף אם יבא לקבע

מיקם בנית אחר:

ברכי יוסף

(סימן רצ"א שו"ע סעיף א') מזוזות יחיד נברכת כו'. מי שיש לו סרכי מזוזו' קטנו' ובדק אלא שהם ומצאן כשרות אפ"ס צריך לבדוק כל אח' המזוזו' שקבע בו בפרק בתעמד שלאחר הכשרו' דלא כל המקומו' שוות. סרב הרמ"ה מהר"ר יעקב מולכו בתשובותיו כתיבת יד סי' קמ"ב: (שם סעיף ב' בהג"ה) שכר הבית בחוקת שיש לו מזוזה וכו'. אם סכר בית בחוקת אלין בו מזוזה ואח"כ המשכיר קבע מזוזה ובשבת הבוכר לקבוע המזוזה מלא שכבר קדמו המשכיר ויוצא לעולם שהוא מקח עצו' של עצמו לא שכר הבית אלא נקיים מצוה זו. כיוצא בזה בשאל מורי סרב זלבה"ם בשו"ת בשם בכסף ריש מ"מ ובכלתי דברין בשם סי' מ"ג סי' ס"ד:

רצא א ושל רבים כו'. דכל דבר שהוא של רבים אין לבטיל עליהם סרבה אלא יאמרו כל אחד יעשה חבירו: **ב** השוכר בית כו'. עיין בתמ"מ סי' ש"ד סי"ב: **ג** ואם שכר הבית מעובד כוכבים. ואח"כ בסוף ה' שבירות יולא מהם טוטלה ויולא וכן בשכרו לעובד כוכבים יטלנה מיד קודם שיכנס לשם בעובד כוכבים: **ד** הכל חייבים כו'. דהוי ליה מלות עשה אין הזמן גרמא ועוד דכתיב לעמון ירבו ומיכם וסגנו מתי בעוי מיי:

ב ב השוכר בית מחבירו השוכר (ד) חייב לקבוע בה מזוזה ג ולתקן מקום קביעותה (ומפילו שכר הבית (ה) כמזקה שיש לו מזוזה (ו) לא הוי מקום פעולה) (כ"י בשם הרב רבינו ה מנוחה) (ז) וכשיצא (ח) לא יטלנה בידו. (ואם הקפיד על מעותיה הבאי לריך לבלם לו) (כ"י בשם הרב ו מנוח) **ג** ואם (ט) שכר הבית ז מעובד כוכבים [א] או ששכרו לעובד כוכבים נוטלה ויוצא:

הגה (י) ועובד כוכבים שבקש שיתנו לו מזוזה ובולה לקבעה בפתחו אסור ליתנה לו (כך הביא מהרי"ו) [ב] ונראה לי דמ"מ במקום דליכא למיתם מעשה אינו מברך אם ליישראל שרי (כנ"ל):

ג ד הכל (כ) חייבים במזוזה אפילו נשים ועבדים ומחנכין את הקטנים לעשות מזוזה לפתחיהם:

ביאור הגר"א

רצא (א) אי כו'. ה"ר מנוח תלמד סמה שקדם: [ב] וגי"ל כו'. כמ"ש בעבודת כוכבים כ"ו א' ותוס' שם:

פתחי תשובה

אחד שקנן גלוגי ס"ת שאין קולאין בהם מפני עשותיהם ודבקם בשולי סיומים של ס"ת הספרים זה בזה כדינו אלא שבטבו סופרים לדבק בהם עוד מעלות אחד זה הסופר עשה זה מקצוני גלוגים סגם לא סוב עשה הסופר הזה אשר הלו לאסור לקרות בס"ת אינו הורה גדולה יותר מדי בספ"ת סיה כבר בלא"ש ע"ז פסיקות סיריעות ואינו אלא ליתר שאת ואינו תקנתו שאין ס"ת בסגל בכך ולא שיין בעשה בעבירה. וכיון שאין בס"ת פסול בכך ויתכן כך שזו סיא גגיזתו ולא מוריהם עוד לאסור הדבק ואין לומר שמא כאורך סיומים יפלו המעלותיהם ולא ידעו שהיו מגלגלים ס"ם כי ידבקל ובריהם הם ולכל המחבור לעשה הדומם ס"ם נוהגים בו דבק ובל המוקלה מנקם ובנוגו ע"כ יש בדבר כמעמד בלשון הרמ"ם [ב]:

רצא (א) מזוזות יחיד נברכת. כתב בר"י מי שיש לו הרבה מזוזות קטנות ובדק אלא שהם מכן ומצאן כשרות אפ"ס צריך לבדוק כל אח' המזוזות שקבע בו בפרק בתעמד דלא מתרבעים מזוזות בפלימות עץ. וכ' דפסוק דבני בריקם כל יחיד וכ"ל ר' מי שקבע אלין לבדקם ולוקם לבטים מזוזה אחת אלא יכול לבדקן אבל עכ"פ צריך לפחות לעיין בכל אות אם לא נתקב כיון שבטאי לבתרקב ולבלות בתוך הימים ע"פ]: (ב) נברכת. כתב בסבר תמודי דיקל"י מי שקבה עלין לחוצא מזוזה לבדקה ולוקם לבטים מזוזה אחת מתרבעים מזוזות שקבעוהם בפלימות עץ. וכ' דפסוק דבני בריקם כל יחיד וכ"ל ר' מי שקבה עלין לחוצא מזוזה אחת לבדקן אבל עכ"פ צריך לפחות לעיין בכל אות אם לא נתקב כיון שבטאי לבתרקב ולבלות בתוך הימים ע"פ]: (ג) חייב לקבע בה מזוזה. עיין בתשובת רבינו הגאון דמתוייב הוא לברך על המזוזה (ר"ל דבוטבו שיברך לדור בבית שיש בו מזוזה ובברכת הקבע ל"ש בדיבת ביתו לא היה עלין תוכת מזוזה ומתחיל עיבה חיוב יומים ולבלותה הרין דבתחתר לבתו ובבר על המצוה הא בתחיים אלא סיה דאינו מברך דלא תקנו הברכה רק על שנת קביעת המזוזה. ומ"מ לא בדין בב' בטבטו שעיבו ותח"כ חוזר לבתו לא מזוזה דאוכר בית שיש בו מזוזה ר"י מ"ש בעבין אם הוא לאיסר שבבר בחזקה אלין לה מזוזה כדי לקיים מצוה זו ותח"כ מלא שקבע בהמכיר לא המזוזה לא המכיר לבתו: (ד) בחזקה שיש לו מזוזה. עיין מקח טעות. (עי' כמג"ל סי' מ"ז סק"ו): (ה) ובשיצא לא יטלנה. עיין כ"י שבחב דאם הוא מקום אלין מוכא מזוזה לבית הרוא עתה לבד בו וסיון לחוקם ממו: שבבא לידו. בהלו לא הוי אם הבאוים רבינו אלו וכ' לתה אמרו דאם לבבה מיד בבית אחר ליה בו לבמון לבבה מיד בבית אחר ליה בו לבמון ולבבה מיד בבית אחר ליה בו לבמון ולבבה מיד בבית אחר ליה בו לבמון ול

עין משפט נר מצוה

א״ [טוס״ע י״ד סי׳ רפה סעיף ב בהגס״]: לד א מיי׳ פ״ד מהלכות דעות הלכה [ו״] ט: לח ב ג מיי׳ פי״ד מהל׳ אכל הלכה כו ופ״ה מהל׳ מלכים הלכה ז טור ס״ע י״ד סי׳ שמח סעיף ז [וגרא לסעיף עוד בטעמד קטן דף הלכה:]:

מסורת הש״ס

לעזי רש״י

ליטוג״א. חסה.

רפנ״א. צנון.

קושטנטינ״ה. קושטא (עיין בתורכיה).

אפוגרימ״ט [אישיריטי״ר]. לכרות את מיתרי הברך.

מוסף רש״י

הא בזוטרי. יפין (גרסות מז:).

שורפין על המלכים. שמתו, מטמן ולבי תשמישן, ומין בהן משום דלבלי המלכים (סנהדרין נב:).

מנחות לג:

[עמ״ש כס״ד על גליון בכרכות מז: דמלוה לבסכיר]

רבינו חננאל

נתפרדה חבילתי. אונקלוס בר קלוניקוס אוייריר שדר קיסר גונדא דרומאי בתריה משכינהו בקראי ניירינהו הדר שדר אחריני ואמר להו לא תיסרו ולא מירי אמר להו אימא לבו מילתא בעלמא ניפיורא נקיים נורא לאפיפיורא שהוא פתות מ״ם נו אפיפיורא לדרכמא דוכמא להנטונא הגמונא לקומא קומא הוא השלך מי נקים אבוקה קמי חד אמרו ליה לא אמר להו והא בישראל כתיב וה׳ הולך לפניהם יומם ונו׳ יש אומה בעולם כמותם איניור הדר שדר וכו׳ ויאמר ה׳ לה שני גוים בבטנך שני נאים בחדר אחד זה אנטונינוס ורבי שלא פסק משולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון: מהני׳ יום הלידה ויום המיתה דברי רבי מאיר והבמים אומרים כל מיתה שאין בה שרפה וכו׳ ש״מ רשרפה הוקה עבודת כוכבים היא אי הכי הא דתניא שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי אגן היכי שרפי׳ ובחקותיהם לא תלכו ורחי׳ לא דכולי עלמא שרפה לאו הוקה עבודת כוכבים היא חשיבותא היא והא פליגי ר׳ מאיר סבר לא שנא מיתה שיש בה שרפה ולא שנא מיתה שאין בה שרפה חשיבא ופלחי בה לעבודת כוכבי׳ ורבנן סברי מיתה שיש בה שרפה פלחי לה לעבודת כוכבים מיתת שאר בני אדם שאין בה שרפה לא חשיבא

נתפרדה חבילה. אהכמינו שנקשרה נפש בנפש: גונדא. גדוד: ניפיורא נקיים נורא לאפיפיורא. נוטל ומוליך המנוקה לפני מפיפיור. כולן מיני שרלה הן זה למעלה מזה: קומא. מלך: שני גוים בחוך וקרינן גוים: אנטונינוס ורבי. זה בא מעשו חה בא מיעקב: חזרת. ליטוג״א בלע״ז: צנון. רפנ״א בלע״ז: מימון והיפוך מועילין למאכל: פלחי בה. עושין לוחו יום לד קבע כל ימי בנו העומד חחתיו: אלמא. מדלא תלי ר״מ טעמא בשריפה אלמא לאו חק העובדי כוכבים הוא לשם עבודת כוכבים: ורבנן. דתלו טעמייהו בה הקפנרי מוקה היא להם: ולא מדרכי האמורי. אינה מדרכי האמורי לחוש לא תעשה כמעשיהם (שמות נג): חשיבותא הוא. מי שנורפין עליו מרלין שמיתתו משובה להם משינה להם המיתה שנרפו עלה ופלחי לעבודת כוכבים: בשלום תמות. בלדקיהו כתיב: שבעים מנה צורי. משמע הכסף ערף. צורי משקל של צור והוא ר״ה סלעים והסלע ד׳ דינרים והדינר הוא משקל זהוב קוסטנטיני״ה: בשבעים מנה. כלי תשמיש היו שתן שבעים מנה: ומידי אחרינא לא. מפסדינן אלא כלי תשמישו: עוקרין. בהמה. הגידין לבד שעל פרסומיה עוקר וחוזר אפוגרימ״ט בלע״ז: בסוס שרכב עליו. דהוא כלי תשמיש: עיקור שיש בה טריפה. שהבהמה נטרפת בו אסור לעשותו ולא על פי שאין סופו ליהנות ממנה אסור לגרוש לבהמה טריפות בידים: מנשר

מר *צנון מחתך אוכל חזרת מהפך מאכל קישות מרדיב מעיים והא תנא *דבי רבי ישמעאל למה נקרא שמן קישואין מפני שקשין לגופו של אדם כדרבות לא קשיא הא ברבי הא בזוטרי: יום הלידה ויום המיתה: מכלל דר״מ סבר לא שנא מיתה שיש בה שריפה ולא שנא מיתה שאין בה שריפה פלחי בה לעבודת כוכבים אלמא שריפה לאו חוקה היא מכלל דרבנן סברי שריפה חוקה היא והא תניא *שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי ואי חוקה היא אלא חשיבותא היא והכא בהא תלכו אלא דכ״ע שריפה לאו חוקה היא אלא חשיבותא היא והכא בהא קמיפלגי ר״מ סבר לא שנא מיתה שיש בה שריפה ולא שנא מיתה שאין בה שריפה פלחי בה לעבודת כוכבים ורבנן סברי מיתה שיש בה שריפה חשיבא להו ופלחי בה ושאין בה שריפה לא חשיבא ולא פלחי בה גופא *שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי שנאמר °בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים וגו׳ *וכשם ששורפין על המלכים כך שורפין על הנשיאים ומה הם שורפין על המלכים מיטתן וכלי תשמישן ומעשה שמת ר״ג הזקן ושרף עליו אונקלוס הגר שבעים מנה צורי והאמרת מה הן שורפין עליהם מיטתן וכלי תשמישן אימא בשבעים מנה צורי ומידי אחרינא לא והתניא *עוקרין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי אמר רב פפא סוס שרכב עליו ובהמה טהורה לא והתניא *עיקור שיש בה טריפה אסור ושאין בה טריפה מותר *ואיזהו עיקור שאין בה טריפה המנשר

הוא משום תשיבה לפי מסקנא דהכא ולהכי אפילו רבי יהודה מודי דלא גמרינן מינייהו אי כתיבא בדאורייתא(ב) ולא חק לעבודת כוכבים הוא אבל ודאי אי לא הוה כתיבא בדאורייתא לא היה לנו להתנהג אף במנהגן של שמות וטייף איש כתיב בקרא אלא לשון הריגה כתיב ויש לקיימו בקופין ואפילו בעיר הנדחת גמי דכתיב (דברים יג) לפי חרב אינא לגמרי דקופין הוא בכלל חרב ורבנן סברי דאינא לקנוס דקופין מיתה מעולה לא עבדינן כדאמרינן הכא: **עוקרין** על המלכים-וא״ת ואמאי לא אמרת כמו תכריכין של מתה מנה אלא לעבד בעלי חיים שלא לעבד בעלי חיים כדפריך לקנוס (דף יג.) גבי נושא וטוען בשוק של עבודת כוכבים דבשלמא משום דבא לעבדו בעל מלך עושין כן אין כאן השחתה אלא הוי כמו תכריכין של מתה מנה אלא לעבד בעלי חיים כדפריך ולקנוס לעבד בעלי חיים: משום בל תשחית הוא אם כן מיכו מוכח דמיירי בבהמה טהורה דאינה אלא בבהמה טמאה גמי שייך איסור בל תשחית ועוד קשיא דבהוספתא משמע דאסור ומוחר אחילה קאי לכך נראה לפרש אסור באכילה והכי תניא בהדיא בהוספתא דשבת (פ״ח) עוקרין על המלכים ולא מדרכי האמורי עיקור שיש בה טריפה מוחר באכילה וא״ת מאי קמ״ל ברישא דאסור באכילה ומוחר דמוחר בהנאה אגריכא ליה אלא לאסור בהנאה מפני כבוד המלך וגם בסיפא אגריכא לאשמעינן אף היחר אכילה שלא יאסר מפני כבוד המלך:

תגלחת

נתפרדה חבילה. אונקלוס בר קלוניקוס אוייריר שדר קיסר גונדא דרומאי אבתריה משכינהו בקראי אוייריר הדר שדר גונדא דרומאי [אחרינא] אבתריה אמר להו לא תיסרו ליה ולא מידי כי הוו שקלו ואזלו אמר להו אימא לכו מילתא בעלמא ניפיורא נקט נורא קמי פיפיורא פיפיורא לדוכסא דוכסא להגמונא הגמונא לקומא קומא מי נקט נורא מקמי אינשי אמרי ליה לא אמר להו הקב״ה נקט נורא קמי ישראל דכתיב °וה׳ הולך לפניהם יומם וגו׳ אוייריר [כולהו] הדר שדר גונדא אחרינא אבתריה אמר להו לא תשתעון מידי בהדיה כי נקטי ליה ואזלי הוא מזוזתא [דמנהא אפתחא]* אותיב ידיה עלה *ואמר להו מאי האי אמרו ליה אימא לן את אמר להו מנהגו של עולם *מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ואילו הקב״ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר °ה׳ ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם אוייריר תו *ויאמר ה׳ לה שני גוים בבטנך *אמר רב יהודה אמר רב *אל תקרי גוים אלא גיים זה אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון לא בימות החמה ולא בימות הגשמים דאמר

מר *צנון מחתך אוכל חזרת מהפך מאכל קישות מרדיב מעיים והא תנא *דבי רבי ישמעאל למה נקרא שמן קישואין מפני שקשין לגופו של אדם כדרבות לא קשיא הא ברבי הא בזוטרי: יום הלידה ויום המיתה: מכלל דר״מ סבר לא שנא מיתה שיש בה שריפה ולא שנא מיתה שאין בה שריפה פלחי בה לעבודת כוכבים אלמא שריפה לאו חוקה היא מכלל דרבנן סברי שריפה חוקה היא והא תניא *שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי ואי חוקה היא אלא חשיבותא היא והכא בהא תלכו אלא דכ״ע שריפה לאו חוקה היא אלא חשיבותא היא והכא בהא קמיפלגי ר״מ סבר לא שנא מיתה שיש בה שריפה ולא שנא מיתה שאין בה שריפה פלחי בה לעבודת כוכבים ורבנן סברי מיתה שיש בה שריפה חשיבא להו ופלחי בה ושאין בה שריפה לא חשיבא ולא פלחי בה גופא *שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי שנאמר °בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים וגו׳ *וכשם ששורפין על המלכים כך שורפין על הנשיאים ומה הם שורפין על המלכים מיטתן וכלי תשמישן ומעשה שמת ר״ג הזקן ושרף עליו אונקלוס הגר שבעים מנה צורי והאמרת מה הן שורפין עליהם מיטתן וכלי תשמישן אימא בשבעים מנה צורי ומידי אחרינא לא והתניא *עוקרין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי אמר רב פפא סוס שרכב עליו ובהמה טהורה לא והתניא *עיקור שיש בה טריפה אסור ושאין בה טריפה מותר *ואיזהו עיקור שאין בה טריפה המנשר

הוא משום תשיבה לפי מסקנא דהכא ולהכי אפילו רבי יהודה מודי דלא גמרינן מינייהו אי כתיבא בדאורייתא(ב) ולא חק לעבודת כוכבים הוא אבל ודאי אי לא הוה כתיבא בדאורייתא לא היה לנו להתנהג אף במנהגן של שמות וטייף איש כתיב בקרא אלא לשון הריגה כתיב ויש לקיימו בקופין ואפילו בעיר הנדחת גמי דכתיב (דברים יג) לפי חרב אינא לגמרי דקופין הוא בכלל חרב ורבנן סברי דאינא לקנוס דקופין מיתה מעולה לא עבדינן כדאמרינן הכא: **עוקרין** על המלכים-וא״ת ואמאי לא אמרת כמו תכריכין של מתה מנה אלא לעבד בעלי חיים כדפריך לקנוס (דף יג.) גבי נושא וטוען בשוק של עבודת כוכבים דבשלמא משום דבא לעבדו בעל מלך עושין כן אין כאן השחתה אלא הוי כמו תכריכין של מתה מנה אלא לעבד בעלי חיים כדפריך ולקנוס לעבד בעלי חיים: משום בל תשחית הוא אם כן מיכו מוכח דמיירי בבהמה טהורה דאינה אלא בבהמה טמאה גמי שייך איסור בל תשחית ועוד קשיא דבהוספתא משמע דאסור ומוחר אחילה קאי לכך נראה לפרש אסור באכילה והכי תניא בהדיא בהוספתא דשבת (פ״ח) עוקרין על המלכים ולא מדרכי האמורי עיקור שיש בה טריפה מוחר באכילה וא״ת מאי קמ״ל ברישא דאסור באכילה ומוחר דמוחר בהנאה אגריכא ליה אלא לאסור בהנאה מפני כבוד המלך וגם בסיפא אגריכא לאשמעינן אף היחר אכילה שלא יאסר מפני כבוד המלך:

תגלחת

(ב) הוס׳ ד״ה ולהי וכו׳ ריבי יהודה דהכא דלא: (ג) כא״ר בדאורייתא דלאו חק: יהודה דהכא דלא: (ג) כא״ר בדאורייתא דלאו חק: לחו ולא פלחי בה לעבודת כוכבים: ועשה ומת רבן גמליאל ושרף עליו אונקלוס בשבעים מנה צורי׳ ותניא עוקרין על המלכים ואוקים׳ בסוס שהיה רוכב עליו ומקשי׳ ובהמה טהורה אין עוקרין עליו והתניא עיקור שיש בה טריפה

הלכות מזוזה

רפה (א) וכל הזהיר בה כו׳. כמוש״כ סייס כאן וגדולה מזו שבגית נמסר על ידה כו׳ ופירש בית יוסף דקרי לזה גדולה לפי שהוא גם נגלה ועוד לפי שהוא כפף טבע הטבוע שהקב״ה שומר מכמון כו׳ ולי נראה דהתחילה אמר שבמזוזה יש יחוד שמו יתברך וגבורתו ובגלתו יזכור יחודו יתברך ומה זה אמר וכל הזהיר בה כו׳ דהיינו מחמיר ויתברך בזה ולהמריצם ימי בניו ואחר כך אמר הפיגו אם אין שהדם עושה לוס אלא שהוא ישן וכמו שסיים הטור כנ״ל נכון: (ב) בטפח החיצון. כדי שיהא כל הבית שמור בגוהא: כיון שהוא מבפנים למזוזה:

רפו (א) רפת בקר. בזה לא כ׳ אם הבשים רוחלות אם כמו שבתב בבית הבקר בסעיף ב׳ לפי שבבית הבקר אין הבקר אם חדיר אבל בבית הבשים רוחלות אם חדיר עליו כמו בבית הבקר יש אם זבל הבהמות חדיר על כן אין הבשים רוחלות אם קרתנו הטוב ביומא (דף י״ח) ואפילו חייב במזוזה ולא דמי לבית הבקר דבקר ובשים רוחלות אם חדיר בבית הבקר אין אם חדיר בבית הבשים רוחלות ואם אין

בא דרך ביאתך וכי עקר אינים כרעיה דימינא עקר כריסא. והשמים רבינו כאן דין בית אמה לפי שסמך על מ״ש בסמ״ד דנעשים מיבות במזוזה: אמרו הכמים וכו׳. [מנחות מ״ג.]:

ד״ן א מצות עשה על כל איש וכו׳. פ״ב דסנהדרין (דף כ״ל ב׳) אמר רבא אע״פ שהגיתו לו אבותיו ס״ת לאבדם מצוה לכתוב משלו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה: ואם כתבו בידו וכו׳ עד כולו. ירמא דריב״ל בפרק הקומן (מנחות דף ל׳) וכתבה הרי״ף בהלכות ס״ת: והמלך מצוה עליו וכו׳. פ״ב דסנהדרין (דף כ״ל ב׳) משנה וכותב ספר תורה לעמו יוצא למלחמה והיא עמו יושב בדין היא עמו מיסב והיא כנגדו שנאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו. וגמרא הנא וכתב לא משנה התורה כותב לעמו אמר אמרו אמר מדין מדין הדיוט ואמר מדין מלך. אמר ליה יוצאה וכנכסת עמו ואמר שמונה בנים ליה אוכלה שיולאה וכנכסת עמו עושה אוהב מין קמיע ותולה בזרועו אינו נכנס בה בנים מרכזן ולא לבנים הכנסת. ומשמע בגמרא שאפי׳ אינו לו אבותיו לו היו לו מאה ספרים בעת שב על כסא המלכות מצוה לכתוב ס״ת יותר ומן וכן נראה מלשון רבינו כאן ובפ״ב מהלכות איסורי ביאה. ומ״מ נ״ע למה לא כתב רבינו שאוהב ולאה וכנכסת עמו עושה כמין קמיע ותולה רואו כדאיתא בברייתא שבהכתי. גם מה שכתב ומניחין אותו מספר ר״ש לריך עיון מגמ״ל ליה:

ספר תורה שכתבו וכו׳. בפ״ק דמגילה (דף י״ז:) אמר רבי יוסי מגילה לריכה לעשות כמניחה של תורה. ופירש״י בס״ת אמו, וכן בירושלמי פ״ק דמגילה כתבו הרי״ף אוף הלכה ספר תורה הל״מ שיהיו כתובין ליו מסורגל כלומר מעורבב וכן במדרש:

ומ״ש אם שכתבו וכו׳. בירושלמי פרק קמא דמגילה לא יהא כותב מגיו של קלף ומגיו של עור: וכיצד כותבין ס״ת וכו׳. בפר״א דמילה (שבת דף קל״ג) המגלה לפניו במצות ס״ת מגלה בדיו ומגלה בקולמוס ומגלה בגלבל אומן: יניח בין כל תיבה ותיבה וכו׳. עד יחזור לתחלת השיטה. ברייתא בהקומץ (מנחות דף ל׳.): ומ״ש לא נשאר מן השיטה כדי לכתוב ג׳ אותיות וכו׳ עד מתחלת שיטה. הוא ברייתא. ומ״ש לא יעשה מכתב מפני הריוח שבין פרשה לפרשה. ענייניו שאם נזדמנה לו שיטה אחת שיש לו לסיים בה פרשה לאמונה ולהתחיל בה פרשה אחרת ויש ריוח מועט בינתיים אם לא יכתוב בתיבה דקה אפ״ה לא יעשה כן אלא יזרז עצמו שלא יצטרך לבא לידי כך: ומ״ש נזדמנה לו תיבה אחת בת שתי אותיות וכו׳. כלומר אף ע״פ שראוי לכתוב ב׳ אותיות חוץ לדף מתיבה בת ה׳ אותיות אבל אינו אמור מגיו לדף:

ו נזדמנה לו בתוך השיטה וכו׳. זה בהב רבינו מבברא. והמור כתב שראוי״ם ז״ל הולך ואומר דדוקא בבת ה׳ אותיות שבי בשרוכה בתוך הדף כיון שאין חוץ לדף אלא שתי אותיות אבל בת ז׳ או בת ט׳ אף על גב דרוב בתוך הדף כגון ד׳ מז׳ וה׳ מט׳ אין לכתוב ג׳ או ד׳ חוץ לדף:

ז ומניח בין כל חומש וכו׳. ברייתא בפ״ק דבתרא: וכשיגמור את התורה וכו׳. הרי״ף בפרק הקומץ הכותב ס״ת לא יגמור באמצע הדף אלא מקצר ועולה עד סוף הדף אינו והא ר״י אמר בר אבא אמר רב גידל אמר רב לעיני כל ישראל באמצע שיטה איתמר. ואסיקנא והלכתא באמצע שיטה דוקא: ויזהר באותיות הגדולות וכו׳: אבל

במזוזה: **יג** חייב [ט] אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד. וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב״ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הזמן. וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים. אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא שהרי יש לו מזכירין רבים והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא שנאמר חונה מלאך יי׳ סביב ליראיו ויחלצם. בריך רחמנא דסייען:

פרק שביעי

א מצות יעשה * על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה. כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות. ואע״פ שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצוה לכתוב משלו. ואם כתבו בידו הרי הוא כאילו קבלה מהר סיני. ואם אינו יודע לכתוב אחרים כותבין לו. וכל [א] המניח ספר

ורה ואפילו אות אחת הרי הוא כאילו כתבו כולו: **ב** יוהמלך מצוה עליו לכתוב מפר תורה אחד לעצמו לשם המלך ר על ספר שיהיה לו כשהוא הדיוט שנאמר והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו וגו׳. ומניחין אותו מספר העזרה ״פ בית דין הגדול. זה שהיה לו כשהוא הדיוט מניחו בבית גנזיו. וזה שכתב או שנכתב לו אחר שמלך יהיה עמו מיד. ואם יצא למלחמה ספר תורה עמו. נכנס והוא עמו. יושב בדין והוא עמו. מיסב והוא כנגדו שנאמר והיתה עמו קרא בו כל ימי חייו: **ג** לא היה לו ספר תורה קודם שימלוך צריך לכתוב לו אחר שמלך שני ספרי תורה. אחד מניחו בית גנזיו. והשני יהיה עמו תמיד לא יסור מעמו אלא בלילה בלבד וכשיכנס לבית המרחץ או לבית הכסא או לישן על יטתו: **ד** יספר תורה שכתבו בלא שרטוט או שכתבו מקצתו על הגויל ומקצתו על הקלף פסול אלא או כולו על הגויל או ולו על הקלף. וכיצד כותבין ספר תורה. כותב בתיבה מתוקנת נאה ביותר. יניח בין כל תיבה ותיבה כמלא אות קטנה בין אות לאות כמלוא חוט השערה ובין כל שיטה ושיטה כמלוא שיטה. ואורך כל שיטה ושיטה שלשים אותיות. כדי כתוב למשפחותיכם למשפחותיכם [ג] תלהא זימני. וזה הוא רוחב כל דף ודף. ולא תהא שיטה קצרה מזה די שלא יהא הדף כאיגרת. ולא אורכה יותר על זה כדי שלא יהו עיניו משוטטות בכתב: **ה** ילא ימעט הכתב מפני הריוח בין פרשה לפרשה. נזדמנה לו תיבה בת חמש אותיות לא יכתוב שתים בתוך הדף ושלש חוץ לדף אלא כותב שלש תוך הדף ושתים [ג] חוץ לדף. לא נשאר מן השיטה כדי לכתוב שלש אותיות מניח המקום פנוי ומתחיל מתחילת שיטה: **ו** נזדמנה לו תיבה בת שתי אותיות לא יזרקנה בין הדפין אלא יחזיר לתחלת [ד] השיטה. נזדמנה לו בתוך שיטה תיבה בת עשר אותיות או פחות או יתר ולא נשאר מן השיטה כדי לכתוב את כולה בתוך הדף * אם יכול לכתוב ציה בתוך הדף וחציה חוץ לדף כותב ואם לאו מניח המקום פנוי ומתחיל מתחלת [ה] השיטה: **ז** ומניח בין כל חומש חומש ארבע שיטין פנויות בלא כתיבה לא פחות ולא יתר. ויתחיל החומש מתחלת שיטה חמישית. וכשיגמור את התורה ריך שיגמור באמצע שיטה שבסוף הדף. ואם נשאר מן הדף שיטין הרבה מקצר ועולה ומתחיל מתחלת השיטה שבסוף הדף לא יגמור את השיטה. יומתכוין עד שיהיה לעיני כל ישראל באמצע שיטה שבסוף הדף: **ח** ויזהר באותיות הגדולות באותיות הקטנות ובאותיות הנקודות ואותיות המשונות כגון הפאי״ן הלפופות והאותיות העקומות כמו שהעתיקו הסופרים יש מפי איש. ויזהר בתגין ובמניינן יש אות שיש עליה תג אחד ויש אות שיש עליה שבעה. וכל התגין כצורת זייני״ן הן דקין כחוט השערה

א עזר י״ד כי׳ ע״ר כמ״ג עשין כ״ד: ב כמ״ג עשין כ״ה: ג עזר י״ד סי׳ רע״ח סמ״ג עשין כ״מ: ד עזר י״ד סי׳ רע״ב כמ״ג עשין שם: ה עזר סי׳ רע״ג: ו עזר שם סי׳ רע״ב:

הגהות מיימוניות

ט) יש אומרים כי יש בירושלמי עיר שיש בה חזירים פטורים מן המזוזה ואריב״א כי שתקע הרבר ולא יאמר כי בדק בבולו ולא מצאו ואפילו אם ישנו בשום מרדש היינו יקא בפתח הבית אבל בחדרים ועליות חייבין ואפילו בפתח הבית במקום שתחלת ליש עליון השערים למעלה מעשרה יכול להניח אפנם היה נוהג לכסות כולה בפתח תב ה״ר משה מקוצי שגם בחדרים במקום שהתינוקות מצויין הוא מכסה הנקב מעט שעוה ע״כ: [כתב הרא״ש דהאידנא ס״ע לכתוב חומשין משנה וגמרא עם פירושיהן הגות בהן הוא ובניו גם שלא לטוברם אפילו יש לו הרבה אם לא ללמוד תורה ולישא אשה ע״כ]: [מן פי׳ ר״י שבשירי כאדם הלוקח ס״ת פוטעה שעתה היה באיסור ביד המוכר:

כ) פי׳ רבינו חננאל שם הגאון דהיינו שיעור פפח ומשם ר״ת דוקא מכתיבה דקה בעינן ג משפחותיכם אבל מכתיבה גסה הכל לפי הנוי שהחי ג׳ למשפחותיכם מכתיבה גסה היה יותר מפפח. ודעת רבינו נראה שר״ל לעולם בג׳ למשפחותיכם מאותה כתיבה: [ג] אבל בשם ר״ת אין לכתוב אפילו אות אחת מטמנו חוץ לשיטה וכן לא יכתוב השם בסוף הדף שלא יהא כתוב אחרי כן עד כאן: [ד] (ע״ב בספר) בפרק הקומץ ופסק זה דיקדק מהא דלעיל נזדמנה לו תיבה ת ה׳ אותיות כו׳: * [כתב הרא״ש דוקא בבת ה׳ אותיות שרי בשרוכה בתוך הדף אבל בת ז׳ או פ׳ אע״ג דרוב בתוך הדף כגון ד׳ מז׳ וה׳ מט׳ אין לכתוב לכתחילה דלא כהרמב״ם מתיר ע״כ. ועיין בטור י״ד סי׳ רע״ג:] [ה] אבל למשוך האותיות ולעשותן גדולות ער סוף השיטה אסור שאין לשנות אות אחת מתבירו ולא לגדלו ולא להקטינו וזלתי המקובלים לבעלי הסופרים להיות גדולות או קטנות:

מגדל עוז

חייב אדם להזהר כו׳ עד נדרכי מישרים. פרק הקומץ לבה (דף ל״ג): אמרו חכמים הראשונים כו׳ עד סוף הפרק. פרק החכלת (דף מ״ג) ופרק כ״מ (דף ל״ב):

מצות עשה כו׳ עד לכתוב משלו. פרק כהן גדול (דף כ״ל): אם כתבו בידו כו׳ עד כתבו כולו. פרק הקומץ לבה. (דף לד): והמלך מצוה כו׳ עד על מעמו. פרק כהן גדול (דף כ״ל): ספר תורה שכתבו עד בגויל. בירושלמי פרק קמא דמגילה (דף ע״ז): וכיצד כותבין כו׳ עד שבסוף הדף. פרק הקומץ לבה (דף לד) וס״ב דמס׳ סופרים ופרק ר׳ אליעזר דבריא: ויזהר באותיות גדולות כו׳ עד כסר. בספר תגין:

(42)

HILCHOS MEZUZAH

by Rabbi Boruch Simon

The Torah commands us to affix *Mezuzos* on our doorposts in the familiar verse from the *Shema: "Ukhesavtam al mezuzos beisekha uvishearekha."* Many of the laws relating to *Mezuzah* center on a comprehensive understanding of each word in the verse, *Bayis, Sha'ar* and *Mezuzos*.

BAYIS

While the colloquial translation of *Bayis* is "house," the *Halacha* defines it for *Hilchos Mezuzah* purposes more broadly, as any enclosed dwelling area. To be considered a dwelling area, a room must be large enough to dwell in and must be actually used for some type of dwelling.

SIZE — The *Gemara* teaches that the minimum size for a dwelling area is four cubits by four cubits.[1] Since there is a general controversy about the conversion of a cubit to modern measures, there is also a dispute about the four cubit standard. While one would be advised to affix a *Mezuzah* even if the area is four square cubits according to Rav Chaim Noe's opinion,[2] (approximately 6 feet 3.6 inches per side),[3] a blessing should not be recited until the room meets one of the larger *Shiurim*. Rav Moshe Feinstein z"tl maintains that if the area is seven feet and three inches by seven feet and three inches, one should affix a *Mezuzah* with a *Brachah*.[4] The *Chazon Ish* requires the area to be approximately 7 feet and 7.2 inches squared to permit the recitation of a *Brachah*.[5]

The requirement that an area meet a minimum size so as to qualify as a dwelling area raises a controversy among the *Rishonim*. According to the *Rosh*, both the length and width of the area must be at least four cubits long, permitting a person to live in the room.[6] However, the *Rambam* holds that a dwelling area requires 16 square cubits, even if the room is 8 cubits by 2 cubits.[7] Due to this controversy the *Shach* writes that in such a situation, where an area has 16 square cubits, but is lacking either the minimum length or width of four cubits, a Mezuzah should be affixed without a *Brachah*.[8]

What if the area meets the required dimensions, but is cluttered with furniture or appliances that reduce the area available for dwelling? In this case, the decisors agree that movables do not count towards reducing the 16 square cubits and a *Brachah* should be recited as long as the length and width of the room are each four cubits.[9] However, the *Poskim* debate whether the *Halacha* is the same regarding furniture which is attached to the ground.[10] Therefore, a room which is only four cubits by four cubits and contains furniture attached to the floor, should have a *Mezuzah* affixed without a *Brachah*.[11]

Closets — One common situation that raises questions relating to the four cubit standard is a walk-in closet. (A closet which is not a walk-in is clearly exempt from a *Mezuzah*.)[12] Where a walk-in closet contains the required 4 cubits by 4 cubits, a *Mezuzah* should be affixed on the right door post of the closet as one enters from outside the closet into the closet. However, where the closet is not 4 cubits by 4 cubits Rabbi Akiva Eiger holds that if the closet is adjacent to a room which is 4 cubits by 4 cubits, a *Mezuzah* should be affixed on the right side of the door of the closet as one walks from inside the closet to the adjacent room.[13] Rabbi Akiva Eiger's opinion is that while the closet itself is too small to warrant a *Mezuzah*, the entrance to the closet receives a *Mezuzah* since it is also a door into the adjacent room, which meets the required dimensions. The opinion of Rabbi Akiva Eiger is debated by many *Achronim* who maintain that no Mezuzah is required in this situation.[14]

The Definition of "Dwelling" — While it is clear that a room in which people eat or sleep is a "dwelling area," there is a dispute among the *Rishonim* as to whether a room used only for storage falls within the definition of *Bayis*.[15] The *Shulchan Aruch* includes a storage room in the list of areas requiring a *Mezuzah*.[16] Based on this *Psak*, many *Poskim* maintain that there is an obligation to affix a *Mezuzah* on the entrance of a storage room or a garage.[17]

A similar question arises with respect to a store or office.[18] While the *Shulchan Aruch* maintains that a store is exempt from *Mezuzah*, many *Achronim* explain that the *Shulchan Aruch* refers only to a temporary store erected temporarily during a city fair, similar to the *Din* of a *Succah* on *Succos* which is mentioned in the same *Sif*.[20] According to these authorities a contemporary, permanent store requires a *Mezuzah*. However, the *Taz* explains that the *Shulchan Aruch* meant to exempt all stores if no one lives in the store at night.[21] Due to this *Machlokes* many *Achronim* maintain that a *Mezuzah* should be affixed without a *brocha*.[22]

Dwelling Areas Which Do Not Require a Mezuzah — Certain areas, although used for dwelling, are nevertheless exempt from *Mezuzah*. One such example is a *Beis Knesses*.[23] The *Gemara* tells us in *Maseches Yoma* that a holy domain is exempt from *Mezuzah*.[24] The use of a particular area for only *Kedusha* purposes does not constitute a halachic dwelling area.[25] However, if somebody actually lives in the *Beis Haknesses* then there would be an obligation to affix a *Mezuzah*.[26] Of course, while there is no obligation to affix a *Mezuzah* to a *Beis Knesses*, one may opt to have one.[27]

The exemption of a *Beis Knesses* from *Mezuzah* only applies to the actual sanctuary in which the *davening* is conducted and perhaps the hallway leading to that room; however, adjacent rooms used for other purposes may be obligated in *Mezuzah* if used sufficiently to constitute dwelling.[28]

The *poskim* debate whether a *Beis Medrash* has the same status as a *Beis Knesses* regarding the obligation of *Mezuzah*.[29] The *Shach* explains that the opinion obligating a *Beis Medrash* in *Mezuzah* refers to a *Beis Medrash* in which people learn for a substantial part of the day. This constant use leads us to consider the *Beis Medrash* as a *Makom Dira*.[30] The *Shulchan Aruch* rules that it is proper to take into account the stringent opinion regarding a *Beis Medrash* and to affix a *Mezuzah* without a *Brachah*.[31] According to all opinions, a *Beis Medrash* which was built with the condition that it be used for eating and drinking in addition to Torah study would be obligated in *Mezuzah*.[32]

While a synagogue is exempt from *Mezuzah* because of its *kedusha*, the *Gemara* also teaches that an area used primarily for a purpose lacking *Kavod*, such as a bathroom, should not receive a *mezuzah*.[33]

Rental Apartments — The obligation of *Mezuzah* applies even if one is only renting a *Bayis*;[34] although, the *Rishonim* argue whether this obligation is *Deoraish* or *Drabanan*.[35] Certain leniencies apply to rental apartments. For example, the *Gemara* states that in the Diaspora one is only obligated to affix the *Mezuzah* on the 31st day of the person's living in the rental dwelling.[36] The *Avnei Nezer* mentions another leniency: Since, under the majority view, the obligation of *Mezuzah* on a *Bayis Sechurah* is only Midrabanan--to prevent an observer from suspecting that the renter actually owns the building and has failed to fulfill his obligation—the rabbinic obligation does not apply where this problem is not relevant. For this reason, a hospital patient need not place a *Mezuzah* on his door even if he remains for over 30 days.[37]

The *Derech HaChaim* holds that the 30 day exemption period applies only to an individual who is renting a place for 30 days or less. However, if the rental period extends beyond 30 days, the obligation of *Mezuzah* begins immediately.[38] Rav Moshe Feinstein zt"l writes that although

(Continued on page 5)

43

MEZUZAH

(Continued from page 4)

the opinion of the *Derech HaChaim* is a minority view, it is proper to be *Machmir* for this opinion and affix the *Mezuzah* immediately upon moving in. Rav Moshe zt"l also suggests that it may be preferable to recite the *Brachah* on the 31st day, either by first removing the *Mezuzah* and then replacing it, or, if that is too troublesome, by just placing one's hand on the *Mezuzah* and reciting the *Brachah*.[39]

SHA'AR

In addition to the obligation of an area called a *Bayis*, the Torah also obligates us to put a *Mezuzah* on the entrance of the gate of a city surrounded by a wall (ten *Tefachim* high, approximately 3 feet)[40] if the majority of the inhabitants are Jewish.[41] For example, the section of Brooklyn called Seagate, which is surrounded by walls and populated primarily by Jews, would be obligated in *Mezuzah*[41a] if not for our fear that the Mezuzah would be taken and mutilated.[42] Similarly, the gateway of an enclosed courtyard requires a *Mezuzah*.[43]

The *Rambam* maintains that the Torah's use of the word *u-b'sharekha*[44] teaches that a *Mezuzah* obligation arises only when an entranceway (even to a *bayis*) has a door attached to it.[45] Our practice is to place a *mezuzah* even on an entranceway without a door;[46] however, since the *Rambam* maintains that this entrance is exempt, a *Brachah* should not be recited.[47] A folding or sliding door also has the status of a door and a *Brachah* may be recited.[48] Another corrolary: if one has an entrance without a door and is planning to attach a door, he should do so before affixing the *mezuzah*.[49]

MEZUZOS

If an area qualifies as a *bayis* or *sha'ar*, the Torah obligates us to place a *Mezuzah* on the right side post of the entrance *(el mezuzos)*. The *Shulchan Aruch* explains that a room is only obligated in the *Mitzvah* of *Mezuzah* if the entrance has two *Mezuzos* and a *Mashkof*.[50] *Mezuzos* refers to two vertical side posts, slightly less than 3 feet high with a minimum distance of 15 inches between them.[51] A *Mashkof* means a horizontal lintel or arch over both side posts. The *Shach* maintains that even if only the right vertical post and the top lintel are present, one should affix a *Mezuzah*, although without a *Brachah*.[52]

The requirement of side posts is fulfilled even if there are no delineated side posts but only a door post formed by the edges of the wall.[53] The *Rosh* goes even further and says that the ends of two parallel walls qualify as two side posts.[54] The *Chazon Ish* writes that one should affix a *Mezuzah* in such a situation without a *Brachah*.[55] The requirement of a *Mashkof* can not be satisfied by the ceiling, unless there is a drop in the ceiling over the two side posts.[56]

Side posts erected only to support a ceiling or protrusion are exempt from *Mezuzah*[57] In addition, in a situation where one has two *Mezuzos* and a *Mashkof* but the doorway does not divide two separate areas which have different uses from each other, there is no requirement to affix a *Mezuzah*.[58]

Placement of Mezuzah

Right Door Post — The *Mezuzah* is attached to the right door post as one enters a room.[59] One of the most difficult *halachic* issues relating to *Mezuzah* is deciding which is the right side when it is not clear which direction is "into" the room. For example, if there are two adjacent rooms with a door in between them, the right door post from the perspective of a person walking into one room is the left door post to the person walking into the other room. Five rules guide our determination of the right side according to many opinions.[60] They are listed here in the order of their priority:

1) Where there is an entrance between an area exempt from *Mezuzah* (i.e. a city street) and an area obligated in *Mezuzah* (i.e. a house) the *Mezuzah* should be affixed on the right side as one enters the area that requires a *Mezuzah*.

2) When there are two adjacent rooms and one can only be reached through the other, the *Mezuzah* should be placed on the right post as one enters the inner room.

3) If both adjacent rooms are accessible from other rooms, the *halacha* looks to the flow of traffic between the rooms. If members of the household walk more often from one room to the other, the second room is considered the "inner" room, and the *Mezuzah* should be placed on the right side as one enters the room.[61]

4) If the door between the two adjacent rooms is used equally from both directions, the room which is more frequently used is considered the main room and therefore the *Mezuzah* should be affixed on the right side going from the room used less frequently to the room used more frequently.[62]

5) If the traffic flows equally between both rooms and the rooms are used with equal frequency, we follow the *Heker Tzir* — which means (the way doors are constructed today) the direction in which the door opens. If the door between Room A and Room B opens into Room B, the *Mezuzah* is affixed on the right side entering Room B.[63] The *Minhag* of *Chabad* is to follow the *Heker Tzir*, rather then following rules 2-4, except for the outside doors, where the *Mezuzah* is placed on the right side as one enters the building regardless of *Heker Tzir*.[64]

Porch or Terrace

The *Taz* maintains that if a house opens into a totally enclosed backyard or terrace which is 4 cubits by 4 cubits, a *Mezuzah* should be affixed on the right side as one walks from the house to the terrace or backyard.[65] This opinion maintains that the backyard, being a *Chatzer*, is obligated in a *Mezuzah* on its own right and therefore is governed by rule number two. Rav Moshe Feinstein zt"l concurred with this view.[66] However, the *Beis Meyer* holds that since a *Chatzer* is only obligated because it leads to the house, which seems to be the opinion of the *Rambam*[67] and *Rabbeinu Manoach*,[68] *the Mezuzah* should be on the right side going into the home.[69] Rav Henkin zt"l concurred with this opinion.[70] The *Chazon Ish* zt"l maintains that there is a doubt regarding the entire obligation of a *Chatzer* that does not open into a *Rishus Harabim*. However, he still concludes that one should place the *Mezuzah* on the right side going into the house.[71]

It should be noted that although an area normally requires a ceiling to be obligated in *Mezuzah*, a *chatzer* is nevertheless obligated either because it is natural for it not to have a ceiling or because its obligation is not because of itself but rather because it leads into the houses.[71a]

Affixing the Mezuzah

The entire *Mezuzah* should be placed within the top third of the post.[72] While it is preferable to affix the *Mezuzah* in the lower portion of the top third of the post,[73] most opinions permit placing the *Mezuzah* up to the top *Tefach* of the post.[74] Where the side posts are extremely tall,[75] the average person's shoulder height should be considered the beginning of the top third.[76]

In a situation where the top of the entrance is in the form of an archway, there is an obligation as well for a *Mezuzah*.[77] According to the *Rambam*, the vertical side posts at least ten *Tefachim* high are the halachic *Mezuzos* and the *Mashkof* begins with the beginning of the curvature.[78] According to *Rashi* the curved part counts toward the *Mezuzos* as long as there is a 4 *Tefachim* width. Once there is no longer a 4 *Tefachim* width between the *Mezuzos*, the *Mashkof* begins.[79] As a rule of thumb, the *Mezuzah* should generally be placed on the vertical side post a *Tefach* away from where the arch begins.[80]

If a stationary wall (i.e. the stationary glass of a sliding door) as tall as the "side post" protrudes from the side post for the length

(Continued on page 6)

(44)

MEZUZAH

(Continued from page 5)

of at least a *Tefach*, the side of the wall is considered the *halachic* side post and the *Mezuzah* should be affixed on the side of the wall.[81] However, if the wall which protrudes from the side post is not the same height as the side post (i.e. a low gate adjacent to the side post) a discussion among the *Achronim* emerges.[82] The *Derech Hachaim* writes that if the lower gate is ten *Tefachim* high then the *Mezuzah* should be attached to the lower gate.[83] However, two later *Achronim* interpret this *psak* differently. The *Mikdash Ma'at* qualifies the p'sak and says that it only applies if the lower gate is high enough so that a *Mezuzah* or the gate will still be in the top third of the entire doorway.[84] On the other hand, the *Chovas Hadar* asserts that the *Halacha* of the *Derech Hachaim* applies even if the lower gate does not reach the top third of the entire doorway.[85]

The scroll of the *Mezuzah* should be rolled from the end of the lines towards the word *Shma*.[86] The practice of some not to roll the *Mezuzah* and to display the scroll in a flat glass case is greatly frowned upon.[87] After rolling the parchment, one should place it in a protective case with *Shakai* facing upwards.[88]

A number of other *halachos* regarding the location of the *Mezuzah*. The *Mezuzah* should be in the outer *Tefach* of the doorway.[89] This *Halacha* applies to all the *Mezuzos* in the house, not only to the *Mezuzos* of the outside doors.[90] Also, the *Mezuzah* should be positioned with its top slanted inward.[91] In a situation where this is not feasible one may place the *Mezuzah* totally vertical.[92] If the side post is not wide enough to hold a *Mezuzah*, the *Mezuzah* should be affixed without a *Brochah* on the wall next to the doorway within a *Tefach* of the doorway.[93]

Immediately prior to affixing the *Mezuzah* the *Brachah Likboah Mezuzah* is recited.[94] Before reciting a *Brachah* one should make sure that the entrance he is affixing the *Mezuzah* indeed requires a *Brachah*. In a situation where many *Mezuzos* are affixed in the same house consecutively, one *Brachah* suffices.[94a] However, in two different houses, one should be *Meisiach Da'as* between them and recite a second *Brachah* on the second house.[94b] If an agent is attaching a *Mezuzah* for the *Baal Habayis*, the agent should make the *Brachah*; however, the *Poskim* discuss whether the *Rambam's* opinion, that the agent makes the *Brachah Al Kevias Mezuzah*,[95] should be followed.[96] Furthermore, the *Achronim* debate whether the agent should make the *Brachah* even in the presence of the *Baal Habayis* or whether the Baal Habayis

(Continued on page 7)

Footnotes

1 סוכה ג ע"א
2 כן שמעתי מהר"ר הגר"צ שכטר שליט"א
3 שערי חורה להגר"ח נאה ע' 12
4 שו"ת אג"מ אה"ע ח"א ס' קלה וספר אהלי ישורון להרב אהרן פלדר ע' 7
5 שערורין של חורה להגאון הרב יעקב קניבסקי זצ"ל ע' ז
6 ראיש הלכות סכנות, ה' מזוזה ס' סז
7 רמב"ם ה' מזוזה פי"ה הי"ב וכפי הבנת הראיש והמחבר בס' רפו ס' יג. אמנם, עי"ין בש"ו הל' סוכה ס' תרלד סי"ב כ דבקש דלא פליג הרמ"ם על הראיש. ועי"ין בחז"א יו"ד ס' קסב סי"ק ה דנקט כהמ"ז.
8 שי"ך יו"ד ס' רפו סי"ק כב
9 תובת הדר להרב יעקב ישעי' בלויא פי"ד הי"ח בשם מקדש מעט ס' רפו סי"ק ב
10 להרב אורי פייבל הלוי
11 חזו"א או"ח ס' קי סי"ק כח ודשת קדושים להרב מבוטשאטש מהרשים חי"ב ס' רסב
12 קובץ ה' מזוזה השלם להרב משה עלעפאנט והרב אליעזר ווייגבאום ע' 50 שהביאו שיטת המהרשים חי"ב ס' רסב שכתב שכל דבר שהוא לצורך ושמיש בחדר אינו ממעט, והכיא שהמזוזה מלבים להרב משה צבי לאנדא זצ"ל דף נב סובב ויקבע בלי ברכה.
13 שו"ת מבחן יצחק להגאון הרב יצחק ווייס זצ"ל חי"ב ס' קג
14 רע"א יו"ד ס' רפו ס' יג ועי"ין בספר פחתי שערים להרב אהרן ארי' שכטר והרב אורי אריעבאך שהביאו הבנה אחרת בדברי רע"א.
עי"ין בספר כי"רור הלכה להרב יחיאל אברהם זילבר ע' שמח שהביא בשם במה אחרונים.
ועי"ין נמי בפח"ת ס' רפו סי"ק יא בשם חמודי דניאל, ורש"ש סוכה ג: ד"ח מ"ם כורבין דיקבע בימין מהחדר החיצון למרחף כיון דחזי לחשמישו.
15 רא"ש ה' מזוזה ס' סו דפליג עם הרמ"ם ה' מזוזה פ' ו הל' ז
16 שו"ע יו"ד ס' רפו ס' א
17 עי"ין בספר הבית היהודי להרב אהרן זכאי ע' 185 שהביא בשם שו"ת משנה הלכות להגר"מ קליין ח"ו ס' קפט, שו"ת אז נדברו להגר"ב זילבר ח"ב ס' נח ותשובות והנהגות להגר"מ שטרנבוך ס' תרמ"ז.
18 קובץ ה' מזוזה השלם ע' 83.
19 יו"ד ס' רפו ס' יא
20 פרישה ס' רפו סי"ק כב ובפח"ת ס' רפו סי"ק י
21 ס"ז יו"ד שם סי"ק י ועי"ין בחי' אדם ה' מזוזה כלל סו ס' יא ועי"ין בספר ברור הלכה ע' רז שכתב שהס"ז מחכוין לומר כיון שאין ישניס שם בלילה פטור
22 ברור הלכה ע' רז-רח
23 שו"ע יו"ד ס' רפו ס' ג
24 יומא יא:
25 עי"ין כפירוש הגר"ח קנייבסקי למס' מזוזה סי"ק ח
26 שו"ע יו"ד ס' רפו ס' ג
27 עי"ין בספר פתחי שערים דף קמח
28 פתחי שערים דף סג
29 תוס' מנחות לג. ד"ה והא ההוא פיתחא ועי"ין רא"ש ס'(י בשם מהר"ם
30 יו"ד ס' רפו סי"ק יס
31 יו"ד ס' רפו ס' י
32 פתחי שערים דף סח אות קסז
33 יומא יא: ושו"ע יו"ד ס' רפו ס' ו
34 מנחות מד. שו"ע שם ס' כב-כג
35 תוס' מנחות מד. ד"ה סלית שאולה
36 מנחות שם ועי"ין באבי עזרי להגר"מ שך שליט"א פ' ו הל' יב משי"ב בזה
37 שו"ת אבני נזר הל' מזוזה ס' שפ
38 פמ"ם יו"ד ס' רפו סי"ק יב ועי"ין כנגדרים מזוזה להרב זילבר סי"ק קצא
39 רחב ראפשר שיעלה סלר בדבר הנגדרים
40 שו"ת אג"מ ח"א יו"ד ס' קעט
שו"ת ויברך דוד להרב ישראל דוד הארפענעס ח"א ס' קב
41 יומא יא: ושו"ע שם ס' א, רש"י יומא יא. ד"ה אכולי המחוזא
41א עי"ין אהל ישורון ע' 4
42 שי"ך יו"ד שם סי"ק ז
43 נחלקו הרמ"ם פ' ו הל' מזוזה ה"ח ורא"ש הל' קסנות הל' מזוזה ס' יא
44 בסף משנה פ' ו הל' מזוזה הל' ח כחשובה לחכמי לוניל
45 רמב"ם הל' מזוזה פ' ו הל' א
46 שו"ע יו"ד שם ס' סז
47 שי"ך יו"ד שם סי"ק בה ועי"ין בקונטרס המזוזה סי"ק קסט
48 אהלי ישורון ע' 19 ופתחי שערים ע' צב
49 שי"ך שם, מנחות לג., בס"מ הל' מזוזה פי"ו חל"ה
50 שו"ע יו"ד ס' רפז ס' א
51 שו"ע יו"ד ס' רפז ס' ב ואהלי ישורון ע' 8
52 שי"ך יו"ד ס'רפו סי"ק א
53 חזו"א יו"ד ס' קעב סי"ק ב
54 חזו"א שם סי"ק ג
55 חזו"א שם סי"ק ב
56 רא"ש הל' מזוזה ס' יד
57 שו"ע יו"ד ס' רפו ס' ו
58 תובת הדר פ' ז סי"ק סו
59 מנחות לד. ושו"ע יו"ד ס' רפס ס' ב
60 תובת הדר דף סא-סב ובן שמעתי בשערי ממו"ר הגר"צ שכטר שליט"א
61 שו"ת מנחת יצחק ח"א ס' פס
62 שי"ך יו"ד ס' רפס סי"ק ו
63 שו"ע יו"ד ס' רפס ס' ג
64 אבל מנהגם מאחר ומאריך ל"ס"א הרבה ס"ל, ומשמע דמנהגם מאריך הגאון
הרב ריבקין שליט"א.
65 ס"ז שם ס' רפס סי"ק ד ועי"ין רא"ש הל' מזוזה ס' יא
66 שו"ת אג"מ יו"ד ח"א ס' קפא
67 רמב"ם פ' ו הל' מזוזה הל"ח
68 מרוא בב"י ס' רפו ד"ה בית שאינו מקורה
69 כית מאיר ס' רפס ס' ג
70 קובץ הפרדס שנה כס תוברת י
71 חזו"א יו"ד ס' קסח סי"ק ה
71א שו"ע יו"ד ס' רפו ס' יד ועי"ין רא"ש הל' קסנות הל' מזוזה ס' יא
72 רמב"ם פ' ו הל' מזוזה ה"ח
73 שו"ע יו"ד ס' רפס ס' ב
74 שו"ע שם
75 ולפי חגר"א הוי לבתחילה ועי"ין ס' רפס סי"ק ז ושו"ע שם ס' ב
רס"ז סי"ק ג ועי"ין בגר"א סי"ק ז
עי"ין אהלי ישורון ע' 14 בשם הגרמ"פ זצ"ל דחלוי באס אין יבול ליגע
76 בו במקום הרגיל
77 שי"ך ס' רפס סי"ק ד מבוסס על הירושלמי
78 שו"ע יו"ד ס' רפז ס' ב
79 רמב"ם הל' מזוזה פ' ו ה' ד ועי"ין בס"ז ס' רפז סי"ק ב
80 רש"י ערובין יא: וס"ז דלעיל
81 עי"ין קונטרס המזוזה ע' צב ועי"ין חובת הדר פ' ז סי"ק לה ולא כהס"ז סי"ק ב
82 פתחי שערים דף רבג ורלג
שם דף קלג-קלח
83 סדור הדרך החיים דף קעט סי"ק ח
84 מקדש מעט ס' רפו סי"ק לו, והמקדש מעט ג"כ כתב דבכי האי גוונא דהשער התחתון יהי' חלקו בשליש תעליון של כל גובה חפתח, יכולים לקבוע את המזוזה בשער התחתון אפילו אם לא הוי י' טפחים.
85 חובת הדר פרק ח חלק ב סעיף ג סי"ק ו,ז
86 שו"ע יו"ד ס' רפח סעיף יד

EZUZAH

ontinued from page 6)

ıould be Motzi the agent.[97]

The *Mezuzah* must be attached at the p and bottom with nails[98] or another pe of adhesive material that will perma-ently secure the *Mezuzah*.[99] The *Shach* lds that if one is affixing the *Mezuzah* r only a short time the *Mezuzah* need ɔt be held with a permanent type of adhe-ve.[100]

Removing the Mezuzos

Our *Chachamim* tell us in various places at a *Mezuzah* serves as a *Shmirah* for .[101] *Tosfos* explains that the *Din* of the *mara* that one is forbidden to remove s *Mezuzahs* upon leaving his dwelling[102] based on the idea that a *Mezuzah* is a *mirah* and one would be considered ızik the new dweller by removing the :zuzah.[103] Of course, if one is selling his use to a non-Jew he should remove his :zuzah upon departure.[104] In addition, ıe is renting an apartment from a non-v, he should remove the *Mezuzos* upon parture even if the apartment will sub-quently be rented by a Jew.[105]

The *Sefer Mezuzos Melachim* records ıt only the person moving from the elling is prohibited from removing the *zuzos*. A person moving into a home ı take the existing *Mezuzos* off provided ıt he immediately affixes new *zuzos*.[106] In general, it should be noted .t in the cases where the *Halachah* man-es that the Mezuzos remain, one may ırge the new owner for the *Mezuzos*[107]

Checking the Mezuzahs

The *Halachah* requires that a *Mezuzah* ı private individual be checked twice in en years and that of the public (i.e. gate he city) twice in 50 years.[105] After the *zuzos* are checked and found Kosher, y should be reattached immediately. ıilarly, if the Mezuzahs are not valid, the v *Mezuzahs* should be obtained and ked immediately. If one removed his *zuzos* to be checked and had a *Hesech la'as* in the interim (i.e. he gave it to the er and continued on with his ac-ies),[109] a new *Brachah* should be re-d upon reaffixing the *Mezuzahs* even ıey are found to be valid.

uch Simon is a member of the Gruss Kollel n at RIETS.

KINUS T'SHUVA

he Annual Hausman Kinus T'shuva cture will be delivered by Rabbi ef Blau, Mashgiach Ruchani of TS on Thursday, Sept. 12, 1991 at 3:00 in the Tanenbaum Hall.

MIPI SEFORIM

(Continued from page 2)

Beit Yitzchak 23 (5751). Published by the Student Organization of Yeshiva — Rabbi Isaac Elchanan Theological Seminary. The present volume contains *chidrushei* Torah by the former and present *Roshei Yeshiva* and *talmidim* divided into three sections: The *Shiurim* of Rabbi Joseph B. Soloveitchik as recorded by his *talmidim*; articles on *Masechet Beitza* by the Roshei Yeshiva; and various topics beginning with a hitherto unpublished manuscript, found in the Gottesman Library, of a shiur given by Dr. Samuel Belkin zt"l in memory of Rabbi Moshe Soloveitchik z"tl.

PERSONALS

(Continued from page 8)

Rabbi Abner Groff on the loss of his father, Irwin I. Groff.

Rabbi Mitchell Ackerson on the loss his mother, Josephine.

Rabbi Samuel Glasser on the loss of his father, Azriel.

Rabbi Morton Summer on the loss of his mother.

Rabbi Herbert Bomzer on the loss of his brother, George.

Rabbis Bernard and Nathan Lander on the loss of their mother, Goldie.

Rabbi David Winter on the loss of his mother, Fanny.

Rabbi Solomon Drillman on the loss of his mother, Mindel.

Necrology

Rabbi Israel Tabak,'29
Rabbi Ephraim S. Kolatch,'41
Rabbi Jacob Rand,'67

FOOTNOTES

(Continued from page 6)

87 שו"ת לב אברהם לגר"א ווייגפעלד זצ"ל ס' פה
88 שו"ע יו"ד ס' דפת ס' סו, ס"ז שם דפו ס"ק ה
89 שו"ע יו"ד ס' רפס ס' ב
90 שו"ת מנחת אלעזר ס' לו אות ב
91 תוס' מנחות לג., שו"ע יו"ד רפס ס' ו
92 פת"ת ס' רפס ס"ק ס
93 ש"ך יו"ד ס' רפס ס"ק ג, תובת הדד פ' ה ס' ב ועיין נמי בחובת הדד
ס"ק ד דכתב דמסתבר דחוץ עדיף דיקיים ספק הסמוך לדה"ד
94 שו"ע יו"ד ס' רפס ס' א
94א שם
94ב עיין קובץ הל' מזוזה השלם בשם מזוזת מלכים ס"ק עו
95 רמב"ם הל' ברכות פ' יא הל' יג
96 קונטרס המזוזה ע' צה, מזוזה מלבים ס"ק עג
97 מקדש מעט ס' רפס ס"ק ג, ערוך השלחן רפס ס' ד
98 שו"ע יו"ד ס' רפס ס' ד
99 ערוך השלחן ס' רפס ס' סו
100 ש"ך יו"ד ס' רפס ס"ק ז
101 עיין בקובץ תתומין כרך י ע' 417-426 במאמרו של הרב יחזקאל
ליכטנשטיין שהביא את כל המקורות
102 ב"מ קב.
103 תוס' ב"מ קא: ד"ה לא יסלנה
104 שו"ע שם רצא ס' א
105 פת"ת רצא ס"ק ס ועיין בפרשה סדורה לגר"ת קנייבסקי ס"ס דרן אי
אמרינן כן אפילו בכי האי גוונא דישראל אחר נכנס מיד ועיין בקובץ
106 הל' מזוזה השלם בשם הגר"ש באלדשטיין דתלוי אם ישראל נכנס מיד או לא
עיין פתחי שערים ע' רנא בשם המזוזה מלבים ס"ק קצא
107 ס' רצא ס' ב
108 שו"ע יו"ד רצא ס' א ועיין בפת"ת ס"ק ג ועיין קובץ הל' מזוזה השלם
ע' 97 שהביא הפרטים מה נקרא של רבים ושל יחיד
109 פתחי שערים ע' קצג בשם יוסף אומץ, ועיין קונטרס המזוזה ע' צב-צו
שהביא מחלוקת אחרונים. ועיין פת"ת ס' רפס ס' א. ועיין חובת הדד ע'
כ ס"ק כו שכתב וז"ל ולכאורה נראה דהפסק של ב' וג' שעות חוי חפסק
כמו שמצינו בשאר מצוות כגון ציצית ותפילין.

OLAM HAMACHSHAVA:

Hakafot – Moving In Circles

by Rabbi Joseph B. Soloveitchik

The verse "I wash my hands in innocence, so that I may encircle Your altar, *Hashem*" (Ps. 26:10) is an admonition that before we approach the altar in worship, we should cleanse ourselves of evil deeds. You cannot come to God with dirty hands. Though this teaching is widely applied, *Rashi* and the *Yalkut* relate the verse specifically to the festival of *Sukkot* because only on this holiday do we circle the altar, *Hakafot*. The verse, according to Rashi, informs us that "the (mitzvah of the) *Arba Minim* may not be acquired through theft. A stolen *lulav* is invalid."

The *Yalkut* elaborates further: "*I wash my hands in innocence* — the *lulav* was acquired through purchase, not through theft, as it says: *U'lekahtem lakhem*, "You shall acquire for yourself (legitimately) on the first day of *Sukkot*, (Lev. 23:30); *so that I may encircle your altar, Hashem*— Every day (of *Sukkot*), they encircled the *mizbe'ah* (altar) once. What was the manner of the *Hakafah*? All Jews, old and young, held the *lulav* in their right hand and the etrog in their left hand, and they did one *Hakafah*. That day (*Hashana Rabba*) they did seven *Hakafot*. R. Hiyah said: The number seven is reminiscent of Jerico (which was encircled seven times, initiating the conquest of *Eretz Yisrael*, whose produce the *Arba Minim* celebrate—Joshua 6:4). This was the procedure when there was a *mizbe'ah*. Nowadays, (the Temple having been destroyed), the *hazan* stands, like an angel of God, with a *Sefer Torah* in his arms, and the congregation encircles him as it had (previously) the *mizbe'ah*" (Yalkut, Ps. 26:6).

The above selection appears in Man of Faith in the Modern World—Reflections of the Rav by Rabbi Abraham R. Besdin.